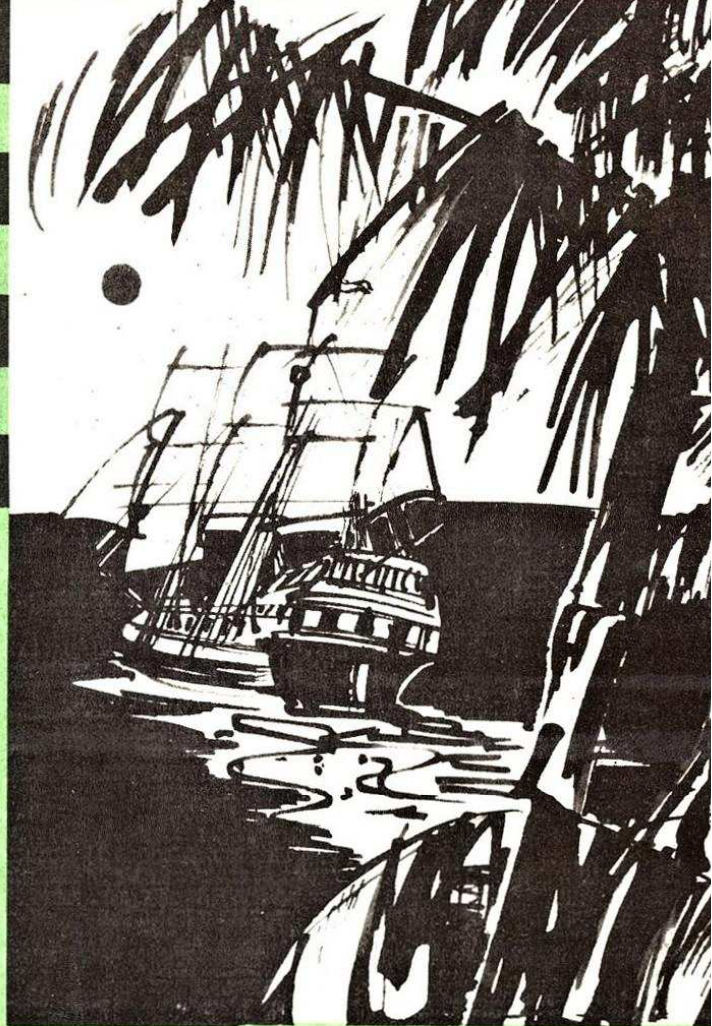

KNIHY ODVAHY

A DOBRODRUŽSTVÍ

SVAZEK 167

Lajos Hevesi

**DOBRODRUŽSTVÍ
ANDRÁSE
JELKYHO**

Když se András Jelky, devatenáctiletý krejčí a hlavní hrdina dobrodružného románu maďarského spisovatele Lajose Hevesiho, loučí se svými rodiči v maďarském městečku Bajе — touží totiž nejen prohloubit své zkušenosti v řemesle, ale také poznat cizí kraje a procestovat svět — netuší, jak vrchovatě se mu jeho přání vyplní.

Nejprve pracuje po nějakou dobu v dílně svého bratra, který žije ve Vídni — a přestože by zde mohl být spokojen, nemá ani tady stání. A tak ho bratr pošle do Paříže, do jednoho z předních krejčovských salónů.

A právě na této cestě se začne odvíjet celá řada dobrodružství, jež má András prožít. V Německu sice unikne verbířům, zanedlouho poté je však zajat. I když se mu podaří uprchnout, čeká jej nebezpečná cesta po oceánu — a nakonec Jižní Amerika.

András pozná i Afriku, nemine ho otroctví, ale opět se mu podaří prchnout. Zachrání ho loď plující do Číny, ale i zde je András vystaven vážnému nebezpečí, a proto prchá do Kantonu, který v té době patřil k holandským državám. Zdání, že se zde definitivně usadí — ožení se totiž a má i vlastní dílnu — je klamné.

Záhy je pověřen vedením výpravy na Cejlon.

A o tom, že ani zde dobrodružství našeho hrdiny, jehož postava není smyšlená — András Jelky byl skutečně známým maďarským cestovatelem 18. století — nekončí, se čtenáři přesvědčí sami.

Z VYŠLÝCH SVAZKŮ:

F. Flos: Lovci kožešin — *W. Morey:* Zima v kaňonu — *G. R. Richter:* Lvi přicházejí — *J. Pecháček:* Ostrov tisíce vůní — *H. Burtonová:* Bez doprovodu bubnů — *M. V. Kratochvíl:* Podivuhodné příběhy a dobrodružství Jana Korne-la — *T. V. Olsen:* Léto bubnů — *M. Pašek:* Děvče pro Oklahomu — *J. Alex:* Černé koráby I., II. — *S. O' Dell:* Pětina pro krále — *R. Luskač:* Odkaz lovce tajgy — *R. Šimáček:* Kříž proti kříži — *V. Palman:* Tajemství pytlácké jeskyně — *A. Lomm:* Noční orel — *J. Fabricius:* Tonek z Napoleonovy armády — *V. Šustr:* Dobrodružství malého Indiána — *B. Mårtensson:* Světy bez hranic — *K. Staňukovič:* Muž přes palubu — *P. Pelot:* Ostrov dravců — *J. Pecháček:* Taliánský marš — *V. Pikul:* Škola plavčků — *A. Semjonov:* Za sobolem na kraj světa — *N. Sztepanáková:* Divoký Anda — *H. Halířová:* Udet, syn divočiny — *O. Janka:* Zloděj snů — *J. F. Cooper:* Poslední Mohykán — *S. Šusta:* Tři kroky do tmy — *L. Hevesi:* Dobrodružství Andráse Jelkyho.

PŘIPRAVUJEME:

A. Dumas: Salvator I, II
A. Sevastjanov: Za medvědem na Kamčatku
R. Tudoran: Napněte všechny plachty
Chlapík z pekla I, II

13-889-85 14/64

Vázaný výtisk 24 Kčs

Lajos Hevesi

**DOBRODRUŽSTVÍ
ANDRÁSE JELKYHO**

ALBATROS PRAHA

© Móra Ferenc Könyvkiadó, 1971
Adaptation © János Czibor, 1955
Translation © Jan Lichtenstein, 1985
Illustrations © Eduard Hájek, 1985

KAPITOLA PRVNÍ,

ve které se András Jelky rozloučí se svým rodištěm, aby zahájil svou pouť po světě.

Jednoho krásného letního dne roku 1754 se mnozí ve městě Baja podivovali, proč se z komína domu krejčovského mistra Istvána Jelkyho po celé dny valí dým. Že by topili? O něčem takovém nemohla být přece ani řeč, protože i v Baji, právě tak jako všude jinde na světě, se v létě stará o vytápění sluníčko. Takže zvědaví sousedé nabyli nakonec přesvědčení, že u Jelkyových se asi v hojně míře peče a vaří.

Jenže proč to, vždyť nejsou ani svátky, ani něčí narozeniny, ba ani svatby? Sousedky se na ulici zahrnovaly otázkami, až to nakonec již déle nevydržely a odpoledne několik z nich zavítalo do domu krejčovského mistra, aby se dozvěděly něco bližšího. V okamžení se to zprávami jen hemžilo. Množily se a přeskakovaly z místa na místo. U Jelkyů že je všechno vzhůru nohama, že kuchyně je již plná čerstvě upečeného pečiva, škvarkových placek, do chlebů zapečených šunek a bůhví ještě jakých dobrot.

Když se setmělo, vyšlo najevo i to, že druhý syn starého Istvána Jelkyho, křestním jménem András, opustí zítra ráno rodný dům, rodné město a odejde daleko, snad i za moře, aby poznal svět, a ty dobroty, to vepřové, ty pečené husy, placky a šunka, to jsou právě zásoby na cestu.

„To není možné!“ nevěřičně prohodila některá z tet, když uslyšela tu novinu. „Vždyť malý András je ještě dítě! Snad mu není ani šestnáct!“

„Jakpak by mu nebylo šestnáct!“ přerušila její úvahy stará vševědoucí teta Dorka, vyčítavě kroutíc hlavou nad krátkou pamětí ostatních. „Vždyť je mu už o tři roky víc! Narodil se přece za té velké povodně, kdy voda Dunaje dosahovala až sem, do naší ulice. Právě teď na Michala to bude devatenáct let...“

Na to nikdo nemohl říci nic, protože slovo tety Dorky platilo víc než Písmo. Staré tetky pokývaly nad rychle plynoucím časem hlavou, v duchu si vybavily hnědovlasého vesele se usmívajícího synka mistra krejčého a již klidně usoudily, že když je chlapci bezmála dvacet, může jít poznávat svět.

Mezitím se v domě mistra krejčého sešli k večeři nejlepší přátelé rodiny. Starého Istvána Jelkyho znal a ctil ve městě každý. Vážili si ho ne pro zemanský erb, ale pro něco, co má mnohem větší cenu: pro jeho lidskost, píli a pracovitý život. Pohledný domek obklopený ovocnou zahradou a pěkné malé hospodářství mu nezanechali jeho předkové, všechno, co pro sebe a svou rodinu potřeboval, si István Jelky vydobyl prací svých rukou a dobrou pověstí své dílny. Jen tak se stal váženým občanem svého města.

Ten večer seděli u jeho bohatého stolu starý ctihodný purkmistr a vedle něj tělnatý pan kantor, od něhož se malý András, když byl skutečně ještě malý, naučil tolik krásných maďarských písní. Na druhém konci tabule zvedal sklenici k přípitku učitel Sovánka, jehož vyzáblá postava dělá čest jeho jménu. Ve škole naučil Andráse číst a psát, a protože ve svém mládí sám procestoval mnoho zemí, vyprávěl svému žáku mnoho o vzdálených světech a čarokrásných cizích městech.

Při večeři nechyběla dobrá nálada. Jedině tichá, šedovlasá paní domu, Andrásova matka, nemohla sdílet všeobecné veselí a chvílemi se tak roztesknila, že ani rozmarné anekdoty pana kantora jí nedokázaly vykouzlit na tváři úsměv. Jakkpak by také nebyla smutná, když nyní po starším synovi, který se již před deseti lety uchýtil ve Vídni, musí vypustit z rodného hnízda i mladšího. Kdo ví, zda ještě někdy najde cestu zpět do rodného domu? Právě to soužilo starou paní mistrovou v jejích nevyřčených myšlenkách.

Naproti tomu hrdinovi večera, našemu Andrásovi, zářily oči radostí.

„Nestrachujte se o mne, drahá maminko,“ objal ji něžně kolem ramen. „Aťsi je ta Vídeň velká jak chce, já se v ní neztratím. Bratr Jóska už na mne dá pozor a pak... Vždyť se dovedu o sebe sám postarat!“

Starý István Jelky se díval na syna se zalíbením.

„Máš pravdu, synku,“ řekl vážně a zamyšleně, „pomoz si sám a bůh ti také pomůže... Vidíš, to jsem si také říkával i já. Jakmile jsem

povyrostl, také jsem neseděl doma za pecí, a ať se mnou osud mával jakkoli, nikdy jsem toho nelitoval!... Pane, když jsem se stal granátníkem v armádě prince Evžena, to byly časy! Prošli jsme půl Evropy. Byli jsme mezi Taliány, ve Francii, dostali jsme se dokonce až do Paříže, třebaže tato návštěva Jeho Veličenstvu králi Ludvíkovi moc nevoněla.... Pak přišel Pétervárad, Temešvár a ještě mnoho velkých bitev, než jsme Turka z vlasti nadobro vyhnali, takže sem od té doby již ani nevkročil!“

András už znal dopodrobna dějiny všech velkých bitev, v nichž jeho otec bojoval proti Turkům, ale přesto kdykoli na ně přišla řeč, vždy naslouchal slovům otce s planoucímá očima. Jeho pohled teď na okamžik zabloudil do rohu pokoje, kde v pochvě zdobené mosazí visel již mnoho let otcův slavný meč, který si vysloužil dlouholetý odpočinek.

„Vskutku,“ pokračoval mistr krejčí tiše, „byly to tehdy nebezpečné časy; zúčastnil jsem se mnoha krvavých řeží, ale snažil jsem se vždy čestně obstát. A když jsem se pak mohl opět vrátit sem do své rodné země, vždy jsem dělal vše pro to, abych dobře zvládl i svoje řemeslo. Staral jsem se o svou rodinu, vychoval jsem dva syny, a dobře, proto-

že oba se stali takovými krejčovskými mistry, že lepší nenajdete v celé báčské župě!“

Starý Jelky na okamžik zmlkl, pak se podíval na svého syna.

„Tvůj bratr Jóska se zapomněl mezi Němci ve Vídni, protože ho jmenovali dvorním krejčím. Trochu mě to mrzelo, ale pak jsem si řekl, ať aspoň těm Vídeňákům někdo ukáže, co umí maďarský řemeslník. Ale s tebou, synu, mám jiné plány – dva tři roky se budeš zdokonalovat v řemesle u bratra Jóskey, ale pak se vrátíš domů, převezmeš mou dílnu a budeš pokračovat v mé práci, neboť věř, že i doma potřebujeme dobré řemeslníky.“

András tiše souhlasil s vůlí otce, pokojně mu přislíbil, že se vrátí do rodného domu, a potěšil tak i svou rmoutící se matku. Hosté chválili úmysl rodičů a synův vážný slib, pak si ještě povídali a dávali Andrásovi na cestu dobré rady. Zatím doba pokročila. Starý ctihodný pán se náhle podíval na své obrovské, půl libry vážící kapesní hodinky a zjistil, že už je po půlnoci, tedy nejvyšší čas vrátit se domů. Objal Andrása a ještě jednou mu kladl na srdce, aby nikdy a kvůli ničemu neopustil čestné jednání, pak objal chlapce i pan kantor a na památku mu podal malou knížečku, do níž vlastnoručně, krásnými kulatými písmeny zapsal nejhezčí maďarské písně. Pan Sovánka této noci nešel domů vůbec. V komůrce u svého milého žáka ulehl ke spánku na beraní kožich. Netrvalo dlouho a všechna okna domu Istvána Jelkyho potemněla.

Ne každý z obyvatel domu však spal. Starého krejčovského mistra spánek jen obcházel a paní mistrová nezamhouřila oko celou noc: myslela stále na svého milého syna, na jeho dlouhou cestu a na jeho budoucnost.

Co nevidět bude ráno, rozloučí se a kdo ví, kdy ho znova uvidí, kdy si ho znova bude moci přivinout k srdci?...

A také náš András, který jindy míval spánek velmi hluboký, se celou noc potýkal s nejdívnějšími sny. Zdálo se mu o dalekých mořích, o překrásných velkých lodích, pak se mu objevovaly daleké světadíly, právě tak, jak o nich slýchal, jak o nich četl. Bojoval s nebezpečnými šelmami a viděl sám sebe jako otrhaného vandráka nebo slavného vojevůdce, kterého vyhledávají poslové velkých měst. Pak se ocitl znovu na moři, plaval v nekonečném živlu, kde na něho zaútočil ob-

rovský žralok, rozevřel hrůznou tlamu, zahryzl se mu do ramene a určitě by ho býval spolkl, kdyby se András v tom okamžiku neprobudil.

„Andrási!... Andrási!... Už vyšlo slunce, musíme vstávat!“

András otevřel oči a ulehčeně se zasmál. Někdo ho skutečně držel za rameno, naštěstí to však nebyl strašný žralok, nýbrž mnohem hodnější pan Sovánka. A měl pravdu, protože slunce již notně postoupilo po své nebeské dráze.

András ihned vyskočil a za půlhodinku byl připraven na cestu. I na dvoře nastal ruch. Krávy se právě vydávaly na pastvu. U nevelké studny s okovem pili koně ranním chladem prosycenou vodu, u nich stál Andrásův otec a zapaloval si svou první dýmku.

V ambitu prohlížela matka Andrásovu tornu, zda velké mosazné spony dobře drží řemeny, nacpané zavazadlo přilákalo i věrného domácího hlídače, psa Lompose.

Krátce nato usedli všichni k snídani a pak nastala těžká chvíle loučení. Maminka, i když se tomu bránila, se rozplakala, a jako by něco zastřelo zrak i starému Istvánu Jelkymu, když pouštěl na cestu svého nejmladšího.

„Tady máš, chlapče, tři zlatáky,“ řekl starý krejčovský mistr. „Bud' šetrný, na cestu do Vídně to vystačí. Tvého bratra Jóska pozdravuji a vzkazuji mu, ať o jeho dílně a jeho práci nikdy nic špatného neslyším...“

Řekl to tichým hlasem, pak syna objal a políbil ho. Nato k sobě přivinula Andrása matka a do ruky mu vsunula malou peněženku. András v ní cítil nějaké těžké, kulaté mince; byly to velké stříbrné tolary.

Narazil si čepici, tornu si hodil na záda, pevnou rukou uchopil sukovici a v doprovodu pana Sovánky se zamženými očima opustil rodný dům. Srdce měl těžké jako kámen, a kdyby se nestyděl, rázem by odhodil sukovici, shodil tornu z ramenou a po dřevěné klice vrátek ani nesáhl.

Když došel na konec ulice, ještě jednou se obrátil. Rodiče se za ním dívali z vrat, maminka mu zamávala bílým šátkem na rozloučnou – právě tento pohled utkvěl v Andrásově mysli i po dlouhých letech na nikdy netušených životních poutích.

Zanedlouho šlapali András se svým učitelem již po hlavní cestě. Z nimi se tiše loudal i starý Lompos, i on chtěl doprovodit svého mladšího pána. Vyrůstali spolu, oběma táhlo na dvacítku, jenže na psa volal každý starý Lomposi a Andrásovi říkali mladý Jelky. Taková už je lidská nespravedlnost.

András a jeho průvodce kráčeli tiše, dlouho mezi nimi nepadlo ani slovo, až nakonec zahnal smutné myšlenky chlapce starý učitel.

„Nu milý synu,“ řekl, zastavuje se na chvíli. „I já ti chci dát něco na památku. Může ti to být užitečné, když už ses vydal do světa.“

Z kapsy vytáhl jakýsi na čtyřikrát složený papír v tvrdých deskách, na kterých nebyl žádný nápis, ale András hned věděl, oč běží. Jak by také nepoznal velký Merkátorův atlas pana Sovánky, vždyť se jako školák z tohoto atlasu učil pod moudrým vedením svého učitele svůj nejmilejší předmět – zeměpis. Andrásovi bylo známo i to, že tento vzácný kus si pan učitel přivezl z Nizozemí, odkud se po dlouhých toulkách vrátil do Uher.

András měl nesmírnou radost, že na cestě bude mít takového učeného průvodce. Objal svého milého učitele a dojatě mu přislíbil, že ať se dostane při svém vandrování kamkoli, atlas nikdy neztratí.

Šli tak ještě notný kus cesty, za nimi Lompos, až dorazili ke starému, mechem obrostlému hranatému kameni, který označoval hranice pozemků města Baji.

„Milý synku,“ řekl u hraničního kamene učitel, „zde se musíme rozloučit. Čas pokročil, a když se včas nevrátím, ještě mi napíše moji žáci neomluvenou hodinu... Bůh ti žehnej, synu!“

András teď už nevydržel a rozplakal se. Chtěl náležitě svému dobrému učiteli poděkovat, ale z hrdla se mu nevydral ani hlásek.

„No tak, no tak, synku...,“ učitel stiskl Andrásovu pravici. Pak se rychle odvrátil, aby zkrátil smutné chvíle loučení, a dlouhými kroky se vydal zpět do města. András ještě chvíli stál u mechem obrostlého kamene, pak se otočil a rázně se vydal po hradské kupředu.

Jen chudák starý Lompos zůstal stát na místě a přemýšlel, co teď má vlastně dělat. Má následovat svého mladšího pána, anebo jít za spěchajícím učitelem? Rozpačitě a smutně se díval za Andrásem, pak však uvážil své chabé síly, stářím poznamenané tlapy a vydal se za učitelem.

KAPITOLA DRUHÁ,

ve které András Jelky dorazí do města Vídně. Učí se, pracuje, sní a nakonec se opět chystá na dalekou cestu.

Tři neděle šel András poli, lesy, údolími a stráněmi stále na severozápad. Nedozírné lány obklopující jeho rodné město pomalu vystřídaly mírné pahorky Zadunají. Dlouho putoval po březích obrovského modrého Balatonu, pak jeho cesta vedla zelenajícími se stráněmi skalnatých hor, které předtím ještě nikdy neviděl; tak šel dál den po dni k dalekému velkému městu. Během svého vandrování si příliš nevšímal ani zlatáků, které dostal od otce, ani velkých stříbrných tolarů od matky. Za tři týdny nespotřeboval víc než šesták, za který si koupil na dombovářském trhu malý košík nazlátlých hrušek a dal si opravit řemen své torny v městě Sopron. Ani by víc utratit nemohl, vždyť se nezastavil u žádné hospody, nejel ani dostavníkem ozdobeným velkou mosaznou trubkou. A nepotřeboval je ani potom, neboť dělný lid si všude z upřímného srdce pomáhal. Andráse si zvláště vážili jako tovaryše, který chce zdokonalit své znalosti. Když večer požádal u rolníka nebo řemeslníka o nocleh, vždy mu našli místo za pecí, nebo mu ustlali na ambitu lůžko z voňavého sena. Po cestě se mu dařilo nasednout na jakýkoli žebříňák a popovídat si s vozkou o svém městě a o rodině.

Ale nakonec třetího týdne náhle zpozoroval, že lidé, se kterými se setkává, mluví cizí řečí. Bylo mu jasné, že již opustil území své vlasti. Nyní mu přišly vhod sporé vědomosti němčiny, které získal doma od učitele Sovánky, i když je nutno přiznat, že zatím mluvil více rukama než německy.

Třetí den poté, co překročil hranice, vynořil se na dalekém obzoru jakýsi štíhlý topol.

Takový do nebe sahající strom jsem ještě neviděl, podivil se András a přidál do kroku, aby poznal divný zjev zblízka.

Jak tak šel dál, začalo se kolem toho obrovského topolu v dálce objevovat panoráma mohutného města a obří topol se změnil v chrámovou věž. Čemu jinému mohla ve městě Vídní ta věž patřit než světoznámému chrámu sv. Štěpána s vysokou střechou a s tisíci ornamen-

ty, z nichž vanula pochmurnost staletí, právě tak, jak mu o tom vyprávěl pan Sovánka.

Tak jsem tedy ve Vídni, zastavil se András dojatě, jakmile dorazil k prvním domům u hlavní silnice. A pak, hnán zvědavostí, aby to, co viděl z dálky, mohl poznat i zblízka, kráčel dychtivě ulicemi přeplněnými lidmi a povozy směrem ke chrámové věži.

Trvalo to dlouho, už se stmívalo, když konečně stanul u chrámu uprostřed velikého města. Když si majestátní stavbu pozorně prohlédl ze všech stran, až ho z toho hlava rozbolela, uvědomil si, že je načase vyhledat dílnu svého bratra.

Nu ano, ale jak na to v tak obrovském městě?

Dal dohromady sporé znalosti své němčiny, v duchu si pěkně složil větu, kterou se jedním dechem zeptá: „Kde bydlí v tomto městě krejčovský mistr z Baji József Jelky?“ A protože náš András byl důkladný, než větu vyřkl, nejdříve si ji polohlasně desetkrát zopakoval.

Jako prvního se otázal pána s vysokým kloboukem a hůlčičkou. Takový nóbl pán, uvažoval András v duchu, určitě dobře zná všechny krejčovské mistry ve městě. V tom se snad András příliš nemýlil, ale když s čepicí v ruce zdvořile přednesl svůj dotaz, prohlédl si ho vídeňský pán s mírným údivem a pak se od něho beze slova odvrátil, jako by ho András hrubě urazil.

„Nemá se začínat u takových pánů s vysokými klobouky,“ usoudil András střízlivě. Také to hned napravil a vyhledal si mezi chodci chasníka ve venkovských šatech.

Zažil však nové překvapení. Jakmile mládenci položil svou otázku, ten si nejprve důkladně prohlédl jeho holínky, pak úzké kalhoty a nakonec řekl, ukazuje prstem na sebe:

„Já neumět maďar...“

András hleděl strnule na chasníka před sebou a hlasu nabyl až tehdy, když tázaný už odcházel s mírným úsměvem ve tváři.

„Vždyť já vůbec nemluvíím maďarsky!“ vybuchl András a pomalu v něm začal klíčit nepříliš lichotivý dojem z pohostinnosti Vídeňáků, když náhle učinil objev tak překvapivý, že sotva uvěřil svým očím.

Právě v okamžiku, kdy si posunul čepici z čela a nemohoucně se rozhlížel po velkém náměstí, nevěda, co dál, uviděl nad vchodem

jednoho rohového domu na velké tabuli svoje rodné jméno namalované krásnými zlatými písmeny.

Joseph Jelky – hlásal hrdě nápis a pod ním menšími písmeny stálo, že majitel tohoto jména je „císařským a královským dvorním krejčovským mistrem“.

V mžiku stál András před vraty a zblízka obdivoval firemní tabuli. Pak hbitě následoval na zdi namalovaný ukazovák, vyběhl po dřevěném schodišti a zastavil se až nahoře v prostorné krejčovské dílně v náručí bratra Jóska.

József Jelky, Andrásův třicetiletý statný, usměvavý bratr, objal chlapce s velkou radostí. Mnoho let již uplynulo, co byl naposled na návštěvě doma v Uhrách. Byla to návštěva, při níž se oženil s okatou místní dívenkou, a od té doby neviděl nikoho z rodiny. Překvapení tedy bylo veliké, a ještě větší byla jeho radost, že svého mladšího bratra, který byl tehdy ještě „malým Andrásem“, může k sobě přivínut jako statného, silného mladého muže.

Návštěva přilákala i milou mladou ženu Józsefa Jelkyho, která se pak vzápětí vrátila do kuchyně, kde se dala do přípravy pravé maďarské večeře.

Ten den vuptávání nebralo konce. András při něm málem ochraptel. Nakonec na jeho šťastný příjezd vypili ještě láhev tokajského a pak se András uvelebil v hezkém malém pokojíčku, který mu bratr připravil. Tak se dostal po dlouhém vandrování do Vídně a konečně se mohl uložit do měkké postele ve svém novém domově.

Druhého, třetího, ba i čtvrtého a pátého dne András bez ustání bloudil ulicemi císařského města.

Dychtivě vyhledával všechny pamětihodnosti, o kterých slyšel; obdivoval proslulé stavby, seznámil se s obrovskou knihovnou, obrazárnou a vzácnými starožitnostmi v muzeích, se zájmem pozoroval i obyvatele velkoměsta; všiml si, jací lidé zde žijí, jakého jsou smýšlení, jak cítí. Zakrátko dosáhl i toho – a byl na to velmi hrdý – že nikdo už jeho němčinu nepovažoval za maďarštinu.

Po týdenním toulání nastala konečně práce. András zaujal svoje místo v bratrově dílně, u stolu přímo naproti kouzelné vysoké chrámové věži. Na prst si nasadil náprstek, do ruky vzal jehlu a nůžky a pod vedením svého bratra se začal pilně seznamovat s tajem módy velkého města.

Co všechno se zde šilo! Roztodivné tvary vojenských uniforem, jejich límce, výložky, lampasy, různé stříhy občanských oděvů, takové jaktěživo nikdo u jeho otce doma neobjednával. Při pohledu na zvláštnosti vídeňské módy se András často s chutí zasmál.

Tak mījely dny a týdny, ba měsíce. Pomalu se chýlilo k podzimu, po vídeňských ulicích se honil studený vítr a v dílně se kupily teplejší látky.

András pěkně prospíval, bratr chválil jeho jemné prsty a šikovnou práci, kterou odevzdával. A přesto v něm klíčil jakýsi neklid, který ho postupně zcela ovládl. Od té chvíle, co vandroval z Baji do Vídně, nemohl zapomenout na krásu a svobodu putování, na nová poznání. Ve snu opět procházel známou cestou, jindy se zase viděl v krajích, o nichž jenom čítával, anebo je znal z vyprávění pana Sovánky.

Jak rád se doma učil pod jeho vedením zeměpis, tak rozechvěle myslel nyní na cestu, kterou vykonal, a jeho myšlenky se toulaly da-

leko za hranicemi dílny. Jako by mu i ta vysoká věž říkala: Svět je veliký, je plný zázraků, jak krásné by bylo všechny je poznat!

V duchu se procházel po dalekých zemích, po čarokrásných městech, jeho mysl upoutával nekonečně veliký svět. Mohlo se považovat za zázrak, že v zamyšlení nezkazil ty drahé oděvy, které se mu dostaly do ruky. Po večerech při plápolajícím světle kahánku rozevíral ve svém malém pokojíku velkou mapu pana Sovánky. Dlouhé hodiny bloudil jeho pohled po mořích, po klikatých obrysech kontinentů, potajmu cestoval z jednoho velkoměsta do druhého, vypočítáváje přitom, kolik dní by například trvala cesta z Vídně do Paříže anebo do Londýna.

Netrvalo dlouho a i József Jelky upozoroval, že s bratrem se cosi děje. A když na jeho otázky András poctivě doznal, o čem tak často přemítá, byl velmi překvapen.

„Jak jen si to představuješ, Andrási?“ zvolal zděšeně. „Naše řemeslo vyžaduje klidnou, ustálenou povahu a hodně trpělivosti! Když k někomu, tak určitě k nám se potulování nehodí!“ Na okamžik se zadíval do posmutnělých očí svého bratra a pak pokračoval klidněji a chlácholivě: „Pusť, chlapče, takové myšlenky z hlavy, nevede to k ničemu dobrému... Uč se svému řemeslu, aby ses pak mohl čestně postavit na vlastní nohy tak, jak si to náš otec přeje. Jen považ, co by řekl, kdyby se dověděl, o jakých dobrodružstvích uvažuješ. A co teprve naše hodná maminka! Byla by jistě zarmoucená, kdyby se to doslechla!“

András tiše poslouchal káravá slova, ale i on měl co říci, a proto mu přišla velmi vhod bratrova zmínka o otci.

„Vždyť i náš otec provandroval půlku světa,“ odporoval statečně, „a přece se mu nic nestalo. A jakým se stal mistrem svého řemesla!“

Andrásova odpověď staršího Jelkyho zaskočila. V prvních okamžicích ani nevěděl, co by na to odpověděl.

Cosí jen zabručel a pokyvoval přitom hlavou. Naštěstí do dílny právě vstoupil jeden z vysokých vojenských hodnostářů, který András se vysvobodil z nepříjemné situace. Dlouho se pak o jeho dobrodružných plánech nemluvalo.

András se však stal po tomto rozhovoru zádumčivým a uzavřeným. Je pravda, že svou práci ani poté nezanedbával, jeho bratr však viděl,

že v chlapcově duši touha po dálkách zapustila kořeny mnohem hlouběji, než aby se dala jen tak lehce vypudit.

Co bych měl udělat? uvažoval József Jelky. Nakonec dospěl k názoru, že nejlepší by přeci jen bylo poslat Andrása trochu do světa, aby se jeho nepokojná krev uklidnila a s novými zkušenostmi se pak vrátil do otcovy dílny, jak se sluší na poctivého řemeslníka.

Tak se stalo, že József Jelky poslal tajně dopis proslulému pařížskému krejčovskému mistru, šéfovi známé dílny Dupont, jehož dobře znal. Když po několika týdnech obdržel kladnou odpověď, prohodil jednou při obědě:

„Nuže, Andrásí, nechtělo by se ti do Paříže?“

Andrásovi málem zaskočilo sousto překvapením.

„Zda by se mi chtělo?!... Už letím! Bratře! Milý bratře Jósco! Utíkám, letím přímo do Paříže!... Mohu jet? Kdy? Opravdu mne pustíš?“

Jet do Paříže, do Paříže! Andrása zachvátilo takové rozechvění nad nenadálým štěstím, že oběd chtěl ukončit polévkou. Švagrová ho s úsměvem pobízela, aby si jen klidně nabral plněného zelí, jinak mu dojdou síly dřív, než se vydá na cestu.

„No tak, no tak!“ uklidňoval ho bratr. „Nějak ti najednou stoupla nálada, ty světoběžníku. Ale chvílku musíme počkat, je zima, teď tě nepustím. Ještě se uč, nejedeš leckams, ale do Paříže... Až nastane jaro, pak si jdi spánembohem. Zatím se zeptáme i našeho otce, i když nepochybuji o tom, že i jemu způsobí radost, když se budeš moci rok učit u proslulé firmy Dupont.“

András všechno přislíbil, že bude pilný v práci, vytrvalý v učení a v proslulé pařížské dílně neudělá ostudu rodnému jménu. Byl smutný jen z toho, že sněhové vločky za oknem poletovaly tak líně, jako by chtěly padat po celý rok.

KAPITOLA TŘETÍ,

ve které našemu hrdinovi hrozí velké nebezpečí a nakonec se naučí, jak se cestuje v putně na zádech.

Březen se ohlásil krásným slunečním svitem a ostrým studeným větrem. Andrásova nálada se stávala jarní. Každíčkový den netrpělivě čekal, až zima zmizí, až se rozzáří jarní sluníčko na šedém vídeňském nebi, a nyní, když se mu přání vyplnilo, myslel ve dne v noci jen na to, kdy už bude moci vyrazit do Paříže. Představoval si to, jako by se doma vypravoval do sousední vsi.

Jednoho krásného rána v polovině března nastal konečně čas odjezdu. András vřelým objetím poděkoval svému bratru za jeho dobrotu, pak si zastrčil do kabátce, k mapě pana Sovánky, doporučující dopis firmě Dupont do Paříže a s rozechvělým srdcem vyšplhal na kozlík dostavníku. Do Vídně došel sice pěšky, ale těch tři sta mil do Paříže by bylo příliš i pro jeho mladé nohy. Ostatně tato cesta nevedla známým krajem, ale cizím územím, a tak poslechl bratra a vydal se do světa dostavníkem.

A jaký to byl dostavník? Jakmile se rozjeli, skřípalo to, vrzalo, praskalo ve všech částech a András jen čekal, kdy se ten ubohý povoz pod ním rozpadne. Starý kočár smutně táhli hubení kostnatí koně.

„To je tak,“ poznamenal povýšeně pihovatý kočí, když zpozoroval Andrásův zájem o koně. „Náš nejmilostivější pán, císařský a královský vrchní poštovní pán Jeho Jasnost kníže pán Thurn-Taxis, nemá rád změkčilost! Ať člověk, či zvíře, musí si vydělat na obrok! To je jeho zásada, a tak to je také v pořádku...“

To je řečí, myslel si András. Strč si tu vědu svého nejmilostivějšího pána za klobouk. Jak vidím, o práci nouze není, spíš o ten obrok! András odpovídal knížecímu kočímu jen spoře, spíš pln údivu pozoroval hornatou krajinu, která se kolem rozprostírala. V ostrém světle paprsků jarního slunce se nádherně třpytily zasněžené vrcholy velehor.

Ale ať starý cestovní kočár drkotal sebestopomaleji a koně šli krok co krok, přece za několik dní projeli městy a vesnicemi Dolních a Horních Rakous, pak mezi modrobílými hraničními závory bavorského pomezí, až stanuli na území Německa.

Desátý den dorazili k městu Aschaffenburg. Už se hodně zešeřilo, když přikodrcali na hlavní náměstí. Ulice byly liduprázdné. Z oken domů blikalo světlo vesele plápolajících lampiček a ticho přerušily jen kroky nějakého opozdilce.

Tím hlučněji však bylo v hostinci *Na poště*, kde se András na noc ubytoval. Z velké hostinské místnosti byla slyšet ryčná hudba a povyk až do Andrásova podkrovního pokoje. Proto jakmile ze sebe smyl prach cesty, šel se dolů poohlédnout, kdo to tam tak hlučně vyvádí. Beztak by nemohl při tom rámusu spát, a i jeho žaludek toužil po něčem teplém.

Uprostřed hostinské místnosti stál masivní nenatřený dubový stůl a kolem něj seděli tři rozjaření muži ve stejnokrojích a asi třicet hulákajících mladíků. Ti ve stejnokroji byli pruští vojáci – jeden strážmistr a dva kaprálové. Všichni tři byli ramenatí, větrem ošlehaní siláci.

András se posadil k volnému stolu, odkud s neskrývaným zájmem sledoval hlučící společnost. Zvláště ho zaujal stejnokroj cizích vojáků; prohlížel si jejich copatou, napudrovanou paruku, třírohé klobouky, šedé kabátce s pestrými reverami a lesklými knoflíky, přiléhavé bílé kožené kalhoty. Právě zvedali číše k přípitku.

Pruští vojáci pozorovali Andrása také se zájmem. Jakmile postavili číše, strážmistr něco pošeptal kaprálům, pak vstal a nejistými kroky přistoupil k Andrásovi. Zastavil se u jeho stolu, ruce v bok, a chraplavým hlasem ho oslovil:

„Jestli mě neklame zrak, tak se i tobě, chlapče, líbí stejnokroj!“

András v první chvíli nevěděl, co by odpověděl, radši neřekl nic, jen kývl hlavou, což se dalo považovat za odpověď kladnou i zápornou.

„Proč by se ti také nelíbil,“ pokračoval neochvějně strážmistr, „vždyť jsi mládenec jaksepatří, udatný a silný, i tobě by slušel jako kterémukoli z nás!“

Hohó! Co ten pán ode mne chce? vyplašil se náhle András, už nepřikyvoval a hledal cestu, jak se vyhnout těm lichotivým pochvalám.

„Já však mám raději svoje civilní šaty,“ prohodil tiše, ale na tento tichý odpor strážmistr okamžitě svařtil čelo a zařval, až se všechno třáslo.

„Cože!?!... Ty bys snad nechtěl být pruským gardistou, kdybych tě přijal?! Co?!“

Marně však strážmistr vykřikoval a marně se blížili oba kaprálové k Andrásovu stolu, až to vypadalo, jako by ho chtěli obklíčit. András neztratil hlavu. Měl už takovou náturu, tak se to naučil od svého otce. Čím větší nebezpečí mu hrozilo, tím byl odvážnější a tvrdší.

„Nechci se stát gardistou,“ odpověděl důrazně, „jsem řemeslník, jsem vyučený krejčí, a tím také zůstanu.“

Sotva to dořekl, vybuchl takový smích, až okna drnčela. Nejdřív propukl v hurónský smích strážmistr, pak se podle hodnosti přidali kaprálové, a nakonec se z plných hrdel rozeřvali i mládenci.

„Co to říkáš? Že jsi krejčí?“ zařval opovržlivě strážmistr. „A ani se za to nestydíš?“

„Vůbec se za to nestydím,“ odpověděl pevně András. „Jsem řemeslník, a kdo se mi pro to vysmívá, dokazuje pouze, že nemá v těle ani ždíbec slušnosti!“

Po těchto tvrdých slovech následovalo zaražené ticho, pak však nastalo v místnosti pravé pozdvižení. Oba kaprálové ihned obstoupili Andrása a mladíci se jeden přes druhého vrhli k jeho stolu. Třicet pěstí se zdvihlo ze všech stran.

„Třicet proti jednomu! Namouvěru, to je skutečně velké hrdinství!“ Na ta slova András vyskočil a pevně uchopil židli: Ať se stane co se stane, jen tak lehce se nevzdá!

Je pravda, že jeho vyhlídky na obranu nebyly valné, ale strážmistr přeťal řev útočníků.

„Zadržte!“ zařval z plna hrdla Prušák, a vytrhnuv svou obrovskou pistoli, postavil se nečekaně po bok Andrása. „Ať se ho nikdo nedotkne, jinak bude zle!“

András si na okamžik oddechl, i když se vlastně dostal z bláta do louže.

„Tento mladý muž teď právě ukázal, že se nikoho a ničeho nebojí,“ prohlásil strážmistr a hrozivým pohledem si změřil hlučící protivníky. „Od této chvíle je pod mou ochranou! Kdo tomu nevěří, ať to zkusí, pak pozná!“

O takovou zkoušku však nikdo nestál. Kaprálové šli dobrým příkladem vstříc a vrátili se k velkému stolu. Mládenci se nahnuli na svá místa a strážmistr Andráse přátelsky objal kolem ramen.

„Jsi správný chlap, synku! Zasloužíš si, abys s námi seděl u jednoho stolu!“

Marně se András ošíval, marně se odvolával na únavu, strážmistr ho už vedl ke svému místu, posadil ho vedle sebe na lavici a hned před něj postavil velký džbán s vínem.

„Ať žije vojenský život!“ zvolal silným hlasem, čímž dal podnět celému shromáždění k dalšímu jáсотu a András s nimi musel chtět nechtět vypít plnou číši.

Nepřítele jsem jakžtakž zdolal, pomyslel si v duchu, ale jak se zbavím tohoto velkého přátelství? Chtěl se znovu vymluvit na dlouhou cestu a na únavu, ale jakmile položil sklenici, strážmistr ho okamžitě objal kolem ramen a András se nedostal ani ke slovu.

„Tak, kamaráde, tak se mi líbíš! Jsi chlap podle mého gusta!“ S opilým pohledem si ho přitáhl blíž. „Nu, jen se dobře rozhlédni... Vidíš ty statné mládence? Ti všichni budou vojáky pruského krále. Každý bude mít tak krásný cop jako já, třírohý klobouk, jako je ten můj...“

András se mimoděk rozhlédl po společnosti; většina mláďenců byla již opilá, někteří se s tupým nadšením dívali na strážmistra mávajícího kloboukem.

„Dobré verbování jsme měli dnes v tomhle zatraceném hnízdě, ani ve Würzburgu se mi nepodařilo sebrat tolik chlapců,“ pokračoval strážmistr, aniž by si uvědomil, že ho slyší i ostatní. Pak se náhle vzpamatoval a obrátil se opět na Andráse: „Je nás přesně devětadvacet, každý zdravý jako buk a silný jako tur, tak, synku, rozhodni se rychle a vstup do našich řad, ať je nás rovných třicet. Snad bys nechtěl, abych odtud odpochoďoval s dvaceti devíti rekruty? To by už byla hanba a ostuda, vidíte, mláďenci?“

„Správně! Správně,“ volali ze všech stran nováčci. „Ať je nás třicet, to je kulaté číslo!“ A znovu zvedali sklenice. Strážmistr rychle Andrásovi dolil a jeden z kaprálů zařval, jako by k tomu byl zvláště cvičen:

„Ať žije Jeho Výsost pruský král! Napij se, chlapče, na zdraví našeho krále!“

András zoufale odporoval, ale strážmistr mu vnutil pohár násilím. Nebyla žádná možnost uniknout, jenom by proti sobě opět poštvál vojáky. Chvilí strpení a uvidíte, jak s tím velkým přátelstvím zatočím, říkal si v duchu.

„Odpusťte, pane strážmistře,“ řekl a postavil sklenici na stůl, „ale já nemohu pít na zdraví pruského krále, protože není mým králem, jsem totiž maďarským občanem.“

Na Andrásova první slova strážmistr svažtil čelo, ale András byl již příliš jeho objevem, než aby se dal čímkoliv ve svém úmyslu zviklat.

„Jsi Maďar, synku? Tak to je výborné,“ volal bez jakékoli stopy zlosti. „Není lepšího vojáka nad Maďara, to já dobře vím!... Pojd'te všichni, připijme slavnému maďarskému národu!“ Celá společnost provolávala tak bouřlivou slávu, až uši bolely. Strážmistr znovu vtiskl Andrásovi sklenici do ruky a poté, co svou jedním douškem vypil, sledoval výhružným pohledem, zda si chlapec troufne ještě odporovat.

„No tak, už jsi to vypil?“ ptal se naléhavě. „Tak je to správně, už vidím, že z tebe něco bude... Ale počkat, říkáš, že nemůžeš připít pruskému králi, když jsi Maďar. Ale jeho vojákem se stát můžeš, vid?“

András na tento nový útok nebyl schopen ani odpovědět. Hlava mu třeštila ze silného nápoje vypitého nalačno, viděl pouze, že strážmistr mu nastavil dlaň velkou jako lopatu.

„Plácnete si, synku! Zítra ráno už budeš maširovat spolu s těmito udatnými chlapci tam, kam já vás povedu!“

András chtěl odtáhnout ruku, ale jeden z kaprálů se mu nepozorovaně dostal za záda a strčil mu do lokte tak, že Andrásova ruka rázem vklouzla do strážmistrový dlaně. A ta se v okamžení sevřela jako past. András nemohl rukou ani hnout, jen zkoprněle seděl na svém místě.

„No, konečně jsme si plácli!“ volal strážmistr vítězoslavně a pak se rozhlédl po rozjařené skupině. „Všichni vidíte, že jsme se dohodli, a tak je vás konečně třicet...“

Společnost, která se opile motala i vsedě, se s divokým jástem chopila sklenic a notně připíjela na zdraví třicátému rekrutovi. András

se marně snažil vysvobodit, jeho ruku pevně svírala strážmistřova mohutná pravice.

Andrásova situace byla velmi nebezpečná.

Území Německa bylo tehdy rozdrobeno na menší či větší knížectví anebo hrabství a verbíři těchto malých „království“ neustále chodili po zemi a úklady nebo násilím chytali silné mladé muže pro své vládaře. Kohopak jednou dostali do svých rukou, ten se odtamtud jen tak lehce nedostal. Roky, ba i desetiletí nad nimi uplatňovala svou moc lískovka kaprálů.

Některý z malých tyranů, jako například tehdejší neblaze proslulý vládce hessenského hrabství, šel ještě dále. Pořádal na svém území hony na lidi, aby pak pochytané oběti mohl výhodně prodat anglické nebo holandské vládě. Na tyto nešťastníky čekal ještě strašnější osud než na zverbované vojáky, protože Angličané a Holanďané odvěkli takto získané muže do dalekých kolonií a využívali je k bojům proti domorodým národům a k mýcení pralesů.

András o těchto machinacích mnoho neslyšel, ale co věděl, stačilo k tomu, aby pochopil, co znamená tento násilím získaný souhlas. Od tohoto okamžiku nemyslel na nic jiného, než jak se zachránit před strašným osudem, který mu hrozí. Zdánlivě se podřídil strážmistřově vůli, přitom však horečně přemýšlel, jak uniknout.

Z hlavy se mu rázem vykouřilo všechno vinné opojení. Když se utišilo jásavé volání slávy, s kterým nováčci oslavili jeho nedobrovolný souhlas, vzklíčila v Andrásovi naděje. Strážmistřova copatá, těžká, opilá hlava za několik minut poklesla a strážmistr se oddal zaslouženému odpočinku. Andrásovu ruku ani teď nepustil, držel ji na stole ve své mohutné dlani a zatěžkal ji rázovitým těžítkem, svou hlavou. Opilý spící strážmistr, myslel si András, znamená menší nebezpečí než bdělý.

Strážmistřova příkladu pak následovali i nováčci, jeden se kácel na tu, druhý na onu stranu, někteří usnuli s mohutným chrápáním přímo na podlaze. Za chvíli již všichni spali, jen oba kaprálové zůstali ještě vzhůru. Museli držet stráž, aby jim pod rouškou noci nikdo neutekl.

I András předstíral spánek, pod zpoila zavřených víček pozoroval, jak si kaprálové mezi sebou rozdělují stráž. Jeden nakonec odešel na ulici, kde se postavil před dveře, druhý obešel velkou místnost, nařídil

hospodskému zhasnout všechny lampy, pak si na lavici složil jako podhlavník plášť a svým chrápáním se za chvíli připojil k ostatním.

Místnost zahalila tma, jen oknem se prodíraly chabé paprsky měsíčního světla.

Utéci, ale jak, říkal si András a rozhlížel se kolem sebe. Nejdříve bych si měl osvobodit ruku, uvažoval. Pohnul trochu svou strnulou rukou, ale jeho věznitel ve spaní ihned zareagoval. Za chvíli učinil další pokus, ale výsledek byl stejný. Pak rychle s odvážným odhodláním vykopl nízkou lavici, na které seděli. Po tomto náhlém pohybu následoval pád a žuchnutí, oba se ocitli na zemi, a zatímco Prušák zoufale hledal oporu ve vzduchu, András snadno ruku vyprostil.

Snažil se odkutálet co nejdál a s napětím pozoroval, co se bude dít. Nestalo se nic, spáči se sice trochu pohnuli, strážmistr se dokonce na okamžik probral, ale pijácké opojení ho v mžiku opět zdolalo, něco zabručel a znova usnul.

Několik okamžiků nato András vstal a příkrčený se potichoučku plížil místností. S dveřmi na ulici nemohl počítat, tam hlídal kaprál. Zkusil tedy vnitřní dveře, které vedly k hostinským pokojům v poschodí.

Ale jaké bylo jeho zklamání, když zjistil, že dveře jsou zamčené!

Co teď? Podíval se na okna! Byla zamřížovaná, tudy se utéci nedalo.

Má snad prohledat kapsy kaprála spícího na lavici, zda nemá náhodou u sebe klíč k zamčeným dveřím? Bylo by to velmi nebezpečné. Jestli kaprála probudí, nadobro si tím útěk znemožní.

Jak tam stál u jednoho z oken a málem si již zoufal, zabloudil jeho zrak ke vzdálenému konci místnosti, kde trůnil mohutný krb. Bylo to malé umělecké dílo sestavené z lesklých pálených kachli, od nichž se matně odráželo měsíční světlo.

András se rychle přikradl ke krbu. Prsty prohrábl popel, a zjistil, že je studený. V krbu se již delší dobu netopilo. Pak si lehl na břicho, oběma rukama se vytáhl do klenby ohniště a – sbohem, pane strážmistře, sbohem, pruský králi, začal šplhat.

Z vysokého ohniště vedl nahoru pohodlný komín. Po obou stranách vyčnívaly stupňovité cihly určené k výstupu pro kominíka. András dlouho neotálel, rychle stoupal vzhůru a po chvílce se s hlubo-

kým vydechnutím vynořil z komína jako potápěč z moře, jen mnohem černější, a stanul na měsícem ozářené střeše. Vyuřil tam z pravidelné noční procházky černého kocoura, který když Andráse uviděl vystupovat z komína, zděšeně utekl ze střechy a zastavil se teprve u okapové roury, odkud na Andráse vztekle prskl a zmizel. Snad považoval našeho hrdinu za bloudícího ducha kominíka – kdo ví?

András rychle uvažoval, kudy vyplašený kocour zmizel? Střecha starého německého domu se sice nikde nedotýká sousední střechy, ale když se mně podařilo vylézt až sem, pak se také musím odtud nějak dostat.

Měsícem ozářené panoráma odtud dlouho obdivovat nechtěl.

Vydám se za kočkou, rozhodl se v duchu, a opatrně slezl na okraj střechy.

A skutečně, kocour mu ukázal správný směr. Na okrajích střechy vyčnívala malá okna patřící podkrovním pokojíčkům. Byla to chudá obydlí a některá z oken nebyla ani zasklená, jen zalepená papírem.

András snadno protrhl jedno ze zalepených oken, prostrčil dovnitř ruku, otevřel a pak se jím bez meškání protáhl a skočil do pokojíku.

„Ježíši!“ vykřikl někdo uvnitř. Pak se rozsvítila lampička a András hleděl na postel s velkou peřinou. Z peřiny vykukovala hlava s drdolem, s růžovými tvářemi a nebojácným pohledem.

Co by měl teď honem říci, aby žena nevzburcovala celý dům?

Mlčení považoval za nejsprávnější. Náhle sáhl do kapsy, vylovil jeden z velkých stříbrných tolarů, které dostal od maminky, a rychle ho položil před ženu na peřinu. A tolar mluvil skutečně vzletněji než leckterý řečník. Žena peníz schovala a již klidněji si prohlížela Andrása jako svého z nebe spadlého dobrodince.

I András se uklidnil, posadil se na jedinou rozviklanou židli a několika slovy pověděl, jak se sem dostal. Vytáhl ještě jeden tolar a nabídl ho ženě, pomůže-li mu z domu.

„Nebude to nic lehkého,“ uvažovala žena, chudá prادلena. „Je tu pouze jeden východ a tam hlídkuje strážný. Ale něco už vymyslíme. Mám z toho sama radost, mohu-li zachránit zdatného mladého muže z drápů těch necitů...“

„Co mám tedy dělat?“ ptal se András netrpělivě a vstal ze židle, připraven ihned se dát na útěk.

„Musíte ještě počkat několik hodin,“ uklidňovala ho žena. „Před svítáním nemohu odejít z domu, to by bylo hlídce podezřelé... Ale po svítání odnesu tady v téhle veliké putně prádlo milostivé paní starostové. Vlezte si do putny, navrch dám několik kousků prádla, a tak se odtud dostanete. Nejste jistě těžší než půl metraku a tolik unesu.“

Tento plán také za svítání díky hodné pradelně uskutečnili. András seděl skrčený v putně pod bílými spodničkami milostivé paní starostové. Choval se tak tiše, jako by se v putnách s prádlem nosil každý den. U vrat jeden z kaprálů pradelnu na okamžik zastavil, ale protože viděl, že má co dělat se starší ženou, krátce s ní zalaškoval a pustil ji ven.

Tak došla prادلena s Andrásem v putně na zádech do jedné z bočních ulic. Tam v šerém koutě András zčerstva vyskočil a radostí se protáhl, až mu praskaly švy kabátku.

Pěkně poděkoval žene za její velkou laskavost, dal jí ještě jeden tolar a pak se jí zeptal, která je nejkratší cesta z města.

KAPITOLA ČTVRTÁ,

ve které se András Jelky dovídá, že nemá ani o krejcar větší cenu než, čtyřicet tolarů.

Nedá se tvrdit, že byl András zarmoucený, že z Aschaffenburgu musí pokračovat pěšky. Poté, co dobrodružným způsobem opustil hostinec, musel se zřící i dostavníku a nezdálo se mu ani dost bezpečné čekat v sousedním malém městě několik dní na nejbližší pařížský spoj. Čert nikdy nespí, a co kdyby se oklamáný strážmistr náhle objevil se svou víc než třicetičlennou tlupou?

Opatřil si pořádnou sukovici a v krásném jarním počasí se vydal silnicí po svých. Občas si v některém městečku anebo vesnici rozprostřel mapu pana Sovánky, přesně si vytyčil směr pochodu a pokračoval v cestě. Přitom se seznámil s okolním světem důkladněji, než kdyby cestoval dostavníkem.

Desátý den dorazil na území hessenského hrabství a do sídelního města Hanau vkročil s klidem v duši, že se konečně zbavil úkladu pruského vojska. Nevzrušilo ho ani to, že u brány města si stráž podrobně prohlédla veškeré jeho písemnosti, vypyťovala se na vlast, na rodinu, na řemeslo, a teprve pak ho pustila dál do města.

Jsou to ale důkladní strýčkové, říkal si s úsměvem, když došel k hlavní ulici malého sídelního města. Kdyby věděl, že se dostal do mnohem horší pasti než do rukou verbířů, tak přátelsky by se těžko usmíval.

Toho dne v poledne seděl právě v tiché hospůdce při obědě a statečně zdolával velkou porci jídla, když najednou někdo rázně otevřel dveře a pyšným krokem vešel do místnosti. András byl příliš zaměstnán krájením pečeného masa, než aby si příchozího všiml. Věnoval jeho vyzáblé postavě a hubené tváři pouze letmý pohled.

Neznámý prošel odměřeně mezi stoly. Jeho důstojné držení těla, hůl se stříbrným knoflíkem a zdobený klobouk by prozradily úřední osobu i tehdy, kdyby hostinský nevyskočil ze svého místa a nezdravil hlubokými úklony „milostivého pana vrchního komisaře“.

Vrchní komisař odpověděl na hluboké úklony jen krátkým pokývnutím, a aniž by na hostinského promluvil, šel dlouhým krokem přímo

k Andrásovu stolu. Když už byl dostatečně blízko, strčil do Andrása stříbrným knoflíkem své hole.

„Jmenujete se András Jelky?“ ozval se pak nosovým hlasem, když se na něj András udiveně podíval.

„Jmenuji,“ odpověděl András po krátkém mlčení, způsobeném překvapením.

„Přišel jste z Uher!“ pokračoval ten s hubenou tváří nikoli zvědavým, ale věci znalým hlasem.

András mírně odsunul talíř, a ani teď nechtěl ukázat, že je rozzlobený, i když mu tváře zdudly potlačovaným hněvem.

„Ano, přijel jsem z Uher, ale co je pánovi do toho?!“

Vrchní komisař na jeho ostrý tón nijak nedbal a suše odvětil:

„Andrási Jelky, vstaňte a půjdeme!“

András hleděl na neznámého s údivem. Z jeho tónu a zpupnosti mohl snadno pochopit, že se připlétl do cesty nějaké místní veličině, které on, cizinec, nemůže odporovat. Ale co vlastně od něho chtějí a proč to pokořující jednání?! Sebevědomí a mládí se v něm bouřily proti svévoli, proto zůstal sedět a na pronesenou výzvu odpověděl rozhodným hlasem:

„Já se odtud nehnu, dokud mi nevysvětlíte, jakým právem mi chcete poroučet. Nejsem vaším sluhou, neznám vás a nic mi po vás není.“

„Ale mně je po vás!“ odpověděl hlavní komisař posměšně a zatleskal.

Nato se okamžitě otevřely dveře a dovnitř vešli tři ozbrojení vojáci.

„Jménem Jeho Výsosti hessenského hraběte jsi, Andrási Jelky, mým vězněm!“ zvýšil pochmurně hlas vrchní komisař. Vojáci obklopili Andrása, který překvapeně vstal, a strkali ho směrem ke dveřím. Vrchní komisař kráčel za nimi vědom si své úřední důležitosti.

Zatímco se to vše odehrávalo, nikdo v místnosti si netroufl ani se hnout. Někteří hosté sledovali události zcela zkoprnělí, jiní se hluboce sklonili nad svůj talíř, jako by pro ně kromě jídla nic neexistovalo. Jak ho vedli mezi stoly, uslyšel András šeptem pronesené slovo Amerika, ale nechápal jeho význam.

Na ulici zaujal vrchní komisař místo v čele malého průvodu, za ním šel bezmocně András, vedený dvěma vojáky. Průvod uzavíral třetí voják, jehož úkolem bylo občas popohnat zajatce pažbou pušky.

Kdyby Andrásovi stud a rozhořčení dovolily, mohl by pozorovat, jak se jim na ulici chodci vyhýbali, jak se se strachem a nenávisť tiskli ke zdi a někteří znovu šeptali slovo: Amerika!

Cesta netrvala dlouho. Za několik minut dorazili k hrozivé, odpudivé budově s dvěma křídly. Vrata se bez jakéhokoli znamení otevřela. Přijal je velký, červeně prokvetlý nos a rozcuchaný plnovous, oboje patřící strážnému u vrat.

András se ještě jednou pokusil vzepřít hrubému násilí. Ve vratech se zarazil a rozhořčeně křikl do studeně se usmívající tváře vrchního komisaře:

„Nevstoupím, dokud...“ Větu nemohl dokončit, protože voják, který stál za ním, do něho tak strčil pažbou, že se rázem ocitl za vraty, která se za ním s velkým bouchnutím zavřela. Tato nepochopitelná hrubost Andrásův odpor zlomila. Se svěřenou hlavou přešel pod dozorem vojáků dvůr.

U jedné zdi se otevřely železem pobité dveře. Pak následovala dlouhá šerá chodba, kde jejich kroky zněly strašidelně. Nakonec dorazili k dalším železem pobitým dveřím. Zde vrchní komisař mlčky ustoupil z cesty, jeden z vojáků dveře rychle otevřel a druhí dva jediným rozmachem hodili vězně do tmavé, zatuchlé, tunelu se podobající dlouhé místnosti.

Andrásovi třestila hlava bolestí, když se uvnitř probral. Zaplavila ho nesmírná skleslost, byl strnulý jako v omámení, a ve vědomí mu vířilo bezpočet otázek.

Co provedl? Proč ho zavřeli? Kdo se ho zmocnil? Jaký osud ho čeká na tomto strašném místě?...

Náhle ho popadla za rameno něčí těžká ruka a hrubý hlas ho vytrhl z úvah:

„Hohó? Co tam uprostřed zacláníte! Jestli jste opilý, tak si lehněte do některého kouta a vyspěte se, večer se pojedje!“

Původcem tohoto „vlídného“ pobízení byl vězeňský dozorce, hromotluk, který poté, co se přesvědčil, že nový vězeň není hluchý ani náměsíčník, s brumláním odešel. Zvenku pak dveře zamkl na dva západy.

Ale ať zněla výzva žalárníka sebehruběji, působila na Andrása přesto blahodárně. Tíživé, skličující mátohy zmizely, jeho silná mladá

nátura zvítězila nad hlubokou skleslostí a nyní již obhlížel dlouhou místnost mnohem střízlivěji.

Uvidíme, co bude následovat, utěšoval se, a pak se podíváme věcem na kloub!

V holé místnosti posedávalo a polehávalo asi padesát šedesát mladých mužů. Všichni byli silní a svalnatí, rozdílné bylo pouze jejich oblečení. Prostý oděv se střídal s panským, bylo však jasné, že šaty zde mnoho neznamenají.

V blízkosti jednoho z úzkých zamřížovaných oken seděl na vetché lavici vysoký mládenec s dlouhým obličejem a se založenýma rukama lhostejně pozoroval ostatní. András se mu asi zalíbil, protože se snažil upoutat jeho pozornost pomrkáváním.

I v Andrásovi vzbudil zájem očividný klid neznámého mladého muže, takže k němu přisedl na lavici a brzo se seznámili.

András vyprávěl o sobě, kdo je, odkud přichází, a také mladý muž neskrblil slovy. Vyprávěl klidným, příjemným hlasem, že se jmenuje Petr Portius, jeho rodiče žijí v Bonnu, sám studoval filozofii na univerzitě v Göttingenu a že ho nakonec cestou domů odvedli právě tak jako Andráse.

„Ale proč nás zatkli! A co nám chtějí?“ ptal se András nedočkavě.

„Ó to je velmi jednoduché,“ odpověděl Petr Portius s lhostejným klidem. „Podívejte, můj pane a druhu v neštěstí. Jeho Výsost hessenský hrabě potřebuje mnoho peněz. Poněvadž poctivou cestou jich víc sehnat nedovede, dává sebrat mládence, kteří zabloudili na jeho území, a ty pak prodá Jeho Veličenstvu anglickému králi, s kterým je mimo jiné vázán i sousedskými vztahy, protože anglický král je zároveň i hannoverským kurfiřtem.“

„Cože dělá? Prodává?“ zvolal András udiveně.

„Tak, můj pane a druhu neštěstí. Za každého z nás dostává čtyřicet tolarů. Mnoho set mladých mužů dala již Jeho Výsost pan hrabě pochytat a všichni nakonec odpluli do anglických kolonií. Tam kácejí lesy a bojují proti domorodcům tak dlouho, dokud neskončí svou pozemskou pouť. To vše ale našeho pana hraběte pramálo zajímá.“

V první chvíli poslouchal András vyprávění Petra Portia jako nějakou hrůzostrašnou povídku. Pak se mu však rázem rozbřeslo v hlavě,

toto přece bylo jediné možné vysvětlení jeho nepochopitelného uvěznění.

Před deseti dny ho chtěli násilím naverbovat do vojska a nyní ho odvěkou kácet pralesy a bojovat proti domorodcům v koloniích...

„A pak...“ András náhle ani nevěděl, na co by se ještě ptal, ...kdy se ti lidé odtamtud vracují?“

„Vždyť vám to říkám, že se nevracejí. Nemají možnost.“

„To i nás tam chtějí dopravit?“

„Také že nás tam dopraví.“

Ještě štěstí, že klid druhu na krátkou chvíli zbavil Andráse tísnivého zoufalství.

„A vy o tom můžete tak bezstarostně mluvit?“

„Baže,“ díval se mírným pohledem mladý muž z Bonnu na Andráse. „Studoval jsem v Göttingenu filozofii a již Zénón, nejvěhlasnější z řeckých učenců – stoiků řekl, že člověk nikdy nemá zoufat... Dívejte se na to tak, můj pane a druhu v neštěstí. Každé zlo je buď snesitelné, anebo ne. Když je snesitelné, tak to člověk vydrží, když ne, pak stejně není důvod k zoufalství, protože to nepřežije.“

Petr Portius čekal po svém pregnantním vysvětlení s neskrývanou hrdostí na účinek svých slov, zdálo se však, že András hluboké pravdy starořeckých filozofů dostatečně neobdivuje.

„Považoval bych za správnější,“ odpověděl po krátkém zaraženém mlčení, „kdybychom uvažovali o tom, jak si pomůžeme.“

„Pomoz si sám a bůh ti pomůže, říká selské pořekadlo,“ podotkl učeně Petr Portius. „Jsem tedy ochoten prozkoumat i tuto stránku otázky.“

„Jedinou otázkou a jedinou její stránkou je,“ pokusil se András vyvést rozhovor z filozofických kolejí, „jak bychom mohli uprchnout.“

Jeho snaha však nebyla korunována úspěchem. Mladý filozof nechtěl svoji vědu zahanbit.

„Uprchnout?!“ zvolal udiveně. „Vždyť korán Turků jasně říká, že nikdo neujde svému osudu, takže...“

To už bylo na Andrásovu trpělivost přespříliš.

„Korán Turků může platit pro Turky,“ přerušil rychle se rozbíhající úvahy. „My však naštěstí nejsme Turci, a tak nemáme nic společného ani s koránem!“

„To je pravda,“ souhlasil po krátké úvaze Petr Portius. Přemýšlel, jak by mohl opět navázat na ztracenou nit filozofování. „Utečeme, jakmile to bude možné,“ prohlásil rozhodně András a pohledem vyžadoval souhlas svého druha. V rozhovoru však nemohli pokračovat. Se strašným skřípěním se otevřely dveře a do místnosti vstoupil vyzáblý vrchní komisař, za ním jeden poručík, žalárník a několik vojáků.

Vrchní komisař vytáhl ze šosu svého kabátu dlouhou listinu a ostrým hlasem přečetl jména vězňů. Když se každý hlásil, spokojeně se obrátil na poručíka.

„Máme pohromadě šedesát kusů! Pane poručíku, tím vám předávám listinu a od tohoto okamžiku nesete odpovědnost vy.“

„V pořádku,“ řekl poručík a upravoval si šavli, pak zařval na muže stojící v houfu: „Nástup! Honem, honem!“

Vězňové se mlčky seřadili. Většina z nich ani netušila, kam je vedou, ale nikdo nepovažoval za rozumné vyptávat se. Stejně by jim nikdo neodpověděl.

„Pochodem v chod!“ zavelel poručík a vykročil směrem ke dveřím, za ním malý oddíl doprovázený vojáky.

Vojáci lemovali také obě strany dlouhé chodby. Někde zavířil buben a smutný průvod vyšel na pustý dvůr budovy.

KAPITOLA PÁTÁ,

ve které se András Jelky a Petr Portius vykoupou ve studené vodě, což stojí Jeho hessenskou Výsost rovných osmdesát tolarů.

Hessenský hrabě posílal své živé zboží na cestu nejraději v noci. Co by ve dne rozhořčilo poctivé lidi, to v noci nikdo neuvídel.

Byla krásná měsíční noc. Průvod vězňů tiše postupoval ztichlými ulicemi, až konečně opustil město. Vyšli touže branou, u které stráž prohlížela Andrásovy doklady. Teď už András pochopil, proč byli „strejcové“ tak důkladní!

Za branou vedla cesta mezi úrodnými poli a měsíc svou stříbrnou září něžně hladil lány zelenajícího se obilí, nad nímž vanul jemný vánek, přinášející jarní vůni.

Po několikahodinovém pochodu vyústila cesta v lese. Mezi stromy panovala hluboká tma, svit měsíce pronikal korunami stromů jen na několika místech a pak se odrazil od pěšiny v podobě velkých světých skvrn.

Stráž obklopila vězně úžeji, aby někdo nevzal do zaječích.

„Ten les se mi líbí,“ pošeptal András rozjařeně Petrovi Portiovi, který šel po jeho boku.

Toho však přemohla zádumčivost.

„Vskutku,“ odpověděl sklesle, „osudem člověka je, aby tápal v temnotách. Řekl to už svatý Augustin...“

„Ted' bychom měli utéci,“ zašeptal András a přitáhl k sobě posmutnělého filozofa. „Svatý Augustin asi neměl pravdu... V naší situaci by jistě řekl: Osudem člověka je, aby ve tmě utekl.“

Petr Portius si pro sebe něco zamumlal, když uslyšel takové svévolné překrucování filozofie, a určitě také vrtěl hlavou, to ale ve tmě nebylo vidět.

„A co když nás chytanou a zastřelí?“ ozval se šeptem a poprvé svá slova ani nepodepřel moudrostí žádného starověkého mudrce.

„Co by nás stříleli,“ odpověděl András vesele, že se mu konečně podařilo vytáhnout druhá ze spleti filozofie. „Každý z nás má cenu čtyřicet tolarů! Hessenský hrabě nebude tak lehkomyšlný, aby dal zastřelit osmdesát tolarů!“

Petr Portius se podíval na Andráse s takovým uznáním, jako by v něm objevil nového filozofa.

„To je pravda! Osmdesát tolarů jsou krásné peníze, bylo by je škoda poslat na onen svět... Ale jak máme utéci? Který z živilů máme vyzvat – zemi, oheň či vodu?“

Čelo pochodujících se vynořilo na vzdálenějším konci lesa a dorazilo k vysokému kamennému mostu. Most spojoval břehy široké řeky a kroky pochodujících se na něm dutě odražely.

„Který živel máme volat na pomoc?“ ptal se nyní András opravdu vesele. „Vodu!... Tady nám jde přímo naproti!“

„To je pravda,“ přitakal Portius, a zároveň nemeškal poskytnout další důkaz svého antického vzdělání. „Již Pindaros, slavný básník z Théb, v jedné ódě napsal: ‚Nejlepší je však voda...‘“

„Je tu ale otázka, zda umíte plavat,“ ptal se András.

„Jak bych neuměl, vždyť jsem vyrostl v Bonnu! Vždyť jsem se narodil na břehu Rýna!“

„Já zase na břehu Dunaje. Všichni chlapi z Baji plavou jako ryby...“

Za krátkou chvíli byli na mostě i oni.

Jak přes něj přecházeli, András rychle pošeptal Portiovi:

„Až do vás strčím, přeskočíme na této straně zábradlí a budeme se snažit chvíli plavat pod vodou.“

Vyčkal, než došli doprostřed mostu, pak se dotkl Petra Portia a v příštím okamžiku se oba přehoupli přes nízké zábradlí mostu.

Bylo slyšet velké šplouchnutí, stráž zmateně sáhla po zbrani, poručík nezřízeně zaklel, několik vojáků začalo zběsile střílet, ale už to nebylo nic platné. Tam dole zbyla jen klidná hladina vody. Uprchlíky jako by pohltila řeka. Jeho Výsost hessenský hrabě byl chudší o osmdesát tolarů.

Když tak krásně přeskočili zábradlí, zmocnila se Andráse taková radost, že ještě během skoku se z rozvernosti zeptal svého druha, jak se ta řeka jmenuje. Na odpověď však musel čekat, oba se totiž snažili, aby zůstali co nejdéle pod hladinou. Později se vynořili také jen na okamžik, aby se nadýchli. Dělal to tak dlouho, dokud prázdný most neviděli jen jako stín.

„Kinzig,“ ozval se náhle Petr Portius, když se už bez obav vynořil na hladinu.

„Co je to Kinzig?“ ptal se zaraženě András, protože se domníval, že se jeho druh z náhlé radosti snad pomátl.

„To je jméno této řeky,“ odpověděl Portius s božským klidem a teď výjimečně složil zkoušku nikoli z filozofie, nýbrž ze zeměpisu. „Pramení východně od Schlöchternu, protéká městy Salmünster, Wächsterbach, Gelnhausen a po jedenácti mílích se u Hanau vlévá do Mohanu.“

András nevěděl, zda se má divit, nebo smát dokonalým znalostem Němce. V náhlé radosti na okamžik objal ramena svého druha a tak pluli dál po stříbřitě se lesknoucích vlnách.

Později se ozval opět Portius, nemohl vydržet, aby jejich situaci neobjasnil klasickým citátem:

„Jsme nepatrnými plavci v mohutných vírech – jak to říkal Vergilius o lidech Aeneidy...“

„Ale kam vlastně plaveme?“

Po krátkém váhání Portius odpověděl, jako by mu radost z bezpečí zmnohonásobila všechny vědomosti.

„Když doplaveme do ústí Kinzigu, tak se dostaneme do Mohanu, a když poplujeme dál, tak dorazíme k Rýnu, po Rýnu až k Severnímu moři, a když jím proplujeme a také Atlantským oceánem, dorazíme nakonec do Ameriky, kde můžeme vstoupit do anglické koloniální armády, před níž jsme takto mokrou cestou právě utekli.“

„Ať je to jak chce,“ zasmál se András uvolněně, „Kinzig je ale velmi mokrá řeka. Už by bylo načase, abychom se dostali na břeh.“

Po několika mocných tempech se oba plavci, znamenití synové Duna-je a Rýna, vyšplhali mokří do poslední nitky na břeh.

„Zohaven solí moře, jak píše Homér o chrabrém Odysseovi,“ podotkl Portius, ždímaje své šaty. Běh lemoval i zde les. Bylo asi kolem půlnoci a noc byla tak vlháká, že si oba uprchlíci svlékli své promočené šaty a rozvěsili je na větve, aby uschly.

„Je sice pravda, že při měsíčním svitu neuschnou tak rychle jako na slunci, my však máme čas,“ poznamenal András, aby i on dokázal svůj vztah k filozofii.

Ulehli pod husté keře, přikryli se mechem a větvemi listnáčů a pak znaveni po studené koupeli rychle usnuli.

Když se probudili, slunce už bylo vysoko na obloze a jeho hřejivé paprsky prorážely houštím. Těla měli polepená listím, takže se museli znovu vykoupat v řece, a když jim šaty uschly, vydali se k polednímu na cestu.

„Pojďme k nám domů,“ navrhoval Portius. „Půjdeme takovými cestami, kde se s lidmi hessenského hraběte nesetkáme.“

Dva týdny šli utajenými úzkými lesními pěšinkami, stále podle obdivuhodných zeměpisných znalostí německého mládence, až dorazili do Bonnu, a tam zavítali přímo do domu Portiových rodičů. Za další týden si András u pohostinné rodiny zcela odpočinul. Upřímně ho zdržovali, András však musel pokračovat ve své cestě a chtěl se už zastavit až v Paříži v proslulé dílně firmy Dupont.

Jeden známý rodiny Portiových se chystal právě v těchto dnech na cestu do Holandska, do Rotterdamu. Petr Portius přemluvil Andráse, a ani mu to nedalo moc práce, aby jel s ním. Aspoň tak pozná další krajiny, a ostatně, z Rotterdamu je to do Paříže jen skok.

KAPITOLA ŠESTÁ,

*ve které se András Jelky velmi smutným způsobem seznámí
s bezednými prostorami zámořských lodí.*

Jakmile vystoupil András v Rotterdamu na břeh, jal se prohlížet bohaté obchodní město a nemohl se dost vynadívát na zajímavosti, jichž tam bylo bezpočet. Po prvním dnu, který si povolil na obhlídku města, následoval druhý, pak třetí a již si v duchu odhlasoval i čtvrtý den. Teprve pak bude pokračovat ve své cestě do Paříže, vždyť takový obrovský námořní přístav hned tak neuvidí.

Vše, co viděl, bylo pro něho zázračně nové.

Ty úzké vysoké domy se zvláštními fasádami! V každém pět šest poschodíček postavených nad sebou tak, že nakonec celý dům vypadá jako obrácené schodiště. Točité úzké uličky, ve kterých je těžko se vyznat a mezi kterými stokrát křížují lehkými můstky překlenuté kanály směřující k moři. Uprostřed města na širokém náměstí stojí stará radnice, jejíž přízemí je jediné otevřené sloupořadí, určené k volným promenádám. Věže za ní stojící gotické katedrály s bohatým krajkovým ozdob se ztrácejí v mlžných mořských parách. Bylo toho k vidění tolik, že Andrásovi oči přecházely. A co teprve to hemžení a omamující ruch, který tam panoval!

Zámožní obchodníci, jejichž nákladem přeplněné lodě brázdí moře mezi Evropou a oběma Indiemi, ovládají zde obchodní život. Nekonečně dlouhé mořské pobřeží, připlouvající a odplouvající lodě, tisíce veselých námořníků a nekonečná řada lodí na vodě, počínaje hrdými trojstěžníky a konče chudými bárkami, které dopravují zboží po kanálech celého Holandska až k moři, kde se pak překládá na námořní obry. András se tu poprvé dostal do styku s obrovským kolotočem světového obchodu, a nelze se proto divit, že si s tak lehkým srdcem prodloužil prohlídku města. Třetí den odpoledne, když se zamyšleně díval z břehu na pestrou směsici lodí na moři, povšiml si vznešeného pána.

Byl to muž menší zavalité postavy s důstojným břichem a pichlavýma očima v opálené tváři. Měl světlé, hrubě tkané plátěné šaty a slaměný klobouk se širokou krempou velikosti menšího slunečníku.

Jak se András na zavalitého pána podíval, ten zničehonic začal mocně kývat hlavou, až se mu krempa klobouku rozvlnila. Pak si zastínil oči a hleděl na vzdálený konec přístavu, kde kotvily poslední lodě. Prohlídku doprovázel zlostným bručením, a nakonec jako by mlčení už déle nemohl vydržet, zlostně vykřikl:

„Fuj! Hanba! Ostuda!“

András nyní pozoroval vznešeného pána již s neskrývaným zájmem, tím spíše, že vycítil, jako by neznámý čekal na jeho zájem a pochopení.

„Nemohu se na to dívat!“ potřásal zlostně hlavou zavalitý muž a měl co dělat, aby mu jeho obří klobouk nesletěl z hlavy. Na okamžik zavadil pohledem o Andráse. „Ty Angličany by měli všechny pověsit na ráhna jejich vlastních lodí. Oni že jsou národem námořníků? Oni? Copak to jsou námořníci? Cha, cha, cha, cha!“

Mezitím přistoupil blíž k Andrásovi a pokračuje ve svém zlobném monologu, podíval se na něho znovu tak naléhavě, jako by čekal jeho souhlas.

„Jak stojí ten prostřední stěžeň! Je to směšné a hnusné! A ta ráhna! Zlatý dukát tomu, kdo mi ukáže jediné vodorovné ráhno! Bože, stavitel takové lodi by zasloužil, aby...“

Neřekl už, co by zasloužil ubohý stavitel lodí, ale názorně zapraskal krátkým bičíkem, který nosil místo hůlky. Konec bičíku se přitom dotkl Andrásovy boty a zavalitý pán teď již přímo oslovil překvapením oněmělého mládence a s přemrštěnou laskavostí se mu začal omlouvat.

„Prosím, pane, tisíckrát za odpuštění,“ mlel snaživě. „Věřte, nestalo se to úmyslně, ale kdykoli uvidím takovou mizernou anglickou loď, rozzlobím se tak, že se neovládnu.“

Tak se tedy seznámili a pán se slaměným kloboukem teprve nyní začal od plic nadávat na anglické lodě, na anglické stavitele lodí, a přestal jen proto, aby naopak mohl do nebes chválit Holanďany, kteří jsou nejlepšími staviteli lodí na světě a nejlepšími námořníky od té doby, co se jejich admirál Ruyter plavil po Temži až do Londýna.

„Podívejte se třeba na moji loď!“ zvolal hrdě muž se slaměným kloboukem. „Viděl jste tam dole tu pyšnou štíhlou brigu? Jmenuje se

Pluto, jméno má napsané velkými písmeny, není možné, abyste o ni nezavadil aspoň pohledem!“

„Neviděl jsem ji,“ dostal se konečně ke slovu András. Ne však nadlouho. Jakmile vyřkl slovo ne, vykřikl totiž zavalitý pán takřka uraženě:

„Neviděl jste ji?! Tak to musíte ihned se mnou! Jste tu asi cizincem, tak se aspoň seznámíte s pravou holandskou lodí... Pane, a s jakou lodí! Má *Pluto* nemá druhu na území sedmi sjednocených holandských provincií, ani kolonií, to vám tvrdím já, Richard Boonekamp, majitel *Pluta*!“

Spíš bych tomu uvěřil, kdyby to řekl někdo jiný, myslel si András, ale přesto pozvání přijal, vždyť jeho rotterdamské zkušenosti by nebyly úplné, kdyby se blíže neseznámil s opravdovou zámořskou lodí.

Prošli po břehu, kde se to jen hemžilo lidmi. Tam, kde již dav prořídł, úplně na konci přístavu, skutečně našli štíhlou brigu *Pluto*. Byla poslední v řadě ostatních lodí, temná se kolébala na mořské hladině a zdálo se, jako by svými stožáry hrozila nebesům. Na palubě nebylo vidět živáčka kromě statného černého kocoura, který seděl vznešeně na čelním stěžni, jako by sám byl kormidelníkem.

Černá masa lodí působila na Andrása tísnivě, ale přesto musel uznat, že *Pluto* asi skutečně bude výborná loď.

Když si András prohlížel její nápadně štíhlý trup a odvážně vystupující před, představil si, jak asi rychle brázdí moře. K tomu ještě pan Richard Boonekamp dodal, že i v mělké vodě díky svému malému ponoru snadno proplouvá.

„A kdybyste, pane, viděl její palubu a vnitřní zařízení!“ zvolal zavalitý muž, a přitom nadšením švihal bičíkem. „Tam je teprve co vidět! A přitom všude čistota a pořádek, pravá holandská čistota!... Mohu být tak smělý a pozvat vás na svou palubu...?“

S přehnanou zdvořilostí dostrkal Andrása k úzké lávce, která vedla z břehu na loď, a sotva se ocitli na palubě, ihned začal horlivě ukazovat, vysvětlovat a do nebe vychvalovat zařízení.

S palubou byli co nevidět hotovi. András si pozorně prohlédl kormidlo a jemné lodní přístroje, pak došlo na vnitřek lodě. Je pravda, že horlivost Holanďana sotva dovolila, aby si András mohl všechno prohlížet podrobněji, mnohdy se sotva stačil podívat, a už šli dál. Tímto

způsobem prošli rychle celým podpalubím. Konečně si András mysl-el, že už všechno prohlédli. Právě se chystal poděkovat za Holandřa-novu laskavost, ten se však sehnul, otočil klíčem v podlaze a rázným trhnutím otevřel padací dveře.

„A tady je nejhlubší lodní prostor,“ ukázal do temného otvoru, „zde skladuji svoje zboží...“

András se naklonil přes okraj zejícího otvoru, aby se podíval i na skladiště, ale v tom okamžiku do něho pan Boonekamp strčil takovou silou, že se András skulil do bezedné tmy. Těžké padací dveře za ním okamžitě zapadly.

Po tom nečekaném pádu ztratil na několik minut vědomí.

Jakmile se probрал z mdlob, nejdříve se ohmatal, aby zjistil, zda neutrpěl vážnější zranění, a přes hučení v hlavě se snažil zorientovat.

Kolem dokola byla tma jako v pytli. Nikde ani paprsek světla, ani malá štěrbiná. Ta tma byla hrůzná. András nemohl vědět, ba ani od-hadnout, na jaké místo se dostal, zda bylo malé či prostorné, čisté nebo špinavé, bezpečné či naopak.

Jeho zmatená bezradnost trvala několik minut, pak náhle vyskočil a pokusil se šplhat směrem, kde tušil padací dveře. V pažích cítil ne-smírnou sílu, chtěl rozbít, vyrvat dveře, nebo alespoň do nich bušit tak dlouho pěstmi, až tu uslyší celý Rotterdam a přispěchá mu na pomoc.

Jak vyskočil a otáčel se, aby odhadl, kudy by se dostal k padacím dveřím, ozval se nedaleko od něho ve tmě dutý hlas.

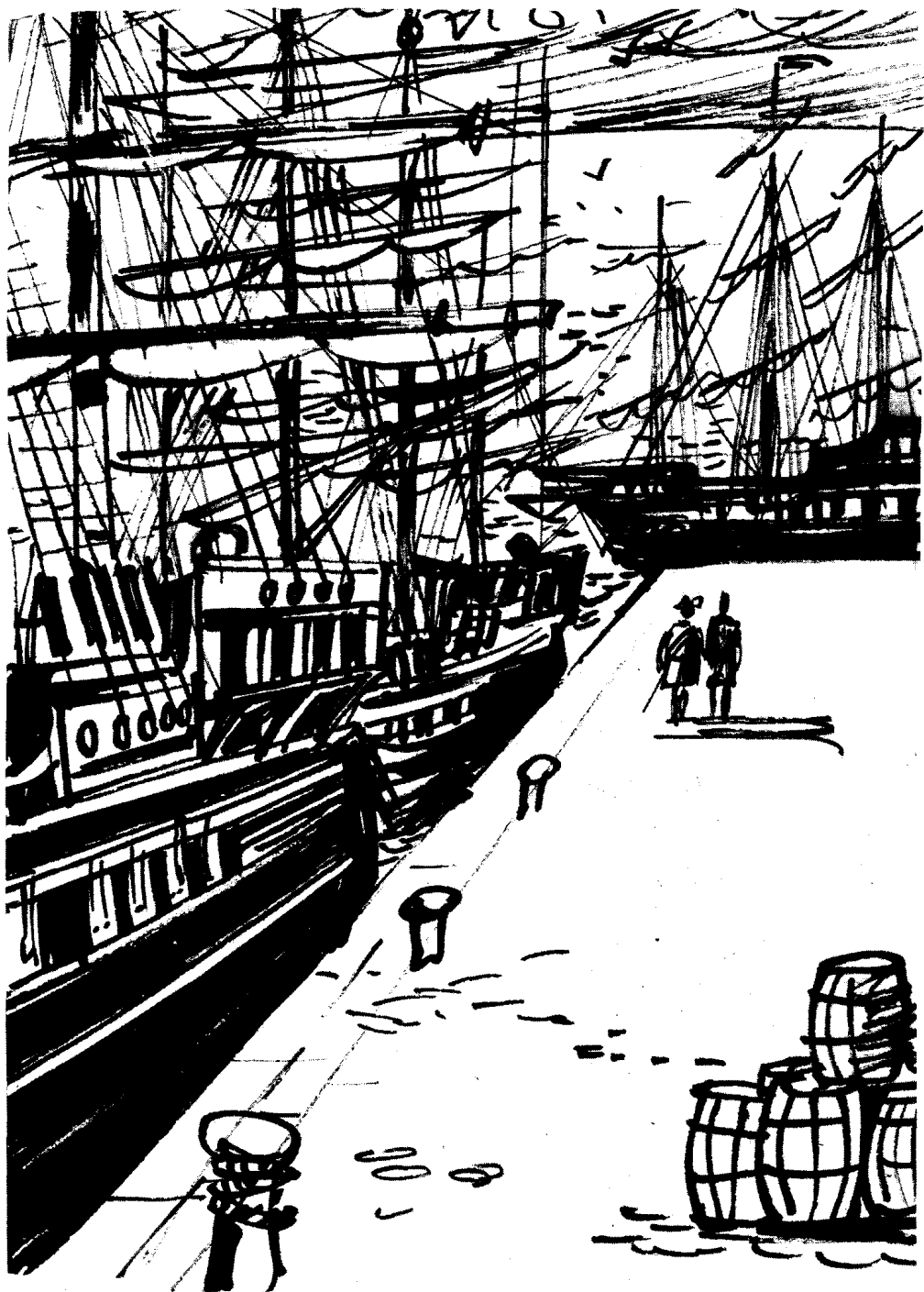
„Osmdesát pět,“ řekl.

András se zarazil. Zdá se mu to snad? Co to číslo má znamenat? A kdo je ještě tady? Je to člověk, nebo přízrak? Nebo snad nikdo nic neřekl a jenom si s ním zahrály jeho vybičované nervy? Znehybněl a se zatajeným dechem naslouchal. V té chvíli se hořce ozval jiný hlas z druhé strany:

„Kdo jsi, nešťastný druhu, který ses stal osmdesátým pátým v na-šem společném hrobě?“

András se zhrozil, mráz mu přeběhl po zádech.

„Panebože, kam jsem se to dostal?“ vydechl se staženým hrdlem. Potřeboval několik okamžiků, aby se vzpamatoval, pak zadrhujícím hlasem odpověděl neviditelnému tazateli. Úryvkovitě vyprávěl, jak ho

nakonec strčil do této hluboké pasti.

Jeho vyprávění občas přerušily výkřiky.

„Právě tak jako mne!“ zvolal někdo za jeho zády.

„I se mnou tak jednal!“ povzdechl si někdo.

„Prokletý šejdír s lidským masem!“ nadával třetí hlas.

„Milosrdné nebe, může se vůbec něco takového stát za dne ve velkém městě?“ zoufal si čtvrtý.

Ze všech těch zoufalých výkřiků zaujal Andrása nejvíce výrok „šejdír s lidským masem“.

„Šejdír s lidským masem?“ ptal se se skličujícím strachem svých druhů. „Co to znamená?“

„Je vidět, že nejste odtud, z pobřeží,“ zněla odpověď plná lítosti, „jinak byste to moc dobře věděl!“

„Jsem zde skutečně cizí,“ odpověděl András a mimovolně učinil krok směrem k mluvčímu, pak se však nemohoucně zastavil. „Přicházím z Uher...“

„Ten šejdír je takový obchodník,“ pokračoval neznámý, „jehož zbožím je člověk... Přistupte blíž, synu, protože podle vašeho hlasu se mi zdá, že jste mladý muž. Orientujte se podle mého hlasu, tudy, tudy...“

András tápavými kroky vykročil ve tmě směrem za hlasem. Prodíral se mezi ležícími i posedávajícími těly, až ho někdo po několika krocích uchopil za ruku a posadil vedle sebe na suchou lodní palubu.

„Šejdír s lidským masem,“ pokračoval neznámý, „chytá lidi lstí nebo násilím, shromáždí je v útrokách své lodi, a když jich má dost, vztyčí plachty a hajdy!... Uplynou týdny, měsíce a ubožáci v těsných útrokách lodi nikdy neuvidí slunce, nikdy se nedostanou na čerstvý vzduch, nevědí, kam je dopraví, co se s nimi stane, protože jim není známo, pro koho šejdír pracuje. To čeká i na nás! Každý den nám přidělí trochu suchého chleba a vody a pak někam odplujeme!“

„Ale to je strašné!“ zvolal András, neznámý mu však položil ruku na rameno a pokračoval ve svém vyprávění.

„To, milý příteli, ještě není všechno. Bude lépe, když se zavčas všechno dozvíte, musíte se připravit na těžké zkoušky... Na cestě se nám může stát, že některý z našich sousedů se přestane hýbat. Počet nemocných je zde dole vždy značný. Nedostatek světla, vzduchu,

pohybu rychle podemílá organismus, a když se soused nehýbe, je pravděpodobné, že zemřel. Pak nastane zoufalé bouchání, tlučení, rámusení, dokud tam nahoře žalárníci nepochopí, co se stalo, ale než kapitán vydá příkaz, tak to někdy věru trvá i několik dní. Tak ubíhá dlouhá cesta po moři. Na druhém konci světa konečně přistaneme a pak ti, co zůstali naživu, opět uvidí slunce, pak je předají zákazníkovi.“

András po tomto vyprávění v první chvíli ani nemohl promluvit. Jako by kromě zraku ztratil i hlas; seděl sklesle na podlaze, jen myšlenky mu vířily v hlavě. Jak šťastně a v jak dobré náladě se vydal do světa, a zatím ho pronásleduje jedno nebezpečí za druhým! A nyní ho nadobro pozdržela ta černá loď, marně se předtím vysekal z moci pruského strážmistra a pak z pasti hessenského hraběte.

„To je právě taková podlost,“ vybuhl nakonec hořce, „jako hony na lidi hessenského hraběte!“

„Oh, to je horší,“ podotkl po jeho boku neznámý. „Oběti hraběte vandrujou do Ameriky. Tam je aspoň zdravé podnebí. Náš šejdř svoje zboží odváží někam do východní Asie, na ostrovy holandských kolonií, kde i vzduch je otrávený, kde zničí lidi žlutá zimnice džungle.“

„Copak v tomto městě neplatí zákony? Není policie?!“ vybuhl András hořce.

„Jsou, samozřejmě že jsou,“ zasmál se se stejnou hořkostí neznámý, „ale nezapomeňte na to, že kolonie je nutno osídlit a policie patří stejně státu jako kolonie.“

András se zaťatými pěstmi vyskočil ze svého místa.

„Musíme odtud – odzbrojíme lodníky!“

Cizinec ho mírně přitáhl k sobě.

„Šetřte se! Nesmíme zbytečně plýtvat silami... Je pravda, že posádka netvoří víc než patnáct mužů, ale ti chodí po zuby ozbrojeni a my svýma holýma rukama nedovedeme vypáčit ani železné padací dveře.“

V Andrásovi se dosud střídaly vztek a skleslost. Nyní však i on padl zcela zlomen na podlahu a podvolil se pomalu uplývajícímu času. Míjely minuty, hodiny, dny a všechno, den i noc, splynulo v té nekončné tmě.

Snad uběhly dva dny od té doby, co se zde ocitl. Snad to bylo méně, snad více, tam dole přestal čas existovat. Najednou bylo slyšet zvláštní rachot, jako by se na druhé straně lodi s hlasitým skřípotem navíjel nějaký řetěz. Věžňové napjatě naslouchali. Kdo žije ve tmě, tomu se sluch velmi ostří, jako by uši převzaly i funkci očí.

„Zvedají kotvu,“ řekl nakonec někdo to, co ostatní beztak tušili. „Vyplouváme!“

Srdce nešťastných lidí sevřel žal. Dokud věděli, že jejich žalář stojí u břehu velkoměsta, přece jen tajně doufali, že budou vysvobozeni. Snad někdo přece jen odhalí pokoutné obchody pana Richarda Boonekampa. Snad policie, prohlédne podezřelé lodě, anebo se stane něco neočekávaného, ale teď už taková náhoda, která by jim pomohla, přestane existovat.

Již jasně slyšeli řinčení kotevního lana a paluba se pod nimi začala houpat. Tak se tedy odpoutají z města, od lidí, od naděje, protože na širém moři nemůže už nic narušit šejdířovy plány.

Chvilé zvedání kotvy byla strašná!

Věžňové začali v zoufalství volat, jako by je ještě někdo mohl v posledním okamžiku tam venku zaslechnout, když pak ale rozeznali pravidelné nárazy vln, znovu oněměli...

Houpání lodi zesílilo. Nebylo pochyb o tom, že vypluli a že se co nevidět octnou v nekonečných vodách oceánu.

KAPITOLA SEDMÁ,

ve které se András Jelky důkladně seznámí s mořem.

Uplynulo několik dní, pravděpodobně tři, protože od té doby, co vypluli, věžňům spustili dolů třikrát jídlo a pití, když kolébání lodi citelně zesílilo. Venku se chýlilo k bouři; rytmičné kolébání se změnilo v nepravidelné a přerývané, pak vypukla bouře. Briga se začala potácet, motat, podlaha se chvilkami zvedala vlevo, pak zase klesla napravo a házela s ubohými vězni jako s míčem. Zvenku narážely

vlny na trup lodi se strašidelným duněním, jako by tam bubnovali kostlivci a naléhavě žádali, aby byli vpuštěni...

Situace věžňů byla stále hrozivější. Vrávorající nešťastníci se přidržovali trámů, prsty zaklesli do škvír podlahy, aby se udrželi, a když jim síly zeslábly, kutáleli se z jednoho konce podpalubí na druhý a naráželi na bok lodi.

V jejím tmavém nitru nebylo slyšet nic než sténání; moře, nyní zlobně a netrpělivě, se stále větší silou naráželo do dřevěných stěn. Vlny jako by tloukly mnoha sty obrovskými kladivy do trupu, který chránil životy pětaosmdesáti nešťastníků. Ale i prkenná stěna občas zapraštěla, jako by nebyla už více ochotna poskytovat ochranu před náporom vln.

Andrásův neznámý příznivec, jehož se od vyplutí držel, byl starý zkušený námořník. Boonekamp se ho zmocnil jedné noci nikoli lstí, nýbrž násilím.

„Teď si plujeme v calaiském kanálu,“ vysvětloval Andrásovi, „zde je moře vždycky neklidné, i když tohle už je něco jiného, to už je bouře.“

„A co z toho bude? Co se nám může stát?“ ptal se András s naivitou suchozemce.

„Jen tolik, že se potopíme,“ odpověděl hořce námořník.

V tom okamžiku, jako by moře chtělo tato slova potvrdit, zazněl zesponu lodi tupý zlověstný hukot. Lod' se o něco třela, až celý trup praskal. Vše bylo slyšet z takové blízkosti, že se všichni roztrásli.

„Je s námi konec,“ volal někdo. „Narazili jsme na skálu!“ Zatím se však nic nestalo. Praskání přestalo, briga se dále zmítala na vlnách jako předtím.

„Ještě ne,“ vzdychl Andrásův soused. „Jen jsme se oťřeli o skálu. Stačila však chvíle a byla by přeřízla lod' jako nůž krajíc chleba.“

Před chvílí všichni křičeli ve smrtelném strachu, teď se uklidnili, ale i tento strachuplný klid vychutnávali jen několik minut.

„Co to je? Vždyť je tady voda!“ volal někdo zděšeně a jeho volání záhy opakovali i jiní z různých stran.

Skutečně, žebrovím podlahy prosakovala voda. Věžňové zoufale hledali sušší místo, ale voda přibývala a rychle stoupala. Teď už jich křičelo více.

Moře tak dlouho dotíralo, až si vynutilo vstup dovnitř!

Chvíli si nikdo netroufal vyřknout nahlas to, co každého z nich naplňovalo hrůzou. Voda stoupá a brzy zaplaví jejich žalář.

„Když jsme se dělali o skálu,“ vysvětloval námořník Andrásovi, „dno lodi se zřejmě poškodilo a teď tudy prosakuje voda.“

Už neprosakovala, ale tekla. András v ní byl za chvíli po kotníky, a pak již po kolena.

Lod' však zatím nemohla být příliš poškozena, jinak by se do lodních prostor valila voda proudem. Námořníci na palubě o tom asi nevěděli, vězňové dole však již byli v nebezpečí života.

Následovaly strašné chvíle. Byly to okamžiky, v nichž člověk zestárne o rok, a plynou bez ohledu na to, že by je odsouzení tak rádi zadrželi.

Voda nahnala vězně do jednoho houfu. Teď stoupala stále rychleji a za chvíli už sahala nad kolena. Nemocní, kteří neměli tolik sil, aby vstali, aspoň poklekli, aby si tak před nemilosrdným živlem zachránili na několik minut život. Neproniknutelná tma ještě násobila jejich zoufalé postavení. Neviděli smrtelné nebezpečí, nemohli mu čelit, jen nemohoucně cítili, jak je moře spoutává nemilosrdným mrazivým obětím.

Za čtvrt hodiny jim voda sahala po pás.

V útrobách lodi se odehrávaly nepopsatelné výjevy.

Část vězňů začala hrozně klít, jiní se opírali s tupým zoufalstvím o své druhy. Několik z nich tlouklo z posledních sil do zdi, někteří vyšplhali na ramena svých druhů a pěstmi bušili do padacích dveří. Bylo to však beznadějně, protože rachot bouře byl takový, že mužstvo jejich bušení nemohlo ani zaslechnout.

V té chvíli se ozvalo z paluby několik výbuchů. Otřásly lodí a vyloualy na zlomek okamžiku mezi nešťastníky dole nadějeplné ticho.

„A tak,“ zvolal námořník. „I našim milým lotrům teče voda do bot!... Strílejí z děl, aby si jich všimla jiná loď. Doufám, že se jim to nepodaří. To ať se potopíme raději společně, než aby si oni zachránili kůži.“

Vězeli už ve vodě až po prsa.

Zdálo se, že za další chvíli je voda nemilosrdně zaplaví.

Sotva nahoře dozněly výstřely, otrásl náhle lodí výbuch, po kterém jako by se trámová brigý mělo rozpadnout na kusy. Těžké železné padací dveře se rozlétly, jako by nikdy nebyly zavřeny na klíč, a otvorem šlehl do temnoty hlubiny rudý ohnivý jazyk. Přesto vyvolal mezi vězni nevýslovnou radost.

„Do lodi uhodil blesk!“ vykřikl námořník a v tom okamžiku svými železnými pažemi takřka vyhodil Andrása, aby se zachytil kraje otvoru, a pak ho následoval sám, což mu dobře umožnila vysoko stojící voda. Příkladu prvních uprchlíků následovali i ostatní. Vyskakovali z vody, a když se jim podařilo zachytit se okraje padacích dveří, s nemírným úsilím se vysoukali na palubu.

Při světle křížujících se blesků, omámení čerstvým vzduchem, zaplnili vrávoravě palubu. Křičeli, pobíhali po lodi a jejich štěstí nemohla ani na chvíli zkalit skutečnost, že z jednoho smrtelného nebezpečí se dostali do druhého.

Uprostřed lodi již řádil mohutný požár. Blesk, jemuž vězni vděčili za své okamžité osvobození, uhodil do hlavního stěžně, ten se zřítíl na palubu a při svém pádu rozbil všechno, co se mu dostalo do cesty.

I jinak způsobil blesk na lodi velkou škodu. Na palubě vyrval hluboké otvory, kovové předměty roztavil, a poté, co všechno rozbil, narazil konečně na železné padací dveře vězení.

Když se pak vězni lépe rozhlédli, proměnila se jejich radost opět ve smrtelný strach. Tři živly – voda, oheň a bouřlivý vítr – se spojily k záhubě lodi. Čtvrtý živel, země, byl na dně moře...

Když se András za pomoci námořníka jako první dostal na čerstvý vzduch, právě se přes palubu převalila obrovská vlna, která ho ihned srazila. V posledním okamžiku se mu však podařilo uchopit kus lana, a tak se zachránil před smetením do zpěněných vln. Mnozí však neměli takové štěstí. Poté, co se vyšplhali na palubu, byli ihned vlnami strženi.

Nad rozbouřeným mořem se černě klenula obloha, jen blesky na několik okamžiků osvětlovaly strašný obraz zkázy.

Bouře s rachotem hřměla nad vlnami a pohrávala si s lodí jako s dětským míčem. Jednou ji táhla do hlubin, podruhé vyhazovala do výšky. Občas některá vlna zachytila zoufalce a stáhla ho s sebou do nekonečných vod. András si netroufal lano pustit, protože i na něho

stále dotíraly vlny. Přitisknut k palubě, ohlušen sledoval katastrofu a při světle blesku zahlédl širé moře, které kolem dokola vřelo a pěnilo se ve strašné bouři.

Bleskem zničený hlavní stěžně vzplanul a hořel jako obrovská pochodeň. Oheň se šířil ohromnou rychlostí, střední část paluby se proměnila ve žhavou plochu a rozdělila loď jako neproniknutelná planoucí hranice na dvě části.

Kázeň se mezi posádkou brigy již dávno rozpadla. Ti, které voda neodplavila, opile vrávorali po palubě, protože v okamžicích krajního nebezpečí narazili několik sudů s pálenkou a teď vyváděli, zpívali a křičeli jako pominutí.

Kapitán Boonekamp stál až na konci lodi a držel se zadního stěžně. Bílý stejnokroj měl vodou přilepený k tělu. Se zarputilou tváří chtěl dál udílet své hřmící rozkazy, nikdo si ho však nevšímal, právě tak jako se nikdo nestaral o vězně.

Loď se znatelně potápěla, její paluba se takřka dotýkala hladiny. Tehdy se Boonekamp pustil stěžně a vrhl se mezi posádku.

„Lotři!“ křičel z plna hrdla. „Spusťte záchranné čluny, jinak se všichni utopíme!“

Několik námořníků skutečně chtělo splnit rozkaz. Ale většina mužstva se jen opile smála. Boonekamp vytrhl pistoli a chtěl do nich střílet, ale promočená zbraň selhala, což opilce ještě více rozesmálo.

Pak nastala konečná katastrofa.

Od středu lodi se ozval hrůzný skřípota a rachot. Náhle vzlétl do výšky obrovský ohnivý sloup, žhavější a nebezpečnější než kterýkoli blesk, rozsévaje milión žhavých jisker. Nato se paluba rozestoupila, loď se roztrhla a s hlasitým sykotem zmizela ve vlnách.

Ze sta hrdel vylétl zběsilý výkřik. Pak se celé místo, kde ještě před chvílí hořela loď, zahalilo tmou. Jen vítězné živly pokračovaly ve svém tanci nad velkým hrobem.

KAPITOLA OSMÁ,

*ve které se András Jelky ponoří do vody, aby neuhořel, a
jezdí na trámu, aby se nadobro nepotopil.*

Když se loď potopí, voda se nad ní hned nezavře. Vytvoří trychtýřovitý vír, který se vším, co se do něho dostane, točí velkou rychlostí kolem dokola, až svou kořist stáhne nesmírnou silou do hlubin, aby ji po dlouhých minutách zbavenou života vyvrhl zpět na hladinu.

Několik okamžiků předtím, než se černá briga roztrhla, uchopila Andráse silná ruka a hodila ho ke špici lodi.

„Kupředu! Skoč do vody!“ křičel mu někdo do ucha. „Odplav nejdále!“

András se zdráhal, netroufal si skočit do zpěněných vln, ale námořník, jenž mu přispěchal na pomoc, ho rychlým pohybem přehodil přes lodní zábradlí a vzápětí za ním skočil i on. Vzdouvající vlny je pohltily, nad nimi řádila ohlušující bouře, vlny se divoce přelévaly.

Za několik okamžiků András silně máchl nohama a vyplul na povrch. Ocítl se právě na vrcholu vodní bariéry, která ho v mžiku odmrštila na sto metrů od hořící lodi. Pak za sebou uslyšel strašný rachot a syčení, do nebe vyrazil ohnivý sloup, jenž ozářil široko daleko hřbety vln. Potom se rozhostilo ticho, přerušované jen hučením víru.

Vlnobití se pomalu utišilo, přívaly vod ustaly. András se držel nad vodou šlapáním a snažil se rozhlédnout v neproniknutelné tmě.

Tu ozářilo oblohu ostré světlo blesku, po lodi nebylo už ani památky.

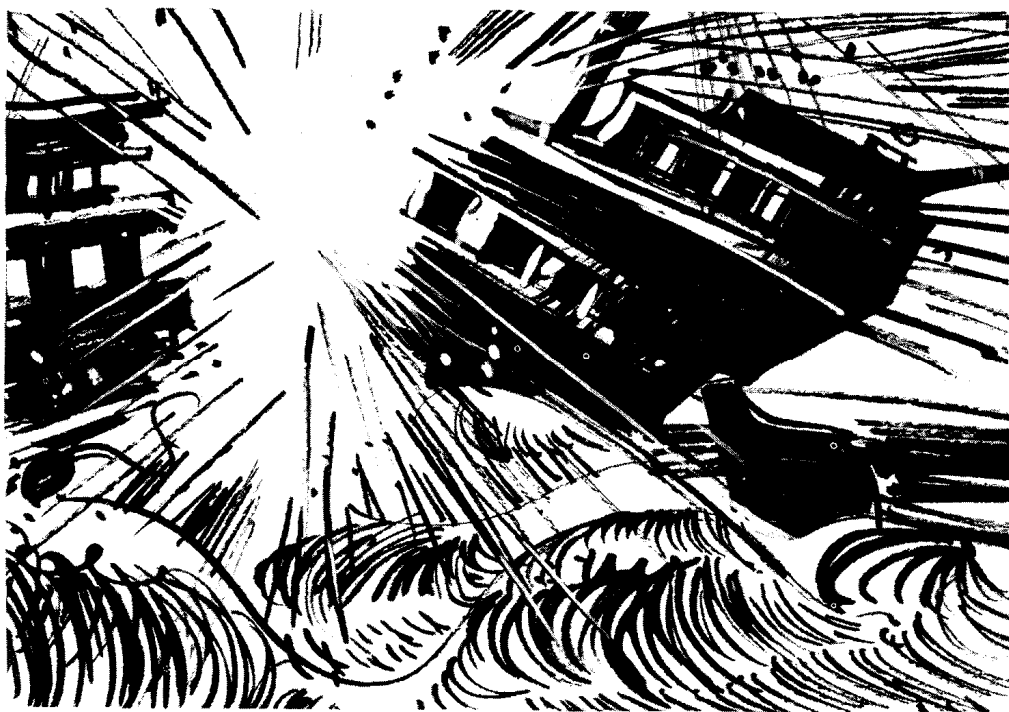
„Hahó,“ uslyšel najednou protáhlé námořnické volání, ve kterém poznal hlas svého zachránce.

„Halihó,“ zvolal i on několikrát. Námořníkovo volání se teď přiblížilo.

András upřel zrak do tmy, mohutnými tempy plaval za hlasem a skutečně za několik okamžiků spatřil na hřebenu matně se lesknoucí vlny námořníkovu hlavu.

„A teď zpátky!“ řval námořník a za ramena přitáhl Andráse k sobě.

Náhle je nová vlna mocnou silou mrštila k místu neštěstí. Při tomto náhlém nárazu András opět svého druha ztratil. Zároveň narazil na

pevný předmět, který v mžiku objal pažemi a svíral ho tak pevně, že ho přívaly vody od něho nemohly odtrhnout.

Šťastná hvězda mu přivedla do cesty v půli přelomený hlavní stěžeň lodi, který i tak byl několikametrovou silnou kládou. András se jí několik minut držel, pak se na ni vyhoupl jako na koně, obemkl ji nohama a rukama se přidržoval kusu bývalého žebříku.

Když se znovu zablesklo, obhlížel vodu již klidněji. Na místě, kde se loď potopila, vířila prkna, klády a tyče. Bouřkou proráželo i nějaké volání o pomoc, když tu se u Andrásova boku již potřetí objevil námořník. Držel se prkna a rázem přesedlal na mnohem bezpečnější torzo stožáru.

„Jsem rád, že jsme se opět tak pěkně sešli,“ podával Andrásovi ruku a zasmál se tak sebejistě, jako by se potkali někde na pevnině.

András šťastně stiskl pravici statečného muže. Nyní měl poprvé možnost, aby si svého patrona z nitra lodi a zachránce ze strašné katastrofy prohlédl. Před sebou viděl silného, ramenatého muže, jehož oči, i když tvář se zdála starší, jiskřily mladistvou touhou po životě.

„Bylo dobře, že jsme seskočili dříve,“ zaradoval se András.

„To víš, že bylo,“ usmíval se námořník. „Kdybychom to neudělali a zůstali až do poslední chvíle, jak to učinili ostatní, byla by nás loď strhla s sebou a teď bychom asi nejezdili na tak skvělém oři, jako je tenhle stožár.“

„Divím se jenom,“ pravil András, „že jsme se po tom skoku jeden druhému neztratili.“

Jeho druh se zasmál.

„A přesto to není žádný zázrak. V takových věcech už mám zkušenosti, je to moje sedmnácté ztroskotání. Když jsme prchali z lodi, vybral jsem si okamžik, kdy se před námi převalila obrovská vlna. Do té jsme oba skočili. I kdybychom nechtěli, zůstali bychom spolu, protože taková vlna člověku nedovolí, aby se zatoulal.“

„Skutečně!“ zvolal András, „vždyť i zpátky jsme dorazili stejným způsobem!“

„Tak jest,“ přitakal námořník. „Jednou vlnou jsme se vrátili oba, proto jsem se nebál, že se jeden druhému ztratíme.“

András teď už všechno chápal, jen to ne, proč se sem vlastně vrátili.

„Jéje,“ rozhlížel se jeho druh, „jsme to ale uprostřed velikánské vody... Odtud se nijak nedovedu orientovat. Jedno je však jisté – jsme příliš daleko od jakékoli pevniny, než abychom tam mohli doplavit. Ze zkušenosti vím, že je zapotřebí být v okamžiku, když se loď potopí, od tohoto místa co nejdál, potom se co nejrychleji vrátit zpět a snažit se vylovit nějaký větší a pohodlnější trám, jako je třeba tento... Upřímně vám doporučuji, abyste se při svém příštím ztroskotání choval stejně.“

„Budu se držet vaší rady, až se to příště stane,“ prohlásil András a již se neudržel, aby se nezasmál.

„Klidně se jí držte, tak jsem se zachránil, jak jsem již řekl, v šestnácti případech. Angličtí námořníci mě také nazývali Johnem Shipwreckem, což znamená Honza Trosečník.“

Zatímco oba ztroskotanci seděli na stěžni a takto se bavili, nedaleko od nich se z vln vynořil člověk těžce zápasící s divokým živlem. Jeho volání se doneslo až k nim a neznámý již padesát metrů od nich napřáhal ruku, aby se mohl zachytit ráhna.

András zpozoroval tonoucího první a rukama nohama se snažil odkormidlovat ráhno tím směrem.

„Nevím,“ řekl námořník, „zda nás tři kláda unese. Z větší části přece shořela... Ale to je jedno. Nemůžeme nechat svého bližního napospas vlnám, pokusme se ho zachránit.“

Veslující rukama nohama nasměřovali nyní oba kládu k tonoucímu, ale když se k němu přiblížili na několik metrů, poděšeně vykřikli. Ten, koho chtěli zachránit, nebyl nikdo jiný než Boonekamp, obchodník s bílým masem, bývalý majitel *Pluta*.

„Ohó,“ vykřikl John Shipwreck zlostně, „pro takového člověka život riskovat nebudeme!“

Boonekampův pohled na nich visel ve smrtelné úzkosti.

„Pomóc!“ volal a s posledním vypětím sil začal dohánět stěžeň. András a jeho druh se dívali, jak se ho v tomto zápase zmocnila takřka nadlidská síla. I když byl před chvílí ještě na pokraji sil, nyní jako by se jeho svaly proměnily v ocel.

Několikaminutovým zápasem na život a na smrt se kapitán dostal do blízkosti ráhna. Už užíval ruce, aby se ho přidržel, námořník však vytrhl pistoli a pažbou nemilosrdně praštil kapitána do ruky, takže jeho ochrnuté prsty sklouzly po mokrému dřevě.

„Smilujte se!“ volal šejdíf, a přesto se nemohl zachytit, ještě se držel nad vodou u stěžeň. Když zpozoroval marnost svého předchozího úsilí, měl ještě tolik síly, že svoje žadonění změnil ve vyjednávání.

„Člověče!“ křičel. „Co z toho budeš mít, když mne tu utopíš jako krysou? Zachraň mě a já ti dám půlku svého majetku... Dám ti ho celý!... Ano, ano... ať je všechno tvoje, jen mě pusť na stěžeň...“

Námořník neodpověděl, jen se s větším úsilím snažil znásobit vzdálenost mezi nimi a kapitánem. Zatím seděl András nemohoucně schoulen a nezasahoval ve prospěch ani jedné strany.

„Člověče, jsi hluchý?!“ řval Boonekamp a opět připlaval blíž k nim. „Přísahám při Bohu, vše, co mám, je tvoje!... Jsem bohatý, nesmírně bohatý, mám padesát tisíc zlatých dukátů v amsterodamské bance, budou tvoje!... Je to málo? Chceš ještě víc? Třicet tisíc zlatých dukátů jsem vloni uložil v londýnské bance, i ty ti dám! A v Rotterdamu mám dvoupatrový dům, má cenu aspoň deset tisíc holandských guldenů, i ten ti dám!...“

Příští vlna je odhodila zpět, takřka se s Boonekampem srazili, a ten se na okamžik znovu chytil konce stěžně.

Protože však viděl, že od námořníka milost očekávat nemůže, obrátil se na Andrása.

„Tak se nade mnou smiluj ty!... Jsi ještě mladý, máš ještě srdce, ne jako tady ten starý lotr!“

„A ne jako ty, vid’?!“ volal nenávistně John Shipwreck. Ale kapitán se se svým žadoněním obracel už jen na Andrása.

„Ty máš ještě určitě matku, prosím tě jejím jménem o pomoc... Je pravda, že jsem ti ublížil, ale když mě zachráníš, stokrát, tisíckrát ti to vynahradím!“

András už nemohl dál to žadonění poslouchat a zmínka o jeho mamince mu skutečně obměkčila srdce.

„Zachraňme ho,“ řekl tiše námořníkovi.

„Nikdy!“ zvolal námořník nenávistně. „Toho tisícinásobného vraha, toho nemilosrdného, krutého únosce lidí? To ať raději ztratím ruku, než bych mu ji podal na pomoc!“

Příboj vln je opět srazil s obchodníkem s bílým masem. Nešťastník se zoufale chytl ráhna. Shipwreck ho chtěl oběma rukama odstrčit, ale Boonekamp uchopil křečovitou silou jeho ruku.

„Tak tedy zemřeš se mnou!“ vykřikl a vrhl se náhle nazad do vln a tíhou svého těla strhl námořníka s sebou. Voda se kolem nich zpěnila, pak se nad nimi zavřela a oba navždy pohltila. András hleděl s neskonale hrůzou na tento strašný výjev. Události se seběhly tak rychle a tonoucí kapitán strhl námořníka takovou silou, že než se sám zmohl na jakýkoli pohyb, zmizeli už oba nesmiřitelní nepřátelé v hlubinách. Marně zkoumal upřeným zrakem hladinu moře, marně volal až do ochraptění námořníkově jméno, ubohý Honza Trosečník, který se šestnáctkrát vymanil ze smrtelného obětí moře, se již nikdy neozval.

KAPITOLA DEVÁTÁ,

ve které by se András Jelky rád vrátil ke svému řemeslu, ale spíše se k němu vrací ono.

András zůstal sám uprostřed nesmírné vodní pouště, tak sám, jako by pod širou oblohou nebylo jiného živáčka na celé zeměkouli. Vše, co mu svět lidí připomínalo, byl několikametrový zuhelnatělý stožár, který mu zachránil život.

Ale i ten se choval přátelštěji, když na něm jeli dva. Od té chvíle, co na něm András zůstal sám, stožár v mžiku převrátily narážející vlny a úlohy mezi stěžněm a Andrásem se vyměnily.

Stálo to nějakou námahu, než se ubohý shozený jezdec opět vyšplhal na svého oře!

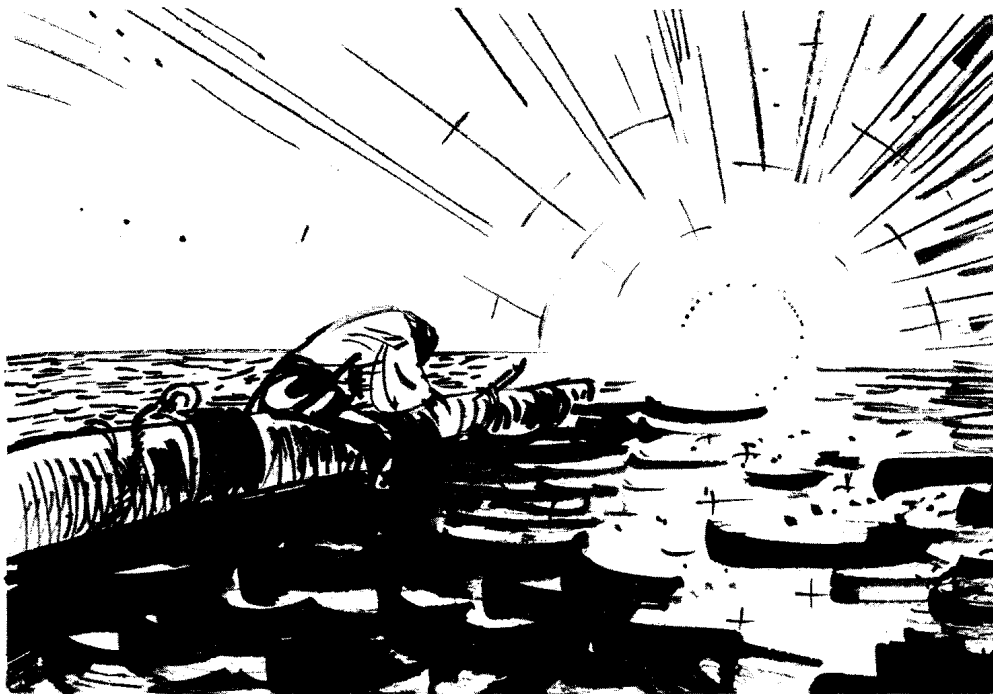
Kdyby se bouřka neutišila a vlny se nezmírnily, pak by v tomto nerovném zápasu jistě podlehl. Bouřka však naštěstí dosáhla vrcholu, vítr se ztišil a stěžně se již tak nezmítal.

Zápas se smrtí a hrozná události Andrása úplně vyčerpaly. Jeho přetažené nervy chránilo před zhroucením jen neustálé nebezpečí života, pravda, lidský organismus dokáže zázraky! Nyní ho však začalo strašné vyčerpání přemáhat.

Zjitřenými smysly pozoroval vodní hladinu. Jeho nervy si s ním občas zahrály zlomyslnou hru. Někdy se mu zdálo, jako by se z vln vynořily lidské postavy, ale pak se v mžiku celé to zjevení změnilo v hřeben vln. Pak mu zase připadalo, že slyší lidské hlasy a volání o pomoc. V těchto okamžicích se zatajeným dechem poslouchal, až se nakonec zklamaně přesvědčil, že ho šálí jen zvuky vzdalující se bouřky.

Později na sobě pozoroval zářející změnu. Vyčerpanost jeho organismus zvláštním způsobem omámila. Zjistil, že je v zajetí něčeho nevýslovně krásného, co ho naplňuje zvláštním štěstím a touhou okamžitě pustit ráhno a nechat se vtáhnout do hlubin.

Přes počínající slabost sebral poslední zbytek sil. Rychle si odepnul opasek a nohy si jím pevně přivázal ke stěžni; kdyby se náhle převrátil, ať alespoň neztratí kládu, která mu zachránila život.

Dokud se něčím zabýval, zapomínal na svou situaci, ale pak na něho dolehla strašlivá samota. Tehdy celá jeho bytost toužila po jediném: Kéž by už začalo svítat, kéž by tu už bylo ráno! Čím déle trvala ta nekonečná noc, tím horečnatěji, tím netrpělivěji v něm rostla tato touha.

První sluneční paprsek pro něj znamenal paprsek naděje! Když vyjde slunce, mohou ho zpozorovat z nějaké lodi, mohou ho zachránit!

Stokrát si namluvil, že svítá, že se na obzoru už jasní. Někdy si pomyslel, že vidí svítání zprava, pak zase vlevo, jindy že svítá před ním, pak zase, že vidí červánky za sebou. Ale právě ta nejistota ho přiváděla k zoufalství, vždyť slunce může vyjít jen na východě, ale kde je vlastně východ, jak by to mohl zjistit?

Když se mu zdálo, že noc nikdy neskončí, že už nikdy neuvidí zářivé slunce, najednou, právě naproti němu, začala obloha vystupovat z hladiny moře. Nebe a voda již nesplývaly, vytvořila se mezi nimi ostrá hranice. Moře zůstalo ještě černé, ale nad ním se již začal rozprostírat jako ohromný vějíř nachový rozbřesk.

S jakou nesmírnou radostí vítal András blížící se úsvit! Propukl v hlasitý jásot, pak se jeho sklíčenost uvolnila usedavým pláčem. Chvilkami přivíral oči, aby pak uzřel na obloze stále se stupňující jas.

V takovém bolestném očekávání uplynula další hodina. Více to jistě nebylo, ale Andrásovi se zdálo, že hodina nemá šedesát, ale šest tisíc minut. Tehdy již zalila oblohu nádherná pomerančová záře, změnila se v purpur, pak se kraje mraků rozzářily a perlově šedý svit zalil nekonečné dálavy moře.

Náhle na obzoru, kde moře splývalo s oblohou, vytryskly rudé paprsky. Z moře pomalu vystupovala obrovská koule slunce vystřelující k obloze a po vodě zlatisté šípy. Vše zářilo, nebe, voda, mraky – zrodilo se ráno, zrodil se život!

András uchváceně pozoroval krásnou hru přírody. Dokud slunce neučinilo první kroky na své nebeské dráze, nemohl od té nádherné podívané odtrhnout zrak. Teprve pak se rozhlédl po obzoru.

Moře jako by se dotkl kouzelný proutek – vlny se zcela utišily, bouře odešla, noční běsnění živlů vystřídal překrásný den. Příroda byla tak pokorná, tak mírná, všude panoval takový sváteční klid, až Andráse mimoděk napadlo, že je neděle.

Co by za to teď dal, kdyby uslyšel líbezný hlas zvonů!

Ať se rozhlížel po obzoru kolem dokola jak chtěl, neviděl nic jiného než moře a zase jen moře. Nikde ani stopa po souši anebo po blížící se lodi. I z lodi obchodníka s bílým masem nezůstalo nic jiného než ta kláda, na které obkročmo seděl.

Co má toto tiché, nevinně se usmívající moře společného s tím, které před několika hodinami zahubilo tolik lidských životů, divil se András. A ten vlahý vánek? Byl to skutečně týž, který v noci ještě zběsile řádl nad vlnami? Jaké obrovské protiklady nosí v sobě příroda!

András nad sebou uslyšel mávání křídel. Kolem něho kroužilo několik mořských racků, chvílemi se dotýkali špičkami svých křídel hřebenů vln. Jeden z ptáků usedl naproti němu na kládu.

Hezký mořský pták se díval udiveně na syna souše, jako by se chtěl ptát: „Co tu hledáš, zemský červíčku, zcela sám v naší nekonečné říši?“

András měl velkou radost z přítomnosti mlčenlivého společníka. S rozkoší se díval, jak si pták zobákem čistí a upravuje načechrané černobílé peří a občas přitom vrhá tak důvěrný pohled na svého souseda naproti, jak to dělají venkovští holubi.

Slunce stoupalo po své nebeské dráze stále výš a výš. Všude kolem dokola samá záře, samý lesk a v té chvíli, jako by byl racek předzvěstí neočekávané radosti, zahlédl András v dálce bílý cíp plachty.

Rázem ho zalily jásavá radost i tíživý strach. Radost, že jsou nablízku lidé, strach, zda si ho všimnou, zda plachetnice vůbec pluje směrem k němu anebo popluje dál k obzoru. Jeho úzkost byla o to větší, že kromě na cáry roztrhané košile neměl nic, čím by mohl upoutat pozornost lodníků. Vždyť byl skutečně jen malou tečkou na vodě, těžko rozeznatelnou i tehdy, kdyby loď směřovala k němu.

Ale lehký ranní vánek Andrásovi přál, vál směrem od lodi a nepatrná plachtička očividně rostla. András s velkou úzkostí čekal, co se bude dít, pak ze sebe strhl zbytky košile a začal zběsile mávat. Nevěděl, jak dlouho tento boj o život trval, necítil strašnou únavu paží, jen stále mával a netroufal si přestat ani tehdy, když rybářská loď již směřovala k němu a když lidé spustili záchranný člun.

Jak k němu člun dorazil, jak ho rybáři sundali z klády, jak se pak po provazovém žebříku vyšplhal na palubu lodi, to by András nikdy nedovedl popsat. Měl ještě tolik sil, aby se na palubu dostal po svých, pak se však v kruhu přívětivých rybářů zhroutil a ztratil vědomí.

Když znovu otevřel oči, ležel na posteli přikrytý houní, nad hlavou viděl očouzené trámové. V místnosti panovalo uklidňující pološero.

„Kde to jsem,“ zašeptal, protože v místnosti neviděl ani živáčka.

Tu se ale nad ním naklonila líbezná tvář a pohlédly na něho dvě velké lesklé oči. Zvonivým hlasem na něho promluvila milá světlovlasá dívka řečí, které vůbec nerozuměl.

András se posadil na lůžku a udiveně se rozhlížel. Nalézal se v malém čistém pokojíku s hrubým vyřezávaným nábytkem. Dvěma čistými okénky se modře usmívalo podvečerní nebe. V koutě místnosti viselo od stropu několik sítí, které se tam sušily u vesele plápolajícího ohně.

András si vůbec nedovedl představit, kde je a jak se sem dostal. Cítil, že asi dlouho spal, ale všechny události, které se staly před tím,

než ztratil vědomí, se mu vybavily v paměti jen zlomkovitě a teď by nedovedl ani říci, zda se to vše skutečně událo, nebo zda se mu to všechno jen zdálo.

V pokoji byly kromě něho ještě tři osoby. Hezká dívka v halence s vyhrnutými rukávy a v čisté zástěře se točila kolem ohniště. Dva plavovlasí, životem kypící chlapci stáli u nohou jeho postele a usměvavýma očima pozorovali jeho probuzení. Všichni tři na něho mluvili, jeden skákal do řeči druhému, ale András ničemu z toho nerozuměl.

Pochopil však, když se plavovlasá dívka otočila od ohniště a nabídla mu žejdlík horkého mléka. András nenasytně pil chutný sladký nápoj, neboť už strašně dlouho neměl nic v ústech, nepočítaje v to nijak zvlášť dobrou slanou mořskou vodu.

V té chvíli se vrátil majitel chalupy, starý dobromyslný rybář. On to byl, kdo vytáhl Andráse z moře a doma ho předal do opatrování své rodině. Starý rybář měl upřímnou radost, že Andráse vidí zdravého a při chuti. Mozolnatou rukou pevně stiskl jeho pravici a německy, protože jako rybář často připlul k německým břehům a této řeči se přiučil, Andrásovi vyprávěl, že se dostal k jižním břehům Anglie a že již uplynuly více než tři dny, co se na palubě rybářské lodi vyčerpaně zhroutil. Od té doby spal jako sedmispáček.

András vstal, osvěžený a odpočatý. Vyprávěl malé rodině svůj osud, i když trochu nesouvisle, protože byl již čas večere a ohromná chuť k jídlu zvítězila nad dlouhým povídáním. Vysvětlil pěkně po pořádku, co prožil od Vídně do Rotterdamu a při ztroskotání, takže nakonec musel chlácholit dcerku starého rybáře, aby neplakala nad tím, co je pryč a dobře dopadlo.

András pobyl u této poctivé rodiny několik dnů, a i když na něho všichni naléhali, aby zůstal, nechtěl jim být dále na obtíž.

Co si má vlastně počít? Na této části pobřeží stálo jen několik rybářských chalup. Jeho řemeslo by ho tady neuživilo. Sousední město bylo na deset mil jediným obydleným místem a podle informací starého rybáře bylo tak chudé, že neskýtalo žádnou naději pro získání zákazníků. Nakonec se András rozhodl, že se některou plachetnicí, které často připlouvaly, vrátí k evropským břehům a bez meškání zamíří rovnou do Paříže.

Přišlo mu proto vhod, když se druhého dne ráno objevily plachty velkého trojstěžníku. Chalupa starého rybáře ležela na úpatí skalnatého výběžku. Útes sahal daleko do moře, a tak bylo pravděpodobné, že loď propluje v jeho blízkosti.

András se rozloučil s celou rodinou, pak se starým nastoupil do bárky a pluli vstříc blížící se lodi. Po chvílce však s údivem zpozorovali, že loď zakotvila. Je pravda, že Andrásův nezkušený zrak stěží rozeznával obrysy lodi, naproti tomu starý rybář již viděl cosi, nad čím povážlivě kroutil hlavou.

„Co se stalo?“ ptal se András úzkostlivě.

„Pohřbívají,“ odpověděl starý po krátkém pozorování.

Mohlo to být špatné znamení, ale András nedal na pověry, a i starý rybář pokračoval tiše v plavbě. Jak se přiblížili, poznal i András, co se na lodi děje. Na jednom ze stěžňů vlála černá vlajka. Na palubu nastoupilo mužstvo, a pak dva námořníci přivlekli nějaký neforemný těžký předmět ke kraji paluby. Bylo to prkno a na něm ležela do plachty zašitá mrtvola.

Starý rybář zastavil bárku, a tak vyčkali konce námořnického pohřbu.

Na palubě se teď objevil zasmušilý muž nevrlého pohledu. Byl to očividně kapitán.

„Koule je na svém místě?“ ptal se tvrdým netrpělivým hlasem a podotkl cosi, že je škoda té dobré dělové koule a že příště bude vozit na lodi i kameny, aby do pytlů s mrtvými nemuseli vkládat dělové koule.

András smutně pozoroval strohý mořský obřad. Námořníci smekli, totéž učinili i oni zde v bárce a pomodlili se za mrtvého.

Opět zazněl kapitánův povel:

„Zvedněte ho!“

Dva námořníci se chopili prkna a položili je na zábradlí. „Raz, dva, tři,“ velel kapitán. Na to nadzvedli zadní část prkna, aby váha dělové koule mohla mrtvolu strhnout do moře. Zašplíchnutí a voda se opět uzavřela. Kapitán vydal vzápětí rozkaz:

„Do práce! Raz, dva! Ať to běží!“

Námořníci si opět nasadili čepice a byli by se rozešli, ale starý rybář na ně zavolal:

„Hahó! Lidi! Spust'te žebřík!“

Námořníkům se velmi líbilo, že starý rybář před chvílí spolu s nimi uctil památku jejich mrtvého kamaráda, a proto s kapitánovým souhlasem ihned spustili provazový žebřík.

András objal starého rybáře a rychle se vyšplhal na palubu.

„Co si přejete?“ ptal se kapitán stroze.

„Abyste mne vzal s sebou,“ odpověděl András krátce.

Kapitán netrpělivě sraštil čelo.

„Cestující nevezu.“

„Tím lépe,“ vysvětloval András vesele. „Beztak nemám peníze, abych zaplatil.“

„Hm,“ zarazil se kapitán, vida tolik veselé odvahy. „Nějak snadno se vám to říká, pane!“

V Andrásovi ubylo trochu furiantství a již vážněji přednesl svou prosbu.

„Přijměte mě, pane kapitáne, do služby! Ztroskotal jsem, zachránil jsem si jen holý život. Vezmete-li mne s sebou, vynahradím vám vaši laskavost.“

„Jaké máte řemeslo?“ ptal se kapitán.

„Co se týče mého řemesla – jsem krejčí, umím stříhat, šít, ale kdybyste chtěl...“

Kapitánova tvář se trochu rozjasnila. Přerušil ho:

„Žádné kdyby. Vaše řemeslo mi právě přijde velmi vhod. Zrovna jsme pohřbili našeho krejčího plachet. Chcete-li, můžete nastoupit na jeho místo, budu vám platit jako jemu.“

„Výborně, nastoupím na jeho místo,“ odpověděl András a vůbec se nestaral o to, jaká je asi mzda takového krejčíka plachet. Je pravda, že se ani moc vyptávat nemohl, protože kapitán mu jen přikývl a nechal ho stát.

Námořníci zvedli kotvu a loď se dala pomalu do pohybu. Teď teprve Andrása napadlo, že vlastně ani neví, kam loď pluje. Ale to je jedno. Naklonil se ještě jednou přes zábradlí a zavolal na rybáře, který čekal v bárce, že je všechno v pořádku, že ho přijali.

Starého rybáře zajímalo, kam vlastně András pluje, a protože mu to chlapec nedovedl říci, zeptal se v posledním okamžiku námořníků, volaje za vzdalující se lodí.

„Do Surinamu!... Do Jižní Ameriky!“ Odpověděl jeden z nich. Lod' se rychle vzdalovala, její plachty se stále zmenšovaly, až nakonec starému rybáři docela zmizela za obzorem.

KAPITOLA DESÁTÁ,

ve které András Jelky dostává takový hlad, že je nucen večeřet jasmínovou vůni, pach česneku a vznešené tituly.

András tedy nejenže nejel do Paříže, kde by se mohl naučit veškerým tajům krejčovského řemesla, ale plul dál po širém oceánu. Seznámil se s neznámými přístavy a místo na jemných látkách cvičil svou krejčovskou zdatnost na hrubých plátnech plachet. Již sedm měsíců plul po různých mořích. Jižní Ameriku obeplul dvakrát. Při těchto toulkách by se mu byl námořnický život dozajista zamlouval, nebýt kapitána.

Nepříjemné bylo, že kapitán byl velký skrblík a nerad pustil nějaký ten groš. Ve věcech peněžních nesmlouval, krátce a jasně vyhlásil svou největší životní zásadu: „Neplatím!“

Sedm měsíců András poctivě záplatoval plachty, ale ani krejcar za to neviděl. Bylo jasné, že málomluvný lakomý kapitán placení přenechal na svátek svatého Nikdy. To se Andrásovi nelíbilo, protože se zmíněným světcem neměl žádné bližší styky.

V té době pluli kolem portugalských břehů a András, jako by mu blízkost jeho vlasti dávala stále větší odvahu, nechtěl už dál o zadržené mzdě mlčet.

„Pane kapitáne,“ přistoupil jednou ráno před kapitána, který se samolibě procházel po palubě. Pevně se rozhodl, že ať se stane co se stane, svoje peníze si vyžádá, a proto také nedělal žádné okolky. „Sedm měsíců sloužím, a chci svou mzdu!“

„Mzdu, jakoupak mzdu?!“ zarazil se kapitán jako člověk, který se setkává s doposud neznámým pojmem.

„Mzdu, kterou jsem si vydělal prací svých rukou,“ vysvětloval mu András dobromyslně, „a která čeká ještě v šuplíku pana kapitána, aby změnila majitele...“

Kapitán se nafoukl a od té chvíle nevěnoval Andrásovi za jeho nemírnou drzost ani pohled. Místo toho si prohlédl tváře kolemstojících námořníků a zvedl pravici jakoby k přísaze.

„Přísahám při svatém Kryštofovi,“ řekl slavnostně, „že tohoto přede mnou stojícího buřiče, tohoto nevděčného lotra do tří dnů vysadím na břeh!“

Přísahal, a také tak učinil. Ani ne za tři dny loď zakotvila v lisabonském přístavu. András dostal své papíry, ale žádné peníze. Než se mohl vzpamatovat, stál již v přístavu cizího velkoměsta, bez přístřeší, bez opory. Jen jednu věc věděl docela jistě: že má prázdné kapsy.

V té době patřilo Portugalsko ještě mezi bohaté obchodní státy. Jeho zbožím naplněné lodě brázdily všechna moře, jeho obchodní podniky obsáhly všechny daleké kolonie. Hlavní město Lisabon však poskytovalo bedňný obraz, vítalo příjíždějícího zkázou a hladomorem. Rok uplynul od strašného zemětřesení, které za noc zničilo krásné bohaté město a zpusťošilo paláce, zámky a chrámy právě tak jako nuzná obydlí těch nejchudších. Je pravda, že za ten rok vystavěli paláce znovu, ale tisíce nejpotebnejších se staly ještě na dlouhou dobu žebráky bez přístřeší.

András doposud neslyšel o zkáze města. Otřesen se procházel mezi zničenými domy, ulicemi plnými neřádstva, plevele, a vida takovou bídu, takřka zapomněl na svou vlastní.

Mezi zničenými domy žili lidé v kůlnách a v přístřeších stlučených z prken. Sem tam byla vidět rodina, která se uchýlila do roztrhaných stanů, jiní si zase vyhledali nějaký zachovalý kout ve zbořených domech. A všude, kam jen se podíval, hrozný obraz hladu a bídy – děti plačící hlady, zoufalé ženy a celé skupiny žebrající o nějaké milodary...

Rázem si András uvědomil, že má hlad, a toho se tak lekl, jako by ho zachvátila nějaká zlá nemoc. A skutečně, hlad je nejhorší nemoc, není-li vyhlídka, že bude utišen. Něco však musel podniknout. V první řadě pečlivě prohledal všechny kapsy, i když to byla zbytečná činnost.

Kde nic není, ani smrt nebere, vzpomněl si při obracení kapes na přísloví z domova. Bible však říká: Hledejte a naleznete, povzbuzoval se a dál hledal po kapsách. Nakonec však dospěl k přesvědčení, že ať je Písmo svaté jakkoli moudré, v jeho případě přece jen bude mít pravdu staré přísloví.

Sklesle se dostal na břeh řeky Tajo, a ani se nestačil vynadívat na důstojně se valící řeku a na rozestavěná nová panská sídla na obou jejích březích, když se na něho sesypal bezpočetný dav žebráků a zaútočil na něho ze všech stran.

András už trochu rozuměl portugalsky, mezi námořníky na lodi bylo několik Portugalců a Španělů, a snad by stohlavému davu byl schopen vysvětlit, že sám je světoběžníkem, že již sedm měsíců neviděl ani krejcar, kdyby se vůbec dostal v té změti hlasů ke slovu. Nemohl si pomoci jinak než utéci do nejbližší postranní ulice, kde si ulehčeně oddychl.

Šel dál mezi opuštěnými zříceninami.

Ze sklíčenosti se probral opět na břehu moře. Vysoký skalnatý útes se tyčil důstojně nad ústím řeky Tajo, kde jeho vlny narazí na moře, aby s ním nakonec splynuly.

Jak nádherná, poutavá a mohutná je příroda! Jaká síla a jaká beznaděj obklopuje toto zničené město!

Už se stmívalo, když se András vydal směrem k útesu. Moře zaplanulo zářivými květy zapadajícího slunce, vznešené ticho vládlo nad krajinou. Tisícihlasý hluk lidského mraveniště zazníval sem na útes jako tichý bzukot a konej šil smysly. Kvetoucí keře jasmínu a štíhlých pomerančovníků plnily svou vůni vlahý večer, každým nadechnutím jako by se člověka zmocňovalo opojení.

Na vrcholu útesu klečela skupina otrhaných žebráků. S obnaženou hlavou se modlili. Večerní vánek jim donášel z dálky líbezný hlas zvonů. András se zastavil v jejich blízkosti a také tam zůstal, taková touha po lidské společnosti se ho zmocnila. Hlas zvonů v dálce zmlkl. Žebráci se chystali k večeři. Ze svých ranců vyndali kousky chleba a malé cibulky a dali se do jídla.

Slušelo by se odejít, pomyslel si András, ale hryzavý hlad ho připoutal na místo. Nemohl zabránit, aby se jeho zrak nezatoulal k cibulovým hodům.

Po krátké chvíli jeden z hodovníků uchopil pěkně vzrostlou cibuli a spíše žertem, protože ani ve snu ho nenapadlo pozvat dobře oblečeného cizince k večeři, ji přívětivě nabídl Andrásovi. Jaké však bylo jeho překvapení, když dobře oblečený cizinec po cibuli hladově sáhl a v okamžení se do ní zakousl.

„Zdá se, že Vaše Urozenost je milovníkem cibule,“ konstatoval žebrák vesele se zdvořilostí, která je Portugalcům vlastní.

„Zachránil jste mi život,“ řekl András, spolknuv poslední sousto, a s radostí přijal i česnek, který mu s milým úsměvem nabídla stará vrásčitá babička.

„Babičko Inez,“ ozval se nadšeně bývalý majitel cibule, „bud'te tak tuze dobrá a vybalte i chléb! Snad bude cizí pán tak laskav a poctí nás tím, že ochutná z našeho chudinského chleba.“

Babička Inez rychle vylovila svůj ranec a poté, co se jí podařilo uvolnit nejrůznější uzle, nabídla uctivě, graciézním pohybem Andrásovi kousek chleba. Nemusíme ani říkat, s jakou radostí „cizí pán“ sáhl po nabízeném chlebu a s blaženým úsměvem jej v mžiku spořádal.

Ještě ani nespokl poslední sousto, když jeho laskaví hostitelé počali znovu něco připravovat.

Bylo důležité, že začali včas, neboť při dodržování zdejších vybraných způsobů chvíli trvalo, než se úmysl změnil v čin. A vida, babička Inez skvěle dokázala, že má pro čas cit, protože v okamžiku, když András polkl poslední sousto, měla připravené i pití.

„Filipe,“ oslovila babička bez okolků ramenatého mládence, což omlouvalo jedině její stáří. „Skvělý synovče Filipe! Dovol, abych se na tebe obrátila se skromnou prosbou.“

„Bude to pro mne vyznamenání...,“ odpovídal z hloubi svého roztrhaného pláště Filip. „Bude to pro mne vyznamenání a štěstí, když mne vaše vysokourozenost poctí svou prosbou.“

„Nezůstala ještě kapička toho moku, který před chvílí vyvolal nejjasnější nadšení tvého velectěného strýce Hernandezze?“

„K službám tvé vysokošlechtnosti,“ odpověděl místo Filipa přímo Hernandez. „Byl jsem tak smělý, že jsem po jednom loku schoval zbytek, pro utišení případných pozdějších choutek tak vysocevážené společnosti.“

S tím nabídl láhev Andrásovi, který právě spolkl poslední sousto chleba, a pokračoval: „Nechť přijme vaše vzácnost tuto láhev jako projev mé zvláštní úcty, i když její vnitřek neobsahuje ani rudý mok Alicante, ani vulkanický ohnivý mok Madeiry, je v ní však vínečko, které bude zajisté vhodné, aby vaše ctihodnost si v něm omočila svůj pravdomluvný jazyk...“

András přijal se šťastným smíchem láhev, protože seňor Hernandez, který se mezi svými druhy těšil velké vážnosti, doprovodil toto gesto ještě tolika květnatými zdvořilostmi, že si je naše hrubé pero netroufá ani zopakovat.

Víno skutečně odpovídalo řečnickým tirádám vysoceznameního seňora Hernandeze a několik hřejivých doušků navrátilo Andrásovi chuť k životu.

„Chvála bohu, hlad a žízeň mě již přestaly trýznit,“ s těmito slovy vrátil láhev vděčně Hernandezovi.

„Ať slouží vašemu nejjasnějšímu zdraví!“ přála mu celá společnost jednohlasně a už se zdálo, že skvělá hostina skončí, když z temného pozadí bojácně vystoupil otrhaný chlapec. V ruce držel žlutoučký pomeranč a s hlubokými poklonami přistoupil k Andrásovi.

„Snad bych si mohl troufnout i já,“ řekl sklíčeně, ale nadmíru zdvořile, „nabídnout vaší znamenitosti tento pomeranč, který by si mohl zasloužit určité uznání jako lahůdka.“

„Hleďme, tento geniální mladík má pomeranč!“ zvolala udiveně babička Inez.

„Ve jménu námořníka Henrika říkám, že ten pomeranč je dočista zralý!“ divil se seňor Hernandez.

„Letos jsem zralý pomeranč ještě neviděla a při své naivnosti jsem si myslela, že budeme moci krást zralé pomeranče ze zahrady jeptišek nejdříve za dva týdny!... Zralý pomeranč! Ejhle, pravím při svatozáři svatého Kryštofa, že ani náš nesmrtelný básník, Don Luiz de Camoes, neopěvoval krásnější pomeranč, než je tvůj, ty oblíbené dítě naší společnosti.“

„Věřím tomu!“ pravilo dítě sebevědomě a vložilo zdráhajícímu se Andrásovi pomeranč do ruky. „Když jsem se ráno procházel kolem kláštera svatého Ildefonza, vidím, jak přes zeď sahá větev velkého

pomerančovníku, z které se na mne usmíval právě tento skvělý plod...“

Na chvilku se chlapec ve svém vyprávění zarazil, protože v prvním okamžiku nedovedl odhadnout, zda se nedopouští velké nezdvořilosti, když svůj dárek líčí tak neskromnými slovy. Ale protože András už držel opěvovaný pomeranč v ruce, domníval se, že se mu již nemůže nic stát.

„Byl to letos první zralý pomeranč!“ pokračoval pak nadšeně ve svém výkladu. „Neotálel jsem, ihned jsem se vyšplhal na zeď zahrady a utrl tento zázrak, i když nescházelo moc a zahradník mě nabral na vidle... Od té doby, přiznám se, jsem pomeranč schovával pro nějakou zvlášť významnou příležitost, přesně takovou, jako je nyní chvíle, když jím mohu pohostit tak významného a veleváženého cizince...“

„Vaše oblíbenost učinila správně,“ poklepal po rameně chlapce seňor Hernandez. „Už vidím, že nejmladší větev stromu starodávného a proslulého rodu bude mít časem cenné plody. Svatý Ildefonso nechť vaši oblíbenost chrání!“

Chlapce pochvala seňora Hernandeze náramně potěšila. Dítě se hrdě vzdálilo, třikrát se před Andrásem klaníc, a zmizelo pak mezi ostatními členy společnosti.

Blížila se noc, srpek měsíce se vyhoupl na oblohu a pomerančovničky se tajemně pohupovaly v měsíčním svitu.

Když se žebráci dověděli, že András nemá kam hlavu složit, vyzvali ho s nekonečnými ceremonii, ale zároveň s upřímným přátelstvím, aby se s nimi podělil o nocleh.

„Vlastně ani my nikde nebydlíme,“ pravil nakonec seňor Hernandez, „není to proto z naší strany žádná oběť, že se s vámi rozdělíme.“

Na úbočí skalnatého útesu stál kdysi skvostný klášter. Žebráci odvedli svého vysoce váženého hosta k jeho zříceninám. Polozbořenou branou se dostali do bývalého kláštera, pak se museli přebrodit nekonečnými sutinami. Kolem ležely rozdrčené pilíře, sloupy, prasklé oblouky a beznohé, bezhlavé sochy. Ze sutin již všude vyrážel nezničitelný plevel a kameny přikryla hustá zmeť kopřiv a bodláčů.

Dvůr byl dříve obklopen překrásným ambitem, a přestože i on byl zemětřesením značně poškozen, část zůstala nedotčena. Sem se pravidelně uchylovala skupina žebráků. Kamenná podlaha ambitu byla pokryta silnou vrstvou slámy a listů – to byly matrace, prostěradla, polštáře i deky v jedné podobě.

„Hostu patří přední místo,“ řekl seňor Hernandez a ukazoval přívětivě do kouta podloubí, kde ze zdi vyčníval nízký schod. „Tento schod je polštářem a musím upozornit vaši vysokourozenost, že je z nejlepšího červeného mramoru. Málokdo si může položit hlavu na takový skvost!“

András tomu také bez výhrad uvěřil, protože když po srdečné výzvě seňora Hernandeze schod pohládl, zjistil neuvěřitelnou tvrdost mramoru.

Babička Inez mezitím přinesla náruč slámy a listů a pečlivě ustlala hostu lůžko.

„Tak tedy, když se Vaše Blahorodí sem pěkně uloží, bude spát tak klidně a sladce jako v nejměkčí posteli královského zámku.“

Za chvíli se uložila ke spánku celá skupina. I András se uvelebil v koutě podloubí, a přestože jeho lůžko nebylo tak měkké jako lůžko v královském zámku, prospal i tak celou noc v dobré pohodě.

Ráno pak byla jeho první starost, co vlastně bude snídat, protože již včera se strašně styděl, že přijal pohostění těch dobrosrdečných chudých. Předem se teď rozhodl, že je za žádnou cenu nebude zatěžovat svou bídou. K jeho velké radosti nestála však jeho snídaně žebráky zholo nic, musel pouze následovat jejich příkladu, což rád učinil.

„Račte jít s námi,“ vyzvala ho babička Inez, „teď se nasnídáme a řeknu vám, jak výborně!“

Všichni se vypravili na mořský břeh. Byla zrovna hodina odlivu, vlny ustoupily a zůstal po nich takřka bílý pás písku, jehož povrch začal právě vysychat.

„Hle, zde máme stůl,“ pravil señor Hernandez, ukazuje kolem dokola po pláži. „Snídáváme ústřice anebo mořské škeble, nic horšího si k snídání nedáváme...“

S tím se naklonil ke stolu se snídání a větévkou začal hrabat v písku. Ihned také našel několik škeblí, a jako první úlovek je nabídl hostu. Pak také Andrásovi objasnil, jak se má hranou jedné škeble vypáčit druhá a obsah potom labužnický vysrkat.

Koupele v moři, která následovala po bohaté snídání, trvala pak aspoň dvě hodiny. Poté se nasycená společnost vydala do města. András však nyní skupinu již nenásledoval. Chtěl si najít práci, a pokud možno hned. Šel tedy do přístavu a všech majitelů kotvicích lodí se vypytał, zda pro něj nemají místo námořníka, krejčího plachtoví nebo jakékoli jiné zaměstnání.

Štěstí mu přálo. Nemusel ani dlouho hledat a našel malou goletu, která se na druhý den chystala na cestu do Malty jako doprovodná loď větší obchodní lodi. *Racek* – tak se loď jmenovala – byl malý, ale pevně stavěný a na jeho palubě se hrdě vyjímalo malé měděné dělo. Majitel lodí, kapitán Florio, se Andrásovi zalíbil ještě víc svou upřímnou tváří a řečí, čímž se značně lišil od všech námořních kapitánů, s kterými se doposud seznámil.

Když se kapitán Florio obeznámil s Andrásovou situací, když uslyšel, kolika dobrodružstvími již prošel, aby se mohl vrátit do své vlasti, ochotně mu nabídl, že ho odveze na Maltu, a ještě mu i zaplatí menší částku, bude-li se podílet na práci mužstva.

András s tím rád souhlasil, a když dostal menší zálohu, ani nevědě, jak by dobrému námořníkovi poděkoval.

Večer sehnal za část peněz, kterou dostal, potraviny a vyšplhal se opět na skalnatý útes. Vyhledal skupinu dobrosrdečných lidí, pohostil je a obdaroval. Jejich vděčnost při loučení neznala mezí. Zасыпали ho nejsložitějšími blahopřáními, babička Inez si utírala své dobrotou zářící oči, seňor Hernandez na něj vyplýval všechny známé i neznámé tituly a bez velkého rozvažování Andráse povýšil na „knížecí Jasnost“.

Pak Andráse všichni doprovodili do přístavu, přičemž seňor Hernandez kráčel v zalidněných ulicích stále tři kroky napřed, a co mu hrdlo stačilo, bez přestání volal:

„Dělejte místo! Místo pro Jeho Excelenci! Z cesty Jeho slavné knížecí Jasnosti!“

Tak se rozloučila „Jeho knížecí Jasnost“ András po krátkém pobytu s městem Lisabonem. Večer ke spánku uléhal již na palubě maltské golety.

KAPITOLA JEDENÁCTÁ,

ve které se András seznámí s dělovou koulí musulmanského vyznání.

Za rozbřesku opustil *Racek* lisabonský přístav a s rozvinutými plachtami vesele brázdil hladinu moře. Doprovázel v půlmílové vzdálenosti těžce naloženou obchodní loď *Atlantis*, aby jí mohl přispět na pomoc, kdyby jí hrozilo nějaké nebezpečí. Díky severnímu větru obě lodi nabraly na rychlosti. Nejdříve směřovaly na jihozápad, pak se otočily na východ a propluly známou Gibraltarskou úžinou.

András s radostným vzrušením obdivoval mohutnou gibraltarskou skálu. Nedočkavě čekal na okamžik, až se dostanou k obří skalní bráně. Když pak propluli těmi mocnými skalními stěnami, rozprostřela se před ním modrá pláň Středozevního moře. Ano, teď se již každou hodinou, každým okamžikem přibližuje k domovu.

Jak zajímavá je lidská povaha – touha je nejsilnější, když cíl je takřka na dosah ruky. Po tolika strastech a dobrodružstvích se zmocnila i Andráse, až mu vytryskly slzy.

Zůstane-li vítr příznivý, pak *Racek* za deset dní dorazí k ostrovu Malta, ubezpečil Andráse kapitán Florio. Odtud lze za několik dnů přeplovat Jaderské moře, vylodit se v přístavu Terst.

A odtamtud je to už jen skok k malému domku s červenou střechou a chladným ambitem v Baji, pomyslel si András.

Pojedu domů! opakoval si v duchu stokrát. Už se nestaral o Paříž, ať si světoznámá firma Dupont zůstane, kde je, už se dost nalítal po světě, už dost viděl, dost zkusil, bude mu zajisté lépe doma... Tak přemýšlel na *Racku* po celý den a konal poctivě svou práci, kterou mu přidělil zástupce kapitána Floria, kulaťoučký, bodrý námořní důstojník.

K večeru se počasí zhoršilo.

Jakmile slunce zapadlo za daleký obzor, vítr zesílil a za chvíli nabyl takové síly, že kapitán Florio chodil na obchůzce po palubě v plášti upnutém až ke krku.

„Budeme mít těžkou noc,“ řekl a s vážnou tváří si prohlížel obzor. A skutečně, vítr stále sílil. *Racek* se jen těžce prodíral rozvlněnou hladinou, a často se odchyloval od správného směru. Je pravda, že se zatím nemuseli bát většího nebezpečí. *Racek* byla výborně stavěná loď a v této části moře jí nehrozily ani záludné skály pod hladinou ani mělčiny. Kolem půlnoci se kapitán vrátil do své kabiny a nařídil svému důstojníkovi, aby ho okamžitě vzbudil, kdyby bouře nebezpečně zesílila.

Nic se však nestalo. Před svítáním se vítr téměř uklidnil, a když se kapitán opět objevil na palubě, mohl mu důstojník hlásit pouze jedinou novinu, že v noci ztratili *Atlantis* z dohledu.

„Nevadí,“ řekl kapitán, „*Atlantis* je silnější loď než ta naše, a když jsme přečkali noc my, tak to vydrželi i oni... Do večera je dohoníme.“

Z hlídkového koše na hlavním stěžni právě volal službu konající námořník:

„Lod' na pravoboku! Lod' na pravoboku!...“

„No vida,“ řekl kapitán radostně, „už jsme ji našli!“ a svým velkým námořním dalekohledem se jal prohledávat obzor.

Zkoumal pozorně dálavy, ale čím víc se díval, tím se stával zasmušilejší.

„To není *Atlantis*,“ ozval se po několika okamžicích. „Obávám se, že musíme být připraveni na mnohem nepříjemnější setkání.“

Předal dalekohled svému důstojníkovi – tehdy měla taková menší loď nanejvýš jeden takový drahý přístroj – aby si i on prohlédl blížící se loď. Ten se souhlasným kývnutím vrátil svému veliteli dalekohled.

Mezi námořníky se okamžitě rozšířila kapitánova poznámka a všichni bedlivě pátrali v dáli. Brzy rozeznali blížící se loď pouhým okem. Z ranních mořských mlh se vynořil štíhlý škuner se spoustou plachet a ostrou přídí. Jeho černá silueta se výrazně odrážela od obzoru. Celá jeho stavba a výstroj ukazovaly, že předností této lodi je velká rychlost.

Blížila se přímo k nim.

„Jaká je to loď?“ zeptal se András větrem ošlehaného námořníka, který zasmušile sledoval blížící se škuner. Zpozoroval totiž, že celé mužstvo ovládl neklid. Jediný on snad nezná tajemství tohoto plavidla.

„Jaká je to loď?“ opakoval námořník otázku, aniž by škuner spustil z očí, a pak jedním slovem odhalil Andrásovi tajemství – pirátská.

Kapitán Florio stál u hlavního stěžně a pozoroval blížícího se nepřitele.

„Nynější vítr přeje nám,“ řekl chladnokrevně svému důstojníkovi. „Zatím máme asi čtyřmílový náskok, jen ať s ním dobře naložíme!“

Důstojník přistoupil k námořníkům, kteří v hloučku sledovali pirátskou loď, a jasným hlasem vykřikl rozkaz:

„Vytáhnout plachty!“

Za několik okamžiků se rozevěly na všech stěžních golety plachty jako listy na stromech. Západní vítr se do nich opřel a goleta se rázem hnala rychlostí již dvojnásobnou.

Nastal skutečný závod.

Kapitán Florio nespustil černou loď, ke které vítr nebyl již tak milostivý, z očí. Zakrátko však i ona napnula rezervní plachty – pouhým okem bylo vidět, jak se na jejím ráhnoví množí – a jako chrt zajíce začala pronásledovat svou oběť.

András sledoval stísněně a pln špatných předtuch blížícího se nepřítel. Jak tak stál u jednoho stěžně a pomáhal námořníkům při práci, nejraději by se o stěžně opřel a rychlost *Racka* zvýšil. Doufal, že uniknou nebezpečí, protože i pouhým okem viděl, že pirátská loď je sice stále v dohledu, ale nepřibližuje se. Ve skutečnosti se však pirátská loď přeci jen blížila.

Kapitán Florio si nic nenamlouval, bedlivě sledoval vzdálenost mezi oběma loděmi a za chvíli sdělil své výpočty prvnímu důstojníkovi.

„Za tři hodiny nás dožene!“

Honička se stávala divočejší a úprk zoufalejší.

Pod vedením kapitána Floria sebral *Racek* veškeré své síly k získání náskoku. Se svými bílými plachtami letěla loď rychle jako pták, po kterém získala jméno. Kruté káně ho však pronásledovalo na křídlech rychlejších, než má *racek*.

Za hodinu se pirátská loď přiblížila na dvě míle.

Kapitán Florio dal napnout nouzové plachty. Veškerá námaha však byla marná. Za další hodinu byla pirátská loď opět o míli blíže.

András hleděl sklíčeně na moře. Z pohledu na černý škuner a jeho výzbroj šla hrůza. Paluba černé lodi byla plná ke všemu odhodlaných pirátů, od jejichž zbraní se odrážely paprsky slunce. Nehybně a chtivě sledovali prchajícího *Racka*.

Kapitán odhadl, že na škuneru je aspoň stovka mužů. Bylo zřejmé, že je pronásleduje loď některého ze severoafrických států, i když nepřítel doposud nevztyčil žádný prapor.

„Musíme se připravit,“ řekl kapitán Florio s odhodlaným klidem.

„Vypadá to na nejdivočejší piráty! S nimi můžeme mluvit jen pomocí zbraní!“

Chtěl právě svolat mužstvo, zarazil se však, a jako očarovaný se díval i se svým důstojníkem na hlavní stěžně škuneru.

Na lodi vztyčili dvoucípý černý prapor, připomínající jazyk jedovatého hada. V černém poli se leskl stříbřitý půlměsíc, neobepínal však obvyklou tureckou hvězdu, nýbrž hrůznou lebku.

„Pirátský prapor!“ zvolali námořníci *Racka*. Přestože neměli pochybnosti o tom, jaká loď je pronásleduje, při spatření strašného znaku mnozí z nich zbledli. Zazněl rozkaz.

„Mužstvo k hlavnímu stěžni!“

Mužstvo *Racka* v celkovém počtu dvanácti námořníků se seřadilo naproti hlavnímu stěžni.

„Námořníci!“ promluvil k nim kapitán Florio. „Co do rychlosti se *Racek* tomuto škuneru vyrovnat nemůže. Máme na krku pirátskou loď a ti lotři nás doženou co nevidět. Postavme se jim tvrdě, a kdyby se osud obrátil proti nám, své životy lacino nedáme!“

Mužstvo *Racka* milovalo a vážilo si kapitána Floria. Jeho slova všichni potvrdili bojovným pokřikem a po prvních okamžicích skleslosti odrážely nyní jejich větrem ošlehané tváře neochvějnou odhodlanost.

„Do zbraně!“

Mužstvo nastoupilo před skladištěm zbraní. Opásali se šavlemi, za opasky si zastrčili bambitky a zakřivené nože.

Když také András předstoupil před důstojníka a přijal od něho ostrou šavli a mohutnou bambitku, podíval se na něho námořník na okamžik pochybovačně a pak se zeptal:

„Chcete mi pomáhat u děla?“

„Chci,“ odpověděl András. Radostí se mu zaleskly oči, že může pomáhat právě u nejúčinnější zbraně v boji proti zákeřným útočníkům.

„Běžte k dělu a otevřte bedny, které leží u něho. Za chvílku přijdu,“ nařídil důstojník a předal Andrásovi bytelný klíč od beden.

Na palubě zatím postavili z různých dřevěných předmětů a kotoučů lan hradby. Za hradbami nakupili námořníci střelivo, a pak se tam schoulili i oni, připraveni k námořní bitvě. Jen kapitán Florio zůstal u hlavního stěžně, odhodlán tvrdě se střetnout s blížícím se nepřítelem.

András s důstojníkem připravovali malé měděné dělo na přídi lodi. András vyndal z bedny několik dělových koulí a rychle se naučil, jak má dělo nabíjet.

Pirátská loď byla teď od *Racka* vzdálena pouhých několik set metrů.

Na rozkaz kapitána Floria byla rychle stažena většina plachet, ponechali jen nezbytně nutné, aby loď byla rychle a bezpečně říditelná. Nato se *Racek* prudce obrátil proti svému pronásledovateli, aby zahájil

hrdinný boj s dvakrát tak velkým škunerem a desetkrát početnějším nepřitelem.

Náhle z přídě pirátské lodi vyšlehl rudý plamen, následoval oblak bílého kouře a za chvíli bylo slyšet i výbuch.

„Špatně míří,“ prohodil chladnokrevně po Andrásově boku kulat'oučkový důstojník. „My to dovedeme lépe...“

Skutečně, první dělová koule z pirátské lodi jim moc starostí nena dělala. András viděl, jak dopadla nedaleko od lodě do moře, a jako když doma na břehu Dunaje házeli kluci „žabky“, poskakovala po vodě, až se nadobro ponořila.

KAPITOLA DVANÁCTÁ,

*kteřou András zahájí jako bojovný námořník a skončí jako
prodaný otrok.*

Mezi pirátskou lodí a goletou vzplanul boj.

Racek si pustil černý škuner blíž k sobě, protože jen tak mohl svým malým dělem úspěšně zasáhnout do boje. Než však stačil vystřelit, pirátská loď se najednou otočila a ze svých bočních děl vystřelila na *Racka* salvu. Štěstí že kapitán Florio počítal s takovým obratem a *Racek* stál k nepříteli čelem, aby mu poskytl co nejmenší cíl.

„S námi je konec,“ vykřikl András, když salva dopadla a on za sebou slyšel praskot lámajícího se dřeva. Účastnil se poprvé námořní bitvy, nelze se proto divit, že ho dopadající dělové koule vyplašily.

Důstojník pečlivě namířil a pak se podíval na Andráse.

„Kdepak konec! Tak snadno to nepůjde! Dají pozor, aby naši loď příliš nepoškodili, budou ji chtít získat, ne potopit.“

Po náležitém míření důstojník ránu odpálil a András pilně nabíjel dál. Brzy se však ukázalo, že tento způsob boje je zcela nedostatečný. Salvy pirátské lodi proděravěly příd' a palubu *Racka*, naproti tomu malé *Rackovo* dělo jen stěží mohlo provrtat žebrovní škuneru. András viděl, jak důstojník mává na kapitána, slyšel i rychlé kapitánovy roz-

kazy, v bojovém ryku však slovům nerozuměl. Najednou zpozoroval, že se *Racek* náhle vyřítí kupředu a žene se k pirátské lodi.

Rád by se zeptal, na jaký útok se chystají, ale důstojník mu k tomu nedal příležitost.

„Rychle! Střelný prach!“ volal a vůbec si již nevšímal dopadajících dělových koulí. Nabil dělo kartáčem, a jakmile se dostali do blízkosti škuneru, vystřelil.

Vybuchující kartáč si klestil cestu v hustém zástupu na palubě pirátské lodi. András viděl, jak se osm deset pirátů zhroutilo, a slyšel také zuřivý křik ostatních.

„Tohle potřebují! Trochu jim na palubě zameteme!“ upravoval důstojník dělo a za pomoci Andrása opět nabili kartáč.

Kartáčová palba způsobila pirátům velké ztráty a současně povzbudila mužstvo golety. Marně odpovídala pirátská loď také kartáčovou palbou, mnoho tím nedokázala, protože na palubě bylo jen pár námořníků a ti se kryli barikádami. Kapitána tento způsob boje spíše potěšil, protože působil lodi menší škody.

Náhle nastal v boji nový obrat.

„Nabij koule! Rychle!“ slyšel András důstojníkův rozkaz, a i když ho po úspěších kartáčů velmi překvapil, okamžitě rozkaz provedl.

Když spustil kouli do hlavně děla a ohlédl se, okamžitě pochopil jeho význam. Za škunerem se vynořil člun plný pirátů a rychle se k nim blížil.

„Chtějí nás hákovat,“ vysvětloval důstojník, zatímco hlaveň děla namířil na vodu. „Vědí, že je nás málo. Kdyby se jim podařilo dostat se k nám, snadno by s námi skoncovali... Jenže to tak lehkou nepůjde.“

Důstojník dlouho a přesně mířil a úspěch se dostavil. Jakmile se rozptýlil dým po výstřelu, po člunu už nebylo ani stopy, jen několik rozcuchaných hlav se objevilo na hladině a několik rukou se vztahovalo po lanech, která jim ze škuneru hodili.

Naproti se ozval zuřivý řev. Rota pirátů zlověstně hrozila zbraněmi. Tím větší však byla radost námořníků z *Racka*, když viděli zkázu člunu. I sám kapitán Florio nadšeně provolal slávu po zdařilém výstřelu.

Pirátská loď se odhodlala k rozhodujícímu kroku. Náhle se opět obrátila příď k *Rackovi*, aby svým mohutným trupem najela přímo na

něj. Když ho nemohla donutit, aby se vzdal, strašným nárazem jej chtěla rozdrtit.

András strnule pozoroval hrozivý obrat, viděl, jak se před nimi vynořuje železem pobitá příď lodi a jak se chystá nadobro je rozdrtit – strašný pohled.

„Napravo! Ihned napravo!“ volal kapitán Florio a sám přiskočil ke kormidelníkovi, aby se chopil kormidla.

Celá goleta se otřásla tím náhlým otočením kormidla a trup lodi se naklonil doprava.

András se zatajeným dechem sledoval nyní již tichý boj. Málem se *Rackovi* podařilo proklouznout, ale škuner, který vítr hnal mnohem rychleji vpřed, náhle poskočil kupředu a s ostrým skřípěním narazil na zád' golety. Na pirátské lodi se ozval obrovský řev. András uslyšel pokřik kapitána pirátů, viděl veliké železné háky, které se natahovaly z příďe pirátské lodi a zachytily se o *Rackovo* zábradlí.

Pirátská loď zvítězila a zajala svou kořist.

Několik minut nato stály již obě lodi bok po boku na klidné hladině.

Houf pomstychtivých mužů přeskakoval s hurónským řevem na zajatou loď...

Kapitán Florio stál u hlavního stěžně s mužstvem po boku, takže se malá odhodlaná skupina mohla bránit na všechny strany. I András stál nyní v malém houfci, v ruce meč se širokou čepelí, který dostal od lodního důstojníka v prvních okamžicích nebezpečí.

Piráti přeskakovali na zajatou loď s takovou zaslepeností a zuřivostí, že se přímo vrhali na nastavené šavle obránců. Tři čtyři z nich už leželi v kaluži krve. Přesto posádka *Racka* nemohla počítat s úspěchem. Přesila byla tak velká a nápor tak zdrcující, že jejich odpor mohl trvat jen několik minut.

Opřen o stěžně i András srdnatě bojoval se šavlí v ruce. V beznaději myslel jen na to, aby svůj život prodal co nejdraž. Sil mu však rychle ubývalo, boj s těžkou šavlí byl vysilující. Tu uviděl v houfu pirátů mohutnou postavu zlého pohledu. Podle zlatých prýmků a z toho, jak udílela rozkazy, soudil, že to bude velitel.

„Jen do toho!“ pobídl se. Rychle vytrhl svou bambitku a namířil na velitele tmavé pleti.

Vystřelit však již nemohl.

Kolem krku se mu omotala šňůra, její smyčka mu svírala pevně hrdlo, před očima mu začala tančit rudá kola a pak už se jen bezmocně zhroutil na palubu.

Přišel k sobě, až když uslyšel, že ho někdo volá jménem.

„Kde to jsem?“ zašeptal a chtěl si setřít pot, jenž se mu perlil na čele.

Rukou však nemohl ani hnout, na zápěstí mu zařinčel řetěz. Pak si teprve uvědomil, že leží naznak na nějaké vlhké podlaze a ruce má řetězem připoutané k dlouhé železné tyči.

Posadil se, a jak se rozhlédl po šeré místnosti, uviděl kapitána Floria a další čtyři námořníky z *Racka*. Všichni byli připoutáni k téže železné tyči.

„Jste v zajetí pirátů,“ odpověděl kapitán.

„A ti ostatní?“

„Zůstali jsme jen my.“

Chvilku bylo ticho.

„A proč nás také nezabili?“ ozval se opět András.

Kapitán k němu obrátil svou unavenou, smutnou tvář.

„Z naší smrti by neměli žádný prospěch... Naše druhy také nezabili, ti padli v boji.“

Andráse se zmocnilo strašné tušení.

„A jaký prospěch budou mít z našeho života?“ ptal se rozechvělým hlasem.

„Zpeněží ho! U těch d'áblů převládá nad vztekem ziskuchtivost. Uchránili nás nikoli z dobrého srdce, ale proto, že nás prodají, z toho budou mít větší zisk.“

Andráse tato zpráva úplně zdrtila. Po tolika dobrodružstvích, po tolikerém nebezpečí, když užuž stál na prahu domova, ho opět zajali, opět ho odvedli! Bůhví kam se dostane!

Už se kapitána na nic neptal, položil hlavu na železnou tyč a po tvářích mu kanuly slzy.

Deset dnů plula pirátská loď ve vleku s ukořistěnou goletou, až zakotvila v jednom africkém přístavu.

Piráti odvázali vězně. Nešťastníci sotva pletli nohama zbavenýma pout a vzájemně se podpírajíce vylézali z útrob lodi.

Jakmile se malá skupina dostala na břeh, obklopil ji hlučný rušný svět. Na blankytně modrém nebi ani mráčku, obloha i moře zářily stejně jasně. Bylo horko k padnutí, oslnivé paprsky slunce jiskřily v horkém písku.

Příchozím se otevřel malebný pohled na úzké rušné uličky mohamedánského města plného barev. Vévodilo mu několik velkých maurských kopulí, vyčnívajících nad nízkými domy, a několik štíhlých minaretů, tyčících se k obloze. Všude se hemžil pestrobarevný mnohojazyčný dav, křik obchodního jednání se mísil s omamnou kořeněnou vůní orientálního prostředí.

„Tak to je Afrika,“ rozhlížel se András, a protože jeho zvědavost vždy zvítězila nad smutkem, zeptal se kapitána:

„Co to může být za město?“

„Počítám-li, že jsme pluli deset dnů, a k tomu přidám zvyklosti pirátů, domnívám se, že jsme v přístavu Bona,“ odpověděl kapitán a ještě jednou se ohlédl po klidné vodě přístavu, kde se mezi různými plavidly hrozivě tyčil velký černý trup škuneru a za ním se kolébal ubohý ukořistěný *Racek*.

Uprostřed města bylo velké prostranství. Jakýsi městský bazar plný stanů a bud, prodavačů, kupujících a velbloudů s náklady. Zde se hromadily všechny poklady, výrobky a plody afrického pobřeží: hedvábní z Maroka, sladké datle z Alžíru, pomeranče z Tunisu, lví kůže z pohoří Atlasu a velká péra ptáka marabu od Nilu. Našel se tady i zlatý prach z Jižní Ameriky i černí otroci z Núbie.

Tento pestrostí hýčící obraz zcela upoutal Andrásovu pozornost. Na každém kroku viděl tolik nového, překvapujícího, nezvyklého, že takřka zapomněl na vlastní bědnou situaci. Zapomněl na to, že v tomto okamžiku se stal i on smutným druhem zboží hemžícího se trhu.

Okouzlení však netrvalo dlouho. Piráti doprovodili své vězně doprostřed bazaru, kde stály prostornější boudy obchodníků s otroky. Andráse a jeho druhy přivedli k jednomu z nich. Musel být pravděpodobně s piráty ve stálém obchodním styku, protože od nich kořist okamžitě převzal. Také vůbec nesmlouvali a piráti se ihned vzdálili.

Uvnitř dřevěné boudy měl kupec úplný sklad živého zboží. Podle starého kramářského zvyku nové zboží hned vystavil, aby si je mohli koupěchtiví zájemci prohlédnout.

Lidi z *Racka* posadil vousatý obchodník na lýkový koberec před boudou. A skutečně, zanedlouho se přiloudalo několik zevlounů a zvědavě je obklopilo.

Později z řady okounějících vystoupil muž tmavé pleti v modrém kaftanu a s bílým turbanem, pravděpodobně správce nějakého domorodého velmože, jak ho odhadl kapitán Florio. Jeho pohled utkvěl právě na kapitánovi, který byl z nich nejstatnější a nejsilnější.

Zákazník neřekl ani slovo, jen v doprovodu stále se klanějícího kupce ohmatal kapitánovy paže a nohy, pak ho chytil za bradu a podíval se na jeho chrup, jako by kupoval koně. Nakonec byl zřejmě s výsledkem prohlídky spokojen a položil kupci krátkou otázku.

Kupec odpověděl stejně krátce, patrně mu sdělil kapitánovu cenu. Pestře oblečený muž ani teď neřekl nic, jen svažtil čelo, nevěřičně zíral na obchodníka, pak po drahé chvíli cosi utrousil; asi že je to hodně.

Kupec na to spráskl ruce.

„Mnoho?“ opakoval slovo, které před chvíli vyslovil Turek a začal své zboží vychvalovat. Aby důraz svých slov ještě zvýšil, odhrnul

kapitánovi na paži košili, ukazoval jeho svaly, nechal ho vstát a před zákazníkem v turbanu se procházet. Pěstí uhodil kapitána i do hrudního koše. Nakonec zkřížil ruce na prsou a s hlubokými úklonami se zapřísahal, že ho nemůže dát ani o krejcar levněji.

Zdálo se však, že nakonec přece jen něco slevil, protože zákazník se přestal mračit, z kapsy vytáhl napěchovaný váček a z něho vysázel kupci žluťoučké zlatáky. Tak byl kapitán Florio prodán.

Zajalcům vytryskly slzy, když se s milovaným kapitánem loučili. Nemohli však nic dělat, každý odpor byl v této situaci marný.

„Hodně štěstí!“ loučil se kapitán Florio a významně se díval směrem k přístavu, jako by chtěl říci, že jakmile se mu naskytne příležitost, uteče, a to samé doporučuje i ostatním. S tím se otočil, a obklopen sluhy, zmizel v hemžení bazaru.

Ještě se ani nesetmělo a Andráse stihl stejný osud. V krámě obchodníka s otroky se objevil vážený občan města. Byl to bělovlasý stařec s bílým plnovousem a laskavým pohledem. Jak kráčel k bazaru, všude mu uctivě uvolňovali cestu a pokorně se mu ukláněli a ti, kdo ho osobně neznali, mohli podle jeho šatu poznat, že bělovlasý stařec patří k vznešeným osobnostem města.

Andrásova poctivá tvář a svalnatá postava se zřejmě starci okamžitě zalíbily. Zeptal se na jeho cenu a bez smlouvání ji uctivě se uklánějícímu obchodníkovi zaplatil. Na Andráse nepromluvil ani slovo, jen mu mírným pokynem naznačil, aby se zařadil mezi jeho doprovod. András vstal z rohože, rychle se rozloučil se svými druhy a následoval svého důstojně kráčejícího nového pána.

KAPITOLA TŘINÁCTÁ,

ve které András Jelky zčerná, chvíli chodí po pansku, aby později na to doplatil.

Důstojný stařec, který Andráse koupil, se jmenoval Ali Husein. Letní rezidence Aliho Huseina stála na pobřeží v blízkosti východní brány města. Byla to hezká, bílá, vzdušná stavba se širokými okny v

průčelí; místo okenních skel měla bílé dřevěné mřížoví. Přízemí zdobily sloupy porostlými břečťanem a kolem stálo několik košatých vzácných stromů.

Letní sídlo obklopovala krásná zahrada. Ozdobovaly ji růžové altánky a v mramorových kašnách šuměly vodotrysky s křišťálově průzračnou vodou. Vhodnější letní sídlo než tuto krásnou bílou budovu se stinným voňavým dvorem si nikdo nemohl přát.

Andráse tichý půvab růžových altánků a šumění listů v mořském vánku rázem okouzlili. Na svůj smutný osud nezapomněl, ale k bělovlasému starci s vlídnou tváří cítil důvěru a tato nádherná zahrada se vznešeným bílým domem jen přispěly k jeho uklidnění. V tomto tichém prostředí snad nabere nové síly a pak možná najde způsob, jak se opět dostat na moře.

Pána domu uvítal celý houf černých sluhů. S hlubokými úklonami se seřadili po obou stranách ambitu a zvědavými pohledy měřili nově koupeného sluhu. Stařec kývl na mladého černocho, přibližně v Andrásově věku. Mladík ihned porozuměl pokynu, vlídně přistoupil k Andrásovi a malými skrytými dvířky odvedl svého bílého druha na malinký dvorek.

András ho následoval se zvědavým očekáváním. Uprostřed dvorku stála velická vana naplněná nějakou hustou tmavou tekutinou, černošský chlapec odvedl Andráse k vaně a s usměvavou tváří a posunky se snažil Andrásovi vysvětlit, že se má svléknout a pak se ponořit do tmavé tekutiny.

„Rozumím, rozumím, nemusíš se tolik namáhat,“ začal András jednostranný rozhovor. „Ale proč bych se měl v téhle směle koupat?“

Černošský chlapec se rozesmál, a jako by rozuměl Andrásovu zdráhání, začal mu něco horlivě vysvětlovat. Prstem nejdříve ukazoval k domu, asi tím chtěl naznačit, že si to přeje pán, pak ukázal na Andrásovy tváře, poté na svou vlastní, černou. Přátelsky uchopil Andráse za zápěstí, jeho ruku položil ke své, jako by porovnával rozdíl barev. Nakonec s žertovnou nadsázkou začal hanět Andrásovu bílou kůži a svou barvu pleť vychvalovat.

Z toho všeho András pochopil, k jakému účelu slouží tmavá koupele, a protože se měla zřejmě provádět na rozkaz pána, už se dál nezdráhal. Rychle shodil šaty, vstoupil do vany a až po krk se ponořil do

husté, tmavé, vlažné tekutiny a přitom se sám smál té divné komedii. Mladý černochoch ho vesele pobízel, jen aby se hodně namočil.

„Hola ho,“ zasmál se András na mladého černochocha. „Vidíš, kamaráde, ani by se mé ubohé matce nezdálo, že se jednou z jejího syna stane černochoch. Jak by doma všichni spráskli ruce! I panu Sovánkovi by poklesla brada, kdyby mě tak uviděl... I starý pes Lompos by se rozštěkal, přestože ho znám od dětství.“

Mladý černochoch pozorně naslouchal Andrásovým meditacím a pak, aby také něco řekl, ukazoval na sebe a opakoval svoje jméno:

„Zanga... Zanga... Zanga...“

„Tak dobře, Zanga,“ smál se András.

I svoje jméno několikrát opakoval, nato však Zanga jen potřásl hlavou a ukazoval opět na bílé letní sídlo, jako by chtěl říci, aby s představováním András zatím počkal.

Tmavohnědá tekutina, složená z roztoku nejučinnějších barev, vykonala svoje. Když si v ní András umyl i tváře, uši a vystoupil pak z vany, zjistil, že jeho kůže ztmavla, takže nebyl nyní o nic světlejší než jeho veselý druh.

Zanga jásavě obskakoval András, pak vyběhl z malého dvorku a vrátil se s širokými barevnými kalhotami a krátkou orientální vestou.

András si oblékl své nové šaty a odešel se Zangou na dvůr letního sídla.

Černí sluhové zevlující ve skupinkách s úšklebkem přivítali svého čerstvě vyrobeného čenošského kamaráda. András úsměv opětoval, ale smích ho rychle přešel, když se jako v zrcadle uviděl ve vodní hladině jedné z mramorových kašen. Málem se překvapením posadil, když uviděl tu černou tvář, která se na něho z vody usmála!

Naštěstí mu Zanga nedopřál mnoho času k rozjímání. Uchopil ho pod paží, odvedl do ambitu na břehu moře a s hlubokou poklonou předvedl András před jejich společného pána.

Na čelném místě mezi navršenými polštáři seděl pokojně se zkříženýma nohama Ali Husein. Jeho dlouhá šlachovitá postava byla zahalena do bílého roucha, bílý plnovous se mu občas zčeřil v mořském vánku. Chvilími pozvedl ke rtům náustek vodní dýmky, aby se pak mohl požívačně zahalit do jejího voňavého modrého kouře.

V prvním okamžiku jako by Andráse nevnímal, tak byl jeho zasněný pohled zahleděn do mořských dálav. Teprve po několika okamžicích obrátil tvář k novému otroku.

„Abdallah!“ řekl pak po krátké úvaze a prstem ukazuje na Andráse, znovu opakoval: „Abdallah!“ a spokojeně kývl hlavou. András si vzpomněl na Zangovo upozornění, když se navzájem představovali, a ihned pochopil, že od této chvíle bude, ať chce či nechce, Abdallahem.

Starý muslim byl s účinkem barevné koupele spokojen. Prstem Andrásovi naznačil, aby se posadil na koberec pokrývající schody ambitu, což také hned učinil, a po vzoru Zangy se posadil se zkříženými nohama jako Turek.

Sotva tak učinili, stalo se něco, co alespoň prozatím příznivě ovlivnilo Andrásův osud.

Mohutný bílý kocour, který dosud vyspával v klíně Ali Huseina, pohnul uchem, zívł, vztyčil se, protáhl, zamával ocasem a seskočil na rákosový koberec. Tam si obhlédl tiše sedícího Andráse, rychle došel až k němu a s přátelským předením se mu začal otírat o koleno. A tak chování velkého bílého kocoura okamžitě určilo Andrásovo služební zařazení. Tato velká kočka byla miláčkem Aliho Huseina – vždyť i prorok Mohamed miloval nejvíce ze všech zvířat kočku –, a protože Andrásovi se již v prvních okamžicích podařilo získat nejvyšší náklonnost urozené čtyřnohé veličiny, přidělil Ali Husein svého nového otroka ke své nejbližší družině jako oficiálního hofmistra bílého kocoura Gambii.

Nejbližší družina pána domu sestávala ze tří členů. V první řadě z Jeho Jasnosti Gambii, pak ze Zangy, který se točil kolem vodní dýmky svého pána, a nakonec z Andráse, nyní již Abdullaha, jakožto šťastného kocourova hofmistra.

To jsem si polepšil, usmíval se András pod vousy, když mu Zanga ukázal místnost jeho „úřadu“.

Na konci zahrady, hned na břehu moře, stál mezi kvetoucími keři hezký malý domek. Kdo ho spatřil jen zvenčí, mohl by si myslet, že se dívá na malé letní sídlo, i když to byla jen menší sýpka. Uvnitř ležely podél stěn pytle plné pšenice a žita. Uprostřed na sáh vysoké lavici se červenala velká sametová poduška se zlatými štrápci.

Tato sýpka byla kocourovým sídlem. Ne že by se Jeho Jasnost živila pšenicí či žitem, na nich si pochutnávaly myši, na které pak kocour pořádal krvavé hony. V sýpce se hemžily tisíce myší, a tak míval Gambia vskutku zdařilé hony, po nichž se pak natáhl na podušku, kde si tak dlouho hrál se zlatými střapci, až sladce usnul.

Nedá se však tvrdit, že Andrásův vysoký úřad sestával jen z nicnedělání. Pan hofmistr musel udržovat v čistotě zařízení sýpky, každý den vynášel na slunce sametovou podušku, vyklepal ji, vyvětral a vykartáčoval. Pak musel denně v sýpce zapálit voňavá kadidla a zalévat květiny za okny, i když sám byl přesvědčen, že ani kocour, ani myši si z voňavých kadidel a květin nic nedělají.

Měl však i namáhavější povinnost. Musel každé ráno tlustého kocoura umýt a pročesat a vykartáčovat jeho hustý kožich. To už byla strastiplná služba, protože kocour si při mytí kožich nesvlékal, takže očista musela být provedena na těle. Je nutno podotknout, že výstavní zvíře projevovalo nad koupáním a česáním značnou nelibost.

Jakmile chtěl András ráno učinit svým povinnostem zadost, odměnil se mu Gambia tím, že utekl, a trvalo to dlouho, než ho András někde mezi pytli chytil. A když ho konečně držel, koupání nikdy neskončilo pro Andrása bez škrábanců.

A konečně k Andrásovým povinnostem patřilo dbát o zdravotní stav kocoura. Dostal přísný rozkaz hlásit sebemenší změny lékaři Aliho Huseina, aby mohl být okamžitě proveden příslušný zákrok. Díky Stvořiteli se těšil Gambia nejlepšímu zdraví a později opustil toto slzavé údolí tak nečekaně, že András nikdy neměl možnost zdravotní dozor vykonávat. Je nutno podotknout, že jako otrokovi se mu vedlo mnohem lépe, než vůbec mohl doufat. Je sice pravda, že Gambia měl velmi ostré drápky a také že černá koupel, kterou musel András každý týden opakovat, aby mu zbarvení nezmizelo, nepatřila právě k příjemným zábavám, přesto však plynuly jeho dny mnohem příjemněji, než dopřával osud ostatním členům posádky.

Vše by tedy šlo dobře, kdyby András nebyl získal v domě Aliho Huseina velkého nepřítele, dozorce otroků Jusufa. Kdysi byl sám koupený otrok, ale svou lstivostí a podlézavostí si polepšil tak, že mu Ali Husein svěřil dozor nad služebnictvem a veškerým hospodářstvím.

Jusuf se stal zlým a krutým velitelem. Nikdy nebyl vidět bez strašného karabáče z kůže nosorožce, který znal a z kterého měl strach každý otrok. Karabáč byl beztak jen mírnější formou trestu. Neuplynul den, aby nedal zmrskat některou ze svých obětí bambusovou holí anebo aby nedal někoho zavřít bez jídla a pití do kobek hluboko pod zemí. Našeho hrdinu nemohla stihnout větší rána, když se tento ukrutník stal jeho zavilým nepřítelem.

Stal se jeho protivníkem, ale proč? András by to ani nedovedl vysvětlit. Snad z rozmaru, snad proto, že Andrásovi se vedlo díky jeho úřadu lépe než ostatním otrokům, a hlavně asi proto, že András nebyl přímo podřízen dozorcově moci.

Krátce řečeno, zatímco András vykonával hofmistrovství, Jusuf se pevně rozhodl, že vláká nového otroka do léčky a pokoří ho. Na dosažení svého cíle vymyslel ďábelský plán.

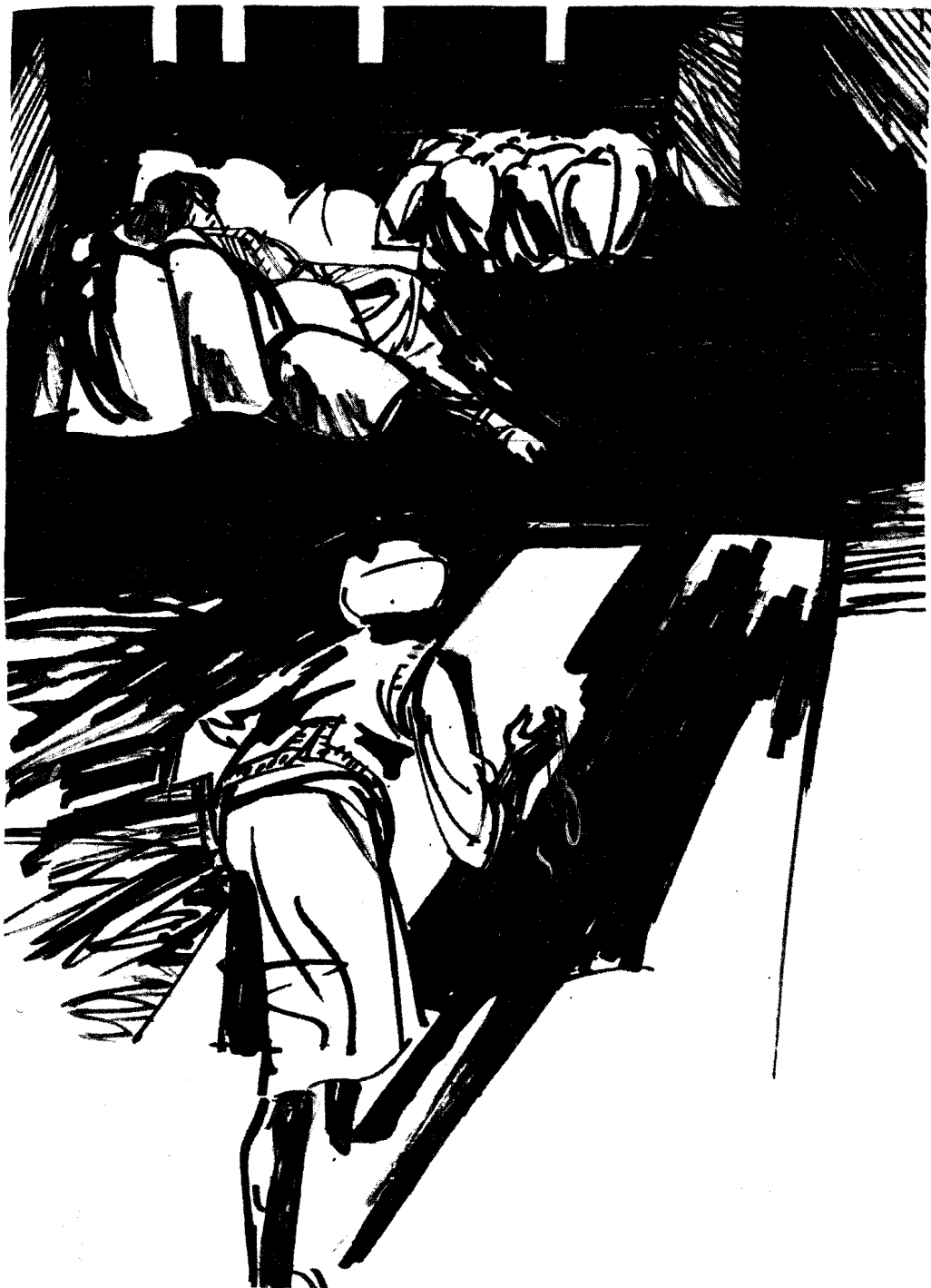
Jednou odpoledne se rozpoutal silný vítr scirocco. Blíží-li se scirocco, je obzor plný červenohnědých par, pak se na povrchu země všechno ponoří do horké mlhy, a když nakonec dorazí vítr z pouště, místo aby horko zmínil, ještě je vystupňuje. Celá příroda se změní, listí stromů schne, květiny vadnou, tráva zežloutne, zvířata vyplašeně hledají úkryt, lev neřve, vlk ovečce neublíží, ta se ho nebojí, a ani cvrčci se neozvou.

Vane-li scirocco, je celá příroda omámená. Člověk je zmožený na duchu i na těle, ztrácí veškerou vůli, těžce na něj doléhá lenost, svaly ztrácejí svou pružnost, přestávají fungovat city i myšlení, každý upadá do bezedné otupělosti.

Jusuf si k provedení svého cíle vybral právě takové odpoledne. V domě, v ambitu, v zahradě nebylo ani živáčka, sám Ali Husein se zamkl do nejdlehlějšího pokoje svého letního sídla.

Za takového počasí je i ve dne možno provádět ty nejtemnější zločiny, a dokonce lépe a jistěji než v nejtmaější noci – dovede-li ovšem člověk čelit omamné síle scirokka, a to Jusuf uměl!

Když toho odpoledne dostoupilo řádění scirocca svého vrcholu, Jusuf vyšel klidně ze svého pokoje a vzal s sebou silnou šňůru, na níž uvázal smyčku. Šel do zahrady a uřízl tam dvě špičatá dřívka.

Když byl hotov, rychlými kroky prošel po mořském břehu přímo ke svatyni Gambii. Sýpka neměla dveře, vchod byl zakryt pouze záclonou. Jusuf snadno vklouzl dovnitř a spokojeně se rozhlížel. András-Abdallah tam ležel celý omámený na několika pytlicích, v bezvědomí, se zaťatými pěstmi, občas zaskřípal zuby a jen těžce lapal po dechu, jako by se dusil.

Jusuf s úšklebkem pozoroval mladíkova muka. Pohupoval smyčkou nad Andrásovou hlavou, jako by mu působilo radost pomyšlení, že kdyby chtěl, mohl by nenáviděného otroka snadno uškrtnit.

To však nechtěl. Určil Andrásovi mnohem těžší osud.

Tichými kroky přešel k sametové podušce, na které spal Gambia. Obrovský kocour měl všechny čtyři tlapy bezvládně natažené a jeho chlupatá hlava těžce visela z podušky.

Jusuf teď už neváhal. Rychle hodil smyčku Gambiovi na krk a zatáhl takovou silou, že se ubohé zvíře okamžitě zadusilo. Nato dozorce klidně schoval šňůru do kapsy, vytáhl zakřivený nůž a hbitě stáhl Gambiův bílý kožíšek. Mrtvolku nechal na sametové podušce, kůži pomocí dvou špičatých dřívek odborně napnul a vzal s sebou.

Několik minut nato visela bílá napnutá kůže z letního sídla. Již doznívající scirocco se opřelo posledním dechem do dlouhého ocasu vzácného zvířete.

V domě ani na dvoře se nic nepohnulo.

András ještě stále spal, a ani ve snu se mu nezdálo o strašném atentátu na jeho svěřence. Jusuf se rychle vrátil do svého obydlí, a jako ten, kdo dobře vykonal svou práci, spokojeně ulehl, aby se pak probudil ze všech obyvatel zahrady jako poslední.

K večeru lidé i zvířata vycházeli napůl omámení ze svých skrýší.

I Ali Husein vyšel na ambit, aby si nechal horké čelo ochladit mořským vánkem a aby se, srkaje ledový šerbet, odevzdal radostem večerního kouření vodní dýmky.

Když pak jeho pohled bloudil po krásách zahrady, tu náhle uviděl kocourův bílý kožich. Nejprve nechtěl věřit svým očím, považoval hrůzný obraz za přelud způsobený scirockem, ale když přistoupil blíž a kůži ohmatl, uvědomil si hroznou skutečnost toho strašného zločinu. Kocourova kůže byla ještě hebká a vláčná. Podle toho Ali Husein zjistil, že ten příšerný čin byl proveden teprve nedávno.

Stařec jako by zkameněl. Smrtně zbledl, jeho bílý plnovous se zachvěl hněvem, a on teprve pak vybuchl hroznou zlobou. Uchopil vodní dýmku ležící na koberci, její ohebnou část roztočil nad hlavou a mrštíil jí přímo na hlavu nevinného Zangy. Chlapec chtěl svému páno-
vi právě posloužit žhavými uhlíky a zlatistým orientálním tabákem.

„Kdo to učinil?“ řval nepřítčně Ali Husein. „Přiveďte sem Abdallaha! Smrt a zatracení na hlavu toho nevěřícího psa!“

Houf služebnictva, které se na řev seaběhlo, utíkal rychle do sýpky.

András si právě s nechápavým zoufalstvím prohlížel smutné zbytky kocoura. V jeho ještě napolo omámené hlavě probleskla i myšlenka, zda se kocourovi během scirokka krvavě nepomstily myši. Pak sám uznal, že myši by něco takového provést nemohly. Kdo to ale udělal?

Marně si lámal hlavu, kdo mohl kocoura tak nenávidět, a vůbec ho nenapadlo, že se ta nenávisť týkala jeho.

V tom okamžiku vtrhl dovnitř houfec povykujících služebníků. Několik z nich uchopilo Andráse, jiní zase zvedli kocouří mrtvolku i s poduškou. S hlasitým nářkem došli tak k Alimu Huseinovi. Tam vzájemně si skákajíce do řeči vyprávěli svému pánu, že Abdallaha přistihli, právě když si se zalíbením prohlížel Gambiovo vychladlé tělíčko.

Toto falešné obvinění nadobro zpečetilo Andrásův osud. Jen on a nikdo jiný nemohl být Gambiovým vrahem! A i kdyby to byl někdo jiný, měl milované zvíře svého pána přeci zachránit, proto mu byl svěřen významný hofmistrovský úřad.

„Mlč, nevěřící pse!“ obořil se na něj Ali Husein, sotvaže chtěl András promluvit. „Uvrhněte ho do nejhlubšího vězení! Později mu vyměřím trest!“

András se ještě ani neprobral, a již byl uvězněn v podzemní díře podobající se studni. Dva dny v podzemní kobce skomíral bez vody a jídla, až nakonec hlad a žízeň zcela podlomily jeho tělesnou a duševní sílu. Snad mě odsoudili k smrti hladem a žízní, myslel si s hrůzou a zdálo se, že jeho obavy jsou opodstatněné, protože nastal už druhý večer, a nikdo se na něho ani nepodíval.

Pak večer dalšího dne, právě když toužebně vzhlížel přes mříž ve stropu k nebi obsypanému hvězdami, hvězdy zmizely, mříž se zatměla a do jeho kobky se začalo něco sypat.

Hmatem rozpoznal sladké datle. Hltavě polykal lahodné ovoce a čekal na další dary.

Pak byl spuštěn nějaký větší předmět – byl to džbán vody. András se ho horečně chopil a několika doušky vyprázdnil. Nahoře stále ještě někdo byl.

„Kdokoli jsi,“ volal András, „děkuji ti za tvou dobrotu!“

„Jen pij a jez,“ šeptal hlas a András ihned poznal Zangu.

„Nemohu tu dlouho zůstat,“ pokračoval chlapec, „kdyby poznali, že jsem tu byl, stihl by mne stejný osud... Náš pán nařídil, abys hladověl tak dlouho, dokud nepohřbíme Gambia.“

„Kdy pohřbíte toho nešťastného kocoura?“ vybuchl András hořce.

„Zítřa, při západu slunce... Konají se veliké přípravy,“ sdělil Zanga s náhle oživlou vypravěčskou náladou. „Všichni budeme ve smutčném, tak půjdeme na pohřeb... Pán však stále ještě řádí, přísahal na Prorokovu bradu, že tě stihne hrozná pomsta.“

Jestliže András ještě před chvílí považoval svou vinu za nepatrnou, teprve teď si po Zangových slovech uvědomil svou zoufalou situaci.

„Vždyť jsem nevinný!“

„Pán říká, že jsi byl Gambiovým hofmistrem, a tak odpovídáš za smrt kocoura ty!“

„Věř mi,“ začal se András ospravedlňovat, „byl to vliv scirokka, že jsem usnul, setkal jsem se s tím strašným větrem poprvé...“

„To je jedno. Náš pán je neoblomný. Myslím, že tě chce dát popravít nad Gambiovým hrobem.“

V Andrásovi se zarazil dech. Musí zemřít kvůli obyčejnému kocourovi? To přece nemůže být pravda!

„Ubohý Abdallahu,“ ozval se opět Zangův hlas s upřímnou lítostí. „Jak rád bych pro tebe něco udělal...“

András právě přemýšlel, jak přimět Zangu, aby mu spustil nějaký provaz, když tu se seshora náhle ozval chlapcův výkřik, pak hrubé nadávky a rány bičem. Nakonec nastalo opět ticho, takové hluboké ticho, jako by tu Zanga nikdy nebyl.

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ,

ve které András neumře ani hlady, ani žizní, nýbrž, se promění z černého v bílého.

Druhého dne vytáhli Andráse z vězení. Několik ozbrojených otroků ho obklopilo a vleklo pryč. Na jeho otázky nikdo neodpovídal.

Vedou mne na popravu, myslel si András bezmocně. Zde, v cizí zemi, musím umřít... a proč? Kvůli obyčejnému kocourovi!

S hořkostí se ohlédl po krásné zahradě, po moři a po obloze. Slunce zářivě svítilo, po moři skotačilo statisíce slunečních paprsků, na listech a květech jako diamanty zářily krůpěje ranní rosy a ptáci tak nádherně zpívali své ranní písně jako ještě nikdy předtím.

„Světě, jak jsi krásný,“ povzdechl si András a pohlédl na své průvodce. Kde bude popraviště a k jaké smrti bude odsouzen?

Nevedli ho však na popravu, nýbrž daleko za růžovou zahradu, do ubytoven otroků, kde ho předali Jusufovi. Ali Husein Andráse omilostnil a přenechal jeho potrestání Jusufovi. Tento trest se zdál horší než smrt.

Jusuf přijal svou oběť s ďábelským úšklebkem.

„Tak ses mi konečně dostal do rukou, ty nevěřící pse! Vida, ani jsem na tebe nemusel dlouho čekat. Neboj se, rychle ti vynahradím, co jsi zameškal!“

Zamával svým strašným karabáčem a vší silou uhodil Andráse po ramenou. Rána protrhla kůži a zanechala krvavou stopu. András však pevně stiskl rty, přemohl bolest a tvrdě upřel na dozorce svůj pohled. Ten jako by zkrotil Jusufův hněv. Dozorce spustil karabáč a zařval:

„Koukej mazat na durrová pole!... A bůh tě chraň, uvidím-li tě lenošit! Ať je mi Alláh milostivý, že já k tobě milostivý nikdy nebudu!“

Tím začala druhá kapitola Andrásova života v hospodářství Aliho Huseina.

Durrová pole se táhla zahradou letního sídla a jejich konec zmizel v dálavách.

Ke své radosti i smutku našel András mezi otroky i mladého Zangu. Trápilo ho, že vyhnali černošského chlapce z úřadu dozorce nad

vodními dýmkami za to, že mu pomáhal. Dobrosrdečný černoušek se však na Andráse nehněval, naopak ho po večerech ještě utěšoval.

„Nebud' smutný, Abdallahu! Pán se udobří, až zapomene na Gambiu. Pak se vrátíme do růžové zahrady.“

Na milost však čekali marně, Ali Husein byl neústupný k nesvědomitému hofmistrovi a jeho druhu. Na oba vyhnance čekaly těžké dny. Jusuf se snažil, aby jim jejich beztak hořký život ještě víc zne-příjemnil. Ve dne dřeli na poli od slunka do slunka a na noc je oba spoutali, takže ráno nastoupili do práce se zmrtvělymi údy.

Jejich muka násobil Jusuf různým trýzněním, které si na ně vymýšlel. Ať pracovali sebesvědomitěji, ani jeden den se nevyhnuli karabáči. Nařízený půst jako zvláštní trest ještě jejich utrpení zvyšoval. Někdy je dozorce na několik dnů poslal kácet stromy – museli si v pralese mezi pichlavými křovisky razit cestu a byli vystaveni útokům dravé zvěře. Jindy jim zase nařídil noční práci. Po celodenní dřině museli od večera do rána chytat na moři ryby, a když jejich úlovek nebyl dostač-ný, čekal je další trest.

Z této strašné situace se museli stůj co stůj dostat. I smrt je lepší než takový život, říkával András a rozhodl se, že uteče i za cenu vlast-ního života.

Několik týdnů nato se naskytlá zdánlivě šťastná příležitost. Jednoho večera po zvlášť horkém dni si je dal Jusuf zavolat a nadutě jim nařídil:

„Připravte mou výletní loď! Vyjedeme na moře, chci se trochu provětrat!“

András a Zanga ihned uposlechli.

Lehká lodička hladce plula po klidném moři. Oba na smrt unavení otroci museli vynaložit všechny síly na to, aby ovládli těžká vesla. Jusuf přitom pohodlně ležel na měkkých polštářích a nechal se ovívat jemným večerním vánkem... Jakmile zpozoroval, že jeden či druhý veslař umdlévá, švihl po nich karabáčem.

„Hej, Abdallahu! Napni plachty, ať plujeme rychleji!“ nařídil. András ihned vstal z lavičky pro veslaře, rozvinul čelní plachtu, ale nijak ji nemohl připevnit k dolnímu ráhnu. Vítr mu každou chvíli vyrval plachtu z ruky a ta se pak volně třepetala ve vzduchu.

„Bídny pse!“ zařval Jusuf a okamžitě ho uhodil karabáčem. András pod úderem zavrával, takže Jusuf sám vyskočil z polštářů, aby volnou plachtu uvázal. K tomu se však musel naklonit nad hladinu.

András klečel pod malým stěžněm, a jakmile uviděl dozorce vyklánějícího se z lodi, svítla mu náhle naděje na útěk.

Teď, anebo nikdy! Rozhodnutí bylo rychlé a provedení bleskové.

Uchopil dozorce za kotníky a velkou silou přehodil těžké tělo. Jusuf se snažil čehokoli chytit, dopadl však s mohutným žblunknutím do vody.

„Zango, vesluj, je-li ti život milý!“ volal András. Sám se také bleskurychle chopil druhého vesla. Několik silných úderů, a již se vzdálili asi padesát metrů od místa, kde se Jusuf vynořil.

Pusté nadávky dozorce a jeho bezmocné pokusy udržet se nad hladinou zanikaly se stále vzrůstající vzdáleností. András a Zanga se opřeli s nadlidskou silou do vesel, a když si konečně odpočinuli a rozhlédli se, nebylo po Jusufovi ani stopy.

András pak vytáhl zmítající se plachtu, protože vítr vanul nyní od břehu. Mlčky veslovali stále dál a dál na otevřené moře. Báli se, že Jusufova nepřítomnost vzbudí podezření a že je budou pronásledovat. Nastala však noc a nic nenasvědčovalo tomu, že by je někdo pronásledoval... Na nekonečném moři je obklopovala jen nesmírná hvězdnatá obloha.

Na dně tiše plující malé lodice strávili na smrt unavení a vyčerpaní uprchlíci noc. Ráno se nebe jasně zatřpytilo. Všude kolem vládl klid a žádná loď se k nim neblížila. Zmocňovaly se jich střídavě nespoutaná radost a tísnivé obavy. Byli šťastni, že jsou svobodní, že se nadobro zbavili strastiplného otroctví, ale zároveň je křušila starost, protože jejich život závisel nyní na náhodě.

Sotva uplynulo několik hodin, již se objevili dva nejhorší nepřátelé – hlad a žízeň. Souš opustili před večerí a na lodici se nenašlo jídla i pití, ani co by se za nehet vešlo. Pečlivě všechno prohledali, ale bylo to zbytečné. Smutně, zabráni do chmurných myšlenek, se uvelebili na dně lodi, ani vesel si nevšíмали, jen ať vítr unáší jejich loď, kam se mu zachce. Stejně nevěděli, kterým směrem plout.

András neodolal a později se zase dal do hledání kousku jídla. Obrátil znovu celou loď naruby.

„Podívej se!“ vykřikl najednou. „Tady je naše záchrana!“

Zanga vyskočil se zářícíma očima, to, co mu však jeho druh ukazoval, nebylo nic jiného než zahnutý hřebík ve stěžni. Nechápatě a zkroušeně se díval na nález, ale když pak András s velkými potížemi hřebík vyrval a podařilo se mu ho ohnout na háček, rozveselil se i on.

„Udělám k tomu šňůru,“ nabídl se dychtivě a roztrhal svou beztak chatrnou košili na dlouhé cáry. Ty mezi dvěma prsty ukroutil a pak je jednotlivě přivazoval k sobě. Šňůra k udici byla hotová. Ale z čeho udělat prut?

To už nebyl žádný problém. András uvázal na tenčí konec vesla šňůru, na ni pak pečlivě upevnil háček, ale teď teprve se na sebe se Zangou zklamaně podívali. Není na světě ryba, která by spolkla holý háček. Ať je to, jak je to, potřebují návnadu, ale kde ji vzít?

Znovu pečlivě prohledali celou loď, nenašli však ani brouka, ani vosu nebo jiný hmyz. Nakonec z boku lodi seškrabali jakési mořské řasy, ty upevnili na háček a doufali, že se snad nějaké menší rybě zalíbí.

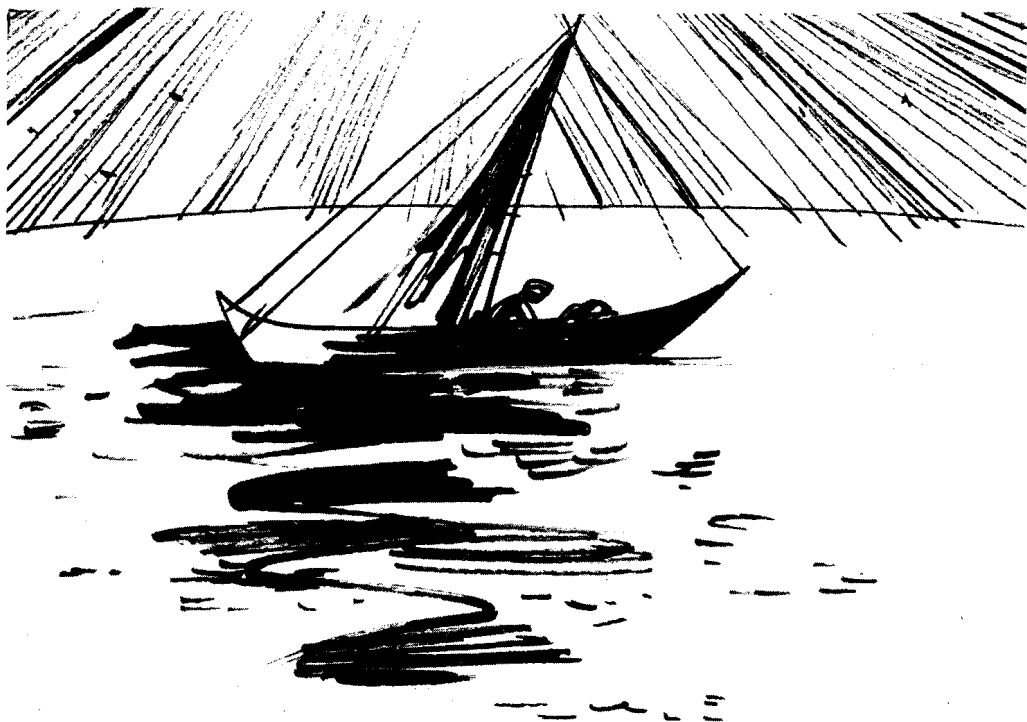
„Jen jednu kdybychom chytili, pro ostatní bychom pak již měli návnadu!“ utěšoval András Zangu, když spolu hodili do moře s takovými potížemi vyrobené rybářské náčiní. Společně drželi konec vesla, společně sledovali každé zachvění šňůry, když se jim konečně po dlouhém čekání chytila drobná malá rybka.

S velkým rozehvěním ji vytáhli, něco z ní nechali na návnadu a zbytek pak poctivě rozdělili mezi sebe. Syrová ryba byla hubenou hostinou, ale jakžtakž přece jen zapudila hlad. S lepší náladou pokračovali pak v dalším rybolovu.

Tři dny tak živořili na nekonečné vodě.

I když se jim podařilo zahnat muka hladu, smrtelně je vyčerpávala žízeň. V pražících slunci, jehož zář vodní plocha ještě mnohonásobila, leželi nyní na dně lodi s popraskanými rty a bolavými plícemi. Jejich horečkou zmučená hrdla vyrážela neartikulované zvuky. Z vesla visela bez užitku šňůra do vody.

András snášel nesnesitelné horko a žízeň hůř než Zanga. Třetí den měl vysokou horečku a upadl do bezvědomí, blouznil. Střídavě se mu zjevili maminka, otec, rodný kraj, kamarádi, s kterými si hrál na břehu Dunaje, jindy se zase viděl ve vězení lodi pana Boonekampa, anebo

ho děsily ukrutnosti Jusufa. Občas se probral, malátně zvedl hlavu a jeho pohled bloudil po nekonečných dálavách moře. Na moři, však neviděl nic, zhola nic.

Jednou – nevěděl, kolik času mezitím uplynulo – ucítil teplo, jako by horký proud zasáhl každé místo jeho těla. To začalo ožívat, ale v prvních okamžicích nechápal, kde je.

„Jusuf!“ zašeptal hrůzou třesoucím se hlasem, protože první jeho myšlenkou bylo, že ho chytili a znovu odvěkli do otroctví.

Černá tvář, která se nad ním skláněla a veselý smích, jenž k němu doléhal, nepatřily však Jusufovi. To Zanga stál u něho svěží a rozradovaný, jako by nikdy předtím neleželi polomrtví na dně lodi. A kolem dokola ho pobízeli veselí námořníci, aby se ještě napil z čutory, kterou mu přidržovali u rtů.

András se probral pátého dne po jejich útěku na palubě portugalské plachetnice. Jejich malá, již nikým neovládaná loď zkřížila za svítání cestu portugalské lodi a námořníci oba polomrtvé černochoy zachránili. Černochoy, ano, protože i Andráse považovali za černochoy. Tím větší

pak bylo jejich překvapení, když András po důkladné koupeli nabyl opět své bílé barvy.

Námořníci je s velkou péčí ošetřovali. Za několik dnů získal András svou dřívější sílu. Když Cuenha, kapitán lodi, vyslechl jejich strastiplný příběh, okamžitě je přijal do svých služeb a poskytl jim slušné ošacení.

Loď plula do Číny. Vezla evropské průmyslové zboží do města Macao. András si skutečně nemohl naříkat, že vidí málo ze světa. Na lodi kapitána Cuenha proplul Atlantským oceánem, obeplul jižní cíp Afriky, přeplavil se Malajským mořem a kolem jihovýchodních břehů Asie, a pak ke konci dlouhé cesty vystoupil na prastarou čínskou půdu již jako zkušený námořník.

KAPITOLA PATNÁCTÁ,

*ve které mandarín s pavím perem věnuje velkou pozornost
břichu Andráse Jelkyho.*

Tři roky poté, co opustil svou vlast, nastoupil András jednoho květnového rána na břeh v přístavu města Macao.

Jakmile loď kapitána Cuenha spustila kotvu, András se sotva mohl dočkat, až ucítí pevnou půdu pod nohama. Taková mnohaměsíční pouť po moři rozbolaví nohy i zkušeným námořníkům. Námořníci ještě dlouho potom chodí po suché zemi kolébavě, a protože zase brzo odplouvají, obvykle nemají ani čas, aby si na bezpečnou půdu zvykli.

András tedy s velkou rychlostí přivítal možnost znovu se projít po matičce zemi. Opustil loď se Zangou a jedním portugalským námořníkem. Zkušený námořník dobře znal čínské město a uvolil se, že je provede a ukáže jim vše, co v městě stojí za to.

Na břeh vystoupili u portugalských skladišť, přímo do největší vřavy přístavu. Všude běhali šikmoocí lidé žluté pleti, většinou v roztrhaných šatech nebo polonazí. Hlučeli, nosili břemena, ti lépe oblečení jednali a smlouvali v blízkosti skladišť. Na temenech svých oho-

lených lebek měli vlasy, které jim v dlouhých copech splývaly po zádech.

András a jeho druzi si prorazili cestu hemžícím se davem a pokračovali širokou silnicí do města. András nevěděl, kam se dřív dívat. Vše, co kolem sebe viděl, bylo pro něho nové, vždyť o životě Číňanů se toho vědělo v Evropě jen málo.

Chodili mezi pestře malovanými dřevěnými domky, z jejichž zahnutých okapů visely, jeden vedle druhého, vesele cinkající zvonečky. Nad obchody pohyboval vánek černě nalakovanými tabulemi, ze kterých zářily roztodivné zlaté znaky. Obchodníci stáli ve dveřích svých obchodů a vykřikovali do světa seznam zboží, jeho vynikající kvalitu a láci.

Mezi domky se valila jednolitá masa lidí, pro Evropana, jako byl András, zcela nezvyklá. Kupředu si klestili cestu kuliové s ohnutými zády a na svých vozíčkách rikšové, objevil se i mandarín na koni, před nímž běželi sluhové vyvolávající hodnost svého pána. Obyčejné smrtelníky na ni neupozorňovali slovy, nýbrž bez okolků ihned karabáčem.

András viděl, jak se lidé v jeho blízkosti uklánějí, zřejmě před nějakou veličinou. Nevěnoval tomu však pozornost, protože ho právě upoutal čínský chrám s mramorovými zdmi a lesklou porcelánovou střechou. Když si stavbu s údivem prohlížel, náhle pocítil, že ho za límec uchopila čísi silná ruka a jiná pěst do něho začala bušit.

András měl čisté svědomí. Nedovedl si proto tuto podivnou pohostinnost vysvětlit. Než stačil promluvit, už ho vlekli pryč od jeho udivených kamarádů. Táhli ho po úzkých, nevlídných uličkách a nešetřili přitom ranami.

Za dobrou půlhodinu dorazil průvod k jednomu paláci. András se dostrkali na dvůr a bez jakéhokoli vysvětlení – kterému by beztak nerozuměl – ho přivázali k jednomu stromu. Dvě strážce s halapartnami ihned přiskočily, jako by na něho už čekaly.

„Šlo to dost rychle!“ žasl András a otočil hlavu, aby si prohlédl obě strážce. „Co si, vážení pánové, přejete?“ ptal se jich s úzkostí. Strážci však zřejmě nerozuměli jeho řeči, a proto mu odpověděli krátce a výstižně dloubnutím tupým koncem halapartny do žeber. Takové odpovědi člověk rychle porozumí a hned pochopí, že bude lépe mlčet.

Tak tedy András mlčel. Mlčel a uvažoval o tom, co asi nevědomky provedl, ale přemýšlel marně. Vzpomněl si pouze na to, že když ho chytili za límec, upřímně obdivoval chrám. Dostal proto strach, vždyť zde, na druhém konci zeměkoule, mu mohou třebaš hlavu srazit a nikdo po něm nevzdechne.

Po nějaké době se na dvoře objevilo několik ozbrojených sluhů. Andrása odvázali a odvedli do paláce. Po klikatých chodbách se dostali do prostorného, zlatem zdobeného sálu. Na konci místnosti bylo vyvýšené místo, kde se sem tam dlouhými kroky procházel důstojný muž.

András udiveně sledoval nadutě chodícího muže.

Musel to být velmi vznešený člověk, protože měl dlouhý, na obě strany sčesaný lesklý černý knír a jeho stejně lesklý cop mu sahal až k patám. Oděv měl z těžkého hedvábí, vpředu se zářícím sluncem a na zádech s drakem sršícím oheň, všechno bylo vyšité zlatými nitěmi. Kolem krku mu visela dvojitá šňůra perel, na hlavě seděl vyšívaný klobouk hrncovitého tvaru, vpředu zdobený červeným křišťálovým knoflíkem, za nímž bylo zastrčeno krásné paví pero.

Vznešený muž došel na okraj pódia a vrhl na Andrása zlobný pohled.

Odněkud neočekávaně přiběhl i tlumočník, který se hluboce uklonil, a když se mocný muž s pavím perem ozval, začal jeho slova překládat do portugalštiny.

„Fu-Kong, skutečný rada a nejmilejší sluha vznešeného císaře Nebeské říše, syn Nebes, bratr Slunce a Měsíce, mandarín první třídy, vlastník křišťálového knoflíku, vlastník nejdelšího pavího pera jakožto projevu nejvyšší císařské blahosklonnosti, nejvyšší důstojník občanského Řádu zlatého slunce a vojenského Řádu zlatého draka – necht' ho pán světa zahrnuje svou přízní a necht' zažije bezpočet plodných let – táže se tě mými nehodnými ústy, tebe, plaze stvořený plazit se v prachu, jakým právem a s jakým úmyslem jsi jediný zůstal vzpřímený mezi uctivě se klanícím lidem, když Jeho Jasnost ráčila projet na koni ulicí Námořníků, a ke své hanbě jsi mu dokonce ukázal záda a měl zvědavě vztyčenou hlavu?“

„Tak odtud vítr vane!“ vzkřikl András na konci nekonečného projevu a okamžitě si vybavil, jak se lidé na ulici uctivě ukláněli, zatímco on obdivoval zřásněnou porcelánovou střechu chrámu.

Ať je to už jak chce, musím si tady tu veličinu udobřit a alespoň teď se dotknu čelem země, rozhodl se András rychle a podobně květnatou řečí, jako byla tlumočnickova, se kajicně přiznal, že především nesmírně lituje svého strašného zločinu, ale že jako cizinec nemohl ještě znát čínské zvyky, což je jediným vysvětlením toho hrozného přečinu. Nakonec přislíbil, že již nikdy v životě neopomine vzdát patřičnou čest, jen kdyby Jeho Výsost byla té dobroty a odpustila mu jeho provinění.

Tlumočník přednesl mandarínovi Andrásovu obhajobu a prosbu, načež se mandarín dal do hlubokého rozjímání; poté několika slovy odpověděl.

„Jeho Výsost,“ překládal rychle tlumočník, „je usmířena tvým upřímným doznáním viny, a ještě více tvým slibem pokory do budoucna, a nakonec tím, že jsi cizincem, a také tvým nezbedným mládím, a proto ve své nepochopitelné laskavosti a ve svém milosrdenství zmírnila natolik svůj hněv, že tě za tvůj neslýchaný zločin odsuzuje k pouhým sto ranám bambusovou holí, které jsi nucen přijmout na břicho. Jeho Výsost tě nezaslouženě vyznamenává i tím, že sama bude kontrolovat provedení rozsudku, abys nedbalostí a nebo zlomyslností nebyl zkrácen.“

Andrásovi ztuhla krev v žilách, když vyslechl tuto „nepochopitelnou laskavost a milosrdenství“. Nechtěně vykřikl a zděšeně se díval na mandarína.

Mandarín Fu-Kong na něj však zíral stejně udiveně. Že by byl tento cizí barbar nespokojen s poskytnutou milostí?

Tak se na sebe chvíli dívali, a pak se dal mandarín Andrásu zeptat, zda snad nepovažuje trest za přísný. Tlumočník Andrásovi vysvětlil, že jeho zločin patří v Číně k nejzávažnějším, protože je porušením svatého obyčeje, a vyměřený trest je proto nutné vděčně a šťastně přijmout jako projev „nejvyššího milosrdenství“.

„Ať si říká co chce, moje břicho není buben, aby do něho bušili,“ rozhořčil se András, jeho slova si však tlumočník ani netroufl přeložit, aby náhodou druhou stovkou ran bambusovou holí nebyl postižen on

sám. Jeho pohled těkal mezi soudcem a obětí, a nakonec vůbec nevěděl, co se stane. András s rozhodným protestem hleděl na mandarína a neprojevoval žádné nadšení z „důkazu nejvyšší milosti“.

Na důkladnější protest mu však nezbyl čas. Jakmile mandarín s pavím perem viděl, že cizinec není schopen ocenit jeho milosti, očividně se rozzlobil, zřekl se Andrásova vděku a nařídil, aby Andrásovi bylo vyplaceno sto ran bambusovou holí okamžitě.

András bezmocně vyslechl konečný rozsudek.

Mandarín kývl, Andrása opět obklopili ozbrojenci a odvedli ho zpátky na dvůr. Tam ho již očekávala čínská lavice a za několik okamžiků se objevila v jednom z oken i mandarínova hlava.

Teď nastoupili čtyři silní drábové a bylo slyšet, jak zkoušejí švihání bambusovými holemi – lískovkami čínských drábů.

V té chvíli se událo něco mimořádného.

Z jedněch dveří paláce se na dvůr vyřítila nafintěná stařena. András ještě nikdy neviděl stařenu tak ošklivou. Za jiných okolností by ji snad považoval za čarodějnici – v Segedíně by proti ní tehdy určitě zahájili proces.

Stařena v mžiku odhadla, k čemu se na dvoře chystají. Andrása si změřila s očividnou spokojeností jako ten, kdo konečně našel, co hledal. Pak rozkazujícím tónem něco zavolala na udivené dráby, což se projevilo tím, že bambusové hole okamžitě poklesly, jako by nikdy neměly v úmyslu tančit po Andrásově břichu.

Stařena se pak otočila a rychle vyšla po schodech. Jak šla kolem, sluhové se jí hluboce ukláněli, dveře se před ní všude otvíraly, až se nakonec dostala do mandarínova sálu.

Přistoupila k mandarínovi a řekla pouze:

„Paštika z chroustů!“

Tato slova měla na Andrásův další osud kouzelný vliv.

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ,

ve které si András zachrání břicho, na dlouhou dobu však ztratí chuť k jídlu.

Mandarín Fu-Kong projevoval svému břichu mnohem více náklonností a pochopení než podobnému ústrojí jiných. Veškeré radosti svého života nacházel u jídelního stolu. Byl největším a nejvybíravějším labužníkem v celé Nebeské říši, a ani na císařské tabuli se neobjevovaly rafinovanější a důvtipněji vyráběné pokrmy než u něho.

Jak přišel mandarín k tak vybranému jídlu, jako je paštika z chroustů?

Ani hlavní císařova kuchařka nemohla v kuchařském umění soutěžit s Fu-Kongovou kuchařkou, proslulou Ju-Či.

Je proto samozřejmé, že v domě Jeho Výsosti Fu-Konga měla vzácná paní Ju-Či v rukou moc. Před ní se každý klaněl, i sám pán domu se jí snažil ve všem vyhovět; na ní přeci závisela nejdražší radost jeho života a veškerý jeho požitek – jídlo.

A paní Ju-Či nebyla nikdo jiný než ta odpuzující babizna, která se v osudové chvíli Andrásova života vyřítila na dvůr, aby pak běžela za mandarínem.

„Paštika z chroustů,“ opakovala významně.

Na tato slova se Fu-Kongovi zamžily oči, sliny se mu v ústech sběhly, pak hlasitě zamlaskal a s toužebnou nedočkavostí se zeptal:

„A bude k obědu, bude?“

Ju-Či chvílku mlčela, aby ještě vystupňovala pánovu nedočkavost, a pak se tiše jala líčit vybranost nepřekonatelné lahůdky.

„To víte, že bude! Tak nádherná, jak to pozemský tvor ještě neviděl! Její kůrčička chřupavá jako jemná skořápka lískových oříšků, její náplň sypká jako mraveniště a sladká a chutná jako mandle!“

Mandarín si povzdechl s nábožným vytržením, a snad by byl zašeptal i slova díky, stařena však náhle přistoupila blíž a tvrdým zvýšeným hlasem řekla:

„Ovšem potřebuji pomoc! Potřebuji toho cizího mládence! Toho tam na dvoře!“

Mandarína prosba zarazila, svažtil čelo a mírným hlasem, aby náhodou neohrozil existenci paštiky z chroustů, začal protestovat.

„Proč, vzácná a úctyhodná babičko Ju-Či, nevezmeš k sobě někoho z našich lidí? Žádej kohokoli, už je tvůj, stačí slovo.“

„To by tak hrálo! Vybrat si někoho z našich!“ hudrovala stařena. „Aby pak všude roznesl tajemství naší kuchyně!“

Tato argumentace ihned zapůsobila. Mandarín sám uznal, že i když cizí mladík prokázal trestuhodnou tupost vůči nádheře trestu, lepšího pomocníka do kuchyně by najít nemohli, ten jejich tajemství určitě neroznese.

„Dej ho tedy odvázat a vezmi si ho hned s sebou!“ svolil rychle. „Zcela ti ho věnuji, ty moudrá tyranko mého jazyka, slavná Ju-Či!“

„Děkuji ti, zářivý odlesku světla nebes,“ vrátila poklonu uklánějící se stařena a rychle spokojena odšustila.

Na dvoře stačilo jen slovo, aby byla Andrásova pouta okamžitě rozvázána, a drábové s halapartnami a bambusovými tyčemi zmizeli tak rychle, jako by tam nikdy nebyli.

András následoval svou záchránkyni, která to snad ani nemusíme zdůrazňovat, se mu už zdaleka nezdála tak ošklivá jako před deseti minutami.

Šel s nimi i tlumočník, a tak všichni tři vešli do království paní Ju-Či, do obrovské kuchyně, vybavené velkým ohništěm a tisícovým kuchyňským náčiním a nádobím.

„Já se musím pořád starat jenom o břicha,“ brblala si pro sebe stařena, když si v kuchyni Andrása lépe prohlížela. „Nestačí, že musím každý den naplnit břicho Jeho nejvyšší Jasnosti, teď musím ještě zachraňovat před bambusem i tvoje břicho... Jen aby ses pak za mou dobrotu odvděčil!“

András s náležitou úctou poděkoval paní Ju-Či za její zákrok a zvědavě čekal, čemu může vděčit za své šťastné vysvobození.

„Umíš vařit, synku?“ ptala se stařena. „Já totiž potřebuju pomocníka. Proto jsem tě sem vzala.“

I ve své nezáviděníhodné situaci se András rozveselil. Vždyť se může seznámit s dalším řemeslem, a k tomu ještě v tajuplné svatyni slavné čínské kuchyně.

Krejčím, námořníkem, lodním kanonýrem, otrokem, kocourovým hofmistrem, vypočítával András v duchu dobrodružná povolání své pohnuté životní dráhy, snad se osvědčím i jako kuchař!

Nové práce se ani trochu nezalekl. Vzpomněl si na dětství, když mu doma na poli občas dospělí svěřili hlídání bublajícího kotlíku. Již jako malý vařil některá prostá venkovská jídla, dovedl i nastavovanou kaši, přestože vyžadovala nějaký kuchařský fortel. Důvěřoval tedy svému kuchařskému nadání, tím více byl však teď zklamán. Již první den zjistil, že s gulášem, rybí polévkou a nastavovanou kaší se v mandarínově kuchyni daleko nedostane. Mandarín miloval docela jiné guláše, než jaké András znal.

„Pojď, synku,“ vzala ho stařena za ruku, když se porozhlédli v její kuchyni. „Dejme se hned do vaření oběda, vždyť jsme mandarínovými dlužníky za tvoje břicho.“

Malými dvířky se dostali do zvláštní zahrádky, která byla hustou jemnou sítí oddělená od ostatního světa. Kryla zahradu i shora jako nějaká kopule. Sluneční paprsky a déšť na bujně rostoucí zeleň propouštěla, ale ze zahrady ven se nedostal ani brouček.

András si s radostí prohlížel bohatou zeleň, ale pak se ho zmocnil takový hnus, že se až otrásl. Na listech, na trávě, všude se hemžilo na tisíce chroustů a dole na vlhké zemi, kam oko dohlédlo, se kroutilo plno žížal.

Ju-Či si chvilku se zalíbením prohlížela tuhle divnou „oboru“. Podívala se na Andrása, jako by čekala slova uznání, a pak ho pobídla do práce. Podala mu malý proutěný košíček s víkem.

„Nasbírej do něho chrousty,“ řekla pravděpodobně, ale protože tlumočnick tam už nebyl, ukázala Andrásovi, co má dělat. Z jednoho listu smetla do košíku hromadu šustících chroustů.

András, chtě nechtě, se dal do sbírání. Jedním okem pozoroval, jak stařena na zemi vybírá tlustší žížaly a hází je do jiného košíku. Potom se vrátili do kuchyně a pečlivě za sebou zavřeli dvířka vedoucí do zahrady. Již přípravy prvního oběda stačily, aby András na týden ztratil u mandarína chuť na jakékoli jídlo.

Nejprve se dali do nejdůležitějšího pokrmu dne, do paštiny z chroustů. Ani popsat se nedá, jak se to jídlo připravovalo. Kromě toho, jak se zdálo, chtěla stařena nachystat ještě nějaké zvláštní překva-

pení, protože druhou polovinu nešťastných chroustů nesešla na paštiku, ale opražila je na drátěném roštu, jako se v Uhrách praží kuřice. Vyrobila té vynikající pochoutky plnou mísu.

András se mezi tím dověděl, jaký osud stihne obtloustlé žížaly. Stařena si přichystala velký pekáč a András jako kuchtík musel nejdříve rozpálit olej, pak do něj nasypat ubohé žížaly a osmažit je pro mandarínův jazyk.

Takových kuchařů, myslím, na světě mnoho nebude, uvažoval András o svém budoucím povolání. Tak se mi zdá, že tady v kuchyni umřu hladu...

Marně ho stařena pobízela, v mandarínově kuchyni nejedl nic jiného než ovoce. K tomu pil vonné čaje, a dlouho potom, co opustil odpornou mandarínovu kuchyni, nemohl se na smažená tučná jídla ani podívat. Ale to bylo ještě nesmírně daleko.

Zatím musel pilně vykonávat práce pomocného kuchaře a pozorně se učit přípravě jídel, aby mohl stařeně ulehčit práci.

Když přivezli z pole krtky, musel zvířátka se sametovým kožíškem vyvrhnout, rozkrájet a pečlivě prošpikovat jemná žebírka, aby je pak mandarín a jeho hosté mohli chroupat jako svou oblíbenou pochoutku. Sám musel také vyjmout chutná krtčí játra, která patřila mezi lahůdky mandarínovy tabule.

Pak čistil pověstné žraloci ploutve, kterými zásobili kuchyni rybáři, na řadu přišla i příprava hnízd mořských vlaštovek, z kterých se vaří nejdražší polévka na světě, proslulá polévka z vlaštovčích hnízd.

Nejhroznější chvíle nepůsobila Andrásovi tato práce, ale nepředstavitelné barbarství, které v kuchyni vládlo.

Stařena byla totiž pevně přesvědčena, že maso žádného zvířete nemůže být chutné, nemučí-li se zvíře před smrtí dosti dlouho. Když její žák začal už trochu rozumět čínsky, vysvětlovala mu, že to je základ této „kuchařské vědy“.

„Při bolesti se nahrne krev tam,“ vysvětlovala stařena napolo slovy, napolo posunkem, „kde se bolest projeví. Takové části těla jsou pak zvláště chutné. Tak to má rád náš nejmilostivější pán, a proto jsem já jeho proslulá kuchařka.“

Šílené kuchařské umění podněcovalo Ju-Či k tak strašným činům, že na ně András s hrůzou vzpomínal i po letech. Strašné mučení zvířat

mělo nekonečně podob jen proto, aby se na tabuli jeho jasnosti Fu-Konga objevily neobvyklé lahůdky.

Uplynul měsíc dva a András byl stále ještě uvězněn v mandarínově kuchyni.

Jen kdyby se mu podařilo uprchnout! Utéci jakýmkoli způsobem od té barbarské a hnusné práce. Útěk se ale zdál nemožný. Ju-Či byla sice stará, i tak však bdělým okem a obezřetně hlídala svého nešťastného pomocníka.

Přesto se jednoho větrného pošmourného večera naskytl příležitost k útěku. Na konci dlouhé zeleninové zahrady, těsně u vysoké kamenné zdi, která obklopovala mandarínův příbytek, stály v několika řadách třešně. Právě zrály a mandarín zatoužil po čerstvém ovoci, takže Andrásovým úkolem bylo natrhat plný košík.

Než se András uvelebil na silnější větvi, Ju-Či ho pozorně sledovala. Brzo se však setmělo, začal vát studený vítr, a tak zimomřivá stařena odešla ze zahrady, nabádajíc Andráse ke spěchu.

András se divil, že ho stařena tak snadno opustila, ale tento zázrak se nedal vysvětlit ničím jiným než chladným mořským větrem, který jejím starým kostem příliš nesvědčil.

Ať je to jak chce, uvažoval András o situaci, tuhle příležitost nesmí propást.

Naslouchal, zda se v domě něco nehýbe. Pak se rychle rozhodl, vyšplhal do koruny stromu a lehce se spustil na hřeben zdi. Zatím neměl tušení, jak se dostane na druhou stranu, ale teď se o to nestaral. Odvážně, bez rozmyšlení skočil dolů. Zelená křoviska na druhé straně zbrzdila jeho pád a on šťastně dopadl doprostřed květinových záhonů.

Dopadl jsem, ale kam? Vstal a rozhlédl se. Uviděl kvetoucí záhony, mohutné košaté stromy, zelené křoví, temně se lesknoucí jezírko s ostrůvkem uprostřed a na ostrůvku malé stavení se špičatou střechou. To musela být zahrada nějakého velmože.

Jen kupředu! říkal si. Ať se dostanu kamkoli, jen pryč od téhle zdi!

V měsíčním svitu ještě jednou odhadl, jak daleko je ke vzdálenějšímu zámku ležícímu mezi vysokými staletými stromy, pak rychlými kroky překročil křoví a zastavil se na pěšince posypané bílými kamínky. Vydal se po ní. Šel kolem malého potůčku, vtékajícího mezi křovinami do jezírka, a pak rychle kráčel dál pod šerým loubím. Až se náhle šero proměnilo v neproniknutelnou tmou.

Chladivý vánek mu ovanul tvář. Už neviděl ani na krok. Začal tápat a místo křoví v loubí nahmatal vlhkou, hlínou oplácanou zeď. Divil se, kam ho ta mírně vypadající pěšinka zavedla, a když se pak prodíral dál po srázné cestě, zahlédl opět měsíc.

Rozběhl se za světlem, ale když se znovu vynořil na volném prostranství, pak teprve pochopil, že nepřešel žádný most, nýbrž prošel úzkým tunelem pod potůčkem.

To byl vynalézavý člověk, kdo si to vymyslel, otřel si András s ulehčením pot z čela, a protože mu nic jiného nezbývalo, vydal se opět po pěšince, která se vinula před ním.

Zakrátko se mu zamotala hlava a celý skleslý se zastavil a rozhlédl po zahradě. Malá pěšinka si s ním zle pohrála, v nočním šeru ho asi čtyřikrát provedla kolem zahrady, takže András nakonec nevěděl, má-li plakat nebo se smát.

„Musím se z toho začarovaného kruhu dostat stůj co stůj!“ vybuchl nazlobeně.

S rozjitřenými smysly pozoroval zahradu, když náhle uslyšel lidské hlasy, dívčí smích a veselé volání.

Zpátky do tunelu! Rychle se otočil, aby utekl, ale už bylo pozdě.

Přicházeli vesele se bavící mladí čínští páni. Jakmile Andrása uviděli, tasili meče a vrhli se na něho.

Volání: „Zloděj... Chytili jsme zloděje!“ přerušilo noční ticho. V mžiku se tam srotilo deset mladých lidí – několik čínských slečen a ozbrojení mladí páni.

Svého zajatce vyvlekli na mýtinu a začali ho přísně vyslýchat.

I když si András již trochu osvoжил čínštinu, ve svém rozčilení sotva něčemu rozuměl.

Z jednotlivých slov a posunků však přeci jen pochopil, že osud ho zavedl do zahrady ještě většího pána, než byl jeho mandarín, a to přímo k císařskému místodržícímu. Záhy mu také bylo jasné, že mladí páni uvažují o tom, zda chytili obyčejného zloděje nebo zákeřného vraha, který ukládal o život císařského místodržícího.

Andrása zalil studený pot. Ať se tito mladíci, co mávají šavlí, dohodnou na čemkoli, jisté je, že s ním mohou skoncovat, kdy se jim zalíbí! Sebral veškeré své znalosti čínštiny, aby jim s koktáním vysvětlil, jak se do zahrady dostal. Nic by mu to však nebylo platné, kdyby se nejevznešenější slečně, přímo dceři místodržícího, nezalíbila jeho směšná a podivná čínština.

Vznešená slečna se při naslouchání jeho neuvěřitelnému výkladu občas zvonivě zasmála, takže se András osmělil a požádal ji o pomoc. Slečna sice nebyla právě ta nejhezčí ani nejlíbeznější, rozpustile ale šustila svými dlouhými hedvábnými šaty, hlavičkou točila po Andrásovi a jemné pohyby jejích půvabných rukou prozrazovaly nevšední něhu.

Z toho všeho András okamžitě vytušil, že má co dělat s nejevznešenějším členem této společnosti, a proto požádal nyní již jako cizinec z Evropy slečnu o blahosklonnost.

„Jak ses sem dostal? Jak se jmenuje země, odkud pocházíš?“ ptala se zvědavě dcera místodržícího.

„Uhry,“ odpověděl András, doufaje, že slečna snad zná jeho vlast, kterou opustil, ale každý mohl poznat, že slečna nemá vůbec tušení, co je to za zemi.

Ale zdálo se, že právě to bylo Andrásovým štěstím.

Dcera místodržícího svrátila čelo, jako by všechny země na světě dobře znala a uvažovala pouze o tom, zda Maďar je hoden její pomoci.

„Tak dobře, když jsi Maďar, tak ti pomohu,“ rozhodla nakonec a nařídila několika klanějícím se sluhům, aby cizince zaopatřili jídlem a poskytl mu nocleh.

András strávil noc v malé ozdobné komůrce, a když ho druhého dne dopoledne opět předvedli před dceru místodržícího, už bylo rozhodnuto o jeho osudu. Dbajíc rad svého otce, umístila slečna svého chráněnce na čínské lodi, a když od ní András převzal doporučující list pro čínského kapitána a poděkoval jí za laskavost a pomoc, statečná dívka ho zapřísahala, aby doma ve své vlasti vyprávěl, jak laskavě zacházejí Číňané s ubohými cizinci.

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ,

ve které András Jelky náhle získá mocného přítele a ještě většího nepřitele.

Macao opustil András na velmi zchátralé plachetnici, malé čínské džunce. Jeho nová cesta trvala pouze pět dnů.

Těžkopádná džunka plula v blízkosti břehu a pátého dne dorazila do Kantonu. Kapitán mu zde zničehonic vypověděl nařízené přátelství a bez jakýchkoli okolků vysadil Andráse na břeh. Nedopřál mu ani nejnnutnější informace, ať András jde, kam ho nohy nesou.

V Kantonu byli tehdy jedinými Evropany Holanďané. Ve městě udržovali obchodní stanici – faktorii – a v zájmu její bezpečnosti se tam ubytovala i setnina holandského vojska.

Když András vystoupil na břeh, v první chvíli ani nevěděl, kam má jít. Hrozila mu smrt hladu, ale musel také dbát na to, aby se ještě jed-

nou nedostal do rukou mandarínovi s křišťálovým knoflíkem. Ale jak se tam v přístavu rozhlížel, náhoda ho nespojila s mandarínem, nýbrž s tělnatým holandským obchodníkem. András se zaradoval, že se setkal s Evropanem – od toho přece jen můžu očekávat pomoc.

„Milostpane, nevzal byste mne do služby?“ nabízel se poté, co mu krátce vysvětlil, jak se do města dostal. Tlust'och nevrle pokyvoval hlavou.

„Nezaměstnávám bělochy,“ odpověděl mu krátce a také hned vysvětloval proč. „Hodně jedí a málo pracují.“

András nerad žadonil, a ještě k tomu před takovým břichatým obchodníkem, zlá situace ho však donutila, aby požádal o nějakou pomoc.

Nakonec mu Holanďan přeci jen pomohl, i když jen dobrou radou.

„Vyhledejte posádku,“ doporučil mu. „Najděte kapitána Vinta, od něho dostanete zaměstnání, ha ha, na čtyři roky!“

To „ha ha“ se Andrásovi ani trochu nelíbilo. S neveselými myšlenkami vyhledal vojenskou stanici. Tušil, o co asi půjde, a náhle ho napadlo, že se sice dostal z černé lodi pana Boonekampa, teď však on sám přichází k těm, jimž ho Boonekamp chtěl prodat.

Moc neprohádal. Neposlali ho sice mýtit lesy, ale kapitán De Vint ho okamžitě vzal do koloniálního vojska, neboť pro východoindické kolonie Holandska s krajně nezdravým podnebím se jen velmi těžko získávali vojáci. Holanďané vojsko nutně potřebovali, když nechtěli, aby jim jiné koloniální mocnosti tyto bohaté ostrovy sebraly.

Smutné verbování nedoprovázel ani hlas trubky, ani tanec. András musel jednoduše podepsat smlouvu, že čtyři roky neopustí armádu. Pak mu nasadili na hlavu paruku s copem, na ni třírohý klobouk, dostal jakýsi vojenský kabátec, obul si mohutné holínky sahající až nad kolena a nový holandský voják byl na světě.

Jak rychlé bylo přijetí, tak jednotvárná a bezduchá byla služba.

Dvakrát za den si dal András těžkou křesadlovou pušku na rameno a postavil se k některým z vrat faktorie, aby je střežil. Po třech hodinách službu předal. Pak už byl volný, jen se musel osobně hlásit na velitelství o žold, protože kapitán De Vint vyplácel denně žold ve výši dvou měďáků. Činil tak proto, aby mu jeho vojáci, kdyby vlastnili větší obnos, z armády neutekli. Kromě dvou měděných grošů náležely

vojákovi ještě dvě hrstky rýže, půl libry skopového masa, patřičné množství chleba, a nakonec půl pinty octa, který museli denně vypít jako lék proti tropickému horečnatému onemocnění.

András trávil dny ve strašné nudě. Dlouhé hodiny seděl na mořském břehu a jeho touha zalétala daleko za nekonečnou hladinu moře. Jak daleko, v jakých dálavách je jeho malá vlast, kterou opustil. Tito kupci zde neznají ani její jméno, jakpak by mohl najít krajana? Někdy se ho zmocnila taková touha po domově, že upadl do trudnomyslnosti a několik dní s nikým nepromluvil.

Při takovém nudném jednotvárném životě se ze srdce zaradoval, když došla zvěst, že kantonská vojenská posádka se vrací do Batávie, hlavního města ostrova Jáva, které je zároveň i sídelním městem všech holandských držav ve Východní Indii. Zpráva byla pravdivá, a tak jednoho dne přijela do Kantonu nová vojenská posádka. Setnina kapitána De Vinta se nalodila a několik dní na to vystoupila na břeh v Batávii.

V Batávii je uvítal barevný, pestrý život koloniálních velkoměst. Nesmírně bohatá Východoindická společnost byla tehdy největší organizací světového obchodu a vybudovala zde stovky obchodních stanic a skladů. Patřilo k ní i centrum koloniální správy s armádou úředníků a velitelství koloniálního vojska a velkými kasárnami.

Když setnina kapitána De Vinta vystoupila konečně na břeh a s veselým bubnováním pochodovala hlavní silnicí rovnou do města, všude se shlukly davy zvědavců; v oknech se objevily pestře oblečené dívky a ženy, děti běžely v houfu kolem pochodujících vojáků.

András však také upozoroval, že zde málokdy vidí lidi se zdravou barvou. I děti byly bledé a neduživé, ne jako u nich doma u Dunaje ti růžolící řimbabové.

Sotva popošli kousek po hlavní silnici, přestalo bubnování a náhle se ozval povel:

„K počtě zbraň!“

Setkali se se skupinou lidí nesoucích rakev, v boční ulici uviděli podobný průvod a pak třetí.

„Jo, horečka vybírá své oběti,“ vysvětloval Andrásovi situaci jeho kamarád. „V Batávii dostane horečku každý druhý, zvláště nemá-li možnost trávit léto v chladných horách. Také žádný evropský úředník

nebo lékař nepodepíše smlouvu na déle než na rok či dva. Nechá si dobře zaplatit a pak se vrací do Evropy...“

András se díval sklesle na průčelí kasáren. To jsem se zase dostal na pěkné místo, jestlipak odtud vůbec vyvážnu živý, poznamenal sám pro sebe a pak i on zmizel se svými druhy za okovanými těžkými vraty.

Maďara ještě v Batávii nikdo neviděl, nelze se proto divit, že se s Andrásem chtělo seznámit hodně lidí. Jako světa znalého ho zvali do různých měšťanských domů, kde byl vítaným hostem.

Tak se stalo, že několik týdnů poté, co Andrásova setnina připochodovala do města, poslal i holandský guvernér města Albert Van der Parra vzkaz do kasáren: Ať se k němu dostaví ten voják zvláštní národnosti.

Druhého dne se dal András do gala a vypravil se do guvernérova domu. Byl velmi zvědavý, neboť podle slov kamarádů, kteří se ve městě již vyznali, uvidí nejtlustšího člověka všech holandských kolonií. Než se však András seznámil s nejtlustším guvernérem, poznal nejprve zarputilého a na dlouhou dobu nemilosrdného nepřítele.

Musíme začít tím, že ke guvernérovu paláci vedly čtyři široké schody. Tyto schody byly doběla vydrhnuté a posypané jemným bílým práškem, do něhož kdosi patrně hůlkou nakreslil zvláštní obrazce.

Když András došel až ke schodům, zarazila ho ta zvláštní ozdoba.

„Copak do tohoto domu nikdo nevchází?“ říkal si udiveně, ale protože schody považoval nadále za prostředek usnadňující vstup do domu, klidně po nich vyšel.

Šlápl poctivě na každý schod. Učinil přesně čtyři kroky a přitom rozšlápl dva krásné čtyřhrany, pošlapal několik trojúhelníků a částečně zničil krásně provedený pětihran. Po šťastném zdolání překážky vstoupil András do domu.

Je pravda, že když stoupal po schodech, zdálo se mu, že z jednoho okna zastřeného záclonou slyší výkřik, a potom když procházel vestibulem domu, střetl se s rozhněvanou tělnatou ženou jiskrných očí, ale žádné důsledky z toho nevyvozoval. Spíše ho zajímalo, zda ho guvernér dal zavolat jen z pouhé zvědavosti.

Udělal by však lépe, kdyby si rozhněvanou ženu udobřil. Ta rozlíčená paní byla totiž manželkou guvernéra. A paní guvernérová, třeba-

že její rozměry nedosahovaly manželových, neměla daleko do metráku. Snad proto uplatňovala svou pádnou autoritu, a ve skutečnosti byla spíše ona než její mírný a dobrosrdečný manžel guvernérem Batávie.

Je ještě nutno podotknout, že největší ctností paní guvernérové byla čistota. Holanďané jsou svou čistotou ostatně pověstní; holandská hospodyně celý den drhne, zametá, utírá, umývá, pere, a paní guvernérová předčila všechny dohromady. Někdy se její čistotymilovnost zvrátila až v nemoc; tělnatá paní domu se zadýchala, zoufala si, křičela a přitom očima metala blesky, když si kdokoli troufl nevídaný pořádek a čistotu v domě seabeměně porušit.

Andrásovi neznělo v uších, když se mu při vstupu do domu zdálo, že někdo vykřikl. Nepletl se ani v tom, když se ptal sám sebe, zda někdo po pokreslených schodech vůbec chodí. Skutečně, kdo chodíval do guvernérova domu, ten znal lásku paní ke geometrickým obrazcům na schodech a vyřešil otázku vstupu tak, že podle možností přeskočil všechny čtyři schody najednou. Takovou galantnost pak paní guvernérová odplácela roztomilou pozorností.

Náš András však veškeré vyhlídky na tuto odměnu dočista ztratil. Paní guvernérová vykřikla a zděšeně hleděla z okna na tu spoušť, pak se plna hněvu vyřítla do vestibulu, rozkaceným pohledem si změřila cizince – barbara – a zvýšeným hlasem svolala služebnictvo. Přikázala znovu vydrhnout schody, opět je posypat bílým práškem a nanovo obrazce vlastnoručně nakreslila, přičemž nepřestala milého hosta častovat slovy, jimiž ho posílala do těch špinavých barbarských Uher, kde takovým vandalským způsobem chodí lidé po schodech.

Bezelstný host si mimochodem také nic jiného nepřál, zatím však stál před vysoceurozeným guvernérem. Viděl tlustého pána obklopeného největším pohodlím. Guvernéř seděl snad v nejpohodlnějším křesle na světě, přesto jej jeho rozplizlé tvary přetékal.

Petr Albert van der Parra přijal svého hosta velmi mile. Nechtěl nic jiného než v jeho osobě poznat prvního Maďara a na důkaz náklonnosti mu ihned předal velkou pěnovku, která ještě prázdná vážila dobrých pět holandských liber.

„Zatáhněte za ten zvonec, mladý muži,“ požádal pak Andráse, protože sám se nerad obtěžoval.

András ochotně zazvonil a krátce nato se objevil domorodý sluha.

„Přines víno,“ nařídil guvernér a za několik minut se na těžkém stříbrném podnose a v benátské křišťálové láhvi objevilo jiskřivé červené víno.

S velkým vypětím sil, ale povzbuzen svou vlastní pohostinností, guvernér sám nalil do dvou sklenic, avšak přílišná tloušťka neprospívá šikovnosti, a tak několik kapek červeného vína potřísnilo drahý sněhobílý ubrus.

Pokuřovali z dýmek, popíjeli přitom dobré víno a je nutno přiznat, že se András při líčení svých dobrodružství na moři cítil velmi dobře. Vyprávěl o funkci hofmistra u kocoura, o dobrodružném útěku z Afriky, o svém kuchařském umění u mandarína a přitom se zcela poddal příjemnému hřejivému vlivu červeného vína.

Guvernér, přestože sledoval Andrásovo vyprávění s velkým zájmem, se však ve svém obrovském křesle neklidně vrtěl. Bylo vidět, že ho něco tísní, a to dokonce velmi citelně. Netýkalo se to však duševního stavu. Příčina byla prostá, ubohý guvernér měl velmi těsné kalhoty, což je u tlustých lidí hotová tragédie. Když rozhovor nabyl důvěrnějšího tónu, přiznal Van der Parra Andrásovi své potíže.

„Vidíte, milý synu,“ povzdechl si smutně, „jaké je to neštěstí, když má člověk trochu silnější postavu... Nosím své šaty tak dlouho, dokud je neroztrhám, a netroufám si dát ušít nové, protože se obávám, že mi budou malé.“

András poslouchal guvernérův nářek s řemeslným zájmem, ale zatím neprozradil, že má něco společného i s odíváním.

„Jen se podívejte na tyhle nové kalhoty,“ pokračoval smutně guvernér, „manželka mi je dala ušít bez mého vědomí. Teď je musím samozřejmě nosit, zvláště když čekám hosty. Jsou mi tak malé, že sotva popadám dech... Tajně sem je poslal zpátky krejčímu, ale i teď se v nich cítím jako v korzetu.“

„Krejčí si s nimi asi nevěděl rady,“ usoudil po chvíli András prohlížeje si obrovské kalhoty. Hned věděl, jak na to, a dobromyslně proto nabídl guvernérovi svou pomoc. „Kdyby mi je Vaše Milost svěřila, já bych vám je přešil tak, že by padly jako ulité.“

Guvernér hleděl udiveně na Andráse.

„To snad není možné! Vy rozumíte i tomu?“

„To se ví!“ smál se András. „Můj otec i můj bratr jsou krejčí, a také já jsem původně krejčí. Naposledy jsem pracoval u svého bratra, který je krejčovským mistrem u dvora.“

Guvernér měl takovou radost, že na Andrásovo pobízení odešel do svého pokoje, kde si oblékl staré kalhoty, a ty malé svěřil Andrásově péči. Dal svému hostu přinést jehlu, nitě a nůžky. András se dal ihned do práce a za půl hodiny opravil guvernérské kalhoty tak, že Van der Parra by se radostí dal nejraději do tance, kdyby mu to jeho tělesná schránka dovolila.

„Vždyť vy jste hotový umělec!“ radoval se guvernér z upravených kalhot. „Ale propánakrále, proč je z vás voják, když jste pravým krejčovským mistrem? Otevřte si rychle dílnu a já budu vašim prvním zákazníkem! Rázem budete boháčem!“

„To není možné,“ odpověděl András mrzutě. „Musel jsem se v koloniální armádě uvázat na čtyři roky, a ještě mi zbývají tři!“

„To máte pravdu,“ odušil guvernér, ale po několikaminutovém uvažování a přemýšlení našel řešení.

„Nermuťte se, zasadím se o to, aby vás na zbývající dobu poslali na dovolenou, a pak si dílnu můžete otevřít... A říkám vám, že neuplyne ani půl roku a budete prvním krejčím všech holandských kolonií!“

Tak rozprávěli o nových vyhlídkách, družně přitom popíjeli, když tu se náhle rozléty dveře a udýchaně vstoupila paní guvernérova.

Vešla a její zrak ihned upoutala kliku. Objevila na ní zřejmě nějakou skvrnku, protože mosaznou kliku okamžitě svým kapesníkem vyleštila. Když byla hotova, prohlédla si svoje dílo, a pak teprve šla dál. I když na schody ještě nezapomněla, přesto chtěla před hostem prohodit nějakou zdvořilostní frázi, když tu jí náhle vstoupila krev do tváří, dech se jí zarazil a celá její bytost vyjadřovala hluboké rozhořčení.

Jediným krokem se ocitla u stolu, András nechtěl věřit, že by to tak tlustá dáma dokázala, upřela zrak na skvrny od vína a přidušeným hlasem oslovila hosta:

„Zdá se, že v Uhrách buď neznají ubrusy, nebo pijí jen vodu!“

András měl čisté svědomí a na bezdůvodný výsměch nedovedl pohotově odpovědět. Skutečný viník byl však rád, i když ho trochu hryz-

lo svědomí, že hněv jeho ženy padá na hlavu někoho jiného, a proto začal rozhněvanou dámu mírně udobřovat:

„Ale drahá Dorotko, těch několik skvrnek přece nehýbe světem...“
Větu však dokončit nestačil.

„Jakže?!“ vykřikla rozhořčeně paní guvernérova. „Tyto flekance nazýváš skvrnkami? Vždyť každý z nich je větší než dvoukřejcar!“

Z kapsy vyndala peníz, přiložila jej ke skvrnkám, aby dokázala svou pravdu.

„Ale má zlatá Dorotko,“ začal znovu guvernér, „trochou citrónové šťávy se dají snadno odstranit...“

Teď se teprve paní rozlítla doopravdy.

„Citrónovou šťávou?! Cha cha!... Uvědom si, že veškeré citrónové šťávy všech citronů všech holandských držav by nedovedly tyto skvrny odstranit! Zůstanou mi na ubrusu na věky věkův!“

Jednou rukou se chopila láhve s vínem a sklenice, druhou strhla ubrus a jako fúrie opustila pokoj.

Van der Parra se díval omluvně na Andrása, a aby svého hosta odškodnil za to, co se odehrálo, opět mu přislíbil, že bude brzy poslán na dlouhodobou dovolenou.

„Už si můžete hledat místo pro svou dílnu,“ díval se na Andrása, „protože do tří dnů budete mít v ruce dovolenku.“

András poděkoval za přímluvu a rozloučil se se svým tlustým dobrodincem. Když opouštěl dům a na schodech opět úspěšně rozšlapal několik geometrických obrazců, zanechal v přepychovém guvernérově domě vlivného dobrého přítele, ale ještě mocnějšího nepřítele.

KAPITOLA OSMNÁCTÁ,

*ve které se Andrés Jelky seznámí s budoucí paní Jelkyovou
a milostpaní guvernérova s višňovými šaty paní Jelkyové.*

Petr Albert van der Parra nebyl jen guvernérem, ale i člověkem, který dodržel slovo, a tak Andrés třetí den po své návštěvě dostal sku-

tečně zapečetěný dokument, který potvrzoval, že je vojenské služby zproštěn na dobu neurčitou.

András se s radostí rozloučil s únavným a bezduchým vojenským životem, oblékl si občanské šaty, a ještě téhož dne večer opustil kasárny.

Několik dní nato spatřili chodci v Batávii na jednom z domů na hlavní třídě zcela novou firemní tabuli. Každý si ji také náležitě prohlédl, protože s řemeslníkem tak zvláštního jména a divné národnosti se ještě nesetkal, co je Batávie Batávií.

ANDRÁS JELKY *maďarský mistr krejčí*

Firemní tabule byla pověšena na domě holandského obchodníka Sequina. On poskytl Andrásovi místo pro dílnu a dobrosrdečně souhlasil i s tím, aby nový krejčovský mistr zaplatil nájemné až po uplynutí kvartálu.

To, že András na tabuli uvedl, že je maďarským krejčovským mistrem, neznamenal, že by chtěl dosáhnout, aby si občané Batávie u něho objednávali maďarské kroje s čamarami, nýbrž chtěl jenom ukázat, že práce maďarského řemeslníka obstojí všude na světě.

Ve střihání a šití dosáhl mistrovství svého bratra Jóskey; hedvábné kabátce s krajkovými krejzlíky, sametové vesty sahající až ke kolům a podobné kusy oděvů opouštěly jeho dílnu tak, jak to tehdejší móda požadovala. Zákazníků se našlo dost, protože přímluva guvernéra a neméně dobrá práce Andrásova přilákaly majetnější občany, takže dílna maďarského krejčovského mistra brzo vzkvétala, a András už nebyl odkázán na úvěr svého domácího.

Byl šťasten, že se jeho život dostal do nových příznivých kolejí, ale neočekávaná náhoda ho vrhla do dalšího nebezpečného dobrodružství.

Celý případ začal tím, že jeden z radů, který bydlel na dvě hodiny cesty od města, požádal nového krejčího, aby mu přišel vzít míru. András se dostal kočárem do letohrádku, pečlivě svého vzácného zákazníka poměřil a pak se spokojeně vydal na zpáteční cestu do města.

Ten den bylo velké horko, a proto se neposadil do vozu, ale šel pěšky za ním v příjemném stínu okolních palem. Jak se tak procházel několik desítek metrů za svým kočárem, najednou spatřil malé jezero s křišťálově čistou vodou, obklopené stinnými břehy.

András po chladivé vodě velmi zatoužil. Kolem nebylo vidět živé duše, tak ze sebe rychle shodil šaty, aby se osvěžil příjemnou lázní.

Ještě se však ani pořádně nenamočil a už se mu něco zakouslo do kotníku a v příští chvíli již pocítil na noze deset dvacet bodnutí.

Polekaně se začal drápat z vody ven, ale uklouzl a plácl sebou zpátky do vody. Než se postavil na nohy, po celém těle ho něco bodalo a štípalo, sám nevěděl co. S výkřikem vyskočil z vody, a když se na sebe podíval, úplně se zděsil.

Po celém těle se mu hemžily pijavice a každá z nich labužnický sála krev.

Je nutno podotknout, že v oblastech horkého podnebí je pijavice velmi nebezpečná. Na březích jezírek čhají, aby se vrhly na svou nic netušící oběť. Vstoupí-li zvíře nebo člověk do vody, vrhnou se tito krvelační netvorové po stovkách na svou oběť, přísají se na její kůži a nezadržitelně z ní vycucávají i poslední kapku krve.

I na Andrásově chvějícím se těle hodovaly tucty pijavic. (Snad žádný doktor medicíny jich pacientovi ještě tolik nepřiložil.) Menší, krátké, hubené, i takové, které by se daly klidně zařadit mezi hady. A celý tento regiment netvorů hodoval na jeho těle a sál jeho krev, jako by mu nechtěl ponechat ani kapku.

András běžel se zoufalým křikem za kočárem. Přitom ze sebe strhával strašné parazity, ale ti se dali raději přetrhnout, než by svou oběť pustili.

Naštěstí malajský kočí neujel ještě daleko, včas uslyšel Andrásovo volání, a i když v prvním leknutí až upustil bič, jal se ihned zachraňovat svého cestujícího.

„Rychle! Vyskočte na vůz!“ volal, sám pomohl Andrásovi na sedadlo a v tom okamžiku švihl do koní, kteří se dali ihned do klusu.

Statečný vozka pevně držel opratě, voláním pobízel koně, pak náhle odbočil ze silnice na pole a pokračoval dál. Kočár jen letěl. Koně, celí zpěnění, divoce odfrkovali, než za několik minut Malajec uznal za vhodné zastavit.

Místo kolem dokola bylo úplně pusté. Na stříbřité půdě nerostla ani tráva a jen sem tam svítila páchnoucí kaluž.

Malajský kočí uchopil zesláblé Andrásovo tělo a ihned je položil do jedné větší louže. Zatímco ho jednou rukou nořil do vody, druhou shrabal stříbřitý prach ze suché půdy a vtíral jej do Andrásových mokřých zad a prsou.

Kočího lék okamžitě zapůsobil. Pijavice nesnášející velmi slanou vodu a slaný písek, se křečovitě kroutily a odpadávaly z těla své oběti, zbarvující přitom písek rudými kapkami Andrásovy krve!

Po nenasytných potvorách zůstalo spousta živých otevřených ran. Bylo nutné rychle zastavit krvácení, jinak by to s Andrásem zle dopadlo.

Malajec však našel lék i na to, domorodci přeci podobná nebezpečí dobře znají. Opatrně zvedl zesláblé tělo a rychle je odnesl k blízké staré vrbě. Odřízl ze stromu dlouhé pásy kůry, rozřezal je a na každou ránu kousek položil. Čistá přilnavá kůra se přilepila na rány a krvácení zastavila.

„Proč jste se mě nezeptal, zda se tam můžete koupat?“ peskoval kočí Andráse, ovšem už zcela zbytečně, protože následkem velké ztráty krve András úplně pozbyl vědomí, tváře mu zbledly, zešedivěly, oči se obrátily v sloup a ležel zcela bezvládně.

Omdlelého Andráse kočí ihned uložil do kočáru, ani se nezdržoval sbíráním jeho šatů, jen ho rychle přikryl svým kabátem, vrátil se na silnici a uháněl k městu.

Bylo dopoledne, a když kočí Andráse vynášel z kočáru, shlukli se kolem zvědaví lidé. Za chvíli již celé město vědělo o smutné nehodě, každý mluvil s velkou účastí o neštěstí maďarského krejčího a poctiví měšťané mu projevovali upřímnou lítost.

Oběť pijavic pak dlouhé týdny nevstala z postele, velká ztráta krve nesmírně oslabilu Andrásův organismus a jen nejpečlivější ošetřování ho mohlo opět postavit na nohy.

Trvalo dlouhé měsíce, než se zcela zotavil.

Ale i z nejhoršího zla může povstat něco dobrého, jak se to stalo i v případě Andráse, který tomuto nebezpečnému dobrodružství vděčil za své životní štěstí.

Od koho měl András očekávat pečlivé a oddané ošetřování, jaké potřeboval? Mezi samými cizími lidmi, zde na konci světa, bylo těžké s někým počítat, kdyby mu nepřispěchala na pomoc dcera domácího pána mynheera Sequina.

Hertha Sequinová se věnovala od prvního dne jejich podnájemníkovi a pečlivě ho ošetřovala. I první kroky jako rekonvalescent učinil András za pomoci Herthy a nebylo k tomu moc zapotřebí, aby se Andrásův pocit vděčnosti změnil v upřímnou lásku k modrooké dívce.

O čem mluvili, co plánovali během dlouhé rekonvalescence, při dlouhých procházkách v zahradě mezi krásnými růžovými keři, nebo když posedávali ve stínu staletých stromů, to se neví. Stačí, že když se András nadobro uzdravil a znovu otevřel svou dílnu, téhož dne večer navštívil svého domácího a uctivě ho požádal o ruku jeho dcery, své milé věrné ošetřovatelky.

„Milý příteli,“ řekl nakonec tělnatý stárnoucí obchodník, „vždyť vy vlastně nemáte u nás ani stále zaměstnání!“

„Mám poctivé řemeslo a dost si jím vydělám,“ odpověděl András sebevědomě, na což mynheer Sequin chlácholivě zvedl pravici.

„Ano, ano, já ctím a vážím si každého poctivého řemeslníka, o to by nešlo. Ale zde v Batávii provozujete svoji živnost neoprávněně. Jen díky přímluvě našeho pana guvernéra...“

András se díval na svého domácího překvapeně. Slyšel teď něco, o čem neměl ani tušení.

„Předpokládejme, protože musíme být předvídaví,“ pronášel Holanďan pečlivě sled svých myšlenek, „předpokládejme, že pozbudete sympatií našeho pana guvernéra. Pak se ozve okamžitě vážený cech krejčích a bude protestovat proti tomu, abyste dále krejčoval, protože nemáte právo v našem městě provozovat řemeslo.“

„A proč nemám?!“ ptal se András zaraženě.

„Nu, batávským mistrem krejčovským se můžete stát teprve tehdy, stanete-li se zdejšími občanem.“

András se s ulehčením přiklonil k nejsnadnějšímu řešení:

„Tak dobrá. Stanu se tedy nejdříve batávským občanem.“

Mynheer Sequin však sklesle zavrtěl hlavou.

„Ano, ano, ale nejde to tak snadno. Do velké knihy batávských občanů nezapíší nikoho, kdo nepatří k nějakému batávskému cechu.“

„Jakže?!“ zvolal András udiveně, „do cechu mě nepřijmou, dokud nebudu občanem města, občanem se však můžu stát teprve tehdy, jsem-li přijat do nějakého cechu. To je, pane, přeci ten největší nesmysl. Podle toho nemám v tomto městě žádnou budoucnost!“

Holand'an přijal tento výbuch s přísným pohledem.

„Ach ano,“ mávl rukou, „naše zákony existují od založení tohoto města, a i když nazýváte zákonné předpisy nesmyslem, přesto zůstanou předpisy!“

András se sice úzkostlivě vyhýbal tomu, dostat se s otcem své nevěsty do sporu, ale jednu otázku si odepřít nemohl.

„Ctím zákony tohoto města. Ale přesto bych rád věděl, jak je to možné, že zde pracují řemeslníci, když dílnu nemůže vlastnit nikdo jiný než občan tohoto města a naproti tomu občanem se může stát jen ten, kdo má dílnu?“

„Je to velmi jednoduché,“ usmířil se nakonec mynheer Sequin. „Musíte se dostat do řad občanů města a mezi členy cechu krejčích současně.“

Protože se mu líbila Andrásova udivená tvář, pokračoval chláčkovitě:

„Vy, i když jste trochu unáhlený ve svých soudech, jste člověkem podle mého gusta. S pomocí našeho pana guvernéra však už něco provedeme, dokud nebude pozdě. A až to bude všechno v pořádku, pak ať je moje dcera vaší...“

Mynheer Sequin se dal do práce a za podpory Van der Parry brzy prosadil, že se Andrásovo jméno ocitlo současně, ba co víc, ve stejné hodině jak ve velké knize batávských občanů, tak i ve jmenném seznamu ctihodného cechu krejčovského.

Tak se tedy maďarský chlapec, který měl za sebou tak dobrodružný život, stal během jediného dne holandským státním občanem, členem cechu krejčích, a ještě k tomu šťastným ženichem.

Za měsíc nato uspořádali šťastní snoubenci svatbu a v domě mynheera Sequina se odbyla bohatá hostina. Byly pozvány nejmávanější osoby Batávie, oficiální osobnosti, aby blahopřály mladému páru a předaly mu své dary.

Objevil se také sám tělnatý guvernér Van der Parra, a co bylo ještě důležitější, do jeho paže byla zavěšena i paní guvernérova. Veselý

místodržící se očividně cítil výborně ve váženém měšťanském domě, v němž viděl ztělesnění holandské občanské ctnosti. Ve svém přípitku se o tom také zmínil.

„Vážení přátelé!“ zvedl číši uprostřed slavnostní večeře. „Dovolte mi, abych v tuto slavnostní chvíli pozvedl číši na počest našeho ctěného občana, který se sice nenarodil v naší vlasti, na půdě omývané moři, v našem slavném Holandsku, nýbrž v dalekých rovinách Uher, přesto si ale vysloužil naši úctu svou holandskou poctivostí, vážností a pílí... Takže my, staří Holanďané, připijeme na zdraví Holanďanovi novému, který za pomoci krásné holandské dívky ještě více upevní naše vzájemné vztahy. Ať žije András Jelky!“

Je pravda, že tato slavnostní řeč, prošpikovaná až do konce projevy národního sebevědomí, guvernéra zcela vyčerpala (celou hodinu poté nebyl schopen ani slova), její úspěch však byl bezmezný, hosté nadšeně provolávali slávu novému holandskému občanu a jeho šťastné ženě.

Jen jediný host se zdál být bez nálady při této jásavé oslavě. Byla to samotná paní guvernérová. Zdálo se, že vzácnou paní z celé hostiny a oslavy nezajímá nic jiného než nevěstiny sametové šaty višňové barvy.

Když po půlnoci předjel před dům Sequinů guvernéřův kočár, po dlouhém mlčení se paní guvernérová náhle ozvala.

„Petře Alberte!“

„Co si přeješ, drahá Dorotko?“

„Slyšíš, Petře Alberte?“

„Slyším, drahá Dorotko... Poslouchám, ale neslyším, protože jsi ještě nic neřekla.“

Petr Albert ještě několik minut neslyšel stále nic, ale pak rázem z paní místodržící vyvěřela zlost.

„Nuže, chci ti říci jen tolik, že ten neomalenec se mi nelíbil ani předtím, a teď ještě méně. Ale tu jeho ženu, tu naprosto nesnáším.“

„Drahá Dorotko,“ supěl smířlivě tělnatý guvernéř, „copak ti ta příjemná mladá žena někdy ublížila? Sám jsem ještě příjemnější holandskou nevěstu neviděl. Je tak mírná, tak skromná...“

„Mírná? Skromná?“ vskočila mu paní místodržící zlostně do řeči.

„Tak! Skromná!? A to sis nevšiml, že měla šaty ze stejného višňového sametu jako já? Hahahaha! To je podle tebe skromnost, co?!“

Guvernér hleděl smutně na svou ženu.

„Já jsem si toho sice nevšiml... ale i kdyby tomu bylo tak, je to určitě náhoda, nic jiného to také být nemůže.“

„Náhoda? Sametové šaty višňové barvy jsem měla v celé Batávii doposud jen já a včera jsem je oblékla poprvé... A prosím, milostpaní Jelkyová má právě takové! To trpět nebudu! Jsem tuze zvědavá, kdo asi prozradil tajemství mých višňových šatů...“

Tak to šlo dál po celou cestu a pokračovalo i doma v guvernérském paláci, až nakonec guvernér zaujal tolikrát osvědčené stanovisko: mlčeti zlato.

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ,

ve které malý kohout vede souboj s velkým kohoutem a poraženým bude András.

Nad nic netušícím Andrásem se začala nebezpečně kupit zloba paní guvernérové. Z tohoto mraku už mnohokrát zablesklo a zahřmělo, zatím však jen do uší dobrosrdečného Petra Alberta, ale zdálo se, že co nevidět budou létat i blesky.

A také že létaly a také že uhodily.

Několik týdnů po Andrásově svatbě přijeli do Batávie vzácní hosté. Byla to delegace annamského domorodého krále, aby uzavřela obchodní smlouvy s koloniálními úřady.

S nevidanou pompou se představila delegace guvernérovi. Zástupci domorodců vstoupili do sálu ve svátečním oděvu a vrhli se holandskému guvernérovi k nohám. Pohlédnout na guvernéra jim nebylo dovoleno, tak to předepisoval diplomatický protokol pro styk koloniální vlády s domorodými národy. Je pravda, že ani guvernér se příliš nesnažil, aby se díval domorodcům do očí, jeho zrak spíše zabloudil se zvědavým očekáváním za vyslance.

I to mělo svůj důvod. Sluhové totiž právě teď přinášeli bohaté dary, kterými poctil král Annamu Jeho Jasnost guvernéra. Bylo tam ryzí zlato, drahé sloní kly, výborné sušené ovoce, překrásné tygří kožešiny a nakonec velký indočínský kohout.

Ten kohout byl skutečně krásný exemplář. Byl téměř metr vysoký, peří měl červenozlaté a svůj jako krev nachový hřeben nosil tak, jako nosívají mladíci z Hortobágye kosárky.

Překrásný pták budil ve městě překvapení už tehdy, když průvod vyslanců procházel městem.

„To je ale kohout!“ říkali si lidé. „Jak je hrdý! Jak je bojovný!... Co s ním asi paní guvernérova bude dělat?“

Tato kardinální otázka padla i v domě guvernéra, jen co delegace vyslanců odešla. Všichni guvernérovi rádci a přátelé, kteří se shromáždili na počest delegace, teď však diskutovali především o kohoutovi.

„Pošleme ho Jeho Výsosti do Haagu,“ navrhoval jeden úctyhodný koloniální obchodník. „Taková nevšední pečené je pouze pro ústa Jeho Výsosti.“

Tento návrh se udržel tak minutu či dvě, pak se ozval jeden kostnatý námořní kapitán, starý přítel Van der Parry, a rezolutně se proti tomu postavil.

„To je ale nápad! Náš kohout by se musel plavit devět měsíců, a i kdyby zůstal naživu, byl by vyhublý až hrůza. A v takovém stavu by se měl dostat k Jeho Výsosti?... Ovšem chceme-li to a chce-li náš pan guvernér být zesměšněn u dvora, pak je to návrh správný!“

Pupkatý obchodník byl tímto poražen a své návrhy přednesli další. Někdo navrhl to, jiný zas ono, ale palmu vítězství si odnesla paní guvernérova už jen proto, že nádherného ptáka zkonfiskovala z moci hospodyně.

Nechť uspořádají nevídané kohoutí zápasy, tak zněl návrh paní guvernérové, a ať se výtěžek věnuje na stavbu tak dlouho potřebného sirotčince. Jeden z bojujících kohoutů bude tento krásný indočínský, druhý by měl být nějaký kohout z Batávie, čímž se také vyskytne příležitost k zápolení mezi Indočínou a Jávou.

Mudrlanti přijali tento návrh s velkým nadšením.

Samotného guvernéra tento nápad nadchl natolik, že se vyhrabal ze své židle a před všemi ostatními políbil svou ženu na tváře; poté musel nadměrně tlustý pan guvernér dobrou půlhodinu oddechovat.

„Kde a kdy mají být zápasy uspořádány?“ položil nejdůležitější otázku kapitán De Vint.

Na tom se snadno dohodli. Místem zápasů se stalo hlavní náměstí města a termín byl stanoven na nedělní dopoledne za deset dní. Teď už nezbývalo nic jiného než se postarat o důstojného protivníka pro ten indočínský záraz.

Tajemník místodržícího okamžitě sestavil honosnou výzvu k obyvatelům města a okolí. „Dáváme na vědomí, že ten, kdo do poledne dne souboje odevzdá nejhezčího a nejsilnějšího domácího kohouta, bude odměněn 50, slovy padesáti, holandskými zlatými.“

Město přijalo i pouhou zprávu o kohoutích zápasech s velkým nadšením a vyhlídky na padesát zlatých vyvolaly v řadách majitelů kohoutů horečnaté vzrušení. Několik dní nato se stal dvůr guvernéřského paláce pravým rájem kohoutů všech druhů.

Ovšem guvernér Van der Parra se už z nápadu své ženy tolik netěšil.

Těch několik set kohoutů se stále rvalo, hádalo a křičelo. Ve dne tropili takový hluk, že se v domě sotva dalo vydržet, a za svítání budi-li celé město svým tisícíhlasým kokrháním. V těchto dnech toho guvernéra moc nenaspal.

Kvůli velkolepému zápasu však bylo nutno vše přetrpět a guvernér také tak činil, beztak by si netroufal oponovat své ženě, která byla plně zaměstnána organizačními starostmi.

Tak nakonec přišel den výběru domácího kohouta.

Tříčlenná porota se probírala řadami statečných kandidátů na souboj. Poctivě si je prohlédla, prodiskutovala všechny jejich vlastnosti a po celodenních debatách se nakonec přece jen shodla na jednom. Pak za jáсотu přítomných ukázala domorodého kohoutího bojovníka, kterého vybrala jako nejsilnějšího a nejhouževnatějšího, i když s určitou malomyslností musela uznat, že i ten vybraný hrdina zůstává co do velikosti daleko za indočínským kohoutem.

Pak následovalo vyhlášení a představení vybraného kohouta a slavnostní předání padesáti guldenů.

Dav vzrušeně čekal a všechny pohledy směřovaly tam, kde právě vystoupil jeho šťastný majitel. Nebyl jím nikdo jiný než paní Hertha Jelkyová.

Nemusíme ani zdůrazňovat, že paní guvernérová se téměř dusila vzteky, ale nemohla proti tomu nic dělat. Diváci hlasitým jástem doprovázeli mladou ženu, jíž porota předala cenu za vítězného opeřence, kterou pak paní Jelkyová okamžitě věnovala na fond pro stavbu sirotčince, čímž si vysloužila ještě větší volání slávy.

Takový byl průběh výběru domácího kohouta a předání odměny, teď se čekalo už jen na samotné velké klání.

Konečně nastala kýžená neděle, kdy se hlavní náměstí Batávie naplnilo davy zvědavců.

Uprostřed náměstí na vyhrazeném místě očekávalo opeřené bojovníky pískové kolbiště. Na jedné jeho straně byla postavena tribuna pro majetnější diváky. András Jelky se svou mladou ženou seděli v první řadě těsně vedle koberci a polštáři zdobeného místa pro guvernéra a jeho ženu. Druhá strana kolbiště byla zcela zaplněna davem chudších obyvatel města, Evropany i domorodci. Bylo jich tam mnoho. Je pravda pravdoucí, že ani ti nejstarší obyvatelé Batávie nepamatovali takové sročení lidí.

Poté co guvernér slavnostně zahájil klání, posádková hudba okamžitě zahrála příšerný pochod. Trumpety vyly, bubny vířily, činely třesky a na kolbiště pyšně vkročil obrovský indočínský kohout.

Dav diváků zahučel. Chladnokrevní Holanďané se rozohnili, jeden přes druhého se dívali, obdivovali a měřili si cizího bojovníka, vzduchem poletovaly sázky a v rukou sázejících se zaleskly zlaté mince.

Pyšný Indočíňan zatím dorazil doprostřed kolbiště. Kráčel pomalu a zvedal žluté, ostruhami zdobené mohutné nohy, hlavu s velikánským hřebenem nakláněl napravo nalevo. Pomrkával směrem k divákům, jako by si ověřoval vyvolaný dojem.

Pak opět zazněly trumpety, zavířily bubny, závory kolbiště se zvedly a bez bázně vstoupil domácí bojovník – vybraný kohout paní Jelkyové.

Domácího kohouta uvítal hřmící potlesk. Vášně se vystupňovaly, lidé se stavěli na špičky, mnozí vyšplhali na stromy, jinde zase nastal hluk a zmatek, a ve vzduchu poletovala dokonce zlobná slova.

Teď teprve nastalo opravdové sázení. Musíme přiznat, že nejvíce lidí sázelo na pyšného cizince a nestaralo se ani o to, že vítězství Indočňana by znamenalo prohru Batávie. Jiní však, vedeni pravým vlasteneckým citem, se postavili po bok bojovníka z Batávie, i když v duchu příliš v jeho vítězství nevěřili.

Hluk se utiřil a souboj byl zahájen.

Indočňanský kohout stál v postoji hrdiny uprostřed kolbiště. Upřeně a nadutě se díval na přicházejícího soupeře. Zřejmě pociťoval nad nepatrným sokem jen opovržení.

„Tady žádný souboj nebude,“ šeptali si někteří lidé.

„Ani si na něho netroufne zaútočit,“ prohlíželi si jiní malého domácího kohouta. „Bude rád, když se bude moci uchýlit do nějakého rohu!“

Zdálo se, jako by ti malomyslníci měli pravdu.

Malý kohout si dobře prohlédl svého soupeře Goliáše, pak zůstal těsně u hrazení a začal pomalu obcházet kolbiště.

Indočíňan pyšně vyčkával uprostřed. Svého protivníka nespustil z očí, s pomalou důstojností se za ním otáčel, a zároveň vyzývavě zakokrhával. Znělo to nadutě, opovržlivě s jasným výsměchem.

Kohout z Batávie na výzvu neodpověděl.

„To je ale ostuda!“ vykřikl některý z diváků.

„Jaká zbabělost! Jaká netečnost!“ volali zase jiní.

Tiché počínání malého kohouta vyvolalo mezi diváky skutečné rozhořčení.

„Jsme zneuctěni před celou východní Asií,“ zanařikal kapitán De Vint u lóže guvernéra, naproti tomu paní guvernérová byla čím dál tím spokojenější. Co se týče lokální cti, tím si hlavu příliš nelámala.

Většina diváků rozčileně debatovala, byla nespokojená, ale někteří s náhlým tušením začali pozorovat kolbiště a dva tři lidé naprosto nečekaně počali sázet na malého kohouta.

A malý kohout stále jen obcházel velkého. Stále chodil těsně při hrazení, zpočátku pomalu, opatrně, pak o něco rychleji. Indočíňanovi zřejmě připadalo nedůstojné běhat za svým soupeřem, musel ho však mít stále na očích, a proto se za ním pořád otáčel.

Tak plynuly minuty. Malý kohout teď již kolem kolbiště obíhal, čímž donutil Indočíňana, který stál na jednom místě, aby se otáčel rychleji. To už byla jasná výhoda pro malého kohouta, který běhal ve velkém kruhu, a nanejvýš se při tom trochu zapotil, naproti tomu jeho soku, který se točil kolem vlastní osy, se dříve či později zamotá hlava.

Obecenstvo teď pozorovalo vývoj zápasu v napjatém tichu. Každý již prohlédl válečnou lest malého bojovníka. Ti, kteří sázeli na cizince, viděli už své peníze ztraceny, naproti tomu stoupenci kohouta z Batávie sledovali každý pohyb svého hrdiny očima lesknoucíma se radostí.

A skutečně, těžký Indočíňan, i když stál zpočátku pevně na nohou, začal vrávorat, už se mu točila hlava, a čím rychleji se uprostřed otáčel, tím horší to bylo s jeho rovnováhou. Bylo jasné, že teď se nemohl hnout z místa, i kdyby chtěl. Při otáčení občas upadl, křídly tloukl kolem sebe, jako by se chtěl něčeho přidržet, a každým okamžikem se stával nemohoucnějším.

Paní guvernérová pobledla zlostí. Musí se dožít toho, aby se její kohout zhroutil? Aby ji manželka přivandrovalého krejčíka ponížila, a to ještě před zraky celého města!?

„Petře Alberte!“ zašeptala do ucha svému muži. „Petře Alberte! Podívej se na toho kohouta z Batávie!“

„Dívám se, jakpak bych se nedíval!“ funěl šťastným rozčilením guvernéra. „To je ale chlapík. Teď s tím nemehlem pěkně praští!“

Tvář paní guvernérové se zakabonila.

„A to se ti líbí? To považuješ za správné?“ vybuchl v ní uražený hněv. „Je snad dovoleno používat takových úskoků v čestném souboji?!... Okamžitě je od sebe odtrhni, to je podvod, co ten malý otrhanec provádí.“

Guvernéra udiveně hleděl na svou rozhořčenou ženu. V prvním okamžiku ani netušil, odkud vítr vane.

„Co tě to napadá, drahá Dorotko? Nemáš snad radost z našeho vítězství?...“

Žena se teď uchýlila k žadonění. A v té chvíli guvernéra rázem pochopil, co vlastně jeho drahou polovicí hryže.

„Petře Alberte,“ šeptala žena. „Ten kohout je tomu naučený! Paní Jelkyová ho k tomu úskoku vycvičila. Chápeš? Vycvičila ho, aby nás zesměšnila! Ó Petře Alberte...“

Už se guvernérovi zdálo, že opět prohraje spor se svou panovačnou ženou, ale její šeptání a prosby se staly najednou bezpředmětné, protože v této chvíli se souboj mezi oběma kohouty rozhodl. Indočínský obr se už nemohl udržet na nohou, vrávoravě upadl, zamával v prachu křídly a malátně svěsil hlavu.

V tom okamžiku malý kohout přiběhl, vyskočil na záda poraženého soupeře, vtiskl mu hlavu do písku, rozsekl mu hřeben a pak vítězoslavně zakokrhál.

Byl odměněn burácivým potleskem.

Muži vyhazovali do vzduchu klobouky, ženy a dívky mávaly bílými šátky, dav hlasitě provolával slávu, a nakonec se i v těch diváčích, kteří prohráli své sázky, natolik probudil lokální patriotismus, že snad jákali nad vítězstvím Batávie nejvíc.

Malého kohouta doprovázeli takřka slavnostním průvodem domů k příbytku Jelkyových a jeho šťastná majitelka paní Jelkyová byla večer

poctěna slavnostním koncertem vojenské hudby. Tak skončil dlouho vzpomínaný souboj kohoutů v Batávii, ale vlastně neskončil, protože několik týdnů nato následovalo podivné pokračování...

Paní guvernérova div nepraskla vzteky. Ve dne v noci naléhala na svého Petra Alberta, aby si vzal zadostiučinění a Jelkyovy potrestal. Z domu guvernéra vymizela pohoda a mír, dobrosrdečný Holanďan byl vystaven nekonečným hádkám, jeho žena od rána do večera vedla svou.

Tak se stalo, že jednoho krásného rána dostal András Jelky úřední obsílku: Má se ihned dostavit ke guvernérovi.

„Milý příteli, chci vám sdělit radostnou zprávu!“ přijal guvernér Andráse, ale výraz jeho tváře tomu vůbec neodpovídal. Chvilku také mlčel a pak prozradil, jaká ta radostná zpráva má být. „Chci vám sdělit, že ještě dnes budete jmenován poručíkem naší armády.“

András udiveně hleděl na guvernéra. Nedovedl pochopit, nač mu to jmenování má být, když je zproštěn vojenské služby a když už se zařídil v civilním životě. Přesto, jak se slušelo, poděkoval za neočekávané vyznamenání a pevně stiskl ruku, kterou mu guvernér nabízel.

„Doufám,“ pokračoval nepříteli přesvědčivě guvernér, „že oceníte tento nový důkaz mé náklonnosti... Jmenuji vás tedy poručíkem, a zároveň tím i velitelem setniny, která zítra ráno odjíždí na Cejlon. Naše cejlonské plantáže jsou vážně ohroženy domorodci, musíte tam udělat pořádek... Není to sice lehký úkol, jsem však přesvědčen, že vaše šikovnost a odvaha nezklamou mé očekávání a že získáte další zásluhy ve službách své nové vlasti...“

V Andrásovi ztuhla krev. Nemohl ani promluvit.

Jakže! Je to vůbec možné! Nyní, když si založil stálou existenci, když jeho dílna je na nejlepší cestě k rozkvětu, když se šťastně oženil a šťastně žije se svou hezkou milou mladou ženou, nyní se má rozloučit se vším a odhodit vše za pouhý den?!

Zdálo se mu, že v jeho životě nenastal zatím ještě nikdy takový smutný obrat jako nyní tím neočekávaným jmenováním.

Marně se snažil vyhnout novému pověření, marně se odvolával na svou dílnu, na svou ženu, guvernéra, i když ve velkých rozpacích, zůstal neoblomný.

„Nezapomeňte, pane poručíku,“ snažil se předem připravenými argumenty zdůvodnit Andrásovo pověření, „že jste povinen ještě půldruhého roku sloužit v holandské koloniální armádě. I doposud jste mohl provozovat občanské povolání jen jako zvláštní úlevu. Teď však potřebujeme váš rozum a vaši šavli. Vláda od vás očekává, že svou povinnost věrně splníte.“

Vzal ze stolu dopis a předal jej Andrásovi.

Na obálce bylo napsáno:

Otevřít na cejlonské půdě!

„Až vystoupíte v Cejlonu na břeh, otevřte tento dopis a splňte příkazy, které obsahuje... Bůh s vámi, pane poručíku!“

Van der Parra mu podal ruku. Tiskl poručíkovu pravici mnohem vřeleji, než to bývá zvykem při audiencích, i když to nic nezměnilo na Andrásově smutné situaci.

Andrásovi šla hlava kolem, když opustil dům. Když vyšel na dvůr, uslyšel nad sebou zvuk zavírajícího se okna. Podvědomě vzhlédl a dvorně pozdravil tlustou paní guvernérovou, která na něj shora zírala. Ani ho nenapadlo, že děkoval za nejsmutnější obrat svého života.

KAPITOLA DVACÁTÁ,

ve které András Jelky uslyší o svatém zubu Buddha.

Dva týdny po vyplutí z Batávie, když si z paluby štíhlé plachetnice András prohlížel moře, zpozoroval v dálce obrysy horského štítu. Z dálky připomínal větší mraveniště. Byla to Adamova hora, proslulý horský velikán na ostrově Cejlon.

Z Andrásových prsou se vydral hořký vzdech. Po tolika dobrodružstvích ve svém životě a po tolika útrapách ho osud znovu zahnal do cizí země! A nemá snášet jen své starosti, na jeho rozkazy bude čekat dvě stě mužů.

Horský štít v dálce se pomalu zvětšoval, vystoupil z obzoru a kolem něho se vynořily obrysy cejlonského břehu. Pln starostí si András

prohlížel obraz, který se mu rýsoval v dálce, pak vytáhl z kapsy zapečetěný dopis Van der Parry.

Dopis obsahoval jen několik řádek.

OD GUVERNÉRA ASIJSKÝCH DRŽAV HOLANDSKÉ REPUBLIKY

Panu poručíku Andrási Jelkymu

Tímto dopisem Vám nařizujeme, abyste na ostrově Cejlon bez meškání skoncoval s řáděním domorodých kmenů. Po splnění našeho rozkazu a po opětovném nastolení mírových poměrů vyhledejte se svou setninou ostrovy Banda, Amboina a Ternate a na těchto místech buď mírovými prostředky, nebo i užitím zbraní zajistěte celistvost a klid kolonií naší republiky. Další rozkazy obdržíte během cesty.

Psáno v Batávii 17. května 1760.

Guvernér holandských kolonií ve východní Asii:

Petr Albert van der Parra

András málem dopis upustil. Bylo mu proti mysli, že se svou setninou má zaútočit na domorodce, ale nejsmutnější z toho bylo, že plnění rozkazů mohlo trvat i několik let. Nemá tak ani naději, aby se v brzké době mohl vrátit ke své ženě, ke svému občanskému povolání!

Za soumraku přirazila plachetnice k cejlonskému břehu a zakotvila v přístavu jeho hlavního města, v Kolombu.

Andráse a jeho setninu přijali holandští kolonisté s velkou radostí. Malá posádka města přivítala jejich vylození pětadvaceti dělovými ranami a doprovázela je vojenskou hudbou do města.

Aby András zahnal smutek, toužil rychle po činnosti. Moc tedy nezahálel, a ještě téhož večera svolal představenstvo města, od něhož se přesně dověděl, jaké úkoly má vyřešit.

Uprostřed Cejlonu existovala jako nezávislá država země sinhálských domorodců. Tato država se jmenovala Kandy, tak se nazývalo i její hlavní město, které bylo zároveň sídelním městem domorodého krále Mahaby. Několik týdnů před příjezdem Andráse a jeho vojáků se stalo, že král Mahaby vtrhl se svou silnou armádou na území ho-

landských kolonií a zapálil několik velmi výnosných plantáží. Kolonisty pak odtud vyhnal.

Koloniální posádka v Kolombu byla příliš slabá, než aby mohla čelit Mahabymu. Obyvatelé města se báli, aby Mahabyho armáda nevrhla i do města, podaří-li se mu postoupit k pobřeží. Veliká radost, s kterou byli András a jeho vojáci přijati, byla proto pochopitelná. Po poradě také tuto událost notně oslavili velkolepou hostinou se slavnostním osvětlením, takže nový poručík koloniální armády jen sotva stačil vyslechnout celou řadu přípitků.

Po slavnostní večeři András nemohl usnout.

Co má v této zoufalé situaci dělat? Netoužil po tom, aby odpovídal na povstání domorodců střelnými zbraněmi, vůbec nebažil po krevprolití. Rozkaz však musí splnit. Nemůže se z toho vyvléci! Trápil se tím až do rozbřesku, a nakonec se rozhodl, že svoje poslání splní lstí nebo jakoukoli jinou cestou, ale krev prolévat nebude.

Druhého dne ráno si dal nejprve zavolat zajaté Sinhálce, kteří padli v předešlých bojích Holanďanům do rukou. Přátelsky se jich začal vyptávat, co vlastně král Mahaby od Holanďanů chce? Zajatce ani nemusel moc pobízet, hned mu vyprávěli, že král Mahaby přísahal na svatý Buddhův zub, že všechny cizince vyžene a na celém ostrově nastolí svoje staré království.

„Copak král nezná sílu Holanďanů?“ ptal se András. „Je sice pravda, že nás je méně než vás, ale naše zbraně jsou nebezpečnější a umíme mnohem lépe bojovat...“ Chvilku přemýšlel, pak pro zastrašení ještě podotkl:

„Nevrátí-li se váš král v míru do své země, pak i tu mu můžeme sebrat.“

„Ó pane,“ odpověděl vůdce zajatců, starý Sinhálec s bílou bradou, „to je nemožné. Kdyby vás bylo dvakrát tolik jako nás a kdybyste mohli své ručnice nabíjet pravými blesky, přesto bychom zvítězili my. A přísahám ti, že všichni, tak jak jste, byste buď opustili náš ostrov, nebo byste padli do našich rukou!“

Andráse odpověď zajatého Sinhálce překvapila.

„Proč jseš si tak jist vašim vítězstvím?“ ptal se spíš zvědavě než zlobně.

Šedovlasý muž zkřížil ruce na prsou a uklonil se tak hluboko, až se jeho plnovous dotýkal země.

„Ach pane můj, svatý zub mě v tom utvrzuje.“

Andrásovi zajiskřily oči očekáváním.

„Jaký svatý zub?“

„Svatý zub Buddha,“ uklonil se znovu zajatec, „který naši kněží střeží ve velechrámu v Kandy... Ten, kdo vlastní svatý zub našeho boha, toho Buddha učiní neomezeným vladařem ostrova. A tento svatý zub je v majetku krále Mahaby.“

András si zvědavě prohlížel zbožně se uklánějícího starce. Jakým pověřám to věří tito nešťastní lidé, zamyslel se, ale rázem vyskočil a dal zajatce rychle odvést. Cosi ho napadlo a chtěl být úplně sám, aby mohl svůj nový plán jasně promyslet.

Kvečerou dal opět svolat představenstvo města.

„Pánové!“ rozhlédl se po tvářích plných naděje, „předpokládám, že mír chcete zachovat nikoli jen pro nejbližší měsíce, nýbrž natrvalo.“

Páni představení se poškrabali za ušima, zatvářili se divně a pak jednohlasně prohlásili, že něco takového by si sice přáli, ale že je to naprosto nemožné.

„Nu dobrá,“ pokračoval András. „Mám plán, který může kolonii zajistit dlouhý mír, jestliže se povede.“

Na ta slova se páni představení začali tvářit pozorněji a podívali se na Andrása, jako by si v duchu říkali: Slyšme krásná slova!

„Slyšeli jste už něco o svatém Buddhově zubu, který je střežen v Kandy?“

Páni představení se na sebe podívali a souhlasně přitakali.

„Tak to je dobře,“ vstal András ze svého místa. „Pak jste určitě také slyšeli, že podle domorodé pověry závisí vlastnictví celého ostrova na tom, komu patří svatý zub. Můj plán spočívá v tom, že přivezu svatý zub z velechrámu Kandy, a tím obrátím víru domorodců v náš prospěch.“

Páni představení se na sebe opět podívali, pokyvovali hlavami a krčili rameny.

„Je to pěkný plán, může být i dobrý,“ ozval se nakonec jeden z nich, „ale přivést svatý zub je nemožné!“

„Kandy je v nitru ostrova,“ řekl druhý, „nedostanete se ani do jeho blízkosti.“

„Buddhističtí kněží svatý zub velmi přísně střeží,“ pokračoval sklesle třetí.

A čtvrtý dodal:

„Král Mahaby má navíc velkou armádu. Je desetkrát početnější než naše. Učinil byste lépe, kdybyste rozprášil divochy děly!“

András nechal představené vyjádřit názory a pak klidně, ale důrazně prohlásil:

„Násilí vyvolává jen další problémy... Proto zub přivezu i tehdy, kdybych jej musel třeba vytrhnout z úst krále Kandy. Prosím pány představené, aby okamžitě nařídili, aby postradatelná část městské posádky byla připojena k mé setnině. Zítra ráno vyrazím do Kandy.“

Jeho rázné vystupování mělo úspěch. Představení se rozešli a větší část kolombské posádky se připojila ještě téhož večera k setnině z Batávie.

András trávil večer v pečlivých přípravách. Studoval mapu ostrova, pohovořil si s kaprálem Jostem o plánu cesty, pak napsal dopis své ženě, a nakonec ulehl, aby strávil noc v klidném spánku.

Za rozbřesku opustil v čele tří set koloniálních vojáků město Kolombo. Vedl své vojsko s přesvědčením, že ať se stane cokoliv, získá svatý zub, a tím předejde zbytečnému krveprolití.

Malá armáda se dala směrem na východ, aby postupovala údolím řeky Kelany – Ganga, a tak se dostala nejkratší cestou ke starému hlavnímu městu ostrova, ke Kandy.

Armáda šla dlouhým husím pochodem. Cestou mýjeli stopy po přítomnosti lidí – bambusové chýše, kouřící ohniště, kaktusové plantáže, mýtiny, které byly vyrvány divoké přírodě. Zanedlouho vojáky přijalo přítmí a bujná vegetace pralesa. Všude se tyčily obrovské palmy, kolem nichž se točily jako paže silné liány, a dole na zemi zelenavě kvetly a voněly rostliny tropického podnebí.

András dychtivě pozoroval život pralesa. Tisíce ptáků švitořilo a poletovalo mezi listím, papoušci šveholili ohlušujícím hlukem, z větví stromů visely za ocas legrační opičky a vřestivým křikem na sebe volaly, když spatřily nezvyklé množství lidí. I řeka ožila. Nevídaně krásní plameňáci, volavky, pelikáni nejrůznějších barevných odstínů a

pestrá paleta vodních ptáků se brouzdali v pobřežních vodách, velké žáby se s ohlušujícím křikem vrhaly před příchozími do vody. V měkém bahnu se plazily želvy s lesklými krunyři a jako peň padlého stromu nehybní se slunili na písčitém břehu obrovští krokodýli.

András si nechtěně musel vzpomenout na svoje dětství, na svého milého hodného učitele.

Pan Sovánka vždy ve škole rád vyprávěl o pralese. Jak se pak András vrátil domů, rychle všechno za čerstva vyprávěl své mamince, jaké tajemné daleké kraje na světě existují, kam člověk ještě nikdy nevstročil, a chudák maminka vždycky jen vrtěla hlavou... András vzpomínal trochu posmutněle, ale se zadostiučiněním, na obrovskou cestu, kterou měl za sebou, a na to, že i v tolika dobrodružstvích dokázal obstát.

Nastal večer – náhle, jak to bývá v tropickém pásmu, se zářivý den proměnil v neproniknutelnou noc a armáda se utábořila. Vojáci odpočívali kolem vesele plápolajících ohňů, které nezapálili proto, že by jim byla zima, ale protože život pralesa neutichl ani v noci a ty nejnebezpečnější šelmy chodily po loveckých stezkách až za tmy.

Po setmění zmlkly zvuky dne a začal noční koncert mnohem divočejší než za světla.

Troubení divokých slonů, ječení opic, houkání obrovských sov, syčení jedovatých hadů splývalo v jediný velký ryk. Občas se ozval řev tygra.

Noc uplynula šťastně. Stráže nemusely odrážet divoké šelmy ani záhlavné brejlovce, a když paprsky vycházejícího slunce začaly prorážet šero mezi stromy, pokračovali osvěžení vojáci s novými silami v cestě.

Ale první nebezpečí nedalo na sebe dlouho čekat.

Vojáci na konci průvodu zpozorovali ve vlnách řeky nějaký plovoucí předmět. Jejich zvědavost byla větší než opatrnost, a tak začali věc lovit dlouhými větvemi, až se jim podařilo přitáhnout ji ke břehu.

„Je to košík!“ zvolal jeden z nich překvapeně.

„Něco se v něm hýbe!“ dodali ostatní a s ještě větší vervou pokračovali v lovu.

Skutečně, to, co z řeky vylovili, byl z rákosí pletený košík, v jehož útrobách se něco neklidně vrtělo.

Mladý voják uchopil koš a za zvědavých pohledů ostatních odklopil víko.

V tom okamžiku se vymrštil z koše jako paže silný jedovatý had, vztekle se zahryzl do tváře ubohého vojáka a v mžiku se odplazil do houští.

Uštknutý voják vykřikl bolestí, upadl naznak, a než se András s kaprálem Jostem dostavili, nešťastný mladík byl již v bezvědomí.

„Že by nám ten koš poslali na uvítanou?“ ptal se András zaraženě. „Copak už vědí o našem příchodu?!“

Kaprál, který na rozdíl od Andráse měl již za sebou dlouhou vojenskou službu a vyznal se mnohem lépe ve zvyklostech domorodců, odmítavě zavrtěl hlavou.

„Ne, ne, nám to neposlali,“ a hodil košík zpět do vln, „vysvětlení je zcela jiné. Sinhálské náboženství zakazuje zabíjet zvířata. Proto nebezpečné živočichy zavrou do koše a hodí do řeky... Toho koše se nikdy nesmíte dotknout, mnozí už litovali, když něco takového vylo-
vili.“

Prvního mrtvého setniny pochovali v hloubi pralesa u paty velkého mangovníku. Vojáci se smutně seřadili kolem stromu, ale obvyklou čestnou salvu jako projev poslední úcty András nedovolil. Se střelným prachem museli šetřit, a ani jinak nebylo radno, aby je výstřely prozradily.

Za hlubokého ticha zaházeli hrob nešťastně zesnulého kamaráda, na rov zapáchli zelené větve a pak se pomalu vydali na další pochod.

KAPITOLA DVACÁTÁ PRVNÍ,

ve které András Jelky oživí dvě stě nebo alespoň dvacet let starou sochu.

Dvanáct dní se prodírali pralesem. Třináctého dne kolem poledního se setnina vynořila z neproniknutelné houštiny. Před ní se rozprostírala skalnatá pustá stráň místy posetá křovisky. Sluneční paprsky se odrazily od bílých kamenů, keře uvadaly strašným žárem.

András nařídil celodenní odpočinek, a zatímco se vojáci utábořili na kraji lesa, sám se vyšplhal na vysokou skálu, aby se rozhlédl po hornaté krajině, táhnoucí se do dále.

Tento kraj už patřil k oblasti Kandy, byl srdcem ostrova, prastarou zemí domorodců. Je pravda, že na této straně horského hřebene nebylo ni stopy po lidské existenci, András však podle mapy věděl, že za den či dva chůze najdou první domorodé vesnice a pak samotné staré sídelní město, kde je ukryt svatý zub.

„Ach ten svatý zub!“ vzdychl zamyšleně. „Jak jen na to mám jít? Musím ho dostat třebas i z horoucích pekel!“

Zamyšleně si prohlížel krajinu, která se před ním prostírala. Po přítmí pralesa se rád zahleděl do nekonečných dálav. Cítil v sobě sílu a jistotu, že svůj odvážný plán splní.

Jak se tak rozhlížel, zpozoroval náhle nedaleko na skalnaté stráni starého domorodce. Starý Sinhálec byl obtěžkán ovocem a květinami a šplhal nahoru po kamenech. Pohyboval se tiše a z jeho soustředění bylo vidět, že si vojáků utábořených na kraji lesa moc nevšímá.

András mu však věnoval mnohem větší pozornost. Rychle sestoupil ze skály, přispěchal starci naproti a vlídně se ho snažil přimět k hovoru, aby se aspoň dozvěděl, kam v té neobydlené krajině nese ovoce.

„Nesu to Ramajunovi,“ odvětil stařec a postavil košík na zem. Díval se na Andráse beze strachu a jméno Ramajun vyslovil tak, jako by každý slušný člověk na světě měl Ramajuna znát.

András však toto jméno nikdy neslyšel. Marně si lámal hlavu, nezdálo se mu, že by se o něm byli v Batávii nebo Kolombu zmínili.

„A kdo je ten Ramajun?“ ptal se zvědavě.

„Ty to nevíš, feringi?“ odpověděl rozhořčeně Sinhálec. Andráse nazval feringim, tak totiž nazývají domorodci Evropany, a pak s lítostivým opovržením dodal:

„Ramajun je naším největším sloupovým svatým!“

András z toho nebyl moudrý, a proto se ptal dále:

„Sloupový svatý? Co je to?“

„Ani to nevíš, feringi?“ podíval se na Andráse stařec ostřeji. „Sloupový svatý se postaví na vysoký sloup a nikdy už z něj nesleze.“

András ani teď nechápal víc než doposud.

„A co tam nahoře dělá?“ tázal se znovu nepřítliš zbožně.

„Sloupový svatý dumá o velikosti Buddhy, a tak se vrací se slávou do jeho říše,“ odpověděl stařec káravě.

András se držel spíš pozemských otázek.

„A to si nikdy nesedne, ani nelehne? To je přece nemožné!“

„Pro tebe, feringi, je mnoho věcí nemožných, co náš svatý doveče.“

„Ale když usne,“ dotíral András dále, „pak spadne ze sloupu a může si zlámat vaz.“

Starý Sinhálec neztratil svůj zbožný klid, slyše tuto nedůstojnou domněnku.

„Nespadne,“ prohlásil stroze. „V noci mu Buddha spouští z nebes provaz, toho se drží a může klidně spát.“

„Už jsi ten provaz viděl?“ pousmál se András.

„Neviděl, protože je neviditelný. Buddha jej spletl z ničeho.“

„Když jej spletl z ničeho, pak je zajisté neviditelný, to uznávám,“ pokyvoval András dobromyslně.

Jak jen bych mohl toto setkání využít ve svůj prospěch, vrtala Andrásovi hlavou otázka. Ten sloupový svatý má určitě něco společného se svatým zubem. Podívám se tam, snad se dostanu na stopu!

„A jak dlouho stojí ten váš Ramajun na tom sloupu?“ zeptal se starce po krátké odmlce.

„Ó už v dobách dědy mého děda tam stál,“ odpověděl nadšeně starý Sinhálec. „A ještě se nepohnul. Nohy mu už vrostly do sloupu, kolem jeho chodidel si vybudovaly vlaštovky hnízda, protože ho považují za kamennou sochu... A sedí i na jeho ramenou, protože Ramajun je nikdy neodhání.“

V Andrásovi stále více sílilo vědomí, že se s tímto obdivuhodným sloupovým svatým musí seznámit osobně. Nevěřil sice slovům starce, považoval Ramajuna za šikovného kejklíře, je přece tak snadné využít pověřivosti lidí. Ale to je jedno, ať je to jak chce, může mu jen posloužit, podívá-li se na proslulého svatého ostrova.

„Doprovodil bys mě k Ramajunovi?“ ptal se nyní uctivě.

Starý Sinhálec se na něho mlčky podíval. Bylo vidět, že bojuje sám se sebou, ale nakonec přece nemohl odolat pokušení, aby cizince neohromil pohledem na svatého muže.

„Pojď se mnou a dostaneš se k němu,“ odpověděl hrdě. A pak pro své vlastní uklidnění (co kdyby to byla svatokrádež) ještě dodal:

„Nevím sice, zda náš svatý se dá do řeči s feringim, jako jsi ty...“

András přenechal velení nad táborem kaprálovi Jostovi, vzal s sebou malý doprovod a šel za starým Sinhálcem.

Hodiny šplhali po strmých stráních a mezi Andrásem a starcem už nepadlo ani slovo. Jen kamení se drolilo pod nohama vojáků. Nakonec se dostali do dlouhé a klikaté úžlabiny, kterou protékala bystřina. Po jejím břehu potom postupovali jeden za druhým. A pak, tak neočekávaně, až se Andrásovi zdálo, že je to přelud, uviděli za jednou ostrou zátočinou cesty podivného svatého této země.

Užlabina vyústila do kotliny, uprostřed níž se tyčila vysoká skála a na jejím vrcholu čněl do nebes granitový sloup. Na něm stála strnule nehybná tmavá vyzáblá kostnatá postava.

„Ramajun,“ zvolal ve zbožném rozechvění starý Sinhálec.

Vrhl se na kolena a několik okamžiků se v této poloze modlil, pak se opět vzpřímil, a polohlasně pokračuje v modlitbách, začal se šplhat vzhůru po skále.

Dostat se nahoru nebylo těžké. Za ta léta už mnozí podnikli tuto cestu, a tak vzhůru vedly tu a tam i schody. U paty sloupu ležely na kameni květiny a ovoce jako důkaz úcty lidu k sloupovému svatému.

András kývl na svůj doprovod, aby se držel zpátky, a sám se počal šplhat ve stopách starého Sinhálce, aby zakrátko stanul na vrcholu skály u úpatí granitového sloupu. Sloup byl vyšší než on, zdviženou paží se mohl dotknout jeho horního kraje tam, kde byly kostnaté nohy sloupového svatého.

Starý Sinhálec položil své dary, čelem se třikrát dotkl země a rychle se spouštěl ze skály. Určitě se nepovažoval za hodna trávit delší dobu v těsné blízkosti svatého.

András však zůstal nahoře a se zvláštním pocitem si prohlížel strnule stojící podivnou postavu. Jako kdyby byla ulita z bronzu, takový nehybný klid ovládl celé tělo. Obě kostnaté paže nehybně visely, oči byly bez života, viděly sice, ale nedívaly se, jen hustý bílý plnovous se občas pohnul při jemných poryvech větru. Na vrcholku sloupu skutečně hnězdily vlaštovky, jedna z nich seděla na rameni sloupového svatého, a jako by mu šeptala do ucha tajemství, tiše švitořila.

„Ramajune!“ oslovil po chvíli András živou sochu. „Ramajune! Svět tě považuje za velkého mudrce, pověst o tobě se dostala až ke mně... Lid říká, že všechno víš. Že jsi svatý a všemohoucí. Že ani osud, ani příroda nemají před tebou tajemství.“

Svatý jako by neslyšel ani slovo.

„Ramajune!“ volal András hlasitěji, „jsi-li vševědoucí, řekni mi, proč mě žene osud přes moře a světadly. Proč nenajdu nikde na zemi odpočinek? Řekni mi to, Ramajune, a porad' mi, co mám dělat.“

Svatý se nepohnul, ani neodpověděl.

András poodstoupil, aby svatého lépe viděl. Po prvním překvapení se ho zmocnila palčivá zvědavost. Jak ho přimět k řeči, jak oživit toto živé, ale přesto mrtvé lidské tělo.

„Proč neodpovídáš, Ramajune?“ volal s nedočkavým naléháním. „Je snad pod tvou důstojnost, abys odpověděl tomu, kdo se tě uctivě

ptá? I bůh odpovídá svým tvorům! A ty, který se považuješ za pokorného sluhu nejvyšší bytosti, ty na mou otázku neodpovíš?“

Svatý ani teď neodpověděl, jeho strnulé rysy se však zachvěly, ruka se znenadání pohnula a po jeho paži a krku proběhlo chvění. Několik minut trvalo toto trápení svatého. András se mlčky díval na potící se postavu, když se náhle z úst sloupového svatého vydral křik:

„Feringi! Feringi!... Vidíš tu tyč? Tam vedle sebe! Vidíš ji?“

„Vidím,“ odpověděl András udiveně na tuto zvláštní otázku. Domníval se, že mu svatý ukazuje do země vraženou hůl proto, aby ji uvedl jako příklad, a tak aby odpověděl na jeho otázku, následovalo však něco jiného.

Tváře, paže, svaly sloupového svatého se ještě víc roztráslly, jako by nějaká skrytá síla trýznila celou jeho bytost. Se zlobnou nedočkavostí volal na Andráse:

„Chop se té tyče, feringi! Rychle! Poškrab mi jí záda!“

Andráse tak překvapilo toto neočekávané přání, že zůstal celý zkoprnělý, ale pak na něho svatý zavolal hlasem chvějícím se zlostí a utrpením:

„Feringi, poškrabej mi záda!“

András teď už neváhal, vytrhl ze země dlouhou rovnou tyč a její špicí poškrabal záda a prsa svatého od krku až ke kříži. Na to se sluncem a větrem osmahlé tělo pomalu přestalo chvět a z vyschlé tváře svatého muže zářilo blažené uspokojení.

„Stačí, feringi,“ oddechl si nakonec. „Zabodni tyč na její místo.“

András zabodl tyč do země, vrátil se ke sloupu a udiveně zíral vzhůru. Vida, socha ožila! Tělo pozbylo mrazivé strnulosti, tváře se změnilly, do očí se vrátil život. Ramajun stál klidně na svém místě.

„Nediv se, feringi!“ ozval se po chvíli. „Povinností každého věřícího v Buddhu, kdykoli vyhledá sloupového svatého, je chopit se do země vražené tyče a poškrabat mu záda. Tvůj průvodce však na svou povinnost zapomněl a mě záda začala svědit hned, jak jsem vás uviděl. Věř, feringi, největším trápením není hlad ani žízeň, ani teplo či chlad, nýbrž svědění!“

András se vzpamatoval ze svého zmatku i z úcty, se kterou si svatého prohlížel. Nyní cítil k tomuto nešťastníkovi spíš lítost a zvědavost ho podněcovala, aby se dozvěděl tajemství jeho krutého života.

„A proč se nepoškrábeš sám, Ramajune?“

„Můj slib zakazuje provádět takové pohyby,“ odpověděl sloupový svatý, „a svědění je největší zkouškou ze všeho.“

András uznal, že svatý asi mluví pravdu, protože když se člověk nemyje a neopustí nikdy svoje místo, pak může mít opravdu dostatečný důvod k svědění.

„Odpovíš mi teď na mou otázku?“ ptal se András již bez ostychu.

Zdálo se, že svatý přemýšlí. Chvilku mlčel, pak se se široce rozepřenými očima díval do nekonečné dálky a vyřkl jediné slovo.

„Nirvána!“

„Existuje v učení tvé víry něco, co by mě zbavilo ran, jež mi osud udílí?!“

Svatý zíral neochvějně do dále. Zdálo se, jako by jeho tváře znovu ztuhly. Po chvilce opět zvolal:

„Nirvána!“

András už pochopil, že neobdrží srozumitelnou odpověď, ale nakonec přece jen na sloupového svatého vykřikl:

„Co znamená to slovo? Proč odpovídáš nesrozumitelně na mou otázku, neumím to rozluštit.“

Zklamaně hleděl na starce. Už se chystal k odchodu, ale náhle pozoroval v pohledu sloupového svatého změnu. V očích Ramajuna se odrazilo překvapení, pohled upřel na jedno místo a jeho tváře nabyly zlobného výrazu.

András se otočil, aby sledoval směr Ramajunova pohledu, a uviděl dole svůj ozbrojený doprovod.

Pochopil, že Ramajuna zneklidňují ozbrojenci, a proto mu bez jakýchkoli okolků vysvětlil situaci.

„Neznepokojuj se, Ramajune. To je můj doprovod, jsem velitelem těch vojáků... Nepřišli jsme však za tebou. Jdeme do Kandy. Navštívíme velekněze Buddy.“

Snažil se mluvit uklidňujícím způsobem, ale jakmile vyřkl poslední větu, stala se překvapivá věc. Z hrdla sloupového svatého se vydralo zlobné zachroptění, ruce se mu sevřely v pěst a vztekle dupl nohou.

András se díval zaraženě na ten výbuch hněvu. Jakže? Tento člověk, proměněný v sochu, se umí přece jen pohybovat? Nohy mu nezapustily kořeny do kamene, kolena mu neznehybněla po tak dlouhém

čase? A proč právě při zmínce o veleknězi ztratil své důstojné sebeovládání?

Málem by se hnán zvědavostí světce vypytał, ale Ramajun ho předešel.

„Feringi,“ vzkřikl s nenávisťným hněvem. „Zabiješ ho, vid’? Vid’, že ho zabiješ... Zab ho a já pro tebe vymodlím všechna Buddhova požehnání a všechnu jeho slávu!... Zab velekněze, feringi!“

Křičel, přitom vrávoral, kostnatou rukou si trhal vetchý oděv, jako by se chtěl zbavit rdousícího hněvu.

„Je vás mnoho, feringi? Mnoho?“ ptal se úpěnlivě. „Jděte tam všichni, protože chrám je velmi mohutný a tělesná stráž velekněze spí s otevřenýma očima!“

András se údivem ani nedostal ke slovu.

Ramajun vypukl v hořký smích, pak pomalu zmlkl, až se po chvíli uklidnil docela.

Několik minut uplynulo v mlčení; András se zaraženě díval na svatého.

„Divíš se, feringi?... Nerozumíš tomu, vid’, jak se Ramajun mohl tak rozohnit?“

„Ten velekněz musí být tvým zavilým nepřítelem,“ odpověděl András zmateně. Domníval se, že svatý promluví sám od sebe, nechtěl se ho vypyťovat.

„Že nepřítel!...“ zasmál se hořce Ramajun. „Je to tak, jak říkáš. Otrávil mě! Zabil mě, zavraždil, zahubil!... Slyš, feringi, co mi velekněz udělal! Před dvěma lety se naposledy uprázdnil stolec velekněze chrámu v Kandy, a uvědom si, feringi, že velekněz v Kandy je nejbohatší a nejmocnější všude tam, kde vládne Buddhovo učení. Jeho pokladnice je bohatší než pokladnice kteréhokoli krále v Indii a jeho moc nezná mezí. Pokynem ruky vládne králi Kandy... Kdo by nechtěl být prvním Buddhovým sluhou?! I já jsem jím chtěl být! Od dětství to byla moje touha. Nynější velekněz byl mým největším sokem. Já jsem se vydal jednou cestou a on druhou. Za pomoci svého majetku jsem dal postavit sem do té divočiny granitový sloup a postavil jsem se na něj. A stál jsem tam dobrých dvacet let.“

Dvacetkrát mě vysoušel žár suchého období, dvacetkrát mě omývaly monzunové deště, ale nikdy jsem odtud neseštopil a nikdo mě neviděl ani se pohnout, peníze neznečistily moje ruce, neztratil jsem svůj klid a nikdy jsem nepřestal myslet na Buddhu. Každý mě považoval za nejsvatějšího člověka na ostrově...“

Sloupový svatý vysílením zmlkl, ale pak ho znovu ovládlo rozčilení a rozechvělý udýchaně pokračoval ve vyprávění o svém životním osudu.

„A on? Můj sok? On se zatím stále plazil u dvora, našeptával králi, poklonkoval, vlichotil se. Jeho mluvou byla faleš, jeho dechem pokrytectví, jeho myslí podlézavost a jeho srdce bylo plné závisti! Dvacet let jsem trpěl kvůli falši a závisti! A když se místo velekněze uvolnilo, neposadili na ně mě, nýbrž jeho!... Zab ho, feringi, zab ho! Požehnám ti veškerou svou mocí, jen ho zab!... Nechci být dál svatým! Ne, ne! Ať jsem na věky zatracen, jen ať se můžu pomstít!“

András se při tomto výbuchu hněvu ani nedostal ke slovu, jen se celý omráčený díval, jak tělem sloupového svatého lomcuje vášeň.

Náhle se stařec na sloupu naklonil a sahal svou kostnatou rukou po Andrásovi.

„Feringi, pomoz mi dolů! Chci vést tvoje vojáky... Každou horu, každé údolí tady znám jako svou dlaň! Zním každý kout chrámu. Zním podzemní chodby, znám skryš svatého zubu. Zním svatou palmu, znám všechno. Beze mne byste byli ztraceni!...“

Nepočkal ani, až překvapený András vztáhl ruce, ve svém rozčilení se takřka vrhl ze sloupu, a jen taktak se udržel na kraji podstavce. Kdyby ho András nechytil a nesundal na skálu, zajisté by si nejproslulejší sloupový svatý ostrova srazil vaz. András teprve nyní pochopil, jak veliké štěstí ho potkalo. Objal Ramajunova ramena a velmi opatrně ho doprovázel dolů.

Tak je uviděl u paty skály starý Sinhálec, Andrásův průvodce.

Stařec si myslel, že nastal konec světa, ve své hrůze se nejdříve vrhl na břicho, a pak jak svatý s Andrássem poodešel, se náhle rozběhl a mávaje paží, křičel:

„Ramajun!... Ramajun!... Ramajun...“

KAPITOLA DVACÁTÁ DRUHÁ,

ve které sloupový svatý náhle zmizí a svatý zub se promění v černý kouř.

Ve svém odvážném podniku nemohl András ani snít o lepším vůdci, než jakého našel v osobě Ramajuna. Sloupový svatý mluvil pravdu, když tvrdil, že zná každý kout na ostrově jako svou dlaň. Vyzáblý, zahalený do vybledlých hadrů, kráčel po boku Andráse v čele vojáku a vedl setninu rychle, bezpečně a neomylně divokými stezkami hor, po kamenitých výmolech a přes jejich vrcholky.

Po dvoudenním usilovném pochodu dorazila setnina na planinu. Uprostřed této planiny leželo hlavní město Kandy, prastaré sídlo domorodých králů. V blízkosti města se museli nyní pohybovat již opatrněji, protože se dověděli, že král Mahaby s celou svou armádou táboří uvnitř města. András tedy nařídil nejdříve odpočinek a v širokém okruhu postavil stráže, aby ho nepřítel nepřekvapil. Pak poslal do města zvědy, aby mu co nejrychleji přinesli zprávu, jaké má sinhálský král plány a k čemu se chystá.

Den odpočinku probíhal bez zvláštních příhod. Díky Ramajunově pomoci dorazila setnina tak nepozorovaně a rychle, že král Mahaby ještě o ničem nevěděl a beztak by nevěřil, že vojsko feringijů mohlo dorazit až k jeho hlavnímu městu. Teprve druhého dne za svítání hlásili zvědové, že král dostal zprávu o příchodu cizinců a chystá se na ně zaútočit s dvoutisícovou armádou.

„To je ještě to menší zlo, že jich je dvacetkrát tolik jako nás,“ uvažoval András, „ale jak jsou asi vyzbrojeni?“

Avšak příliš ho tato otázka nemusela zneklidňovat. Zvědové vyprávěli a Ramajun jejich slova potvrdil, že kromě luků, oštěpů a štítů se jiné zbraně asi v královské armádě nenajdou. András se tedy mohl spolehnout i na převahu svých střelných zbraní proti mnohonásobně přesile.

Jenže jeho úmyslem nebylo, aby bojoval zbraněmi proti Sinhálcům! Právě proto se rozhodl získat svatý zub, proto zavolal časně ráno do svého stanu Ramajuna a kaprála Josta a ve třech se radili, jak by měli ukončit svůj odvážný podnik.

Sloupový svatý byl ve své netrpělivosti ochoten je okamžitě dovést podzemními cestami ke skryšši svatého zubu v kandyjském velechrámu.

„Nezdržuj se, feringi!“ naléhal rozčileně kostnatý stařec. „Musíš na velekněze udeřit náhle, jinak ti uteče i se svatým zubem! Pak by bylo všechno ztraceno a moc by mu zůstala!“

András uznal, že spěch je namístě, ale chtěl se také postarat o setninu, než se vydá na svou tajemnou cestu. Jak má bez bitvy zabránit útoku krále Mahabyho, jak má upoutat velkou královu armádu, než získá svatý zub? Tuto otázku musí ještě vyřešit.

„Blízko odtud jsem viděl vhodné údolí,“ vysvětloval svůj plán kaprál Jost, „stáhneme se tam a opevníme se. Tam zadržíme královskou armádu třeba měsíc.“

Plán se zdál dobrý, a proto setnina ještě v téže hodině začala s přesunem do úzkého údolí se strmými skalnatými stěnami. Vstup do údolí opevnili valy a silnými kmeny.

„Val musíte co nejvíc obsadit ozbrojenými muži, aby se královská armáda netroufala přiblížit,“ vydal András ještě poslední rozkazy kaprálu Jostovi. „Několik poplašných výstřelů stačí, na nepřítel budete střílet jen v krajním případě.“

Poté co vše vyřídil, vydal se András pod velením Ramajuna s deseti vybranými vojáky na cestu, aby v tajných stezkách našli chodbu vedoucí do velechrámu. Nemuseli dlouho hledat, sloupový svatý je vedl s neomylnou jistotou blížkým hustým lesem, takže se po hodině zastavili u tmavého vchodu do jeskyně.

Celé okolí se zdálo mrtvé, opuštěné. Lidé sem chodili asi jen málokdy, a kdo se sem náhodou dostal, ten se tu dlouho nezdržoval. Kolem jeskyně, v měkké půdě, byly zřetelně vidět stopy velkých tlap a u vchodu se bělely roztroušené lidské a zvířecí kosti.

„Ramajune!“ zastavil se András zděšeně, jakmile zpozoroval stopy a kosti. „To jsou stopy tygra! Zde žijí tygři! Dokazují to i kosti! Bylo by snad lepší, kdybychom šli jinudy.“

Ramajun však klidně vešel do jeskyně a odtamtud volal na Andrása a na vojáky.

„Pojďte klidně! To je všechno podfuk!... Tyto stopy tygra vtiskují kněží do půdy uříznutými tygřími tlapami. I kosti tady roztrousili, aby se jeskyni každý vyhnul.“

S tím zmizel v jeskyni. Ani András se teď už nezdráhal a následoval Ramajuna se svými vojáky.

Skutečně, uvnitř se jeskyně zúžila natolik, že by tam šelmy ani nemohly být. Pak následovala vrata ve skále, kterými se mohl člověk protáhnout jen bokem, a za nimi zela dlouhá kamenná chodba.

Ramajun prolezl s naprostou jistotou vraty ve skále a mával na ně již z chodby, ukazuje, aby vojáci zapálili pochodně a postupovali za ním.

Chodba se zdála nekonečná. Zatuchlý vzduch naplňoval celý prostor, vlhký průvan narážel do tváří vojáků, kteří za rudé záře planoucích pochodní postupovali jeden za druhým. Nebyla to přírodní chodba. Všude bylo vidět stopy po namáhavé práci: kolem dokola na stěnách strašily návštěvníky podobizny různých oblud a strašidel.

Už hodinu postupovali touto tajemnou a dusivou chodbou. Nadělali málo hluku, ticho rušilo jen pištění potkanů, kteří jim probíhali pod nohama. Nezdálo se, že by se jejich cesta blížila ke konci, najednou se však slouповý svatý zarazil a zdviženou rukou nabádal k tichu.

András a vojáci se okamžitě zarazili. S napětím naslouchali, co se v dále děje, jak to činil i Ramajun, ale trvalo to chvíli, než uslyšeli z chodby tichý dusot.

„Přicházejí!“ pošeptal Andrásovi slouповý svatý, „ti bídáci přicházejí, za chvíli tu budou! Rychle zhasněte pochodně, postavte se po obou stranách chodby, a ať se nikdo ani nehne!“

Pochodně zhasly, hluboká tma obklopila malý oddíl. I když s sebou András přivedl nejdůležitější ze své setniny, každému z nich, i jemu samotnému, se rozbušilo srdce.

Nad nimi se tyčila skála do výše několika tisíc metrů. Za nimi byla vlhká stěna. Nebylo nic vidět a ozvat se nebylo radno – němí, slepí, obklopení vlhkým zatuchlým vzduchem očekávali neznámého nepřítel, kterým mohl být jak člověk, tak i šelma, mohlo jich být málo, ale i mnoho...

András napjatě poslouchal. Tasil šavli a byl připraven, nedovedl si však představit, jak by svou zbraň mohl ve tmě použít.

Dupot každou chvílí sílil, přicházeli.

„Je jich mnoho,“ zašeptal Ramajun a v jeho ruce se zaleskla dýka, kterou dostal od Andráse. „Ani netuší, že tu na ně čekáme... Jen ať přijdou!“

András se divil, že ti tam je nezpozorovali, zatímco Ramajun tak rychle spatřil, že přicházejí. Bylo to však pochopitelné, sloupový svatý trávil dvacet let v divočině a tento život zázračně zostřil všechny jeho smysly. Nabyt zraku i sluchu jako šelmy z pralesa, uviděl a uslyšel i to, co jiný smrtelník mohl sotva zjistit.

Zatímco András ostražitě pozoroval tmu, až ho rozbolely oči, pocítil náhle na paži stisk Ramajunovy ruky.

„Co se stalo?“ trhl sebou.

Sloupový svatý neodpověděl, jen na stisku jeho ruky bylo cítit, že se něco děje. A skutečně. V chodbě nastalo opět hluboké ticho, žádný hluk již nebyl slyšet.

„Zastavili se,“ zašeptal svatý a ve svém hněvu a v rozčilení tiskl Andrásovu paži jako svěrák.

Dupot se ozval ještě jednou, ale již tišeji, vzdaloval se, až nakonec v dále úplně utichl.

„Vrátili se! Vrátili se, bídáci!“ volal Ramajun vášnivě.

„Že by nás byli zpozorovali?“ zapaloval András znovu svou pochodeň. „Přece jsme se ani nepohnuli.“

„Ucítili kouř pochodně!“ zasmál se posupně svatý. „Ó, ti mají jemné nosy... Pospěšme za nimi. Musíme je dostihnout dřív, než se dostanou do chrámu, jinak naši přítomnost prozradí!“

Pokračovali tedy rychle v pochodu. V čele kráčel sloupový svatý, pak András a za nimi následovali poklusem vojáci. V rukou jim plápolaly pochodně, za nimi se táhl jejich dým a zbraně řinčely o vyčnívající kameny.

Náhle jako by se vynořilo z podzemí matné světlo.

Stanuli ve velké sloupové síni.

Pilíře s hlavami slonů, vytesané útočící obludy, obrovské kamenné modly držely nesmírnou tíhu stropu. Všude panovalo hrůzostrašné přítmí, jen od vzdálenějšího vchodu se dovnitř linulo světlo.

Mezi sloupy a modlami se klikatily chodby a mizely v pološeru chrámu. Jinde zase vlály zlatem protkávané a drahokamy zdobené

závěsy, za jejichž krásou se dala vytušit ukrytá tlustá těla sedících pozlacených soch bohů.

András se nestačil ani rozhlédnout, svatý uchopil jeho ruku a táhl ho za sebou do hloubi sloupoví. Kolem dokola nikde ani živáčka: kněží zmizeli, utekli nebo je pozorovali z úkrytu.

Ramajun se však o to vůbec nestaral. Táhl za sebou Andráse, velkými skoky pádil mezi sloupy, až se pak náhle zarazil před obrovskou sochou Buddhy, která se před nimi tyčila.

Buddha seděl na zlatém trůnu, v klíně skrýval zlatou truhličku a celý zářil zlatem a ozdobným smaltem. Na schodech vedoucích k trůnu ležela hromada zlatých a stříbrných předmětů – byly to dary věřících.

Sloupový svatý nezavadil o toto bohatství ani pohledem. Udýchaně vyběhl po schodech k trůnu, až mu od nohou odletovaly šperky a drahokamy, pak se vydrápal na opěradlo trůnu a rychle nadzdvihl víko zlaté truhličky, kterou měla socha na klíně. Uvnitř truhlice otvíral další a další víčka, vrhl pohled dovnitř a jako ten, kdo je připraven na to, že tam nic nenajde, rozčileně a udýchaně se vyšplhal dál po kulatém lesklém břiše na prsa sochy, prohledal ji v podpaží a skončil u jejích otevřených úst. Dychtivě tam sáhl, chvilku něco hledal a pak zklamaně ruku opět vytáhl.

„Odnegli ho! Odnegli svatý zub!“ syčel a tvář měl zkřivenou hněvem. Pak se opět klouzavým pohybem sesunul na schody trůnu.

Nyní si už nevšímal ani Andráse. Postavil se čelem k soše, a jako by k ní mluvil, volal:

„Tvůj chrám je prázdný? Prázdný!?!... Chceš mi namluvit, že všichni uprchli?! Chceš to namluvit feringijům?! Jenže teď nemáš co dělat s feringiji, nýbrž se mnou, s Ramajunem!... Znáš Ramajuna? Znáš svého sloupového svatého? Mě neošidíš, protože já znám tajemství deset tisíc let staré palmy! Víím, že tvoji kněží jsou tam, že odtamtud se nám vysmívají!... Smějí se? Dobře, jen ať se smějí!“

Náhle se otočil, seběhl po schodech trůnu a nikoho si nevšímaje běžel k východu.

András udiveně pozoroval, co se děje. Viděl, jak sloupový svatý křičel na Buddhovu sochu, viděl, jak zlostí téměř nepřičetný proběhl vedle něho. Cítil, že zde kolem strašidelných kamenných obrů vše

dvacet let potlačovaná msta, vedle níž se zdají jeho dobrodružné plány na získání svatého zubu zcela malicherné. Chvilku stál nerozhodně, netroufal si, ale nechtěl zastavit sloupového svatého. Vzchopil se teprve tehdy, až mu vyzáblá postava zmizela mezi sloupy.

Zdalo se, že Ramajun chce opustit chrám, ale nestalo se tak. Jen vyhlédl na dvůr, podíval se na obrovskou palmu, která se tyčila nad vchodem, pak opět ustoupil, a drže dýku v ruce, náhle zmizel uvnitř tajnými dveřmi.

András a jeho druzi se rozčileně a nemohoucne rozhlíželi. Co mají dělat a kudy mají jít bez vedení svatého ze sloupu? Pátravě si prohlíželi každý kout chrámu, pak vyšli ven a v jednom houfu se zastavili u obrovské palmy.

Stařec velikán, i když mu nebylo deset tisíc let, a ani ho nesázel sám Buddha, jak to vyprávěl svatý ze sloupu, byl určitě pamětníkem několika staletí. Jeho popraskaný vyschlý kmen nemohli obejmout ani tři lidé, a ani nahoře ve vrcholku se už nezelenalo žádné listí, visely tam jen nějaké seschlé pahýly.

Netrpělivě a s bezradným očekáváním se dívali vojáci vzhůru na starou palmu. Náhle se nahoře v nesmírné výši objevil bílý plášť, pak druhý a třetí.

„Jsou to kněží!“ vykřikl překvapeně András. „Ramajun našel kněze!“

A skutečně, v koruně palmy se objevil velekněz a jeho pomocníci. Ramajun znal tajemství palmy, znal točité schody uvnitř stromu vedoucí nahoru, kde se nacházela tajná skrýš, a s dýkou v ruce, mávaje pochodní, se vrhl do posledního útočiště velekněze, aby se mu odměnil za dvacet let nelidského života poustevníka.

Postavy v bílých pláštích mohly prchat před svým nelítostným pronásledovatelem jen vzhůru. András a jeho druzi s úzkostí pozorovali nešťastníky... Pak se na vrcholku objevila i kostnatá postava sloupového svatého, ale v tu chvíli zahalil postavy zápasících jemný kouř, který houstl, a už se z palmy vylily černé mraky dýmu jako z obrovského komína.

„Palma hoří!“ volali vojáci a strnule zírali na strašidelnou podívanou.

Z výšky bylo slyšet strašný nářek – sloupový svatý schválně nebo náhodou palmu skutečně podpálil. Mezi jednotlivými závany dýmu bylo vidět bílé postavy kněží, zablýskla se Ramajunova dýka, ale v této chvíli již vyrazil z palmy hrozivý plamen a za několik okamžiků nebylo vidět nic jiného než sto metrů vysoký ohnivý sloup.

Burácivě hořící kmen se pomalu naklonil a začal se kácet. András se svými druhy se rychle skryl v chrámu a odtamtud se díval, jak žhavá palma padá svou obrovskou masou na stěny chrámu a rozpadá se v jiskřící ohnivý déšť.

Spodní část palmy byla ještě žhavá, pak uhlíky nabyly tmavšího zabarvení, nakonec úplně zčernaly, a i poslední cáry dýmu se rozplynuly. Kněží, velekněz i mstící se sloupový svatý, všichni zahynuli v jejich plamenech.

A co svatý zub?

Jestliže ho měli kněží, pak shořel. Jedině že by ho v posledním okamžiku zachránil Buddha a vynesl ho k sobě na nebesa...

András se omámeně díval na zčernalé zbytky obrovské palmy. Události proběhly tak rychle a tak bouřlivě, že se jen stěží mohl vzpamatovat.

Co má dělat? To, kvůli čemu přišel do tohoto nebezpečného chrámu, svatý zub, na jehož získání stavěl celý svůj nebezpečný plán, to bylo bezpochyby zničeno. Ovšem nepřivlastní-li si kouzelnou sílu, kterou domorodci připisují svatému zubu, bude muset podstoupit ozbrojený boj s armádami krále Mahabyho.

Jen kdyby se býval ten sloupový svatý tak nerozduřil, pomyslel si hořce. Když na tom sloupu mohl stát dvacet let, tak už měl chvilku počkat, než velekněze chytne. Nejlepší je nespolečovat se s žádnými svatými, ať jsou nebeští nebo pozemští...

Jak tak dumal, dostal skvělý nápad. Zůstala tam ta zlatá truhlice, kterou před chvílí viděl v Buddhově klíně. A v souvislosti s tou truhličkou ho napadlo, že je konečně úplně jedno, zda vlastní svatý zub, nebo ne, důležité je, aby domorodci uvěřili, že se jim tuto relikvii kouzelné moci podařilo získat.

„Rychle! Zpátky k modle!“ vydal rozkaz a sám šel v čele po tmavých chodbách kolem sloupů.

Se strnulým úsměvem a holým lesklým břichem se před nimi hrozivě tyčil mohutný kolos. Jako před chvílí sloupový svatý vyšplhali nyní čtyři vojáci na zlatý trůn, pak do prostorného klína modly a rychle přinesli zlatou truhlici vykládanou drahokamy.

András otevřel ozdobné víko, ale přitom neměl žádnou představu o tom, co tam najde. Přesto se ho však zmocnila zvědavost, když v truhlici uviděl další a další, stále ozdobnější truhličky. Velká zlatá truhlice jich obsahovala ještě šest, do sebe vsunutých.

Ta poslední, nejmenší truhlička zdobená smaragdy, rubíny a perlami způsobila velké zklamání sloupového svatého. Také András v ní nenašel nic jiného než lotosový květ vyšívaný zlatou nití, ale kalich květu, který byl podšit hedvábím a byl pravděpodobně skrytí svatého zubu, byl prázdný.

„To je jedno,“ uklidňoval sám sebe a také své zklamané vojáky András. „Ať máme svatý zub, nebo ne, důležité je, že máme truhlici!... Stejně do ní nebude vidět.“

S tím pozavíral zámky vnitřních truhliček, nakonec zamkl i největší a vytáhl z ní krásně zdobený klíč. Teprve pak strnul, uvědomil si, že vlastně nemají ani potuchy, kde mají v tom sloupovém labyrintu hledat východ do podzemní chodby.

I vojáci se zmateně ohlíželi. Ani jeden z nich nedovedl říci, kudy se do chrámu dostali. Všude samé sloupy, pilíře a sochy a v tom pološeru vnikalo do chrámu světlo jedině vchodem.

„Tak půjdeme přes město!“ rozhodl odvážně András. „Ať každý vidí, že odvážíme svatý zub! A nebo alespoň jeho schránku!“

Čtyři vojáci vzali truhlici na ramena, ostatní je obklopili a s tasenými šavlemi vyšli z přítmi chrámu, překročili zuhelnatělé kusy obrovské palmy a opustili prázdný chrám svatého zubu.

KAPITOLA DVACÁTÁ TŘETÍ,

*ve které se dvě armády rozcházejí v míru, pouze jeden král
na bojišti nařiká.*

Když András a pomstychtivý netrpělivý sloupový svatý opustili tábořiště, velení převzal kaprál Jost. Malý tělnatý usměvavý človíček si s klidem podrobně prohlédl nouzové opevnění, a protože doposud neměli žádnou zprávu o nepříteli, zbývalo mu dost času opevnění ještě zesílit.

Většina mužstva přivázela obrovské kmeny a velké balvany, a tak opevnění stále rostlo. Jiní se zase zabývali střelnými zbraněmi, uvedli do bojové pohotovosti svoje jediné malé dělo a přinesli střelivo a dělové koule za hradby. Malé dělo nakonec postavili na vrchol opevnění, aby odtud hrdě nahlíželo na široké prostranství před údolím.

Uplynula hodina, vojáci skončili s opevňovacími pracemi a zbývala jenom zkouška. Kaprál Jost si dal zavolat čtyři nejsilnější vojáky, po dvou se chopili dlouhých těžkých kamenů, rozhoupali je a vrazili jimi do opevnění. Nic se však nestalo, hradba ze silných kmenů a kamenů při zkoušce obstála. Jen na jednom místě se trochu zachvěla, tam však ji rychle upevnili právě těmi kmeny, které užili jako beranidla.

Když byli se vším hotovi, nařídil kaprál Jost, aby se celá setnina stáhla za hradbu. Štěrbinou ve skále, kterou ponechali jako vchod, vstupovali vojáci po jednom do opevnění a uvnitř si spokojeně prohlíželi dobře chráněnou malou skalní pevnost. Pouze stráže zůstaly venku. Hlídkovaly úplně až na okraji města a pozorovaly, jak opouští armáda sinhálského krále svoje sídlo.

Uvnitř údolí za palisádami uspořádal kaprál Jost bojová postavení své setniny. Na vrchol hradeb umístil dobře kryté ozbrojence, zvláště přitom dbal na oba konce palisády, kde se mohutná hradba opírala o skálu. Zabezpečil, aby nepřítel náhodou nepřelezl skály a neudeřil na ně shora.

Bodrý kaprál sám souhlasil s Andrásovým záměrem, aby se pokud možno vyhnuli střetnutí a nerovné válce šípů proti střelným zbraním,

nepůsobili zbytečné krveprolití, a právě proto vydal vojákům přísný rozkaz:

„Dokud nepřikážu jinak, střílejte výhradně před nohy bojovníků linie. A nebo nad jejich hlavy!“

Kaprál Jost chtěl udiveným vojákům vysvětlit smysl toho zvláštního rozkazu, a také s tím i začal, ale pak už na další vysvětlování nebyl čas. Přes louku přibíhaly stráže.

„Blíží se král se svou armádou!“

Po příchodu stráží uzavřeli mezi kameny i poslední skulinu.

V údolí nastalo hluboké ticho, jen z dálky bylo slyšet hrozivý temný hukot, jako když se blíží bouře a z dále hřmí.

Kaprál Jost se ještě jednou podíval na opevnění, na skupiny vojáků schovaných ve svých úkrytech, pak se sám vyšplhal na palisádu, zaujal místo u děla a prohlížel si široké prostranství pod nimi.

Pohled, který se mu naskytl, nebyl uklidňující. Obrovská armáda domorodců – mohlo jich být asi dva tisíce – se valila kupředu. Ve třech širokých řadách kráčeli v první linii lučištníci a bojovníci se štítů, pak následovaly tři řady vojáků s oštěpy a vzadu v této široké černající se vřavě velení armády...

Zdálo se, že král Mahaby není zbabělec, postupoval totiž hned za bojovníky s oštěpy. Nešel, seděl na obrovském slonu pod baldachýnem ozdobeným brokátlem a střapci. Král potřeboval slona i proto, že byl velmi tlustý, jeho tučné tělo přetévalo přes krunýř nádherného oděvu. Na hlavě mu spočívala koruna, zdobená drahokamy.

Vedle králova slona šli dva pestře odění bojovníci, kteří tloukli do neznámého, bubnům podobného nástroje, a rytmus bubnování doprovázeli mocnými výkřiky.

Armáda se rychle blížila. Kaprál Jost viděl odhodlané a zanícené tváře domorodců, a zanedlouho porozuměl i opakovanému volání kněží:

„Kupředu, bojovníci! Kupředu proti feringijům! Buddhův svatý zub je náš!“

V tom křiku, v rytmickém zvuku bubnů a ve vření armád bylo něco nebezpečného. Domorodci postupovali odhodlaně, takřka v transu a s takovou průbojností, až se kaprálovi Jostovi zdálo, že je smetou se vším všudy.

Náhle se však stalo něco jiného. Král Mahaby se vztyčil na svém slonu a vykřikl strašlivým hlasem. Na tento křik se celá armáda okamžitě zastavila a ztichla, bylo vidět pouze jeden pohyb, první řady napjaly tětivy.

Na to se postavila do čela vojska postava v bílém plášti a obrácena k opevnění, začala hlasitě volat.

„Feringijové!“ ozval se ostře její hlas. „Feringijové! Vidíme, že jste se před námi schovali. Ale i uvnitř země byste byli na špatném místě, protože nemůžete uprchnout před strašným hněvem krále Mahabyho! S námi je Buddhova moc a jménem Buddhy vám král Mahaby rozkazuje, odhodte zbraně, přistupte před krále, jinak zemřete ohňovou smrtí!“

Nahoře na palisádě byli vojáci připraveni ke střelbě, u malého děla byl připraven hořící doutnák. Kaprál Jost ještě okamžik vyčkával, pak sám namířil dělo a dal rozkaz k palbě pod nohy prvního sledu armády. Malé dělo se ozvalo zábleskem a duněním a také pušky zahřměly. Před armádou vystříkla hlína a z opevnění se po výstřelech valil dým.

Kaprál Jost pozoroval za dělem události.

Sinhálská armáda, která se doposud jen zřídka kdy střetla s oddíly vyzbrojenými střelnými zbraněmi a dělo ještě nikdy neviděla, po výstřelech rázem zakolísala. Její široké řady se rozpadly, mnozí z bojovníků se vrhli na zem, krotký slon vztyčil chobot a hlasitě troubil. Král Mahaby spadl do svých polštářů a přidržoval si na hlavě korunu.

Několik minut v armádě vládl zmatek a děs. Jediná salva, a kaprál Jost s tím počítal, však nemohla vyhrát bitvu ani zastavit postup nepřítelů.

Jakmile Sinhálci uviděli, že jim vlastně rány nezpůsobily žádnou škodu, opět se dole na louce seřadili. I král Mahaby nabyl znovu své důstojnosti a kněží po krátké debatě začali armádu přesvědčovat o tom, že Buddha zmaří zbraně feringiů – ať hřměly sebevíce, neublížily jim, a také by pravověrným bojovníkům Buddha ani ublížit nemohly.

Sinhálská armáda se brzy vzpamatovala. Opět zavířily bubny, první řady se vrhly kupředu, tětivy se napnuly a velké mračno šípů letělo k opevnění. Šípy bubnovaly na hradby jako kroupy, jejich větší část se odrazila od skály, zbylé prolétly nad hlavami obránců.

Na kaprálův rozkaz se ozývala salva za salvou, ale nyní už nepůsobila tak jako předtím, a luky a oštěpy vyzbrojená armáda postupovala s nadšením dál a uprostřed palby. Oštěpy svištěly ve vzduchu, průrůž kamenů dopadala na opevnění a jako hejno ptáků svištěly nad ním stále nové a nové mraky šípů.

Šípy brzy našly v hradbách škvíry, jeden z vojáků byl zraněn na ruce a s bolestným zasyknutím upustil pušku. Jiní nedočkavě volali na kaprála Josta:

„Co bude s námi? Proč se nebráníme?“

Kaprál Jost za dělem nehybně pozoroval stále se blížící armádu. Nad hlavou mu létaly oštěpy, kameny mu dopadaly k nohám a šípy svištěly nebezpečně blízko. Ještě minuta, a jsou ztraceni...

Co má dělat? Ať zněl rozkaz poručíka Jelkyho jakkoli, nyní už musí nabít dělo kartáčem a musejí se bránit se zbraněmi v rukou, jinak tu všichni zahynou, uvažoval o situaci. Chvilku se díval do dálav, pak povolil svým vojákům skutečně použít zbraně a namířil hlaveň děla na první řady sinhálské armády.

Malý oddíl zatím postupoval pomalu po nádvoří chrámu. Sedmkrát prázdná svatá truhlice se leskla na ramenou vojáků, ostatní šli kolem nich s tasenými šavlemi.

Pro čtyři lidi nebyla truhlice žádnou zátěží, jejich kroky zpomalovala spíše opatrnost. Věděli sice, že král Mahaby již mezi tím zajisté vyrazil se svou armádou z města, nemohli však vědět, zda nezanechal v městě svoje vojáky a zda se tu někde neskrývají kněží v bílých pláštích a náhle na ně nezaútočí.

Dvůr chrámu obklopovaly nízké stavby, pravděpodobně kláštery. Když prošli kolem budov, setkali se náhle se zvláštním houfem. Neočekávané střetnutí je také zarazilo, na chvílku se udiveně zastavili, ale ještě včas se vzpamatovali.

„Jaj, jaj! S námi je konec!... Zahyneme!...“, zoufalé volání naplňovalo prostory nádvoří chrámu.

U vrat naříkali lidé a v beznaději se vrhali na zem. Starci, ženy, děti. Mohlo jich být asi sto. Nyní již bylo zřejmé, že oplakávají shořelou obří palmu, vstoupit na nádvoří si však netroufali.

Po prvním leknutí se András rychle vzpamatoval. Jednoho z vojáků, který dobře mluvil sinhálsky, postavil do čela oddílu, aby hlasitě volal.

„Místo pro svatý zub! Místo pro svatý zub Buddha!“

Na to pak nastal skutečně veliký pláč a nářek. Jakmile naříkající uviděli zlatou truhlici, se zděšenou úctou se rozprchli a jejich nářek ještě zesílil.

„Feringijové ho nesou... Mají svatý zub!“ volali zoufale.

Starci se bušili v prsa, trhali si plnovous v žalu, že se museli dožít tohoto strašného dne. Ženy se vrhly plačky na zem a naříkaly. A také děti, i když z toho všeho nic nechápaly, přidávaly se k nářku dospělých, pokud jim hlas stačil.

András se svým oddílem bez překážek prošli městem. Obyvatelé bambusových chýší, starci či mladí, polekaně pobíhali kolem nich. Když uviděli truhlici, lesknoucí se ve sluneční záři, dali se okamžitě do hlasitého nářku, vrhali se do prachu, zatímco voják stále volal:

„Místo pro svatý zub! Místo pro svatý zub Buddha!“

Nakonec se malý oddíl dostal z města a ozvěny nářku přinášely již jen poryvy větru. Na Andrásovo pobízení postupovali rychleji a po

hodinovém pochodu uslyšeli jiný hluk: rachot výstřelů a bojovou vřavu.

András nařídil, aby co nejrychleji postupovali ke svému táboru.

Už věděl, jakou kouzelnou moc má i ta prázdná truhlice, když se lidé domnívají, že ukrývá svatý zub... Strachoval se jen, aby včas došli.

Rychle se vyšplhali na mírnější svah, odkud uviděli vřavu vojáků královské armády. Sinhálci se právě vrhli na opevnění v údolí, kde se to hemžilo a vřelo u paty palisády. První řady už začaly šplhat na opevnění a nevadilo jim, že někteří z nich padli raněni výstřely.

András se na okamžik zastavil a zkoumal situaci. Ano. Snad ještě není pozdě, ale jisté je, že kaprál Jost musí okamžitě zahájit na útočníky dělovou palbu, nechce-li tam zahynout s celou setninou. To však není možné, nepřišel na ostrov, aby vraždil, ale aby nastolil mír.

Nařídil svým vojákům, aby zlatou truhlici zvedli do výše.

Rychlými kroky, ale přesto důstojně, spěchali dolů, ukazující přitom truhlici, a odvážně si to namířili přímo k opevnění.

„Místo pro svatý zub! Místo pro svatý zub Buddha!“ volal z plna hrdla voják, a když na chvíli přestal, vyvolával místo něho András neméně silným hlasem.

V útočící armádě nastal nejprve mírný pohyb, jako když víchř poprvé zasáhne les. Pak nastal nevýslovný zmatek. Sinhálci zpozorovali vysoko zdviženou truhlici a v nábožné hrůze jí utíkali z cesty. Odhazující zbraně, s nářkem se vrhali na zem.

András postupoval jako po ulici, která se před ním otvírala, a vedl svůj oddíl k opevnění. Už viděl, že tam pod ochranou zbraní otvírají v hradbách průrvu... Když se jim tam podaří dojít, bitvu vyhráli! Objevení truhlice upoutalo pozornost domorodé armády, nyní nastal okamžik, který rozhodne o všem. Podaří se jim této chvíli využít? A nebo ji promarní?

Necelých sto kroků je dělilo od opevnění, když tu nastal nebezpečný obrat.

Král Mahaby se náhle vzpamatoval z překvapení a začal zuřivě křičet:

„Zabte je!... Zabte ferengije!“

I jeden kněz v bílém hávu počal křičet, chtěl v rychlém domorodém jazyce vojákům vysvětlit, že svatá relikvie má moc pouze v jejich rukou, v rukou feringijů není nic platná. Volání a křik však neměly valný úspěch. Za minutu nemohly vymýtit pověru, která byla v lidech pěstována po staletí.

Tak téměř v posledním okamžiku se vrhli svými oštěpy na nosiče truhlice sami kněží. Tři namířili na Andrásův oddíl. Boj byl krátký, pod jiskřivými údery mečů daleko odlétly oštěpy a ti v bílém hávu zdrceně vrávorali uprostřed nehybné armády.

András a jeho druzi zmizeli ve skalní štěrbině, a již v příštím okamžiku stáli na vrchu palisády, zdvihající zlatou truhlici vysoko nad hlavu tak, aby ji všichni mohli vidět.

Sám András vystoupil na výše položenou skálu a promluvil k smutné, zaražené armádě. Silný dobromyslný tón jeho hlasu ovládl bojiště.

„Lidé! Svatý zub Buddha je náš! Je konec války! Buddha tomu tak chtěl! Buddha nechce krveprolití, jděte domů, buďte v pokoji!“

Dole na louce nastalo hrobové ticho. Sinhálci si šeptali, radili se, mysleli si, že feringi mluvil se samotným Buddhou. Na Andrásova slova se armáda začala nezadržitelně rozcházet. Vzala s sebou všechny raněné a padlé.

Marně volali kněží, marně křičel král Mahaby hněvem celý bez sebe, bojovníci odcházeli plačky domů. Když Andrásova setnina v míru opustila skalní úžlabinu, odebral se i král, i když s nadávkami, spolu se svými naříkajícími kněžími za svou armádou.

Slunce už pokleslo k obzoru a jeho rudá zář prorážela lehkými podvečerními mraky.

Vojáci i statečný kaprál Jost obklopili s velkou radostí a obdivem svého poručíka.

„Ti nás zahnali do úzkých! Nu, kdybyste nepřinesli svatý zub, to bychom měli těžký večer...“

„Žádný svatý zub nemáme! Ošidili jsme kněze i všechny ostatní!“ otevřel András s úsměvem truhlici.

Zatímco kaprál Jost zaraženě hleděl do prázdnoty poslední truhličky, András se i se svým doprovodem, který ho tak statečně provázel na jeho dobrodružné cestě, srdečně rozesmál...

Setnina strávila z opatrnosti noc přeci jen v opevněném údolí. Strážné ohně vysoko plápolaly a dole odpočívali zdravým spánkem vojáci po útrapách vyčerpávajícího dne. Nazítří se malá armáda probudila s veselou náladou a plna čerstvých sil se ještě za ranního chladu vydala na zpáteční cestu do Kolomba.

KAPITOLA DVACÁTÁ ČTVRTÁ,

ve které se András Jelkymu zdají divné věci, a nakonec se probudí v ještě divnějších.

Válečné tažení v Kandy učinilo z Andráse Jelkyho slavného člověka.

V Kolombu byli i nejvážnější občané ochotni přísahat na to, že András Jelky patří mezi „největší vojevůdce naší doby“, byli i tací, kteří ho přirovnávali k Alexandru Velikému, jiní zase srovnávali jeho geniální vojevůdcovství s činy Julia Caesara, a určitě by bývali i tací, kteří by našeho hrdinu postavili po bok Napoleona, kdyby tehdy Napoleon už byl žil.

András se i při svých starostech sotva udržel, aby se neusmíval, když viděl, za jak velkého vojevůdce ho mají, i když mu bylo jasné, že občané města ho oslavují za rychlé vítězství, a nikoli proto, na co byl pyšný sám: že vyhrál válku bez prolité krve. Často přemýšlel o tom, jak by se dívali jeho drazí rodiče i jeho kamarádi z Baji na to, že on, jejich druh ve hrách, se stal tak proslulým; a je také pravda, že by měl po večerech o čem vyprávět, kdyby ho nějaký dobrý duch přenesl do jeho rodného města na břehu Dunaje.

Dlouho však oslavování vychutnávat nemohl.

Po uznání jeho hrdinných skutků přicházely z Batávie nové velmi důrazné rozkazy: Musí se ihned vydat na další cestu, aby udržel pořádek v koloniích. Čtrnáct dní po vítězství u Kandy se tedy rozloučil s vděčnými představiteli Kolomba, kteří mu na cestu přidali diplom o čestném občanství města, a s celou svou setninou odplul směrem k ostrovu Banda.

Na prvních dvou zastávkách své cesty na ostrovech Banda a Amboina lehce vyřešil úkoly, které mu byly svěřeny. Mírovým jednáním opět nastolil dobrý vztah mezi domorodci a Holanďany, jako zplnomocněnec podepsal nově uzavřené smlouvy a po deseti dnech se opět vydal na cestu k poslední zastávce svého putování, na ostrov Ternate.

Dovedete si asi představit, s jakou radostí nasedal na loď.

Na začátku cesty se obával, že svůj domov v Batávii neuvidí snad několik let, že bude dlouho odloučen od své milované ženy – a vida! Neopustí-li ho štěstí, může se brzo vrátit. A právě proto se během desetidenní plavby notně vypytał kaprála Josta a vojáků, kteří už znali tyto části ostrovní říše, na jejich příští cíl, aby pak o to rychleji a důrazněji mohl ukončit svoje pověření.

V tom, co se dověděl, neviděl v prvním okamžiku nic zvláštního.

Ternate patřilo k nejdůležitějším ostrovům holandských kolonií, pěstujícím koření. Holanďtí obchodníci vykoupili spoustu vanilky, pepře, muškátových oříšků a jiného vzácného východního koření tohoto ostrova a odváželi je do Evropy. Holandská obchodní společnost měla z obchodu s kořením obrovský zisk, a právě proto bylo pro ni důležité, aby její obchody nebyly překaženy jinými kolonialisty.

V zájmu toho uzavírala s domorodými králi ostrova dohody a přísně střežila jejich dodržování. I s králem na Ternate uzavřeli holanďtí obchodníci podobnou smlouvu: Král se zavázal, že na ostrově ponechá jen tolik koření, kolik mohou Holanďané v Evropě prodat, a zbývající rostliny pak zničí, aby je nemohli využít jiní kolonialisté.

András a jeho setnina měli tyto dohody zkontrolovat, protože společnost v Batávii se dozvěděla, že domorodý král nedodrží úmluvu o ničení přebytečného koření, čímž ohrožuje překupnické právo Holanďanů. Upřímně řečeno, András nepřistupoval v příliš dobré náladě k plnění tohoto úkolu, protože mu bylo líto ničit ty drahé rostliny. Co mohl však dělat, jeho rodina ho už připoutala k Batávii a jeho osud byl v rukou guvernéra. Bude proto nejlepší postupovat v Ternate rychle a mírumilovně. To je nejschůdnější.

Horší však bylo, že András zpozoroval při plavbě na Ternate u posádky zvláštní napětí. Mezi mužstvem se šířily zvěsti, kterým dlouho nemohl přijít na kloub. Nakonec odhalil celé tajemství kaprála Jost.

Vojáci si šeptali, a podle kaprála měli pravdu, že na ostrově Ternate žijí lidožrouti.

Je pravda, že na pobřeží ostrova žijí mírumilovné kmeny, s jejichž králem má András obnovit smlouvu, ale hlouběji v nitru ostrova, tam, kam se lidé ještě nedostali, žijí četné papuánské kmeny, které jsou ještě tak zaostalé, že neopovrhují lidožroutstvím.

András nevěřičně naslouchal vyprávění kaprála Josta, ale pak na ně zapomněl, protože byl čas přistát a vystoupit na břeh. S králem pobřežních kmenů jednání rychle ukončil, a protože jejich jazyk jakžtakž ovládal, brzo se dohodli na podmínkách a oba slavnostně podepsali dohodu. András brkem a král Ternate svou namočenou, beztak černou dlaní v inkoustu, kterou pak přitiskl na dohodu, čímž učinil své vladařské povinnosti zadost.

Po tomto důležitém diplomatickém činu následovala velká oslava.

Za soumraku defilovali před královským stanem s velkou slávou nejvýznamnější bojovníci kmene. Jejich tmavá lesklá těla byla pomalována různými klikatými ornamenty. Mávající svými oštěpy a šípy předvedli prastaré kmenové tance. Pak mladší bojovníci cvičili se zbraněmi, vystřelovali šípy, házeli oštěpy a také tančili za víření bubnů. Nakonec přišla vynikající večeře na počest cizích diplomatů, která se konala ve vzdušném stanu krále Ternate.

Při večeři se dostalo na stůl mnoho vybraných lahůdek, vlastně ani ne na stůl, ten neměli, jen doprostřed na zem rozprostřeli rohož a na ni kladli před dřepící hosty jídla. Nejprve přinesli velkou mísu s vařenou rýží a král, jda dobrým příkladem vstříc, ihned si nabral plnou hrst, uhnětl z rýže kouli a s milým úsměvem ji nabídl Andrásovi.

To bylo u dvora ternatského krále největší vyznamenání, a proto každý hleděl na Andráse s úctou. Andrásovi nic jiného nezbylo, nechtěl-li urazit královský majestát, než ústa otevřít a nechat si do nich králem nacpat bílou kouli. András mocně polykal a málem se zadusil, jak do sebe soukal to královské vyznamenání.

Pak následovaly další chody a pronášely se nejrůznější přípitky. První číši, lépe řečeno džbán z vydlabané tykve, pozvedl ternatský král na zdraví místodržícího z Batávie, druhým džbánem připil András královi, aby se pak s chutí napil slad'oučkého palmového vína.

Na konci večere rozdávali sluhové hodovníkům malé dýmky. Jako první si zapálil sám král, pak ostatní, kteří se očividně těšili na požitek, jenž na ně čekal. András se ani nepodíval, čím je jeho dýmka nacpaná, předpokládal, že v ní jistě bude dobrý tabák, a s chutí zabafal.

V dýmce však nebyl tabák, nýbrž opium.

Po prvním zabafání sice poznal, že je to nějaký zvláštní, nasládlý druh tabáku, ale myslel si, že na ostrově Ternate asi tento druh pěstují, a konečně každý kouří takový tabák, jaký má. Král a jeho dvořané zaníceně bafali ze svých dýmek, hovoru ve stanu stále ubývalo a András náhle viděl na tvářích ostatních podivné vytržení.

Pak omamující jed zaútočil i na jeho organismus.

Hlava se mu točila, ve spáncích mu pulsovala krev, v uších slyšel tupé dunění, před očima jako by se valil hustý modravý dým. Chtělo se mu pít, vstát, vyběhnout na čerstvý vzduch, ale jeho končetiny byly jako z olova, a on znaveně sklesl na zem.

Sám král a dvořané také leželi na rohožích a oddávali se opojení, z toho však András už nic neviděl. Jeho smysly otupěly, nebyl schopen myslit, jakákoli jiskra vědomí v jeho mozku se marně snažila probudit, byl to pouhý klam, místo střízlivého myšlení vystupovaly před jeho zraky v kouzelném víření fantastické obrazy. Slyšel líbezné tóny jakési nebeské hudby.

V mysli mu vyvstávalo azurově modré nebe, z něhož k němu přijížděly na růžových ořích víly. Sestoupily na zem a v příštím okamžiku již tančily okolo něho, až nadobro zmizely. Pak se mu zdálo, že se znovu objevují a každá drží v ruce hvězdu. Nato se úplně rozplynuly a už jen hvězdy vířily šílenou rychlostí.

Vidiny nepřestaly a András ležel s oroseným čelem na zemi.

Vířící hvězdy se zbarvily do nachova a rozprskly se v milióny jisker. Z každé jiskry vyrostla nádherná květina, pak tisíce a tisíce růžových pupat, a jak se pupata rozvila, představovala každá jinou lidskou tvář.

András šťastně a s chvějícím se srdcem prohlížel lidské tváře v růži: určitě mezi nimi najde i tváře svých milých. A vida! V jedné růži poznal mile se usmívající tvář své ženy, ale když po ní vztáhl ruku, aby ji pohladil, milovaná tvář se změnila v tlustý obličej paní guvernérové.

Polekaně od květiny odtáhl ruku a zklamaně přivřel oči. Když je opět otevřel, viděl vkročit mezi květiny obra. Obr otrhal všechny květy, hbitě z nich uvil velkou kytici a mlátil s ní tak dlouho, až se z ní řinula čistá pšenice.

Tělo obra se lesklo oranžovou barvou, po každé straně hlavy měl čtyři oči, nos mu sahal až na břicho a v ostrých uších mu visely diamantové náušnice. Místo čepice nosil sto metrů vysokou porcelánovou věž, na jejíž střeše stál zlatě se lesknoucí větrný kohout, který pilně četl v obrovské knize.

Když chtěl ale obrátit list, tlustá kniha mu vypadla z pařátů na střechu věže, celá porcelánová věž se otřásla, zhroutil se a obra zabila.

Poté kohout slétl na zem, Andrásovi se zdálo, že je velmi podobný jednomu kohoutu z Batávie, a začal rychle zobat čistou pšenici, kterou obr vymlátíl ze snopu květin. Tak dlouho zobal a zobal, až byl tlustý jako sedmiletý slon, pak pukl, jeho peří kroužilo ve vzduchu, nakonec

se všechno postavilo brky vzhůru a staly se z nich stovky a stovky bříz.

Zdálo se, jako by každá bříza byla stěžněm nějaké lodi. A každá z lodí plula na zvláštním moři, na moři, které se lesklo jako zlato a hebké mořské vlny voněly jako nejjemnější východní růžový olej.

Tato sladká vůně zdvihla Andráse ze země, odnesla ho k mrakům, odkud se volně a lehce snášel jako pírkó. Jeho tělesná schránka zůstala na zemi a z výšky se nyní díval na sebe, jako by to byl někdo jiný.

Plul po proudech vůně, kolébaje se ve vánku, který ho jemně hladil a vyluzoval zvuky harfy, cítil, že se celá jeho bytost rozplývá, vznáší se do nekonečna, a tehdy už neviděl nic jiného než azurové nebe a neslyšel nic než sladkou hudbu sfér...

Ze svého omámení se András probudil teprve druhého dne ráno, právě tak jako i král se svými dvořany.

Noc, kterou strávil v opojení, nezanechala žádnou stopu než malátnost a bolení hlavy, přesto však to Andráse dost mrzelo, protože práce, která ho ten den čekala, vyžadovala mnoho námahy a bdělosti.

Ten den měl prohlédnout říši ternatského krále, ležící podél pobřeží, a musel přesně spočítat zničené rostliny plodící koření, aby pak mohla batávská obchodní společnost zaplatit králi náhradu škod.

András se vydal bez nálady se svou setninou na cestu, ale jeho svědomitost byla mnohem silnější než nevolnost. Hlava se mu však točila, zpočátku mohl stěží chodit zpřímá. V duchu nezřízeně proklínal slavnostní dýmku ternatského krále.

Jejich cesta vedla do pralesa.

Král jim půjčil doprovod, jehož povinností bylo kontrolovat počítání a ukazovat jim cestu. Vymýcené stromy a keře u břehu spočítali rychle, mnohem větší práci jim však dalo vyhledávat ty keře, které rostly divoce v džungli.

Zde ovšem už královští průvodci nechodili tak sebevědomě jako po pobřeží. Mnohokrát v houští zbloudili, a někdy i dvakrát zavedli setninu na místo, kde už rostliny počítali, jindy se zase dlouho radili, kudy mají jít dál.

Přestože se Andrásovi točila hlava, zpozoroval nejistotu domorodých průvodců a také mu neušlo, že za jeho zády se opět obnovilo tajemné šuškáání o lidožroutských Papuáncích, jak se to již stalo jed-

nou na lodi. Sám kaprál Jost ho později upozorňoval, že podle jeho vědomostí se pohybuji kolem hranice divokých papuánských kmenů, žijících v nitru ostrova, a proto musí uvést setninu do bojové pohotovosti.

„Dávej pozor!“ oslovil András jednoho z domorodých průvodců. „Ať nepřekročíme hranici, kde žijí Papuánci!“

„Neboj se, velkomožný pane,“ odpověděl průvodce podlézavě, „já cestu znám, nezabloudil bych tu ani v noci!“

V průvodcově prohlášení však musela být velká dávka vychloubání, protože několik minut nato se zastavil v čele setniny, radil se se svými dvěma druhy a rozhlížel se vpravo vlevo. Nakonec všechny tři to dohadování omrzelo, opustili setninu a vyšplhali se na blízký kopec, aby odtamtud prozkoumali okolí.

András nedočkavě šplhal za nimi, a právě jim chtěl na stráni kopce vyčinit, jak si troufají převzít vedení setniny, nemají-li ani tušení, kde jsou, ale ještě než mohl promluvit, jeden z průvodců mu pokynul, aby byl zticha.

Z blízkého křoví zaslechli hluk.

Všichni se obrátili tím směrem, když tu se ozval šramot lámaných větví i odjinud.

„Někdo se tam skrývá!“ řekl András tlumeně.

Znovu naslouchal, praskot se opět ozval.

„Kdo tam? Vystup, nebo střelím!“ a zvedl pušku.

Jeden z průvodců mu zadržel ruku.

V houští se na okamžik objevilo černé tělo a zmizelo tak rychle a beze stop, že András opět sklonil zbraň.

Má střílet? Nebylo by moudré zbytečnou střelbou proti sobě poštvat ukryvající se Papuánce. Byl přesvědčen, že je Papuánci sledují, a potvrdily mu to i zděšené tváře průvodců.

„Vida, neřikal jsem to,“ obrátil se András na průvodce, „abychom nepřekročili hranici...“

Ten ho však zarazil.

„Ustupme, velkomožný pane,“ radil vyděšeně.

Jako první ustupoval z kopce András, sotva však učinil několik kroků, uslyšel ostrý hvizd.

Jako blesk skočil za silný kmen lesního velikána, a když vyhlédl zpoza stromu, v mžiku dopadly tři čtyři šípy na strom.

Hvízdot uslyšeli i domorodí průvodci. Ze své skrýše András rozhořčeně pozoroval, jak se všichni tři vrhli do houští a zmizeli, jako by se propadli do země.

Andrásovi dělalo starost, že průvodci utekli. Zůstanou tady bez vůdců, jak tedy najdou cestu z houštin pralesa, když se tu vůbec nevyznají?! Pak uvažoval o své vlastní situaci, opatrně se rozhlížel kolem dokola po ztichlém pralesě.

Nemohu tady zůstat, myslel si, nemohu zanechat setninu osudu... Konečně, i kdybych tady zůstal, některý z Papuánců mi vpadne do zad a přibije mě dobře mířenou ranou ke stromu!

Chvilku se zaposlouchal do ticha, pak náhle vyskočil od stromu a rozběhl se zpět ke své setnině. Opět za ním zasvištělo několik šípů, nebyl však zraněn a za několik minut už byl mezi svými vojáky.

Byl mezi nimi, to je pravda, ale přivítal ho strašný obraz.

Setnina zmateně pobíhala mezi stromy a keři pralesa, odevšad byly slyšet bolestné výkřiky, několik vojáků bylo těžce raněno, jiní klopýtali mezi liánami a kořeny a hledali úkryt – mezi tím jako husté mračno létaly šípy ze všech stran.

Setnina byla obklíčena, ale po nepříteli ani stopy. Právě ta neviditelnost plnila vojáky hrůzou. Marně stříleli do houštin, marně chtěli prorazit smrtelné obklíčení, šípy je pronásledovaly všude: shora, ze strany a vždy odtamtud, kudy chtěli prolomit obklíčení.

Uplynulo sotva několik minut a jen třetina setniny zůstala nezraněna. Zaútočit, postavit se na odpor tomuto hroznému nepříteli nebylo možné, marně stříleli ti nezranění, šípy dopadaly pořád dál.

Když András ležel ve vysoké trávě a vystřílel všechny náboje, na rameni ho do krve zranil šíp letící shora.

Tehdy mu bleskla hlavou hrozná myšlenka. Doposud na to ani nepomyslel, ale teď ho sevřela hrůza, co když divoši střílejí otrávenými šípy! Věděl dobře, že domorodci dovedou vyrobit smrtelný jed kurare a mnohé kmeny tento jed také používají k natírání hrotů šípů.

„Joste,“ oslovil András kaprála, který ležel vedle něj v trávě, „nejsou ty šípy otrávené?“

Se zpoceným čelem, ale s neochvějným klidem se na něj kaprál podíval.

„Pane poručíku,“ odpověděl tiše a smutně, „ti neviditelní ďáblové sice někdy střílejí otrávenými šípy, ale ne na člověka...“

„Jak to?“ ptal se udiveně András, zatímco znovu nabíjel svou pistolí. „To jsou tak jemnocitní?“

„Ne, to ne,“ vrtěl kaprál hlavou, „ale kdyby jejich šípy byly otrávené...“

„Co by bylo?“ ptal se András nedočkavě, protože kaprál nedokončil větu.

„Kdyby šípy byly otrávené,“ zněla konečně odpověď, „pak by nemohli své oběti sníst...“

András se zděsil.

Ať byla odpověď kaprála sebepravděpodobnější, jeho mozek nedovedl přijmout tu hrůznou skutečnost.

Odplazil se dál mezi tlusté liány. Jen jediná myšlenka ho hnala: za každou cenu prorazit tento smrtelný kruh!

Zbylo mu asi třicet vojáků, které spolu s kaprálem přivolal tiše k sobě. Pak náhle vyskočili a se šavlemi v rukou se vrhli do divočiny.

Jejich odvážný plán však ztroskotal.

Sotva vyrazili, ozval se kolem dokola v houštích strašlivý řev. Byl to ryk děsivý, divoký, takřka zvířecí, a jako by oživil každý keř, vrhly se na ně stovky Papuánců s pomalovanými těly, mávajíce šípy a oštěpy, a v jejich kruhu odvážný malý oddíl zcela zmizel.

KAPITOLA DVACÁTÁ PÁTÁ,

která se málem stala poslední kapitolou Andrásova dobrodružného života.

Krvelačná horda Papuánců odzbrojila zbytek Andrásova vojska. Devět jich zůstalo naživu, ostatní byli postříleni šípy, zmasakrováni a leželi na rozdupané lesní mýtině. Nad jejich mrtvými těly tančil řvoucí nepřítel vítězný tanec.

Zajatci byli svázáni silnými lany z lián a Papuánci je tak hnali do své ubohé vesnice. Byla to hrozná cesta pro nešťastné zajatce! Obklopeni divochy zoufale klopýtali neschůdnou cestou. Trápila je jediná otázka: Co s nimi bude, jaký osud je u lidožroutů stihne?

Papuánská vesnice byla skryta v hloubi pralesa na slunné mýtině, kterou protékal potok. Návrat vítězů a zpráva o ukořistěných zajatcích úplně tichou vesnici přeměnila. Lidé se vyhrnuli ze svých špinavých chýší postavených na kůlech s křikem a jásotem jako nějaká divoká smečka, která narazila na kořist. Hlučně a se strkáním obklopili nemohoucí zajatce, a jako by si z nich vybírali, ukazovali si na ně špinavými prsty.

Ani přítomnost náčelníka na tom příliš nezměnila. Břichatý domorodý náčelník s péřovou ozdobou na hlavě přijal navrátilivší se bojovníky, obklopen svou tělesnou stráží, která byla ozbrojena oštěpy. Dal si předvést jednoho zajatce po druhém, pečlivě si každého z nich prohlížel a pak teprve vydal rozkazy týkající se osudu nešťastníků. Jazyku Papuánců však nerozuměl ani András, ani jeho druzi, marně proto sledovali slova tlustého náčelníka – na otázku, která je tížila, odpověď nedostávali.

Snad proto, že byl vůdce poraženého oddílu, snad z důvodu jiného byl András zanechán v řadě zajatců až nakonec. Když ho pak dostrkali před náčelníka, ten si ho prohlédl zkoumavým pohledem, zvláště jeho postavu, pak o něm něco řekl, poté opakoval slovo připomínající mlaskání a s úšklebkem pokynul bojovníkům, že si mohou Andráse odvést.

Andrásovi nezbylo ani tolik času, aby pochopil strašnou skutečnost. Tři svalnatí Papuánci ho uchopili a s divokým rykem ho odvěkli doprostřed vesnice. Táhli ho mezi chatrnými špinavými bambusovými chýšemi, do jeho zpoceného těla pálilo slunce, kolem dokola hrozivě šuměl prales – a pak se odehrálo všechno tak rychle, jako by to byl hrůzný sen, a ne skutečnost.

Uprostřed vesnice visela na mangovníku bambusová klec pověšená na provazu z lián. Papuánci spustili klec na zem a otevřeli dvířka.

András cítil, jak mu strhávají pouta, pak ho popadli a hrubě vcepalí do klece.

Dvířka klece zapadla a potom celou konstrukci vytáhli opět nahoru k silné větvi stromu, kde se houpala i se svým nešťastným zajatcem.

Klec byla široká a nízká. Postavit se v ní András nemohl, nanejvýš mohl sedět nebo ležet. Když se zajatec pohnul, jeho žalář se okamžitě rozhoupal.

Obyvatelé vesnice obklopili s vítězoslavným křikem houpající se klec. Vzájemně si na zajatce ukazovali, něco při tom vysvětlovali, jiní zase opakovali slova připomínající mlaskání, s kterým náčelník rozhodl o Andrásově osudu. Když se posléze András probral a začal křičet, domnívaje se, že někdo rozumí jazyku domorodců žijících na pobřeží a přispěchá mu na pomoc, úžasně tím pobavil kolemstojící, kteří se náramně smáli, jaké divné věci vykřikuje ten běloch a co všechno jim rukama ukazuje!

Krátce na to se přítomní rozestoupili před staršími Papuánci pomalovanými bílou barvou. A kdyby měl András ještě nějaké pochybnosti týkající se jeho budoucnosti, pak se nyní mohl přesvědčit o skutečnosti. Ti vážní starci se bavili různými pohyby rukou o tom, jak má být András usmrcen a sněden. Na něčem se také brzy dohodli, protože doprovázeni rykem kolemstojících, opět odešli.

To všechno musel vidět a slyšet! Když se ozval, když se pokusil protestovat, když jim chtěl říci, že se dostal omylem, bez špatného úmyslu na území Papuánců, lelkuující domorodci se ani nerozzlobili, jen se dobromyslně usmívali, vždyť přeci vůbec neměli důvod k nenávisti. Pro ně bylo samozřejmé, že zajatí cizinci, a zvláště jejich veliteli, budou potravou pro jejich bojovníky, tím, že je snědí, převtělí se do nich síla a odvaha cizince. Dokonce Andrásovi i zamávali, jako by mu chtěli říci: Jen buď klidný, svému osudu neujdeš...

První dny svého věznění trávil András v horečném omámení. Byl zdrcený na těle i na duchu z jednotvárnosti dnů a nocí.

„Jen kdyby tomu všemu už byl konec! Ať mě sežerou,“ vykřikl, „ale ať mě nemučí, ať mě nehoupají v té bídné kleci!“

Jídla a pití dostal hojnost. Rýži, kokosové mléko, vybrané ovoce, takže se nemusel obávat, že zemře hlady. Zpočátku snědl všechno, co mu prostrkovali mřížemi, ale když zjistil, že se lidé kolem klece s uspokojením dívají, jak se živí, rozhodl se pevně, že od této chvíle toho nesní víc, než aby se udržel při životě. Snad jeho zeslabení od-

vrátí hrůzný osud, který ho čeká. Brzy však od svého úmyslu upustil, protože Papuánci jako by uhádli, co má za lubem, a ihned se pojistili, aby je zajatec neošidil a nehubl.

Nejdříve ho nechali celý den hladovět, ale kvečeru přistoupil ke kleci tlustý Papuánc s úsměvem se vsoukal za Andrásem.

K velkému obveselení kolemstojících ho doslova nacpal jako husu.

Když se pak tlustých objevil druhého dne ráno, András se vzdal a raději se sám nasnídal, než aby se ještě jednou podrobil té ponižující proceduře.

Dny mýjely. András snášel své věznění celý pološílený, netečně ležel na podlaze své klece a znavenými smysly jako v mlhách sledoval, jak se kolem jeho vězení hemží obyvatelé vesnice. I když se mu zdálo, že ztrácí ostrost svých smyslů, přesto mu po několika dnech začalo být cosi nápadného.

V hloučku lelkujících lidí často vídal mladou štíhlou domorodou dívku milého pohledu. Tato dívka se nikdy nezúčastnila žertování jako ostatní zvědavci, spíše se na něho dívala soucitným pohledem. Nevysmívala se mu, nekřičela, ani se neozvala a zdálo se, jako by se ani s ostatními nebavila, jako by byla mezi cizími, jen postávala dlouhé hodiny naproti kleci a smutně se dívala, takže na Andrása začala její přítomnost působit jako útěcha.

Tak nastala i sedmá noc. Celá vesnice už hluboce spala, i András začal dřímat, když se náhle mezi mřížemi klece objevila čísi ruka a bojácně se ho dotkla, snažíc se ho probudit.

András se jen stěží probíral ze spánku. Když se vzpamatoval, rozeznal ve tmě jen nějakou štíhlou malou bytost.

„Kdo to je? Co ode mne chceš?“ ptal se András.

„Jsem Kwanga, dcera svého otce a matky,“ šeptal milý hlas a ruka zmizela z klece.

András vycítil, že tato návštěva nemůže znamenat nic špatného, neodvažoval se však věřit, že by to mohlo znamenat něco dobrého. Už dávno se vzdal veškeré naděje! Noční návštěvník však mluvil jazykem domorodců z pobřeží a na Andrása zapůsobilo i to, že rozuměl šeptaným slovům.

„Proč mě rušíš?“ ptal se András už zcela bdělý. Spíše vytušil, než věděl, že ho asi vyhledala ta domorodá dívka něžného pohledu, přesto

však byl nedůvěřivý. Ve své ponižující situaci zažil už tolik trpkých okamžiků!

„Kwanga chce tvoje dobro!... Chce tvoje dobro, bílý cizinče!“ odpověděla vzrušeně noční návštěvnice.

András mlčel. Že by přece jen existoval člověk, který s ním soucítí? Zdálo se mu to tak neuvěřitelné, že nevěděl, co by dívka odpověděla.

Několik minut byli oba zticha, pak se dívka znovu ozvala:

„Nevěříš mi, bílý cizinče...“, smutek jí zastřel hlas. „Věř mi, Kwanga je kvůli tobě smutná a chce tvoje dobro.“

Její slova zněla tak upřímně, že o nich András nemohl pochybovat, ale přesto jeho srdce naplnila hořkost.

„Může se věřit ústům“, ptal se posměšně, „která se neštítí sníst svoje bližní!“

„Nemluvíš pravdu, bílý cizinče!“ vykřikla dívka s uraženou důstojností a v prudkém protestu uchopila jeho ruku.

„Ústa Kwangy se ještě nikdy nedotkla slavnostní hostiny. Kwangu unesli, přivezli ji odněkud jinam, Kwanga se štítí hostin a opovrhuje bojovníky, kteří jedí maso bytostí, jakými jsou sami!“

Andrásovy oči zalily slzy radosti.

„Ach, pak chvála, tisíckrát chvála tvému dobrému srdci!“ odpověděla. „Tak tedy mluv, co ode mne chceš?“

„Kwanga tě chce zachránit“, zašeptala dívka v rozpacích.

András se ve své radosti div neprozradil výkřikem. Dívka ho však včas varovala.

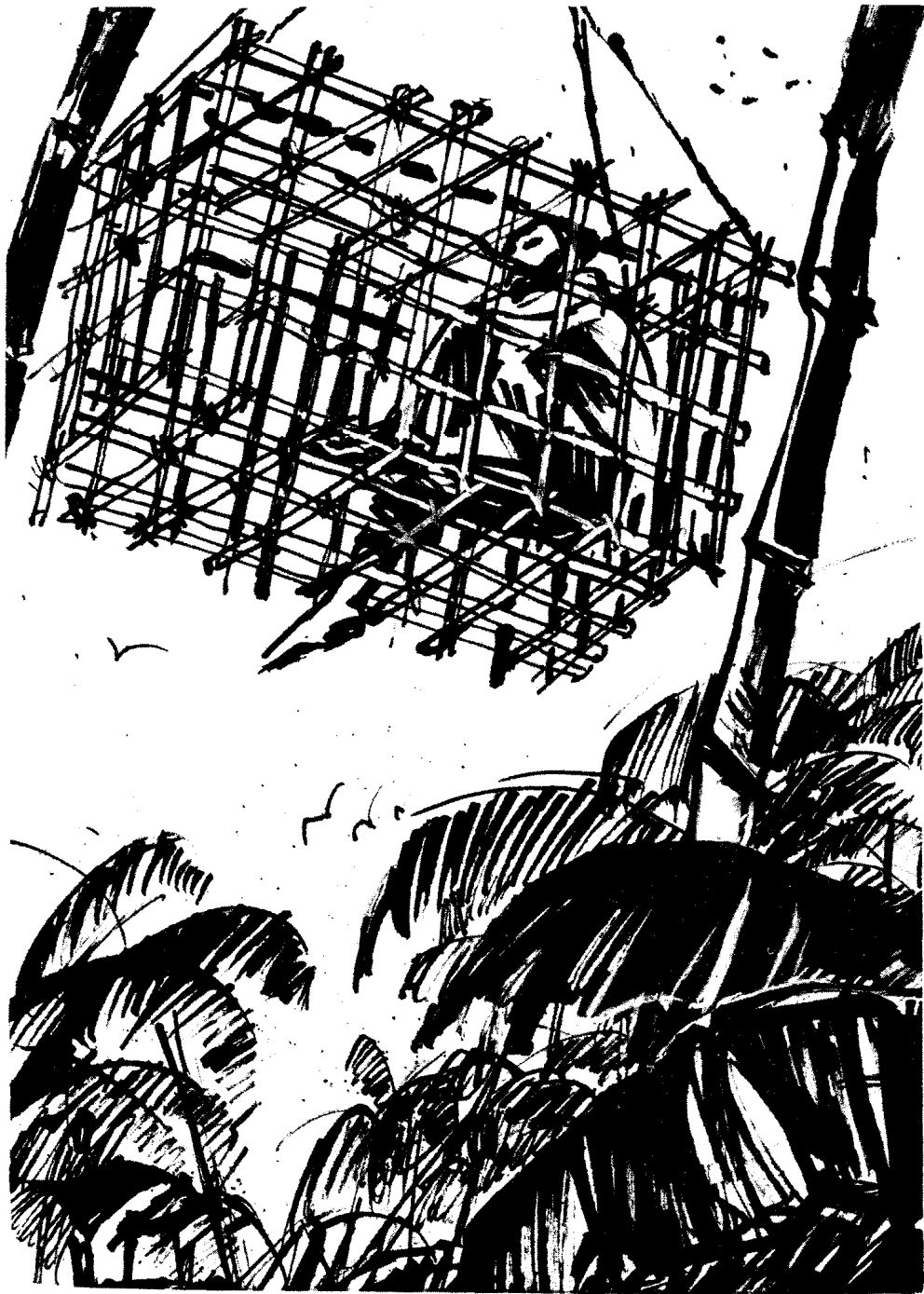
„Buď zticha, bílý cizinče“, zašeptala polekaně. András ihned zmlkl.

„A jak bych se mohl zachránit?“ ptal se nyní přidušeným hlasem.

„Dnes v noci to ještě nejde“, odpověděla dívka, „ale věř Kwanze. Kwanga všechno připraví, a než nastane opět noc, zachrání bílého cizince.“

Andráse umlčela šťastná naděje, ale do jeho radosti se vmísila náhle hořká myšlenka.

„Jen mě bys chtěla zachránit?“ ptal se sklíčeně. „A co moji druzi? Vůči nim necítíš soucit?“

Dívka dlouho mlčela, a nakonec odpověděla dlouhým povzdechem.

„Tvoji druzi již nežijí.“

„Co to říkáš!“ zvolal András. „Kde jsou? Kam zmizeli?“

Dívka mu odpověděla hněvem se třesoucím hlasem:

„Tvoje druhy snědli! Snědli je všechny. Ty bys byl ten poslední, protože jsi byl jejich velitelem...“

Opět nastalo ticho. Před Andrásovým zrakem se promítl jeho strašný osud.

„Teď odcházím,“ zašeptala dívka. „Spolehni se na Kwangu, než opět nastane noc, Kwanga tě vysvobodí.“

András mohl jen na okamžik uchopit dívčiny ruce. Zmizela v noční tmě tiše jako přízrak.

Měsíc nesvítil, hvězdy se netřpytily. Pro Andráse ustupovala noc velmi pomalu. Nemohl usnout, v hlavě mu ležel osud jeho věrných druhů, a po tolikadenní beznaději mu probíhalo myslí konečné brzké vysvobození z nelidského vězení a možnost uniknout smrti.

Jen kdyby už bylo ráno, kdyby už skončil den a nastala opět noc, snad to bude noc záchrany!

Nad jeho klecí houkal sýček; hlásal smrt jeho druhů, nebo věští jeho konec?... A může vůbec té domorodé dívce věřit? Může doufat v její slib, že sama proti celé vesnici mu pomůže uprchnout?... Proč by ho chtěla vysvobodit? Proč by Kwanga byla jiná než ostatní členové kmene?

Oživil si v paměti jejich rozhovor a připomněl si, co dívka říkala: Že nepatří ke kmeni, ale že ji unesli z jiného kraje, a to pomyšlení ho značně uklidnilo. V Kwanze viděl svého osudového druha, který mu přispěchá na pomoc.

Pomalou začalo svítat, žhavé slunce se důstojně vyhouplo na oblohu. Nastal nový den, den naděje a strachu.

Vesnický lid byl mnohem vzrušenější než kdykoli předtím. Již v ranních hodinách obklopil klec, s vřiskotem sledoval Andrásovo počínání a zdálo se, že se připravuje na poslední hodiny zajatce.

András, zmítaje se mezi nadějí a pochybnostmi, očekával svůj osud. Věděl, že je na prahu smrti, ale zároveň i na prahu vysvobození.

Které z těchto dveří se mu otevřou? Bude synem smrti, nebo života? Tak se týral mučivými otázkami a ožil náhlou radostí, když v davu kolemstojících uviděl Kwangu.

Pln víry upřel zrak na domorodou dívku. Skutečně teprve nyní upozoroval, jak se liší od ostatních členů kmene jak oděvem, tak každým svým pohybem. Nosila na krku červené korálky, lýkovou sukni, ve vlasech květiny a na pažích lesklé kruhy, ale i její pohled a gesta byly jiné než těch ostatních. Nebyla tak divoká, tak nelidská.

Kwanga se nepřiblížila, ani na Andrása nepromluvila, jen mu tajně dala znamení, aby se ani on neprozradil. Toto znamení však představovalo pro Andrása velmi mnoho. V horečném rozrušení se mu zdálo, že před zraky Kwangy se mu už nemůže stát nic zlého.

Pomalou nastalo poledne, pak i to pominulo a blížil se večer.

Přicházeli tři vysocí kostnatí starci, kteří si již prvního dne prohlíželi vězně, a za nimi se tlačili a hlučeli ozbrojení bojovníci kmene.

Starci skýkali strašidelný pohled. Každý z nich měl na nahém těle bílou barvou namalovanou lidskou kostru. Blížili se k Andrásovi s němou hrozivou důstojností. Jeden držel v ruce velký nůž vyrobený z obsidiánu, druzí dva byli vyzbrojeni oštěpy, zatímco oddíl bojovníků se zastavil dál od klece, a vydává nejrůznější skřeky, sledoval průběh událostí.

Lid kolem klece uvolnil místo starcům a jejich příchod vyvolal rázem ještě mnohem větší řev než dopsud. Někteří radostí skákali kolem klece a vyzývavě mlaskali, jiní zase volali na starce a mávali rukama, výrostci metalí ve své blaženosti kotouly a posměšně ukazovali Andrásovi, jak bude podříznut.

András pochopil, co znamená příchod starců, vítězoslavný řev bojovníků a divoký ryk lidu. S napjatými nervy se snažil důstojně čelit neodvratně se blížícím událostem.

Spustili klec, jeden ze starců otevřel dvířka a druzí dva vytáhli nešťastnou oběť. Jakmile András ucítil půdu pod nohama, zatočila se mu hlava a stromy, domorodci, chýše, pomalovaní starci, všechno kolem něho vířilo v divokém tanci.

Cítil, že jeho nohy, odvyklé chůzi, se třesou, že má tělo zalité potem, ale přesto sebral veškerou svou sílu, aby ovládl horečnaté závrať, neboť nechtěl před těmito bídnými bytostmi ukázat slabost.

Ještě jednou pohlédl na hlučící dav a jeho zraky se opět setkaly s Kwangou. I ona stála strnule na okraji davu, oči měla naplněny slzami, ani ona už nemohla Andrásovi poskytnout víru a důvěru.

Zatím se domlouvání starců změnilo v hlasitou debatu.

Ten, který držel nůž, jím mával, přitom křičel a znovu a znovu se sápal po Andrásovi, druzí dva byli zřejmě jiného názoru, potřásali oštěpy a ukazovali na nebe směrem k zapadajícímu slunci.

Zdalo se, že ti dva moc nepořídili a majitel nože je užuž okřikl, tím spíše, že řvoucí dav byl na jeho straně.

Náhle z tábora válečníků přistoupil ke kleci sám břichatý náčelník kmene, ozdobený barevnými papouščími pery. Jakmile se objevil, oba starci s oštěpy před něho přistoupili a uraženě, zlobně mu začali něco dokazovat, ukazujícíe přitom na zapadající slunce.

V dálce na obloze připlouval veliký šedivý mrak.

V davu nastalo hrobové ticho, bylo slyšet i šustění listí v podvečerním vánku. Tlustý náčelník pokynem uklidnil starce s oštěpy a zamyšleně hleděl, jak mrak slunce zakrývá.

Z mraku prorážely ostré sluneční paprsky, osvětlily oblohu a pak naráz zmizely.

Náčelník se obrátil na starce a mlčky, ale naléhavě, takřka vyplašeně jim ukazoval, aby zajatce okamžitě vrátili zpátky do klece. Dvířka zaklapla a za chvíli se klec s Andrásem houpala zase na stromě. On však už nic neslyšel, ani jásavý výkřik Kwangy, ani šum davu, ztratil vědomí a klesl na dno klece.

KAPITOLA DVACÁTÁ ŠESTÁ,

ve které se András Jelky seznámí se vševědoucím, všemohoucím zázračným božstvem, k němuž zachová náležitou úctu.

Hluboká tmavá noc zahalila vesnici i prales.

Blízko klece se ozvaly plíživé kroky, dovnitř se vsunula štíhlá ruka a dotkla se ramene zajatce. Věžeň sebou trhl a probudil se.

„Bílý cizince, probuď se a buď svobodný!“ slyšel András šeptem pronesená slova.

Zajatec se ohlédl s tlukoucím srdcem. Nikde ani nejmenší světýlko, noc pohltila každý předmět, každého živáčka, ale z doteku a z něžnosti hlasu vězeň ve tmě poznal svou vysvoboditelku.

„Kwanga tě volá,“ ozvalo se znovu. „Bílý cizince, probuď se a buď svobodný!“

Ó, jak byla tato slova drahá a čarokrásná! Byla to slova života.

András se třesoucíma se rukama držel mříží klece, v kleku vyhlédl ven a rozeznal obrysy dívky, ale když zaostřil zrak, uviděl za dívkou stíny dvou vyšších lidských postav.

„Kdo jsou ti tam?“ ptal se překvapeně, protože nebyl připraven na to, že na jeho útěku bude mít podíl i někdo další. Dívka se otočila.

„To jsou moji dva bratři, Sokuma a Gondoro. Oni jdou s námi a ve všem nám pomohou.“

Oba mladí domorodci na Andrása nepromluvili, ale svou ochotu v mžiku projeví tím, že tiše během chvilky rozřezali několik bambusových tyčí klece.

Dívka s radostnou vážností zvolala potřetí na Andrása:

„Kwanga tě volá, bílý cizince. Vyjdi ze svého vězení a buď svobodný!“

András se protáhl otvorem v bambusové kleci a seskočil na zem. Pocitem svobody se mu rozbušilo srdce. Byl tedy opět volný! Vymánil se ze spárů smrti, znovu získal život, kterého si nejvíc vážíme tehdy, když se nám zdá zcela ztracený.

Chopil se rukou domorodé dívky a hledal slova, jimiž by vyjádřil vděčnost a štěstí, ale Kwanga mu naznačila, aby mlčel.

„Buď tiše, bílý cizince! Všichni zemřeme, prozradíme-li se!“

Vzala Andrása za ruku a zašeptala mu:

„Nemluv! Jdi tiše za mnou.“

Opatrně se vydali mezi chatrče. Vpředu šel jeden z dívčiniých bratrů, pak Kwanga, která vedla Andrása za ruku, a nakonec druhý bratr.

Před Andrássem kráčela s ladnou lehkostí jeho zachránkyně. Její postava splývala s okolní tmou, zdálo se, jako by se vznášela.

Bylo hluboké ticho a všude vládla neproniknutelná noc. Uprchlíci se pomalu snažili dostat z vesnice. Tma jejich útěku napomáhala, ale

také jej i ztěžovala. Byla jako hustý závoj, kterým by neprohlédl ani ten, kdo by byl vzhůru, ale překážela zejména Andrásovi, který nevěděl, kam šlape.

Přesto však, kráčejíce jeden ve stopách druhého, brzo opustili vesnici a dostali se do pralesa. András nemohl kolem sebe nic rozeznat. Úplně spoléhal na své zachránce. Šli po nějaké stezce, která byla velmi úzká, protože po obou stranách na ně stále narážely odhrnované větve křovisek.

Tři mladí domorodci však byli dětmi pralesa. Prales byl jejich rodiči, jejich kolébkou a jejich přáteli byly šelmy divočiny. Znali každou stezku, a nejspíše právě ty, které se vinuly nejtemněji, po nich se totiž chodilo nejvíce. Nepotřebovali světlo, jejich ostrý zrak jim pomohl orientovat se i tam, kde András neviděl nic jiného než neproniknutelnou tmu.

Divočina kolem nich nespala. Lesklé body žhnuly všude kolem: hadi, oči divokých koček, a snad i svítící hmyz. V blízkosti i v dálce, všude to pulsovalo, žilo, broukalo tisíce hlasy nočního pralesa. Uprchlíky však nic nezdržovalo, šikovně a rychle se prodírali kupředu.

Šli už hezkou chvíli úzkou stezkou, když András uslyšel bublání potoka. Jeho zachránce se brzy zastavili na jeho břehu. Kwanga promluvila šepem několik slov se svými bratry, pak se obrátila na Andráse.

„Na druhé straně potoka stezka pokračuje, my však po ní nepůjdem.“

„Proč?“ ptal se András a pokusil se ve tmě dohlédnout na druhou stranu.

„Potok totiž smyje naše stopy!“

Všichni se brouzdali mělkou vodou potoka. Tak postupovali dál. Šli dlouhé hodiny, brodili se někde po kolena, někde po kotníky, až se konečně začalo rozednívat. To už dorazili k místu, kde se potok vléval do větší řeky. Nebyla sice příliš veliká, ale stačila na to, aby unesla člun.

A tento člun vytáhli Sokuma a Gondoro zpod hustých keřů na břehu. Museli jej tam mít schovaný dlouho, protože dopravní prostředek vydlabaný z jednoho kmene byl už značně rozeschlý. Pro uprchlíky však byl velmi cenný.

Světlo červánků se rozlilo po vodní ploše. Kwanžini bratři šikovně zacházeli s vesly, která se sotva slyšitelně nořila do vody. Ve stínu stromů rostoucích podél břehů se hnal člun rychle vpřed jako nějaký vodní had.

András a jeho zachránci seděli ve člunu úplně tiše.

Už pluli delší dobu, když po obou březích začaly stromy řídnout. Brzo se změnila i řeka. Proměnila se v mělké močálovité jezero, na jehož hladině rostlo plno různých rostlin.

Člun se odrazil od břehu a plul rychle vysekaným rákosím do jeho středu. Když se dostali hlouběji, pak teprve András uviděl, po jaké nebezpečné mokřině jedou. Byly tam plovoucí ostrovy, vytvořené z odumřelých vodních rostlin, travnaté louky, kterými se však mohlo klidně proplout, naopak v zdánlivě zrcadlově čisté vodní ploše se vesla zasekla a bylo zapotřebí značné síly k jejich vyproštění ze zajetí vodních rostlin.

Pak přišel skutečný les. Z orobince a z rákosí silného jako paže se vytvořilo bludiště, do kterého si mohl troufat jen ten, kdo znal tajemství klikatých vodních stezek. Kwanžini bratři však zřejmě výborně znali každou píď této pralesní mokřiny. S obdivuhodnou jistotou řídili primitivní loď, rychle se otáčeli vlevo či vpravo, někdy s ní zase opsali velký kruh a nikdy se nedali ošálit zdánlivě čistou vodní hladinou.

I zde během dlouhé a klikaté cesty močálem seděli uprchlíci ve člunu naprosto mlčky. Oba mladí domorodci byli zabráněni do řízení člunu, Kwanga mlčky pozorovala Andrása a on sám nechtěl otázkami rušit úmornou práci svých vysvoboditelů. Tak pluli stále hlouběji a hlouběji do mokřin, až nakonec oba bratři odložili vesla uprostřed pralesa orobince, aby si trochu odpočinuli.

Ozvala se Kwanga:

„Bílý cizinec je zachráněn,“ dívala se na Andrása se šťastným úsměvem. „Ve vesnici Papuánců není nikdo, kdo by nás mohl pronásledovat stejnou cestou.“

András se díval na dívku s pocitem štěstí.

„Kwango, jak se ti mám odvděčit za to, co jsi pro mne udělala?“ ptal se ostýchavě. „Dělala jsi to pro cizince, jehož už nic nemohlo zachránit od jisté smrti, a ty jsi pro něho nasadila život.“

Vděčně uchopil dívčinu ruku, jinak své díky projevit nemohl, ale Kwanga, jako již několikrát, když chtěl projevit svou vděčnost, ho opět konejšila.

„Nehýbej se,“ řekla polekaně, „náš člun by se mohl převrátit a pak spadneme do vody nejen my, ale i on!“

„I on?“ řekl překvapeně András a zvědavě si prohlížel člun, aby viděl, o kom dívka mluví.

Kwanga ukázala na koš vyrobený z kůry stromů a přiklopený víkem, který opatrně držela na klíně. András si všiml koše už dříve. Dokud šli potokem, nesli koš střídavě dívka a bratři s velkou opatrností. András si myslel, že v koši je pravděpodobně jídlo.

„Zahyneme-li my,“ usmál se dívčině leknutí, „pak se může klidně ztratit i koš, stejně bychom už žádné jídlo nepotřebovali.“

Kwanga a její bratři se na Andrásu dívali zaraženě. Kwanga s bázní přitáhla košík k sobě a s dojemnou něhou pohládila jeho víko.

András se díval na tuto scénu nechápavě.

„Nejsou snad v koši potraviny?“ ptal se zmateně.

„Potraviny!“ zvolali rozhořčeně jeho druzi. „Jak můžeš něco takového říci, bílý cizinče!“

András byl tak zmaten, jako by někoho vážně urazil a nevěděl, kdo to má být.

„Nic jiného mě nenapadlo...“ omlouval se zmateně. „Doufám, že jsem nikoho svým omylem neurazil.“

Kwanga držela košík oběma rukama a odpovídala mu takřka šepetem.

„Nás jsi neurazil, bílý cizinče. Ale jestli jsi urazil jeho, pak je s námi konec.“

Zase ten „on“, meditoval András. Už si netroufl ani promluvit, aby ještě svůj omyl nenásobil. Kdo je ten on? Ale „někdo“ to přece nemůže být, vždyť košík je příliš malý na to, aby se v něm mohla skrývat lidská bytost, byť jen kojeneček.

Nakonec, protože ostatní mlčeli, se András přeci jen zeptal:

„Tak co vlastně je v tom košíku?“

Kwanga na něho opět vyčítavě pohlédla.

„Ó bílý cizinče, mluv o něm tiše! Tiše a s úctou!“

„Tak co to vlastně je?“ naléhal András trochu tišeji, ale s těžce skrývanou netrpělivostí.

„Fetiš!“ šeptala Kwanga a přitom pokorně sklonila hlavu a stejně tak učinili i její bratři.

Fetiš! řekl si András v duchu a nejráději by se byl zasmál, že ho tak vystrašili.

Od té doby, co jezdil po domorodých ostrovech, měl dost možností poznat náboženskou pověřivost těchto lidí. Věděl také, že předmět jejich zbožňování, přísně střežený fetiš, je mnohdy velmi jednoduchou a obyčejnou věcí, která se k nim náhodou dostala z nějaké lodi a jejíž původní použití neznají, nebo je to nějaká malá, neumělou rukou vyřezaná soška. Viděl už mnoho takových božstev a rád by se byl podíval i na fetiš Kwangy.

„Ukaž mi fetiš,“ prosil dívku.

„Co si myslíš, bílý cizince,“ protestovala Kwanga. „Teď ráno? To je nemožné! Fetiš má rád jen paprsky poledního slunce. Až bude stát

slunce nad našimi hlavami, otevřeme košík a potom se náš fetiš vykoupe v jeho jasu.“

András nechtěl své zachránce urazit, ale nemohl se udržet, aby nějakými dotazy neukojil svou zvědavost.

„A je mocný, ten váš fetiš?“ díval se na koš.

Kwanga odpověděla uraženě, protože se András marně snažil ukrýt svoje pochybnosti a dívka je z jeho hlasu vycítila.

„Zda je mocný? Neptej se na to, bílý cizince! On je mocný, on je všemohoucí, on vidí všechno, on zná všechno! On rozpoutá bouře, přináší déšť, zažene nemoci, vyléčí uštknutí hadem, on dovede všechno!“

Kwanga nadšeně a vášnivě chválila fetiš, bojácně a s úctou k sobě tiskla košík, a András se teď opravdu nemohl vyptávat, protože svými slovy by nedosáhl nic jiného, než že by statečnou dívku urazil.

Kwanžini bratři si zatím odpočinuli, lehkými pohyby vesel opět poháněli člun a ten plul tiše a rychle po klikaté vodní cestě. Jeli stále pralesem rákosí, občas narazili na světlejší terén, pak začaly rostliny močálů mizet, jezero jako by se zúžilo, jeho břehy se přiblížily, a nakonec se opět proměnilo v řeku, která nyní již vedla uprchlíky k moři...

Na fetiš se už András neptal, měl však jinou otázku, na kterou by rád dostal odpověď. Kdo jsou vlastně Kwanga a její bratři? Proč opustili papuánskou vesnici a proč se nad ním slitovali? Vybavil si v duchu několik Kwanžiných slov, která od ní uslyšel první noc a nyní se dívky zeptal:

„Řekla jsi mi, Kwango, že nepatříš k lidožroutům. Pověz mi tedy, smím-li se to dovědět, jak jsi se k nim dostala?“

Kwanga zesmutněla. Několik minut se mlčky dívala do dálky, pak tiše odpověděla:

„Stalo se to již velmi dávno, když moji bratři a já jsme byli úplně malí... Náš kmen žil mírumilovně na jednom ostrově, naši otcové lovili, rybařili, měli jsme ochočená zvířata, až nás najednou z nitra tohoto ostrova napadli lidožrouti.“

Dívka vyprávěla historii svého kmene: Jak krvelační Papuánci přepadli malý ostrov, kde v míru žil její kmen, jak jej úplně vyhladili a pak se z liduprázdného, barbarsky zničeného ostrova stáhli.

„A jak se stalo, že vy jste zůstali naživu?“ zeptal se András nakonec.

Kwanga se na něho vděčně podívala a ještě víc si přitiskla košík k sobě.

„Ó bílý cizince, nás zachránil všemohoucí fetiš!... Lidožrouti uloupili fetiš našeho kmene a vezli s sebou i tři děti, aby se fetiš necítil osamocen. Tyto tři děti jsme byli my. Od té doby jsme sloužili našemu všemocnému fetiši a on nás teď opět zachránil!“

Zatímco Kwanga vyprávěla svůj příběh, člun dorazil k širokému ústí řeky. Před jejich zraky se rozprostíralo nekonečné moře. Když se dostali na širé moře, Kwanžini bratři s ještě větším úsilím veslovali dál.

„Kam to plujeme?“ ptal se András překvapeně. „Snad se nevydáme bez jídla a pití a jen s takovou malou loďkou na širé moře?“

Kwanga mu slavnostně odpověděla:

„Jedeme dobývat ostrov našich otců!“

Ukázala napravo, kde v dálce byla vidět na obzoru malá tmavá tečka.

„Tam je ostrov našeho kmene, tam se vrátíme!“

„Jak to!“ zvolal András udiveně. „To byl váš ostrov?... Kdo tam teď žije? A jak chcete ostrov dobýt?“

Kwanga se se šťastným úsměvem dívala na stále se zvětšující bod na obzoru.

„Ničeho se neboj, bílý cizince! Od té doby, co vyhubili náš kmen, je ostrov neobydlený a my jsme nyní v naprostém bezpečí, protože si nikdo netroufá na ostrov vstoupit. Bojí se duchů našich otců... Ale přijdeš-li s námi, bílý cizince, najdeš u nás domov a ochranu.“

András se díval vděčně na dívku. Jak rád s nimi pojede, jak rád jim ve všem pomůže! Sotva se mohl dočkat, aby dorazili k ostrovu, který je podle slov Kwangy již alespoň jedno desetiletí neobydlen.

Po klidném moři netrvala cesta dlouho. Za několik hodin dorazili k malému ostrovu, objeli ho v polokruhu a nakonec vpluli na druhé straně ostrova do malé tiché zátoky.

Kwanga a její bratři vystoupili na bývalé území jejich kmene. Tajemný košík položili do trávy, pak vytáhli na břeh člun a ukryli jej v nenápadné skalní úžlabině.

Bylo právě poledne, paprsky slunce dopadaly kolmo na rozpálený písek mořského břehu.

„To je hodina fetiše!“ ozvala se Kwanga a nábožně odklopila víko košíku, a pak se jak ona, tak i její bratři vrhli tváří k zemi.

András stál opodál, nechtěl svou zvědavostí rušit slavnostní okamžik znovunabytí půdy jejich otců. Nyní však už nevydržel, aby potají nevrhl pohled dovnitř košíku.

Po špičkách se přiblížil, podíval se do koše a pak udivený, ale zároveň dojatý nad dětinskou důvěřivostí svých zachránců se opět stáhl a jen tak pro sebe se usmál fetiši, slunícímu se v koši.

To mocné, všemohoucí božstvo, obyvatel koše, nebylo nic jiného než ulomená rukojeť šavle!

Je pravda, že to byla krásná, umělecká práce, zlacená, vykládaná drahokamy a ozdobená lví hlavou, ale tak, či onak, byla to pouhá část užitkového předmětu, o němž by mohl jen jeho majitel prozradit, kdy a jak se dostal do těchto končin světa.

KAPITOLA DVACÁTÁ SEDMÁ,

ve které kvůli Andrásovi Jelkymu učiní všemohoucí fetiš zázrak.

Opuštěný ostrov čněl z moře jako mohutná skála obklopená útočícími vlnami moře. Směrem od Ternate, odkud uprchl András se svými druhy, byla vidět jen pustá skalní stěna, a kdo by se na ostrov díval jenom z této strany, považoval by za nemožné přistát tam s člunem.

Ale druhá strana ostrova, která vedla na otevřené moře, ukazovala zcela jiný obraz. Zde vítal příchodí travnatý břeh a uvnitř ostrova jim přívětivě kynula bohatá jižní květena.

„Jak se jmenuje ten ostrov?“ ptal se András, a když se od Kwangy dověděl, že to je jen „náš ostrov“, dal mu jméno sám.

„Ať se tedy jmenuje ostrov Naděje,“ a přitom se rozhlížel po krásné krajině, „protože od této chvíle znamená pro nás tato zem naději na lidštější život...“

Vnitřek ostrova připomínal skutečně ráj, kde je život plný štěstí a radosti, až na to, že uprostřed bohatě kvetoucí úžlabiny je přivítal obraz před lety zničené vesnice bývalého kmene. Zbořené chýše zarostlé travinami ležely roztroušeně, jako by hlídaly smutné zbytky zaniklého života, zároveň hlásaly i nezdolatelnou sílu přírody vítězíci nad vším.

András se ohlédl trpce, pln rozechvění. Všude, kam se podíval, v trávě, pod stromy, mezi keři, na břehu vesele bublajícího potoka, všude se bělaly roztroušené lidské kosti.

Lidské kosti! Kosti zabitých lidí!

Několik z nich András zvedl a smutně prohlížel. Zdejší lidé žili na tomto kousku země v míru, nikomu neublížovali, a přesto je divoká horda zničila! Nemůže být mezi lidmi mír, nemůže se každý věnovat práci, lásce a radostem života? Tak uvažoval. Co naplat, musí se dát znovu do práce, musí i zde vzkřísit zničený život, výsledky lidské vůle a lidského ducha!

Nejdříve chtěl András odstranit stopy barbarského ničení: odklidit trosky a pochovat kosti v jednom společném hrobě. O svém úmyslu řekl také svým druhům, mladí domorodci však měli námitky.

„Nepochovávejme je, bílý cizince,“ řekl Sokuma, který poprvé oslovil Andráse. „Jsou to kosti našich otců, oni uchrání náš ostrov.“

András se díval udiveně, nedovedl si totiž představit, co chce Sokuma s kostmi učinit. Sokuma ukázal na břeh ostrova.

„Tyto kosti Sokuma pěkně složí a postaví kostry na břeh... Pak si nikdo netroufne vystoupit na náš ostrov!“

Gondoro souhlasně přikyvoval, i Kwanga souhlasila s rozhodnutím svých bratrů. András jim nechtěl oponovat, i když tehdy ještě netušil, jak úžasně jim jednou poslouží divný Sokumův plán.

Zatímco Kwanga a András začali hledat místo pro příbytek, Sokuma a Gondoro se dali okamžitě do uskutečňování svých plánů. Není známo, jak to dělali, jak používali tenké liány, které Gondoro dlouhé hodiny sbíral pro mladého Sokumu, ale když se k večeru šel András projít do zátoky, už tam stála bdělá armáda kostliveců, která byla neznatelně podpírána větvemi. A skutečně, ta podívaná byla tak hrozná a odstrašující, že trvalo týdny, než si na ni András natolik zvykl, že se mohl bez tísně procházet po břehu.

„Sokumo,“ ptal se později při jedné procházce mladého domorodce. „Opravdu obdivuji, jak jsi dovedl šikovně sestavit ty kosti... Já bych to nedokázal!“

„Nediv se, bílý cizince,“ odpověděl Sokuma tiše. „Za celý život jsi neviděl tolik koster, co já mezi Papuánci.“

„To je pravda,“ odpověděl András a víckrát už o tuto otázku nezačal.

Opuštěné chýše ve vesnici byly v tak hrozném stavu, že se v nich uprchlíci nemohli ubytovat. Již první dny odklidili pod Andrásovým vedením trosky a postavili si na nejhezčím místě v údolí pod košatým mangovníkem novou prostornou chýši s několika místnostmi.

Nábytku v chýši nebylo mnoho, ale pro jejich potřebu to stačilo. Lůžka si připravili z voňavé trávy a mechu, jako mísy a talíře posloužily rozříznuté kokosové ořechy a několik usušených vydlabaných dýní jako nádoby na vodu. Jídla a pití měli, co hrdlo ráčilo.

V lese na okraji údolí rostly krásné a užitečné stromy, plné jižních plodů. Z kokosových palem se na ně usmívaly velké kokosové ořechy, banánovníky nabízely své žluté, jako med sladké banány, větve chlebovníků se lámaly pod tíhou bohaté úrody, a kromě toho zde divoce rostly skořice, hřebíček, muškátové oříšky a mnoho jiných rostlin.

Kolem dokola se tiše vlnilo krásné modré moře s nesmírným bohatstvím ryb, které bylo možno ulovit s nejmenší námahou a v bohatém výběru. Kwanga, zázračně šikovná v pletení a tkání, vyráběla velmi účelné sítě, s kterými potom chodili András a dívčini bratři často na lov ryb.

I zvíře bylo na ostrově dost, zvíře, jakou András nikdy předtím neviděl. A co teprve hojnost ptactva nejrůznějších barev a druhů... Přestože všechna tato zvířata žila divoce, byla velmi krotká. Nikdy předtím neviděla člověka, proto se ho nebála.

Kromě lovu ryb se András nejraději zabýval lovem zvíře. Je pravda, že mu to šlo poněkud obtížněji, protože pušku neměl a se šípem domorodců se musel nejprve naučit zacházet. Sokuma a Gondoro mu brzy obstarali luk a šípy. V troskách vesnice sice našli různé jiné zbraně, museli je však nejdříve opravit. Střílet z luku se András nenaučil od obou bratrů, nýbrž od Kwangy. Tato šikovná milá dívka se vy-

borně vyznala ve střelbě z luku, takže zanedlouho patřil i András k dobrým lukostřelcům a mohl klidně chodit na lov.

Zpočátku chodíval András lovit brzo ráno, později se vydával na celodenní výlety, při nichž prošel a prozkoumal pobřežní skaliska i lesy, a večer se vracel s bohatým úlovkem. Vždy ho očekávali před chýší Kwanga a její bratři; dívka vzala do své péče ulovenou zvěřinu a mladí domorodci, dokud se dívka neobjevila, aby na čisté lýkové rohoži předložila večeři, učili Andráse, jak udržovat zbraně.

Andrásovi se tento život líbil. Tak mohli žít před tisíci lety, myslel si občas, naši předci, původní obyvatelé země... Je možné, že kdyby musel žít tímto způsobem stále, že by ho omrzelo a stal se nesnesitelným, ale nyní, po tolika útrapách, po takovém smrtelném nebezpečí, mu byl tento bezstarostný, klidný a pokojný život příjemný. Po tolikém strádání tiše odpočíval, znovu nabýval chuti k životu a životních sil, které tolik potřeboval.

V prvních týdnech mělo jejich malé hospodářství dva velké nedostatky: neměli mléko, i když po něm strašně toužili, a neměli oheň, což postrádali ze všeho nejvíce.

Mléko obstaral zdatný Sokuma. Dlouhé dny prochodil a prohledával lesy. Tajil svůj nápad i před Andrásem, až jednoho večera přivedl domů mladou antilopu, kterou následovala dvě její mláďata.

Radost byla veliká a všichni pochvalovali nápaditost Sokumy. Antilopu přivázali k blízkému stromu, Kwanga hned přinesla velkou vydlabanou tykev, která posloužila jako nádoba, a nadojila ji plnou mléka. Ihned je vypili k večeři.

Druhý den pak Gondoro, který se ze všeho nejraději věnoval stavebním pracím, postavil pro antilopu šikovný chlívek. Zvířeti se vedlo skutečně dobře, jíst a pít mělo, kolik jen chtělo, každý se s ním mazlil a laskal i mláďata. Milé zvíře bylo později tak ochočené, že je odvázali. Od svých pánů neuteklo a za soumraku se dobrovolně vracelo do svého chlívku.

Mléko tedy už měli, mnohem těžší však bylo získat oheň.

Tehdy ani v Evropě ještě neznali zápalky, oheň si vykřesávali pomocí ocílky, křesadla a troudu. Nejdražší poklad pro děti divočiny byl právě oheň. Křesání patřilo k dovednostem, které uměl jen málokterý domorodec, a takového si pak ostatní velmi vážili. Nejčastěji získávali

oheň třením dvou dřívek. Dvě suché větve třeli o sebe tak dlouho, až jedna z nich chytla. Ale tajemství tohoto řemesla a k tomu patřící zručnost znali jen málokteří.

Oheň byl tedy na dalekých ostrovech v oceánu velkým pokladem a je pochopitelné, že když András zajali Papuánci, jeho první starost byla, aby kousek ocílky a křesadlo dobře schoval ve svých šatech. Když pak se svými zachránci dorazil na ostrov, chtěl rychle oheň vykřesat, ale ke svému největšímu zármutku zjistil, že kousek ocílky ztratil a zůstalo mu jen křesadlo; od té chvíle nepotřebné, protože bez železa nebylo nic platné.

Marně naříkali András a jeho druzi, že nemají oheň, marně toužili, marně si stěžovali na těžký život bez něho.

Sokuma a Gondoro se jednoho večera stydlivě přiznali, že se již několik dní tajně snaží třením dřeva oheň získat, ale nedaří se jim to, protože neznají tajemství tohoto umění. Dřevo se třením sice zahřeje, ale oheň nevydává.

„O kéž by přilétl oheň z nebe!“ vzdychala Kwanga jednoho večera. „Kdyby tak obrovský blesk zapálil některý strom!... Vůbec by mi nevadilo, kdyby uhodilo do stromu tady nad námi, i kdybychom pak museli svou chatu postavit znovu.“

Po večeri snil i András o tom, jak by si pochutnal na dobré pečínce. Vyndal si z kapsy osiřelé křesadlo a zádumčivě na ně hleděl. Jak málo bylo zapotřebí k tomu, aby s ním vykřesal oheň, pouhý kousíček železa.

„Jen kdybych měl železo!“ vzdychl zamyšleně, když se ozvala Kwanga.

„Modleme se k našemu fetiši,“ zašeptala dívka zbožně. „On je dobrý, on nás miluje a vyslyší naše přání...“

András vyskočil ze svého místa, jako by do něho blesk uhodil. Oči mu zářily, popadl Kwangu za ruku a radostí ani nevěděl, co by honem řekl.

„Kwango! Ano! Ten fetiš! Fetiš nám pomůže!“

Sokuma a Gondoro udiveně zírali, jak rychle se bílý cizinec smířil s jejich fetišem. Kwanga se šťastně usmívala, vždy doufala, že bílý cizinec nebude opovrhovat jejím bohem.

Když se András tak rozveselil, všichni vyskočili v očekávání radostné události.

„Věř, Kwango, věř,“ říkal jí András, „že budeme mít oheň. Budeme mít tolik ohně, kolik jen budeme chtít!“

„Fetiš nám ho dá?“ dívala se Kwanga na Andráse rozjásaným pohledem. „Vid', bílý cizince, i ty tomu věříš, že nám dá oheň?“

Ve své netrpělivosti se András sotva mohl dočkat, než ho přinesou.

„Dá, dá, Kwango, kolik jen budeme chtít!“ opakoval se smíchem dívce. „Dá nám ho tolik, že bychom mohli podpálit celý ostrov!... Jakkpak by nám oheň hodný fetiš nedal. Přineste ho rychle, pospěšte si!“

Oba domorodci okamžitě odběhli do chýše, kde v jednom koutě stál koš se svatým fetišem. Slavnostně ho vynesli před domek, opatrně jej položili na trávu a se sklopenou hlavou otevřeli víko.

„Poprosme ho!“ naléhala Kwanga.

„Poprosme ho! Poprosme ho!“ opakovali bratři.

Zavěsili se do sebe a začali tančit kolem koše, stále rychleji zpívající zvláštní monotónní vemlouvavou píseň:

„Slyš naše slova, ó fetiši!
Slyš naše slova, dobrý fetiši!
Slyš naše slova, moudrý fetiši!
Slyš naše slova, slavný fetiši!“

András odstoupil od tančících, začal rychle sbírat suchou trávu mezi křovím, díval se a poslouchal s dojemnou láskou tanec a zpěv svých druhů.

„Slyš naše slova, velký fetiši!
Slyš naše slova, slavný fetiši!
Slyš naše slova, všemohoucí fetiši!
Slyš naše slova, vševědoucí fetiši!
Jsme tvoji!
Věříme v tebe!
Jsme tvoji poddaní, posloucháme tě,
jsme tvými sluhy!“

Tanec nyní již vířil závratnou rychlostí kolem koše a i zpěv zněl rychleji a důrazněji:

„Dej nám oheň! Dej nám oheň! Dej nám oheň!
Velký fetiši! Moudrý fetiši! Dej nám oheň!
Dej nám rudý oheň!
Dej nám planoucí oheň!
Dej nám hořící oheň!
Dej nám dobrý oheň!
Dej nám krásný oheň!
Dej nám hořící oheň!
Oheň! Oheň! Oheň!
Velký fetiši, dej oheň!“

Tanec a prosebné písně trvaly dlouho. András je nechtěl, a ani nemohl zastavit. Když se nakonec Kwanga a její bratři zemdlení a unavení uložili na trávu, András se přiblížil ke koši a ke svým druhům, kteří byli naplněni důvěrou.

Dívali se na košík zbožně, ale marně, takže nakonec Gondoro, který z nich byl nejméně věřící, se vyčítavě zadíval na Andráse.

„Tak kde je oheň?“ zeptal se, jako by on byl zodpovědný za dobrotu fetiše.

„Tady je!“ zvolal András se smíchem, pak přistoupil ke koši a odvázně do něj sáhl.

Kwanga zděšeně vykřikla, když uviděla ten svatokrádežný pohyb, a i její bratři se dívali strnule na Andráse, protože podle jejich víry měl v tomto okamžiku nastat konec světa.

Země se však neotevřela, aby je pohltila, moře nezaplavilo ostrov, skály se nezhroutily, a dokonce se zdálo, že velký fetiš snáší to strašné znesvěcení naprosto lhostejně a ničivý výbuch jeho zloby že se nedostaví.

András uchopil velký fetiš, lépe řečeno rukojeť ozdobného meče, pevně do ruky a krátkým ocelovým výčnělkem jen tak na zkoušku uhodil o křesadlo. Z kamene vytryskl celý roj jisker.

„Zázrak! Zázrak všech zázraků!... Náš fetiš učinil zázrak!“ volali Kwanga a její bratři a zbožně se dívali, jak ve večerním šeru létaly zlatožluté jiskry.

András nyní poklekl k hromádce suché trávy, položil na ni několik suchých větviček a pak na ně vykřesal jiskry. A vida! Za několik okamžiků vyšlehl zlatý plamen a suché větvičky s praskáním chytily.

Svatý fetiš pak Sokuma opět uložil od košíku, Kwanga jej s velkou poctou přiklopila, Gondoro zase odnesl do domku a od této chvíle byli všichni tři ještě pevněji přesvědčeni, že božstvo v rukojeti šavle má nadpřirozenou moc. Na oslavu ohně si ještě ten večer udělali výbornou pečení a uspořádali takové hody, že i Jeho Excelence tlustý Van der Parra na ostrově Jáva by olízl všech deset prstů.

Nesměli však zapomenout na jednu věc. Měli jen jediné křesadlo a s touto drahocenností museli velmi šetřit. András proto druhý den nařídil, aby každý přinesl z lesa co nejvíc suchého mechu. A když se druhého dne večer sešli, András znovu požádal fetiš o oheň.

Vykřesal jiskru do tak velikého kusu mechu, který byl s to zachovat celý den žhavé uhlíky, a důrazně nařídil Kwanze, že každé ráno a každý večer bude její první povinností rozdmýchat oheň v dalším kusu mechu, aby mohli používat křesadla co nejméně.

Pro doutnající mech postavili v domku zvláštní ohniště, které nazvali oltářem věčné jiskry, drahocenného pokladu života. Křesadlo,

aby se mu nic nemohlo stát, schoval András do rohu chýše a pro jistotu ho ještě zakryl velkým bílým kamenem.

KAPITOLA DVACÁTÁ OSMÁ,

ve které se objeví na moři osm černých bodů.

Na ostrově Naděje rychle plynul čas. Kalendář tu neměli, nebyly ani všední, ani sváteční dny, ani týdny, ani měsíce, každý den roku se podobal druhému jako vejce vejci. Když vyšlo slunce, bylo ráno, když zapadlo, nastala noc – tak plynul život stále stejně, stále klidně.

Jako obranu proti jednotvárnosti začal András rychle míjející dny počítat. Od jisté doby každý večer vyryl rýhu do kůry mangovníku. Tento jednoduchý kalendář nebyl zcela spolehlivý, protože András nevěděl, kolik dní předtím nepočítal, alespoň teď však měl něco, čím mohl měřit ubíhající čas.

Na kůře starého stromu dosáhl počet rýh rovného sta. András zadumaně uvažoval o uplynulém čase, ale v jednotvárných dnech si na žádnou významnější událost nemohl vzpomenout.

Pamatoval se na den, kdy Sokuma přivedl antilopu, a pak na radostnou událost, když se jim podařilo získat oheň.

Ale každá novinka časem zevšední.

Andrásovi zbylo hodně času k přemýšlení. Nic jiného také kromě lovu ryb a zvěře neměl na práci. Jeho myšlenky letěly daleko do Batavie k jeho opuštěné ženě, zpátky do jeho zlaté domoviny, k zelenajícím se břehům Dunaje, do malého domku, který počítá-li správně, opustil před šesti lety.

Šest let! Kdo žije prací ve svém domově, mezi svými milými, pro toho to není dlouhá doba. Ale s kým osud stále divoce nakládá, pro toho znamená věčnost.

Všemohoucí bože! Co všechno prodělal za těch šest let.

Ani osmdesátiletý kmet neprodělal tolik dobrodružství, nemohl by vyprávět tolik krutých zkazek ze svého života jako on po těch několika letech.

Když se mu v představách znovu a znovu objevoval jeho domov nebo daleký rodný dům, vynořilo se mu v mysli mnoho otázek, na které nemohl dostat odpověď. Kdo by mu mohl říci, jaký osud stihl jeho milé za jeho nepřítomnosti? Z domova nemá žádnou zprávu od té doby, co odešel do světa, a od manželky od té doby, co vstoupil na ostrov Papuánců!

Z Batávie poslal dva dopisy, jeden rodičům a jeden bratru Joskovi, ale zda adresáti dopisy dostali, to se nedověděl. Kdyby byla přišla odpověď, pak ho čeká v Batávii, a kdo ví, jestli si ji vůbec někdy přečte. Při takových úvahách ho někdy napadlo i slovo, které slyšel z úst sloupového svatého na ostrově Cejlon, když se ho vyptával na svůj osud.

„Nirvána,“ odpověděl třikrát po sobě sloupový svatý na jeho otázku, on však nevěřil, nechtěl věřit smyslu tohoto záhadného slova.

Že by přece jen měl Ramajun pravdu, ptal se sám sebe.

To není možné! Nechtěl se smířit s tím, aby jeho osudem bylo stále toulání se, život bez domova a bez cíle! Chtěl by svůj život trávit ve svém domově se svou ženou, mezi svými milými a získat úctu svých spoluobčanů užitečnou prací...

Ale co má dělat? Co má udělat právě teď, kdy žije na osamělém ostrově, zcela vytržen z lidské společnosti, a musí se radovat, že si zachránil holý život!... Ne, na tuto otázku, i když si ji kladl stokrát, odpovědět nedovedl.

Jak se Andrásovi zpočátku líbil klid a jednoduchý život na ostrově, tak se nyní právě tolik trápil bezvýhodností své situace a touhou po své rodině a po domově. Zanedlouho se však stala neočekávaná událost, která rázem přetrhla klid ostrova a zcela upoutala i Andrásovy myšlenky.

Jednoho dne ráno šli všichni tři muži na lov. Krásné počasí je odlákalo mnohem dále od domova než obvykle. V poledne dorazili k nejvyššímu bodu ostrova, kde skála strmě spadala do moře a odkud mohli pozorovat tmavé obrysy Ternate.

Unaveni po dlouhém pochodu a únavném lovu se uložili k odpočinku na skalní plošinu. András se oddal obvyklému rozjímání a jeho pohled se zasněně toulal po nekonečných dálavách.

Kolem ostrova se mírně leskla hladina moře. Zdálo se tmavě modré a i nebe bylo takové, takže bylo těžké rozeznat, co se v čem odráží.

Tu nekonečnou modř na okamžik prořal jen racek, letící těsně nad hladinou, nebo ryba, pod vodou pronásledována nepřítelem, která použila svých lesklých ploutví jako křídel.

Andrásovy oči se zahleděly do dálky a na okamžik se chytily pohledem na ostrově Ternate, na místě jeho utrpení, na místě, odkud se mu podařilo utéci.

Snad nastane jednou doba, uvažoval, že budu moci opustit i tento ostrov. Protože i ten je pro mě žalářem, přestože se můžu volně pohybovat a žít!

V duchu viděl loď, která přistane u ostrova, a on vyjde na její palubu. Pak loď zvedne kotvy, roztáhne plachty a nezastaví se až v Batávii... Ale co s jeho druhy – zachránci, s Kwangou, Sokumem a Gondorem? Jsou to opravdu stateční, odvážní a veselí přátelé. Jak těžko by se s nimi loučil...

V tom okamžiku se mu zdálo, jako by u ostrova Ternate viděl nějaký pohybující se černý bod.

Snad mne šálí zrak, říkal si a mnul si oči. Pak se zadíval směrem k Ternate znovu. Ta černá tečka se opět objevila na vodě.

Andrásovi se sevřelo srdce zlou předtuchou. Co to může být? Nemohl si to vysvětlit, ale doléhalo to na něho. Tento jev byl neočekávaný a on sám už v životě tolik prodělal, že neměl rád neočekávané události.

„Sokumo! Gondoro!“

Oba domorodci se, překvapeně posadili, vycítili v Andrásově hlase jeho vnitřní napětí.

„Lehněte si sem ke mně a nehýbejte se!“ přivolal je k sobě.

Sokuma a Gondoro se natáhli po jeho boku a tázavě hleděli na jeho tvář.

András ukázal ve směru na Ternate.

„Podívejte se tam! Vidíte něco?“

I sám namáhal zrak, ale černý bod neviděl. Už se uklidnil, že to byl jen prelud způsobený ostrým sluncem, ale bystrozraký Sokuma náhle vykřikl:

„Nějaká černá tečka se pohybuje po vodě!“

„Nejenom jedna, já vidím dvě!... Ne, tři... čtyři!“

Andrásovi se zatočila hlava. Rukou si zastínil oči, aby lépe viděl, ale potřeboval k tomu několik okamžiků, aby i on rozeznal pohybuující se tečky. Třikrát je spočítal. Na obzoru se pohybovalo pět černých teček.

„Co myslíte,“ ptal se po krátké odmlce, „co to může být?“

Oba domorodci chvíli neodpovídali, jen se zachmuřenými tvářemi zkoumali dálavu.

Nakonec se ozval Sokuma.

„Bílý cizinče,“ řekl tiše, ale pevným hlasem. „Blíží se pět člunů.“

„Připlouvá pět člunů,“ opakoval i Gondoro. „Přijíždějí od Ternate.“

András mlčel. Věděl, že se jeho přátelé nespletli. Upřeně a soustředěně hleděl na černé tečky, které nyní již nemizely za hřbety vln, nýbrž postupovaly, i když ne rychle, a každým okamžikem se zvětšovaly.

„Přijíždějí čluny, to je jisté,“ ozval se nakonec. „Teď je otázka, kdo v nich sedí.“

Sokuma se na Andráse nedíval a odpověděl s hořkým klidem.

„Jsou to Papuánci, od nichž jsme utekli.“

Gondoro svého bratra doplnil.

„Jsou to oni! Vyploouvají z řeky na moře, právě tak jako my.“

„A co chtějí? Proč jedou,“ volal rozčileně András. „Co tady hledají?... Nestačí, že už jednou tento ostrov zničili?“

„Nás hledají!“ odpověděl Sokuma bez zdráhání.

Na sluncem ozářené skále zavládlo po těchto slovech hluboké ticho. Sokuma se svým bratrem už dál nemluvili, jen mlčky sledovali připlouvající čluny. I András mlčel, věděl, že Sokuma má pravdu.

Na Ternate Papuánci již určitě všechno prohledali, aby našli uprchlíky, a protože veškeré jejich pátrání bylo marné, napadl je pustý ostrov. Potom nelitovali žádné námahy a věrni své krvelačné povaze, rozhodli se, že na ostrov uprchlíků zaútočí.

Dvě hodiny leželi András a jeho druzi v poledním žáru na skále. Nehnuli se odtamtud, protože chtěli mít jistotu o blížících se člunech. Jak plynul čas a jak se čluny blížily, stokrát si opakoval otázku: Co mají dělat, kdyby se nepřítel chtěl opravdu vylodit?

Na této straně Papuánci nemohou přistát kvůli strmé skále. Musí tedy obeplout ostrov, aby se dostali na druhou stranu k mělkému zálivu. Když tam však přistanou, objeví za chvíli chýši postavenou pod starým mangovníkem, krotkou antilopu a vůbec skutečnost, že na ostrově žijí lidé.

Tři muži o tom dlouze diskutovali.

Nejdříve musí dát zprávu Kwanze. I když by s tím mohli ještě počkat, protože ze skály dorazí k chýši dříve, než čluny obeplují ostrov.

„Co bychom ubohou dívku plašili,“ řekl András. „Počkejme nejdřív, co ti ďáblové chtějí.“

Zatímco si vyměňovali názory, čluny se přiblížily k ostrovu tak blízko, že mohli rozeznat pouhým okem postavy s oštěpy, které v nich seděly. Na chvíli se zaradovali, když viděli, že se čluny zastavily.

„Sokumo!“ zvolal náhle András. „Čluny se zastavily, co asi chtějí?“

A skutečně, všichni tři viděli, že malá flotila stojí na jednom místě, mořský proud čluny pomalu odnášel a vůbec se zdálo, že nastal nějaký zmatek. Napjatě, s radostí se díval András na tento obrat, ale Sokuma v takové štěstí nevěřil. Hleděl do dálky a krátce nato také vysvětlil, proč se čluny zastavily.

„Tam připlouvají další tři čluny,“ ukázal do dálky. „Na ty čekají.“

Takže radost byla předčasná. Ostatní čluny počkaly na tři opozdilce a pak po půlhodinové přestávce vyrazily s novými silami vpřed.

András a jeho druzi horečně přemýšleli: co mají dělat, kdyby se nepřítel vylodil? Bojovat? Proti takové přesile by to bylo zbytečné! Uprchnout? To je zase nemožné. Kam by na tom malém ostrově utíkali? Mohli by se skrývat nanejvýš den dva.

Ani jeden z nich nevěděl, co by bylo lepší.

A v této chvíli už ani nic jiného dělat nemohli než vyčkávat, a to v naprostém tichu a se zatajeným dechem, co udělá nebo k čemu se chystá nepřítel. Malá flotila byla již docela blízko, viděli lesknoucí se hroty oštěpů, černé hrozivé tváře a mohli si spočítat, že v každém člunu sedí patnáct až dvacet Papuánců, takže celkem přes sto lidí, ve srovnání s nimi celá armáda.

Slunce se sklánělo k obzoru, už tak nepražilo. Tam dole se objevili s obrovským řevem a máváním oštěpů lidožrouti. Nejdříve narazili na skalní stěnu, přidrželi se, ohmatávali vyčnívající kameny, zachytili se ve štěrbinách skály a pokoušeli se po ní šplhat.

Nahoře na skalní plošině se dívali tři muži jako ochromení na divadlo, které se pod nimi odehrávalo... V Andrásovi se znovu probudila naděje, snad divoši zapomněli, že ostrov má i mírnou rovinatou část... Kdyby to nevěděli a zůstali v této části ostrova, na skalní stěnu by se v životě nevyšplhali!

Naděje byla ale předčasná. Jeden zvlášť pomalovaný a ozdobený Papuánc, pravděpodobně velitel malé flotily, začal na ostatní rvát a ukazoval stranou.

Sokuma šeptem sdělil Andrásovi, co ten divoch křičí.

„Chtějí obeplout ostrov!“

Papuánský vůdce řval a mával oštěpem, ale i tak to trvalo chvíli, než ten divoký národ jeho slovům porozuměl. Pak začali ustupovat od skály a ve své divokosti se předháněli tak, až se jeden z člunů převrátil. Ozval se hurónský řev! Ti, kteří spadli do vody, se snažili vyšplhat na ostatní čluny, a než převrácený člun opět obrátili a jeho spadlé osazenstvo se zase vydrápalo do lodi, uplynula další hodina.

András se podíval na oblohu. Slunce za jeho zády už bylo těsně nad obzorem, blížil se večer, a flotila na moři jako by zaváhala.

„To, že spadli do vody, nás zachránilo!“ pošeptal Sokumovi. Zdálo se, že se nemýlil.

Velitelé se ve člunech začali radit. Někteří z nich ukazovali směrem k Ternate svým oštěpem, jiní zase zlobně řvali, nakonec jeden z člunů vyrazil z řady ostatních a vydal se na cestu zpět. Za ním pak následoval druhý, pak třetí a nakonec dole všechno utichlo.

„Jsme zachráněni!“ volal András šťastně na skalní plošině.

Sokuma se ještě chvíli díval za vzdalujícími se čluny.

„Jsme zachráněni,“ ozval se nakonec tiše, „ale jen pro dnešní den...“

Velký sluneční kotouč zmizel v moři a pomalu nastávající noc pohltila vzdalující se čluny.

KAPITOLA DVACÁTÁ DEVÁTÁ,

v níž se na ostrově Naděje vybuduje opevnění a Gondoro se stane malířem.

Této noci spali málo. Mysleli na zítřek, na divokou hordu lidožroutů.

Co bude, co mají dělat, kdyby je ta divoká horda přepadla? András celou noc nezamhouřil oka. Nehybně ležel na svém rákosovém lůžku, zrak upřený na rudý bod v ohništi, na náznak doutnajícího ohně.

Před svítáním ho na krátkou chvíli přemohl spánek, ale s prvním rozbřeskem už byl na nohou a vyšel před chýši. Kwanga a její bratři byli také vzhůru, seděli pod mangovníkem zahlobáni do úvah a víc mlčeli, než mluvili.

„Dobré ráno, přátelé,“ zdravil je András a pak s lehkým povzdechem poznamenal:

„Jen kdybych věděl, zda si ještě dnes popřejeme dobrý večer.“

Kwanžiny mírné oči se úzkostlivě upřely na Andráse.

„Ó bílý cizince,“ ozvala se prosebně. „Porad' nám, co máme dělat!“

András se posadil k dívce na orosenou trávu a rozvážně začal mluvit.

„Dnes v noci jsem přemýšlel o tom, zda máme uprchnout, zda se máme skrýt anebo zda máme bojovat s nepřítelem... Odtud utéci nemůžeme, skrýt se také ne, takže nám nic jiného nezbude než bojovat. Je lépe padnout v boji než se stát kořistí této hordy!“

Tři jeho druzi se na něho dívali s důvěrou.

„Musíme bojovat,“ pokračoval, „i když jsme stokrát slabší.“

A protože jsme slabší, může nám pomoci jedině to, když svou sílu znásobíme rozumem...“

Sokuma přijal tato slova s takovou radostí, jako by v nich viděl potvrzení svých plánů.

„Bílý cizince,“ volal a vyskočil z místa, „moji kostlivci! Ti nás zachrání!“

András překvapeně svažtil čelo, ale v mžiku se i sám přiklonil k této divné myšlence.

„Těch se strašně bojí,“ vysvětlil nadšeně i Gondoro. „Třesou se před obrazem mrtvého člověka!“

„I když by originál rád snědli!“ povstal nyní i András ze svého místa. Uvažoval o rodícím se válečném plánu a už také naléhal na své druhy.

„Pak tedy rychle do práce. Sesbírejme tolik oštěpů, kamenů a šípů, kolik jen můžeme, odnesme je do zálivu, protože i když ještě nejsme kostlivci, staneme se jimi pro naše nepřátele i my!“

Kwangu poslal jako stráž na skalní plošinu, a oni sami se dali do sbírání zbraní. Chýše zůstala prázdná, jedině ochočená antilopa a všemohoucí fetiš hlídaly dům a ještě štěstí, že fetišem nebyl zelený košťál, který by antilopa s obrovskou chutí schroustla.

Zbraně šli sbírat do sutin staré vesnice. Sokuma s nimi zůstal jen tak dlouho, dokud nesesbíral náruč starých luků a pak běžel rovnou na břeh zálivu, aby, jak řekl, vyzbrojil svou armádu.

András a Gondoro pečlivě prohledali každý keř, každou sutinu na území bývalé vesnice a našli několik starých luků, oštěpů a seker. Výsledek byl potěšující. S velkou náručí zbraní odešli na břeh moře, kde je čekalo takové překvapení, že se místo nepřítele zděsili už oni.

Zatímco sbírali zbraně, Sokuma skutečně vyzbrojil svou armádu kostlivců. Dlouhé řadě koster dal do vybělených hnatů luky, a to do takové polohy, že se zdálo, jako by kostlivci opravdu stříleli.

Sokuma čekal s tichou hrdostí na účinek svého umění, a když viděl, že v prvním okamžiku byli jak András, tak Gondoro poděšeni legií střílejících kostlivců, začal radostně vyskakovat a tleskat.

„Bude to výborné,“ smál se, „když se zalekl i bílý cizinec, což teprve Papuánci!“

„Bude to skutečně dobré,“ pochvaloval ho András. „Tvoji vojáci jen ať drží luky, střílet budeme místo nich my. Pak si naši hosté budou skutečně myslet, že ostrov brání kostlivci... Musíme se však dobře schovat, Papuánci z nás nesmějí spatřit ani vlásek!“

Abyste mohli uskutečnit Andrásův odvážný plán, museli za řadou kostlivců vybudovat vhodnou hradbu z kamení, mezi kameny nechali střílny a pak to vše pokryli větvemi a listím, aby nebyla vidět práce lidských rukou. Když s tím byli hotovi, připravili si zbraně, hlavně hodně šípů. Gondoro pak řekl téměř slavnostně svému bratru:

„Pojď, Sokumo, namalujeme si na sebe válečná znamení, jak to dělávali naši otcové, když šli do boje.“

András příliš nepochopil tuto výzvu, ale když Gondoro vyndal předem připravené bílé a černé barvy, ihned poznal, co znamenají ta válečná znamení.

Sokuma si lehl na záda a Gondoro mu s velkou dovedností namaloval tvář bílou barvou (takže se zdálo, jako by to vůbec nebyla lidská tvář, nýbrž lebka kostry), pak mu pomaloval záda a prsa černými a bílými znaky, které měly určitě kouzelnou moc. Nato si vyměnili místa a Sokuma pomaloval Gondora.

Když ochranný systém ostrova zdokonalili po této stránce, uznali bojovníci za správné, aby se poohlédli po nepříteli. Papuánci se ještě neobjevili, to by je Kwanga už varovala, a tak se trochu pocvičili ve střelbě lukem a pak se všichni tři vyšplhali na svou včerejší pozorovatelnu na skalní plošině.

Kwanga nahoře poctivě hlídala obzor, ale ještě nic nezpozorovala. Všichni se proto natáhli do trávy a klidně očekávali nepřítel.

Nebe i moře zářily nádhernou modří stejně jako včera. Když András přemýšlel o včerejším dopoledni, zdálo se mu, že za ten jediný den prožili víc než za uplynulých sto dní dohromady.

Pozoroval slunce, které už vystoupilo na svou denní dráhu, a v duchu počítal, že když Papuánci odjeli z Ternate za svítání, pak by jejich lodě už musely být vidět.

„Musíme čekat, snad se vydali na cestu později,“ řekl svým druhům, když i Sokuma začal počítat čas.

Leželi vedle sebe, obzor nespustili z očí a mlčky čekali. Slunce dorazilo k vrcholu, minulo poledne, slunce začalo na své dráze klesat a černé tečky se stále neobjevovaly.

Občas sebou někdo z nich trhl, a ukazuje do dálky, tiše volal:

„Tam!... Tam něco vidím!“

Ve všech případech to však byl jenom klam očí unavených ostrým pozorováním.

Když konečně slunce užuž zapadalo za obzor, vstal András ze svého místa a protáhl si údy strnulé dlouhým čekáním. „Zdá se, že dnes nepřijdou. Včerejší veslování je zřejmě unavilo, dnes odpočívali.“

I ostatní uznali, že má András pravdu. Měli mít radost, že se nepřítel celý den neukázal, ale přesto je naplňovala stísněnost. Mlčky se vydali domů.

Při večeři Gondoro prohlásil, že se Papuánci snad opozdí, ale určitě se vrátí. Mohli mu věřit, protože od dětství dobře znali neúnavnou vytrvalost, s kterou se vydávali Papuánci za svou kořistí.

„Tak tedy zítra...“, vzdychl András, „pojďme si lehnout, bude nás asi čekat těžký den.“

Nebezpečí útoku viselo nad ostrovem, ale čtyři jeho obyvatelé prospali celou noc hlubokým spánkem. Včerejší bdění a dlouhé čekání vyčerpalo jejich nervy.

Za úsvitu byli však už všichni na nohou. Kwanga připravila snídaň, Sokuma a Gondoro s velkou pečlivostí opravili na svých tělech namalované ozdoby.

Malování vrátilo čtyřčlenné armádě dobrou náladu, a tak také odešli na skalní plošinu.

Sokuma vykonal menší obchůzku, aby se přesvědčil o připravenosti pobřežních opevnění i své zvláštní armády. Když se pak i on vyšplhal na skalní pozorovatelnu a na obzoru se černé body ne a ne objevit, Gondoro se opět snažil pomocí bílé barvy rozmnožit jejich branné síly a s patřičnou skromností předložil návrh, aby se dal pomalovat i András.

„Co říkáš?“ zasmál se András. „Že bys chtěl pomalovat i mě?... To bych pak nepoznal sám sebe!“

Oprávněnost jeho smíchu nechtěl Gondoro uznat. Trochu uraženě začal dokazovat, že by na Andrásova prsa a záda namaloval takové znaky, které by ho ochránily i před otrávenými šípy, ale protože András ne a ne se podvolit, nakonec vzal svůj návrh zpět.

Zatímco tak debatovali a s očekáváním pátrali v dálavách, slunce opět zakončilo svou nebeskou pouť, zmizelo v moři, aniž se nepřítel ohlásil. Večer se vrátili do své chýše takřka zklamání, už téměř litovali, že tolik hodin promarnili čekáním, ale ať to bylo jak chtělo, od toho dne se jim zase vrátil klid.

Třetího dne ráno András uvažoval i o tom, že se snad Papuánci vůbec nevrátí. Vzdálenost a námaha jsou veliké, přistát není lehké, a i

kdyby přistáli, není jisté, že by někoho na ostrově našli – je možné, že si to Papuánci vůbec rozmysleli.

Sokuma a Gondoro vrtěli hlavami. Byli jiného názoru než András. Proto se po snídani všichni tři vydali opět na svou pozorovatelnu, dovolili si však určitou změnu a Kwangu nechali doma.

Vál ranní větrík, když opět dorazili na skalní plošinu. Slunce se pomalu vyhoupllo na oblohu. Opět čekali a pozorovali. Náhle Sokuma zvedl paži a ukázal směrem na Ternate.

Všem třem se zatajil dech, srdce se jim prudce rozbušilo a očima takřka provrtávali stříbřitý závoj ležící na dalekém moři.

Nyní je zrak neklamal.

V dálce se pohybovaly na vodě černé body. Bylo jich více než poprvé. Když uplynula hodina, napočítali jich dvanáct. Krvelačná armáda se rychle blížila, rychleji než posledně. I počasí jim přálo, od Ternate vál lehký vítr.

Andráse ovládl klid a odhodlání jako vždy, když se setkal na své životní pouti s nebezpečím.

„Jsou zde!“ řekl pevným hlasem a vstal. „Teď jim určitě nebude stačit, aby zaútočili jen na skalní stěnu. Odjedou k zátoce a pak...“

I Sokuma a Gondoro se zvedli a souhlasně přikyvovali.

„Ostrov mohou objet,“ pokračoval András v myšlenkách „zleva i zprava.“

Jeho dva druhové opět souhlasně přikývli a zvědavě mu naslouchali.

„Napravo je moře plné zákeřných skalisek, tudy by se těžko dostávali. Nalevo je cesta snazší a moře je naprosto tiché. Je tedy jasné, že přijedou zleva. Takže až budeme u zátoky, pak je za touto skálou uvidíme poprvé... Pojd'me tedy k zátoce a připravme se, abychom ubránili náš ostrov.“

Ještě jednou se podívali na blížící se čluny a pak sestoupili ze skály.

Nejprve vyrozuměli Kwangu. Statečná dívka se nevydělala, když uslyšela tu zprávu. Mlčky vzala svůj luk, kterým učila Andráse střílet, a spolu s muži se odebrala k zálivu.

Dlouhá řada koster bělostně svítila v šiku na břehu. Očekávaly nepřítel v strašidelné nehybnosti a jejich kostnaté prsty hrozivě napínaly tětivy.

Za ochrannou hradbou čekal dobře schovaný čtyřčlenný oddíl a tiše a odhodlaně pozoroval vysokou skálu vystupující do zátoky.

KAPITOLA TŘICÁTÁ,

*ve které sviští mračna šípů, je slyšet řev lidožroutů a Soku-
ma je jmenován admirálem.*

Vzdáleno od travnatého břehu, na okraji zátoky, jako kdyby ostrov bránilo, vyčnívalo osamělé skalisko. U jeho paty jemně šplouchaly vlny, sluneční paprsky skotačily po jejich hřbetech, a přesto tato mírná vodní hladina v sobě skrývala nebezpečí, zde se měly objevit čluny nepřítel.

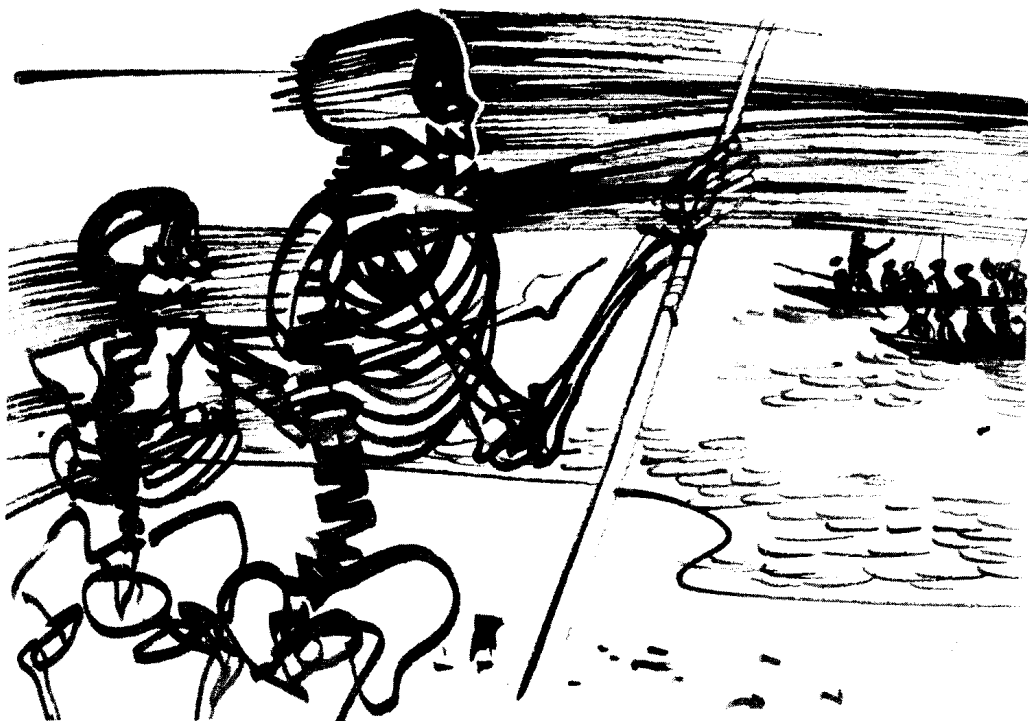
Čtyřčlenná armáda nehybně čekala za hradbou, čas plynul, hodiny míjely, každá minuta se zdála nekonečnou...

Pak náhle uslyšeli šplouchání a jako nějaký přízrak vplul do zátoky první nepřátelský člun a za ním ostatní. Ozval se uši drásající řev radosti, když Papuánci uviděli travnatý břeh zátoky. Mávali svými zbraněmi a drali se do zátoky. Jen armáda pekelníků může poskytnout takový obraz.

András a jeho druzi se za hradbou ani nehnuli. V rukou se jim jen neznatelně zachvěly luky. Se zatajeným dechem očekávali další události.

Když pivní čluny vpluly dovnitř do zátoky, řvoucí nepřítel se ocitl přímo před řadou nehybných kostlivců.

Nad vodou zátoky se v tom okamžiku rozhostilo takové ticho, jako kdyby udeřil mezi čluny blesk z čistého nebe. Řvoucí hrdla umlkla, vesla vypadávala z rukou a Papuánci zírali zděšeně na strašnou podívanou. Hružou oněměli nejdříve ti v předních řadách, pak se děs přenesl i na další.

Tichá nehybnost však dlouho netrvala. Byly slyšet výkřiky strachu, pak rozčilené hádání, jako kdyby se armáda divochů vzájemně pobízela, naléhala, aby postupovali dál, a skutečně pomalu se vesla opět pohnula a nepřítel se opatrně blížil ke břehu.

Ujeli snad sto metrů a od břehu je dělila jen malá vzdálenost, když na ně uhodila nová hrůza – nyní objevili v rukou kostlivců luky. Nastal velký křik a zmatek, několik člunů se hned dalo na ústup, jiní zase plni strachu otáleli a nevěděli kudy kam, další se chystali k útoku, aby ve svém zoufalém vzteku zahájili boj i proti kostlivcům.

András napjatě pozoroval divadlo v zátocě. Čekal právě na tento okamžik, na vhodnou chvíli zmatku a nerozhodnosti, kdy nepatrnost své malé armády bude moci zmnohonásobit nečekaným úderem.

„Ted’!“ zašeptal svým druhům s pevným odhodláním. „Mířte přesně, ani jeden šíp nesmí minout cíl!“

Čtyři obyvatelé ostrova se na sebe podívali, věděli a cítili, že tento okamžik rozhodne o jejich dalším životě. Napjali tětiny a čtyři šípy šustivě opustily jejich luky.

Tam dole spadli čtyři Papuánci do vody. Jejich bolestný křik přehlušil rámus, pak opět nastalo velké ticho.

Srdce nepřítelů sevřela hrůza.

Za hradbou napnuly tětivy nové šípy.

András sledoval události. Nevěřil, že jedinou salvou může zachránit ostrov, a také se nemýlil. Divokost a krvelačnost Papuánců byla tak veliká, že i hrůza se v nich proměnila v zuřivost. Před chvilkou bylo hrobové ticho, nyní se však ozval stonásobný řev.

První čluny se opět rozjízďely a přiblížily se jen na několik máchnutí vesel.

András se povzbudivě podíval na své druhy, jejich ruce se opět současně pohnuly a opět vyletěly šípy. Z prvního člunu spadli do vody další čtyři Papuánci.

„Kostlivci“ dobře, rychle a „pevnou rukou“ ovládali svoje zbraně. Každou chvíli letěly šípy, hustě za sebou, tak rychle a tak přesně, že v příštích minutách spadlo do vody dalších dvanáct Papuánců, mrtvých nebo zraněných.

Mezi útočníky a obránci se rozvinul boj na život a na smrt.

Čtyři bojovníci za hradbami vysílali stále rychleji a rychleji svoje šípy, ale právě tak rychle rostla i bojová nálada Papuánců. Tento souboj museli vydržet: museli vydržet odvahou, statečností do té doby, dokud se útočníci nezhroutí, protože kdyby jen na jediný okamžik zakolísali, vtrhne na jejich území tahle zdivočelá horda!

Vztek Papuánců se stupňoval až do zuřivosti. Ke břehu se nemohli dostat, takže střelbu opětovali strašidelným řevem z člunů.

András cítil, že jen minuta a jedna nezdařená salva, a už je budou mít na krku!

Viděl stále rostoucí zmatek v řadách nepřítelů, viděl, že tam dole se šílená zloba chystá změnit v bezhlavý útěk poražených vojsk. Pak pečlivě zamířil na postavu, která stála pomalovaná a ozdobená na přídi člunu. Podařilo se mu ji zasáhnout, a tím bylo rozhodnuto! První člun se náhle obrátil, a proraziv řadu ostatních, snažil se uniknout na volné moře. Rázem nastal velký zmatek i mezi ostatními, nepřítel se snažil hlava nehlava utéci z tohoto smrtelného sevření, co nejdříve se dostat z nebezpečné blízkosti kostlivců.

Z hradeb létaly stále nové a nové salvy směrem k zátocce, nyní již s jistotou vítězství.

Mezitím se jeden z člunů převrátil a jeho mužstvo spadlo do vody. Zranění se okamžitě potopili, ti ostatní, protože jim hrůza nedovolila, aby plavali ke břehu, horečně tápali po prchajících lodích, čímž nastal ještě větší zmatek.

Ani to netrvalo dlouho a zátoka byla prázdná a tichá. Voda lehce šplouchala a u skály nic neprozrazovalo vražedný boj, jen na vodě plující oštěpy a ztracená vesla připomínaly zápas.

András a jeho druzi odložili své luky unavení a vyčerpaní, ale nesmírně šťastní. Zvítězili v boji, uchránili své životy, svůj ostrov! Sokuma a Gondoro se dali do vítězného tance na louce, pak se všichni objali, líbali a blahopřáli si k vítězství.

„Teď už dost radosti,“ uklidňoval András své druhy. „Když jsme neztratili hlavu strachy, ať se nám to nestane teď z radosti! Sokumo a Gondoro, my zůstaneme na místě, co kdyby se ještě vrátili. A ty, Kwango, běž rychle nahoru na skalní plošinu a dej nám zprávu, zda nepřítel nadobro odplul, abychom mohli slavit vítězství v klidu.“

Tři muži se uchýlili za hradby, aby si odpočinuli a přitom dávali pozor. Kwanga ihned zmizela v křoví na stezce. Nebyla však dlouho pryč, objevila se zakrátko a přinášela radostnou zprávu, že všech jedenáct člunů rychle ujíždí směrem k Ternate.

„Mohu jít domů? Mohu připravit večeři?“ ptala se konečně, asi měla velké plány, jak důstojně oslavit vítězství.

„Dobře, jdi domů, moje milá,“ usmál se András. „Nyní půjdeme nahoru na skálu my, abychom sledovali odplouvající čluny, aby se neřeklo, že hosta nevyprovodíme.“

Když se rozložili na skále, viděli, jak se černé body stále více vzdalují směrem k obzoru, halícím se do soumraku. Nebude dlouho trvat, a než slunce zcela zapadne, zmizí před jejich zraky.

„Nu, přátelé,“ obrátil se András na své druhy, „co si teď myslíte? Vráť se ještě jednou?“

„Ne!“ zněla odpověď. „To jim stačilo! Proti kostlivcům už nikdy nebudou chtít bojovat!“

„A já vám říkám,“ dodal Gondoro, „že příštích deset let nevstoupí na tento ostrov ani jeden Papuánek.“

András rád uvěřil tvrzení svých druhů.

Mohl si být jist tím, co říkají, protože Sokuma a Gondoro se doposud nikdy nezmylili, šlo-li se o Papuánce.

Za tichého mírného večera se vrátili ke své chýši. Čerstvou výbornou pečení a ovocem oslavili své vítězství a pak usnuli šťastným klidným spánkem jako ještě nikdy od té doby, co přistáli na ostrově Naděje.

Druhého dne ráno znovu vyšplhali na svou pozorovatelnu, zda se armáda Papuánců nevrací. Moře se však před nimi do nedohledna rozprostíralo hladké a bez života, nikde ani stopy po člunu.

Pak odešli do zátoky na místo bojů. Oživilo si dnes už se smíchem včerejší události a opravili hradby. Sokuma znovu trochu upravil svou armádu kostlivců, aby nadále dobře střežila klid ostrova Naděje.

Jak tak likvidovali stopy včerejšího boje, zpozorovali náhle na vzdálenějším konci zátoky černý předmět. V prvním okamžiku to v nich hrklo, ale vzápětí s radostí zjistili, že tím černým předmětem na vodě je pravděpodobně dvanáctý člun Papuánců, jehož posádka včera spadla do vody.

„Vytáhneme rychle náš člun,“ navrhol András, a jakmile to Sokuma udělal, ihned se vydali opuštěný člun vylovit a přitáhnout ke břehu.

Trvalo to několik hodin, než se jim ho podařilo vytáhnout, byl mnohem větší než jejich a uvnitř našli i šípy a oštěpy a doplnili tak svou zbrojnici.

„No vida,“ řekl András žertem. „Teď už máme celou flotilu.“

Ihned také jmenoval Sokumu admirálem, a protože Gondoro reptal proti jakémukoliv nerovnému jmenování, jeho chtěl jmenovat kontra-admirálem. V řeči domorodců však bylo velmi obtížné vysvětlit rozdíl mezi jednotlivými hodnostmi. András se do toho úplně zapletl, proto raději ukryli čluny, značnou část dne strávili nahoře na skalní plošině a radovali se z vybojovaného míru a svobody.

Druhého dne ráno se však stala neočekávaná věc.

Když jim Kwanga chtěla k snídani předložit zbytek pečeně od večere, maso hledala marně.

„Někdo z vás měl asi v noci hlad a maso snědl,“ dívala se káravě na tři muže.

„Já ne,“ odpověděl András.

„Ani my ne,“ zdůrazňovali Kwanžini bratři. „My v noci nejíme, nýbrž spíme.“

Ještě chvílku mluvili o zmizení masa, zvláště Kwanga. Mysleli i na divou zvěř, ale nic podobného se doposud na ostrově nikdy nestalo. Našli však k snědku něco jiného, takže na celou záležitost zapomněli.

Druhého dne ráno se stalo opět něco nezvyklého. Když se Kwanga vrátila z chlívku antilopy, podotkla, že nechápe, proč to hodné zvíře již druhý den dává tak málo mléka.

„Sotva jsem z ní vydojila tady ten trošek,“ ukázala, „a jindy měla mléka plno.“

András zmizení masa nevěnoval velkou pozornost, ale teď už zpozorněl. Maso mizí, mléko se ztrácí, co za tím vězí? Nic neříkal, jen vrtěl hlavou, ale ten den, když se toulal lesem a po skalách, pozorně se všude díval.

Nastal opět večer, ale nic zvláštního neviděl. Přesto spal tuto noc špatně. Ostatní již sladce oddechovali, on jen tak napůl dřímal pln zlého tušení. Občas sebou trhl, náhle se posadil a naslouchal, když však nezjistil nic zneklidňujícího, opět ulehl.

Noc byla tmavá, a přesto jednou, když se již po bůhvíkolikáté vyplašeně posadil na posteli, se mu zdálo, jako kdyby viděl mihnout se za oknem chýše černý stín. Někdo nás pozoruje, pomyslel si a protíral si oči. Opatrně vstal a vyšel před chýši.

„Je tu někdo?“ zeptal se hlasitě. Na svou otázku nedostal žádnou odpověď.

Ostrým zrakem pozoroval tmu a naslouchal se zatajeným dechem, ale neslyšel nic jiného než šustění listů a pomalé přežvykování antilopy a jejich telátek v chlívku.

Určitě se mi něco zdálo, uklidňoval se. Kdo by zde také chodil o půlnoci v takové tmě.

Vešel do chýše, znovu si lehl a pak už ho do rána nic nevyrušilo, jen ho strašily neklidné sny.

Ráno si vzpomněl na noční stín. A i když byl ještě více nakloněn domněnce, že v noci šlo o přelud, nedalo mu to, aby se nezeptal svých druhů, zda neviděli či neslyšeli v noci nic zvláštního.

Sokuma a Gondoro nic neviděli.

„My v noci obvykle spíme,“ odpověděli prostě, ale trochu zaraženě. „Ani nejíme antilopí pečení a také nic zvláštního neslycháme.“

Kwanga však nesdílela chladnokrevnost svých bratrů a napjatě se dívala na Andrása.

„Nevím, zda jsem skutečně něco viděla a nebo zda se mi to jenom zdálo, ale bylo to, jako by se venku mihlo něco černého... Chvilku se to zastavilo, dívalo se to k nám a pak to zmizelo.“

„Co to mohlo být?“ ptal se András, stěží skrývaje rozčilení.

„Byl to člověk,“ odpověděla důrazně Kwanga. „Přemýšlela, jsem o tom, zda se neprochází venku Sokuma nebo Gondoro.“

„My v noci spíme,“ zdůraznil již potřetí Sokuma.

„Samozřejmě že spíme a nejíme v noci antilopí maso ani nevidíme divné věci a neslídíme za oknem,“ dodal ještě Gondoro.

Andrásovi se sice líbil jejich neotřesitelný klid, ale přesto považoval za nutné, aby Sokumu a Gondora vyvedl z jejich lhostejnosti.

„Když jste to nebyli vy,“ prohlásil důrazně, „tak to byl někdo jiný, protože nejen Kwanga viděla nočního návštěvníka, ale i já.“

Jeho slova vzbudila překvapení.

„Je jasné,“ pokračoval András důrazně, „že na ostrově je kromě nás ještě někdo. Jinak to nemůže být!“

Teď už vyskočil Sokuma rozčileně.

„Bude tomu tak! Proto se ztratilo maso, proto dává antilopa tak málo mléka.“

A hlasem plným starosti pokračoval:

„Někdo je na ostrově, to je jisté... Ale co když je jich víc? To by bylo horší!“

„Co máme dělat, bílý cizinče?“ dívala se Kwanga na Andrása, jako by od něho žádala pomoc.

„Můžeme udělat jen jedno! Chopit se zbraní a nalézt nočního návštěvníka nebo návštěvníky...“

Vyzbrojili se oštěpy a luky, ale ještě než se vydali na cestu, András zapřísahal Kwangu:

„Zůstaň v chýši a měj vždy po ruce svůj luk. A kdyby se někdo ukázal, ihned ho zastřel! Bez vyzvání! Ani na něho nepromluv!“

Kwanga přislíbila, že bude chýši střežit a poté, co se domluvili, že se občas podívají domů, vydali se tři muži do houštin ostrova.

KAPITOLA TŘICÁTÁ PRVNÍ,

ve které zahřívá András na svých prsou hada, i když dobře ví, že ho může uštknout.

Jak plynul jejich život na ostrově Naděje v klidu, tak se nyní stala mírná krajina pro své obyvatele tajemnou. Tiché mýtiny, křoviska, kde se tolikrát procházeli, polehávali, stinné stráně lesa, kam chodili na veselé lovy, teď mohou skrývat zákeřného nepřitele.

Tři muži se vydali bez bázně, ale přesto plni neklidu, prohledat lesy, skály a křovím obehnané břehy říčky. Dopoledne prohlíželi okolí chýše, prohledávali každý kout, odhrnovali i větve křovin, zda nenajdou nějakou stopu po nezvaném hostu či hostech. Pečlivá prohlídka však neměla žádný úspěch.

K polednímu se vrátili do chýše, ale ani Kwanga nic nezpozorovala. Mlčky snědli oběd a pak se ihned vydali prozkoumat vzdálenější části ostrova. Prošli po skalnatém břehu, vyšplhali se na planinu, odkud sestoupili až do zátoky, a pak se s nepořízenou zastavili ve stínu palem.

„Buď se nám to jen zdálo, nebo pohltila našeho návštěvníka země,“ ozval se András mrzutě.

Sokuma se díval se svráštělým čelem na zem.

„Snad u sebe nemá nějaké kouzlo?“ uvažoval nahlas.

„To může být!“ dodal ihned Gondoro. „Třeba nosí na krku nehet duhového ptáka a sám se v něj může proměnit, kdykoli se mu zachce...“

Pak se úplně předháněli, kdo z nich zná tajemnější kouzla.

„Je také možné, že má takovou ulitu, která není větší než datle, ale přesto se tam může ukryt, zná-li zaklínací slovo... U nás totiž jsou takoví kouzelníci!“

András se nemohl zdržet úsměvu, kolik hloupostí vyslechl, zvláště když se na něho Gondoro díval vážným pohledem.

„Viděl jsi už někoho,“ ptal se káravě, „kdo by vlezl do ulity?“

„... Já to neviděl, ale vím to jistě, že taková kouzla existují,“ tvrdil Gondoro.

„Určitě jsou!“ oznámil Sokuma s neochvějným přesvědčením. „Divím se, bílý cizince, že jako moudrý a odvážný člověk si troufáš pochybovat o kouzlech!“

András nepovažoval za správné, aby teď debatovali o černé magii, neodpověděl, ale nesouhlasně vrtěl hlavou. Šli dál, bedlivě zkoumajíce terén mezi stromy na břehu.

Sotva však udělali několik kroků, upoutal je zvláštní jev. Na okraji zálivu se cosi dělo. Z houští vylétli poplašeně ptáci, opice se s vřískotem šplhaly na stromy, jako by je náhle někdo v křoví vyplašil.

Všichni tři udiveně hleděli na neobvyklý ruch. Jejich příchod způsobit tento zmatek nemohl, protože nikdy předtím se nic takového nestalo.

Stáli a napjatě pozorovali. Vřeštění však neustávalo. Mezi stromy mohli také vidět na hladinu moře, když se tam András podíval, udiveně vykřikl:

„Naše loďka!... Naše loďka je na vodě!“

A skutečně, jejich menší člun, na němž onehdy utekli z Ternate, se houpal u břehu na vodě. Vesla byla připravena k odplutí, po člověku však ani stopy.

Velkými skoky utíkali k místu, odkud před chvílí slyšeli praskot větví, vřeštění opic a křik ptáků.

Zastavili se pod obrovským stromem, jehož větve byly tak husté, že v nich nemohli objevit ani skulinku. Přesto András uviděl mezi větvemi zablesknout se něco černého. Sokuma v mžiku zvedl luk a poslal mezi listy šíp.

Seshora se ozval bolestivý výkřik, pak něco začalo padat, slabší větve se lámaly a Andrásovi k nohám dopadl urostlý svalnatý Papuánc.

„Že jsi slezl!“ křikl na něho Sokuma a odhodil luk (jako kdyby předtím nikdy neuvažoval o kouzelných ptačích nehtech) a ihned popadl bránícího se divocha.

„Jen počkej, my tě naučíme, co čeká nezvané hosty, jako jsi ty!“ vyhrožoval mu Gondoro a svázal mu ruce za zády.

V prvním okamžiku nebyl András schopen slova, tak jeho druhové Papuánce bleskově zneškodnili. Zmátlo ho i to, že nerozuměl, co So-

kuma a Gondoro říkají, když mluvili na Papuánce jeho rodným jazykem, vycítil pouze hrozivý tón.

„Neubližujte mu,“ ozval se konečně a vytrhl šíp ze stehna zajatce. „Musíme ho vyslechnout a dovědět se, zda je na ostrově sám. Na stromě jich určitě víc nebude, protože opice se již uklidnily...“

Obklopili zajatce ležícího na zemi a za pomoci Sokumy začal András s výslechem. Vypptávali se ho, zda má kumpány a kde se skrývájí? Jeho výpověď je však uklidnila. Ve strachu Papuánc se zřejmou upřímností vypověděl, že uprchl v převráceném člunu na břeh, od té doby se skrývá v lese, jen v noci se připlížil do blízkosti chýše, aby tam sebral nějaké jídlo.

„A proč jsi odnesl náš člun na vodu?“

Papuánc neodpověděl, ale jeho úmysl byl jasný. Dívali se na člun, který se kolébal na moři, a v tom okamžiku si to všichni uvědomili, že kdyby se člun vydal na cestu a dorazil do Ternate, Papuánci by se dozvěděli tajemství ostrova a armády kostlivců, a potřetí by je už nic nezachránilo před strašnou záhubou.

Ticho přerušily úpěnlivé prosby zajatce. Sliboval hory doly, že nechtěl nikomu udělat nic špatného, nechtěl sahat nikomu na život, a navíc je šťastný, že živý přestál bitvu. Nakonec plačky žádal Andráse o milost.

„Cože? Milost!“ volal Sokuma a uchopil pevně Papuánce za svázané ruce.

„Milost?!“ opakoval rozhořčeně i Gondoro. „Vy jste nás snad nechtěli sežrat? Na co jste pak na náš ostrov přišli? Nikdo vás sem nevolal!“

András pokynem ruky umlčel oba bratry, Gondora poslal ukrýt člun, pak pobídl Papuánce a vydali se s ním na cestu domů. Cestou ho oba bratři střídavě vyslyšali a vyhrožovali mu. András mnoho nemluvil, pohroužen v myšlenkách němě kráčel za nimi.

Co mají udělat se zajatým nepřitelem? Tuto otázku v duchu stále probíral, ale nenašel na ni odpověď.

Doma je přijala Kwanga se zděšeným překvapením.

„Karakó?!“ Vyběhla jim z chýše v ústrety a s úděsem se dívala na svázaného Papuánce. „On byl nejdivočejší a nejkrvelačnější z celého kmene na Ternate...“

Tak tedy Kwanga zajatce znala, věděla i jeho jméno, a jak András brzo zjistil, znali ho také Sokuma a Gondoro, jenže v současné situaci považovali za správné, aby se chovali, jako by Karakóa vůbec neznali.

Na ostrově nebylo žádné vězení, nemohli zajatce nikam zavřít, proto András rozhodl, aby mu dali najíst a na noc ho pevně svázali. Kwanga dala zajatci mlčky napít mléka, Sokuma a Gondoro ho důkladně spoutali a pak si konečně po rušném dnu odpočinuli.

András uléhal i vstával s myšlenkou, co si počít se zajatcem. Papuánc patřil k té skupině, která již před deseti lety zpustošila tento krásný ostrov a jejíž příslušníci jim nyní přáli tu nejhorší smrt. Jsou v postavení, ve kterém brání svou zem a své životy a mají všechny důvody i právo k tomu, aby zajatému nepříteli milost nedali.

Přesto mu svědomí nedovolilo, aby dal bídňíka zabít. Ale svázaného ho zde nemůže držet až do skonání světa! Co má tedy dělat?... Nemůže dělat nic než pokusit se ho zkrotit a přivyknout nějaké práci – ať si svůj život vyslouží!

A tak se také stalo, i když ostatní s tím jen neradi souhlasili. Zajatý nepřítel byl omilostněn, a krátce na to i osvobozen. Několik dní ho ještě drželi svázaného, pak však vyhledali novou skrýš pro čluny, a zajatce pustili. András s ním hodně rozmlouval. Snažil se ho přivyknout práci a lidem. Gondoro přistavěl k chýši malou komoru, a tak za několik dní žil už Karakó spořádaným životem.

András však musel brzo litovat své nemístné velkodušnosti.

Život by se byl vrátil do svých každodenních kolejí, Karakó se však stal pro obyvatele ostrova velkým břemenem. Marně s ním lidsky zacházeli, marně se ho András snažil přizpůsobit jejich životu, všichni cítili, že mírnost Papuánce je pouze přetvářka a jeho úslužnost falešná.

Práce, kterou mu svěřili – dojení, nošení vody, sbírání ovoce – prováděl líně, netečně, i když z každého jídla a pití dostával přesně tolik jako každý z nich. Na jeho potutelné tváři András často pozoroval zlomyslnost nebo záblesk lstivosti a dobře viděl i to, že kdykoli Papuánc myslel, že je sám, ohlédl se s výrazem divoké šelmy.

Toto chování na ně působilo tísnivě. Vzájemná důvěra a úcta, které dosud vládly na ostrově a činily jejich život takřka rajským, vymizely. Úzkost a nejistota klíčily v srdcích všech, ve dne v noci museli být

bdělí a opatrní, museli hlídat svou chýši, člunům museli hledat stále nové a nové skryšše, aby je záludný Papuáнец neuvrhl do nebezpečí.

Sokuma a Gondoro, i když plnili Andrásovo přání a snažili se Karakóa přijmout mezi sebe, mu často činili výčitky.

„Neučinil jsi dobře, bílý cizince,“ říkávali, když při lovu zůstali sami v lese. „Nepříteli nesmíš dát milost, protože jinak budeš potřebovat milost ty...“

András sám viděl, že jeho snaha nikam nevede, ale když zavčas nevystoupil tvrdě proti nepříteli, nyní již neměl důvod, aby svoje první rozhodnutí zrušil. Nemohl dělat nic než vyčkávat. Mezitím mu život připadal, jako když se zatáhne obloha, když se blíží vichřice a v mracích se skrývají nebezpečné blesky.

A jednoho rána blesk skutečně uhodil.

Při úsvitu s překvapením zjistili, že Karakóova komůrka je prázdná, jako by tam nestrávil noc. Měli zlé tušení a začali volat jeho jméno. Rychle obešli chýši, v chlívku našli nikoli Karakóa, nýbrž ubohou antilopu zabodnutou oštěpem.

Kwanga se s pláčem vrhla na neživé tělo hodného zvířete. I András se díval s hořkostí na zkázu způsobenou vražednou zlobou.

Teď však neměli na smutek čas, museli se rozhodnout a rychle jednat!

Ve chvíli András posoudil situaci. Takový čin provede člověk jen tehdy, když si je jistý, že uteče. Zřejmě Papuáнец přišel na skryš jednoho z člunů a teď už bude daleko na moři!

„Sokumo!“ zvolal András rozčileně. „Rychle! Skoč dolů do zátoky a podívej se, jestli tam jsou čluny!... A ty, Gondoro, běž na skalisko, jestli uvidíš něco na moři směrem na Ternate.“

Sokuma a Gondoro se okamžitě rozeběhli. András pak s plačící Kwangou prohledali všechno kolem chýše, zda zrádce nezpůsobil jinou škodu. Nenašli však nic jiného, zdálo se, že ve spěchu mu nezbyl čas na nic jiného než na zabití antilopy.

Neuplynula dlouhá doba a příběh s křikem Sokuma.

„Malý člun zmizel!“ volal již z dálky na Andráse, „ale velký je nepoškozený na svém místě.“

„To je naše štěstí! Zdá se, že ten neobjevil,“ zabručel András. „Ale beztak je zle, protože když se vydal na cestu brzo kvečeru, tak ho již nemůžeme dohonit.“

Sokuma potřásl hlavou.

„Nevěřím, že by to tak bylo. Papuánci neveslují v noci, bojí se černé vody... Karakó se vydal na cestu nejspíš před rozbřeskem.“

„Jen kdybys měl pravdu! Ale ať je to jak je to, připrav rychle velký člun! Dej do něho čtyři vesla, budeme potřebovat i Kwanžinu paži... My si vezmeme ještě zbraně, a až se Gondoro vrátí, vydáme se ihned na cestu.“

Sotva zmizel Sokuma podruhé, přiběhl udýchaný Gondoro.

„Uprchl!... Skutečně uprchl!“ křičel již zdaleka. „Jede rovnou na Ternate, polovinu cesty má již za sebou.“

András nabral plnou náruč luků a oštěpů, okamžitě se rozběhl k zátoce a mával na Kwangu a Gondora, aby ho následovali.

„Co myslíš,“ ptal se Gondora, když běželi vedle sebe, „dohoníme ho, když budeme veslovat všichni čtyři?“

Gondoro změřil v duchu vzdálenost a odpověděl až po krátkém váhání.

„Je to možné, ale není to jisté... Už je daleko a malý člun je velmi rychlý.“

„To je jedno!“ vykřikl András. „Dostane-li se do Ternate, pak jsme všichni ztraceni, protože zítra tu budeme mít celou hordu!... Bude-li to nutné, půjdeme za ním i do řeky, ale musíme bídneho zrádce umlčet.“

Neuplynula ani minuta a člun odrazil od břehu. Čtyři vesla se naráz ponořila do vody a pravidelnými záběry hnala člun kupředu. Posádka pracovala rytmicky a mlčky, s vypětím všech sil.

Obepluli ostrov, projeli kolem strmé skalní stěny, z jejíhož vrcholu ještě nedávno sami sledovali blížící se flotilu Papuánců, pak se obrátili přímo na Ternate a po tichých vlnách rychle postupovali vpřed.

Slunce dorazilo k vrcholu své dráhy, jeho zlatisté paprsky hravě poskakovaly po hřbetech vln. Bylo pekelné horko. András a jeho druzi bez přestání veslovali, nikdo z nich nepromluvil, nemarnil sílu na zbytečné řeči, jen se dívali upřeně dopředu po nekonečné hladině.

Odtud nemohli uprchlíka ještě vidět, ale i tak byli přesvědčeni o správnosti směru, nepochybovali, že Papuánc, právě tak jako oni, se pokouší dorazit k Ternate co nejkratší cestou. Snažili se věřit i v to, že při takovém tempu dříve či později zrádce dohoní ještě před ústím řeky. András občas v člunu povstal, zastínil si oči rukou a pátral po hladině. Dlouho neviděl nic jiného než blankytně modré moře, až najednou rozčileně vykřikl:

„Máme ho!“ ukazoval dopředu. „Tamhle prchá, ten bídák! Seberme všechny síly, za chvíli ho máme!“

Na okamžik se všichni zadívali se zatajeným dechem kupředu, a skutečně. Daleko od nich se pohyboval po vlnách černý bod.

KAPITOLA TŘICÁTÁ DRUHÁ,

ve které had Andráse Jelkyho skutečně uštkne a ostrov Nadeje se promění již podruhé v ostrov zkázy.

Zrádný Papuánc vesloval s vypětím všech sil, ale na pohybech jeho paží a beder byla již vidět únava. Ještě nezpozoroval čtyřveslový člun, který ho pronásledoval, a snad právě proto si dovilil chvílemi odpočívat, ale když se při jedné takové příležitosti otočil, vydral se z jeho hrdla tak nenávistný a divoký řev, že ho uslyšeli i András a jeho druzi.

Začal závod na život a na smrt.

Uprchlík se snažil, seč mu síly stačily, aby zvětšil náskok, hnal člun vpřed velkými záběry vesel, ale nebylo mu to nic platné. Osm paží bojovalo proti dvěma a vzdálenost mezi oběma čluny se očividně zkracovala. András a jeho druzi byli nepříteli už v patách a mohli jasně vidět černé tělo bojující s únavou.

„Za chvíli bude úplně vyčerpaný,“ zvolal radostně Sokuma a s ještě větší vervou se dal do veslování.

András si připravil k ruce zbraně a očima měřil vzdálenost mezi oběma čluny: uslyšel by uprchlík jeho slova? Nechtěl ihned užít zbraně, měl v úmyslu na něho nejdřív zavolat, aby se vzdal.

Pak se však stalo něco, co již předem znemožnilo Andrásův dobrý úmysl.

Zrádný Papuáanec cítil, že nedokáže rychleji veslovat. Proto náhle zpomalil tempo, a jako by sám měl v úmyslu se vzdát, lhostejně vyčkával. Avšak když k němu větší člun doplul na vzdálenost sto kroků, náhle povstal, napjal tětivu luku a vyslal šíp k Andrásovým druhům.

Ozval se bolestný výkřik.

Vše se odehrálo tak rychle, že András v prvním okamžiku ani nepochopil, co se vlastně stalo. On sám se právě zvedl ve špici člunu, když šíp přiletěl. Slyšel jeho svistot, ale když se obrátil za výkřikem, zděšeně zahlédl, že se Kwanga na svém místě zhroutila.

Kwanga, ta mírná, hodná, dobrosrdečná Kwanga. Veslo jí vyklouzlo z ruky, tvář jí smrtelně zbledla, z prsou jí pomalu tryskala červená krev, a už ležela v bezvědomí v Gondorově náručí.

András a Sokuma klečeli u omdlelé dívky. András se pokusil vytrhnout šíp z rány, ale pak přiletěl další a narazil do boku člunu.

„Skončeme s tím bídákem!“ zvolal András.

Kwangu opatrně položili na dno člunu, András a Sokuma se chopili luků, aby se pomstili. Když se však obrátili směrem ke Karakóově člunu, překvapením zapomněli i napnout tětivu, protože člun se zdál prázdný.

„Určitě se položil na dno,“ sáhl András po veslu. „Pojďme, zaútočíme!“

Po několika silných úderech vesel připluli a užuž se chystali na výpad, ale Papuánce nikde neviděli.

Co je zase tohle? Dívali se udiveně na sebe, nevědouce, odkud mohou očekávat nové nebezpečí, které se na ně chystá.

„Snad neskočil do moře?“ ptal se Sokuma, pečlivě pozoruje vodní hladinu.

„Plaváním by se nezachránil, to je nemožné,“ domníval se András a právě tak jako Sokuma i on pátral po vodní hladině.

Že by plaval pod vodou?

To není možné, vždyť ani lovci perel nevydrží pod vodou déle než minutu.

A nebo ztratil všechnu naději na záchranu a sám se utopil v moři? To se nedalo předpokládat, protože místo, aby se vzdal, před chvilkou na ně přece střílel.

Zaváhání bylo krátké, pak Gondoro silným rozmachem vesel připlul k uprchlíkově člunu, a nakláníje se nad vodou, uchopil před prázdného člunu.

A v tomto okamžiku se odehrál poslední střet.

Když Gondoro uchopil před malého člunu, náhle se vynořila Papuáncova hlava s nenávistně se blýskajícíma očima a do ruky Gondora se zabodl oštěp, ale v témže okamžiku cvrnkla tětiva Sokumova luku a nenáviděný nepřítel se ponořil do vln moře smrtelně raněn...

Gondoro utrpěl lehčí zranění, ani si toho nevšiml, a hned se dal do veslování. Druhého vesla se ujal Sokuma. Člun se obrátil na tichých vlnách a plul zpátky k ostrovu Naděje, který byl znovu zachráněn.

András nevesloval, poklekl ke Kwanze, ležící v bezvědomí, a nežnými rukama ji ošetřoval. Nejdříve opatrně vytáhl šíp z rány a pak pramenitou vodou, kterou měli s sebou, vymyl ránu a obvázal ji pruhem plátna, který si utrl z košile.

Za chvilku Kwanga otevřela horečně se lesknoucí unavené oči.

„Kwango... Ubohá Kwango...“, zvolal na ni András. „Už je ti lépe?“

„Ó bílý cizince,“ jen tolik mohla dívka zašeptat a znovu upadla do mdlob.

Rudá ohnivá koule slunce se již napůl ponořila za obzorem do nekonečné vody. V nádherné purpurové barvě tonulo vše. Zdálo se, jako by moře hořelo. A v této nádherné záři ležela mladá dívka nehybně dně člunu. Její tvář s mizející červení lemovaly poslední paprsky zapadajícího slunce.

András se chopil třetího vesla. Tři muži veslovali neochabujícím tempem. Jejich srdce byla naplněna nevýslovným smutkem. Kwanga byla tak drahá jim všem a teď ležela v bezvědomí. Všichni tři věděli, že její rána je smrtelná.

Slunce zapadlo, náhle nastala noc.

Po tmavém moři, které se nyní skutečně zdálo nekonečné, plul velký člun hnán pravidelnými nárazy vesel a táhl za sebou menší. Museli

veslovat velmi pozorně, aby se neodchýlili od správného směru, ale naštěstí se počasí nezměnilo ani v noci, a tak se nemuseli bát, že by je vlny zahnalý jinam.

Zdálo se, jako by i moře spalo, tiché vlny zlehka narážely na bok člunu. Chladný noční vánek blahodárně osvěžoval těla znavených mužů. Jen Kwangu chránili před chladem, proto si András stáhl svou roztrhanou košili a opatrně jí přikryl zraněnou dívku.

Veslovali už dlouho. Snad bylo kolem půlnoci, byli neklidní, ale žádný z nich své obavy si netroufl vyřknout nahlas.

„Už bychom měli být doma,“ ozval se nakonec tiše Gondoro.

„Že bychom zabloudili?“ uvažoval nahlas Sokuma.

András nechtěně upustil veslo a podíval se na své zamyšlené druhy.

„I ta nejmenší odchylka hrozí nebezpečím,“ ozval se s obavami, „že úplně ztratíme náš ostrov... Bylo by to možné, že je někde tady a my jsme ho minuli?“

Pokračovat ve stejném směru nebylo radno, protože by se mohli dostat na volné moře a pak by ani za denního světla nenašli už nikdy cestu domů.

Snažili se očima protrhnout noční tmu, ale nemohli objevit žádné znamení, které by svědčilo o blízkosti ostrova. Najednou se Sokuma vzpřímil a rozhodně ukázal stranou.

„Jsme doma, právě proti zátocce!“ řekl a znovu se chopil vesla.

Neuplynula ani půlhodina a s velkou úlevou vpluli do zátoky. Sokuma a Gondoro ukryli člun.

András zvedl bezvládnou Kwangu do náruče a opatrně se s ní vydal směrem k chýši. Celou noc zůstali vzhůru. Únava svázala jejich údy, ale sami necítili nic jiného než neskonaleý smutek v srdci. Seděli ve tmě a mlčeli. Jen věčná jiskra doutnala na ohništi v rohu chýše. Na své rákosové posteli Kwanga již sotva dýchala. Její rty se neotevíraly, milý pohled se k nim nezvedl jako tolikrát při jejich starostech, strastech a poradách.

Když nastal úsvit, Kwanga již nebyla.

Její smrt byla lehká jako skon ptáčete. Mírné paprsky rozbřesku doprovázely její poslední vzdech. Po tvářích mužů kanuly slzy. Jako kdyby byli všichni sourozenci, tak se loučili s náhle zhaslým životem.

Pro obyvatele malého ostrova nastaly smutné dny.

Kwanžin hrob byl stranou v zálivu, kde s nimi onehdy dívka tak statečně bojovala. Nad hrobem tiše šuměly listy keřů, skláněly se palmy, jako by mezi sebou hovořily o smutném osudu ubohé dívky.

András trávil dny v trudné a ponuré náladě a nemoc jeho duše se odrážela také na jeho tělesném stavu. Cítil se slabý a unavený. Podobizny svých milých a vzpomínky na události posledních dnů ho pronásledovaly ve dne v noci. Nemohl se zbavit svých tíživých myšlenek, žila v něm jen touha, aby co nejdříve změnil svou situaci.

Co však může dělat on, co mohou dělat všichni tři, když jsou kolem dokola obklopeni nekonečným mořem?

V té době trávil veškerý svůj čas na skalní plošině mořského břehu, na staré pozorovatelně, a smutným očima bloudil po obzoru. Ach, kdyby se tak objevila nějaká loď... Je přece nesmyslné, aby tady prožil svůj život v nečinnosti a bezmoci, přeci se narodil, aby tvořil, pracoval.

Sokuma a Gondoro se za ním často vyšplhali a dělali vše, aby ho rozveselili. Jednou před ním Gondoro zatancoval i prastarý tanec, ale vše bylo marné. András se na ně láskyplně usmíval, měl je upřímně rád, zvykli si na sebe, stali se skutečnými bojovými druhy, jeho však táhlo srdce jinam.

Později, když se Sokuma a Gondoro objevili na skále a tiše se k němu posadili, působilo Andrásovi stále větší radost, když jim vyprávěl o světě, o svém minulém životě, a k čemu se nejradyji vracel, k svému domovu v Batávii. Někdy se je András snažil po celé dny seznámit s rušným životem ve městě a odpovídal na tisíce udívené a nevěřící otázky svých druhů.

Jednoho dne řekl Sokumovi a Gondorovi:

„Víte, co jsem si myslel?... Kdyby si nás jednou přeci jen všimla nějaká loď, kdyby nás odvezla do mého města, jeli byste se mnou?“

Sokuma a Gondoro na něho udíveně hleděli, pak se mlčky a bezradně podívali na sebe.

„Bílý cizince,“ ozval se nakonec Sokuma. „Co by tam s námi bylo? U vás, rozuměl-li jsem tomu dobře, nemůžeme ani lovit, ani rybařit... A já si myslím, že by se nám i smáli.“

András zvedl chlácholivě ruku.

„Jste stateční, odvážní, šikovní. Jste odvážnější a šikovnější než mnoho mých spoluobčanů! Můj dům bude vaším domovem, budete poctivě pracovat, a kdyby se vám chtěl někdo smát, to už přenecháte mně!“

Andrásova slova váhající sourozence uklidnila. Probudila se v nich mladistvá touha uvidět a poznat širý svět. Od toho okamžiku pátrali již po dalekém obzoru všichni tři, a vyčkávali s touhou, někdy s beznadějí, ale vytrvale.

Dny, týdny splynuly, vše ubíhalo ve strašné jednotvárnosti, ve které pro ně neexistovalo nic jiného než širé moře a nekonečné čekání.

A pak nastal den, kdy se dočkali.

Jako kdyby to byl přízrak, objevila se na obzoru loď a s rozvinutými plachtami se blížila k nim.

András v horečnatém spěchu zapálil na skalní plošině chrástí, které si již dříve připravil. Do ohně naházet čerstvé větve, aby byl zdaleka vidět kouř. Sokuma zase přivázal velké palmové listy na dlouhou tyč, kterou spolu s Gondorem střídavě mávali, až jim paže dřevěněly.

Lodníci zpozorovali signály a spustili na vodu člun. To už však András se svými druhy veslovali ke kotvící lodi. Ano, i Sokuma a Gondoro byli ve člunu, aby doprovázeli svého věrného přítele, bílého cizince.

Pak přirazili k provazovému žebříku na boku lodi, námořníci je uvítali na palubě a kapitán začal klást otázky... Andrásovi to všechno připadalo jako sen.

Loď byla čínská a plula do Batávie.

Andrásovi velmi prospěla jeho znalost čínštiny, tomu mohl v první řadě vděčit za to, že copatý kapitán je bez obtíží vzal na palubu a že se tak mohli rozloučit se svým svěže zeleným ostrovem, jeho skalnatými břehy, o němž ani sami nevěděli, jak dlouho jej považovali za svůj domov.

Rychlá malá plachetnice pokračovala ve své cestě. Vítr byl příznivý a příd' lodi odvážně rozrážela vlny. Ostrov Naděje brzo zmizel v nekonečných dálavách moře...

KAPITOLA TŘICÁTÁ TŘETÍ,

ve které András Jelky obejmě svou šťastnou ženu a seznámí se s Andrásem Jelkym mladším – Sokuma a Gondoro se procházejí po hlavní ulici Batávie k nemalé hrůze obyvatel města.

Jaký pocit štěstí ovládl Andrása, když uviděl zemi svého druhého domova! Jeho pohled byl zakalen slzami, ruku tiskl na bušící srdce a s bolestnou radostí se díval na hemžící se batávský přístav.

Ale jakmile vystoupil na břeh, sledován udiveným Sokumou a Gondorem, nemohl se již poddávat svým citům. V první řadě si musel sehnat nějaké vhodné oblečení. Z lodi proto spěchal přímo do kasáren a svým druhům nařídil, aby na něho počkali.

Stráž u brány nemohla ani popadnout dech, když se před ní objevil zarostlý otrhaný cizinec, oslovil ji čistou holandsčinou a žádal, aby ho ihned vpustili k veliteli přístavu. Ve svém překvapení mu jeho přání ihned splnili a András za několik minut nestál před nikým jiným než před kapitánem De Vintem.

Zasalutoval a pevným hlasem hlásil:

„Pane kapitáne, hlásí se poručík András Jelky!“

Kapitán si myslel, že vidí přízrak. S široce otevřenýma očima hleděl na Andrása, pak se náhle za stolem vztyčil a mlčky příchozího objal.

„Jakže!“ volal udiveně. „Že byste to byl skutečně vy?... Vy, cejlonský vojevůdce...! Božíčku, rychle si stáhněte ty cáry a oblečte si uniformu!“

„Což o to, já bych si ji oblékl,“ usmál se András, „ale žádnou nemám.“

Kapitán dal ihned přinést uniformu poručíka a András se převlékl. Přitom mu vyprávěl, co všechno prodělal od té doby, kdy opustil Batávii.

„Vy jste skutečně mimořádný člověk, Jelky!“ volal De Vint. „Zdá se, že jste zvláštním oblíbencem osudu, když ta nejzajímavější dobrodružství, která se zde, co pamatuji, odehrála, se vyskytla právě na vaší cestě... Mohu říci jen tolik, že můžete být skutečně šťastný!“

„Šťastný,“ vzdychl si András s hořkým úsměvem. Pak se náhle zep-
tal:

„Pane kapitáne, jak je to dlouho, co jsem odjel na Cejlon?“

„Tak počítejme,“ sraštil čelo kapitán. „Nemýlím-li se, uplynuly
dva roky...“

András několik okamžiků mlčky civěl před sebe.

„Dva roky?... Takže mi je teď šestadvacet. A podívejte se na moje
vlasy, pane kapitáne.“

Zatímco se převlékal, podíval se András do zrcadla a uviděl, že
značně zešedivěl.

„Nu, pryč se smutnými myšlenkami!“ snažil se ho rozveselit kapi-
tán. „Je pravda, že jste trochu zešedivěl, ale teď především spěchejme
ke guvernérovi! To se starý pán potěší, až vás uvidí!“

András by sice raději spěchal ke své rodině, De Vint ho však ne-
pustil a už ho táhl ke guvernérovu domu.

„Mohu vás ujistit,“ uklidňoval přitom Andráse, „že vaše rodina se
těší nejlepšímu zdraví a myslím, že se setkáte s někým, koho doposud
neznáte. Služba je však přednější!“

Když šli po hlavní ulici města a některý z chodců uviděl Andráse,
zarazil se, pak se opět vydal na cestu nevěřicně vrtě hlavou, jako kdy-
by viděl něco nemožného, nepochopitelného. Bylo to přirozené, An-
dráse považoval každý už za mrtvého, a i teď si spíš mysleli, že je
klame zrak.

S těžkým srdcem překročil András práh domu toho člověka, kte-
rému mohl vděčit za všechna dobrodružství a útrapy minulých let.

A vida. Ten práh byl právě tak vyblýskaný doběla, jako před třemi
lety! I teď byl pečlivě posypán bílým pískem, v němž byly narýsová-
ny přesné trojúhelníky, čtverce, hvězdy a kruhy, a ani se nám o tom
nechce mluvit, ale András pošlapal tato mistrovská díla i nyní!

Guvernérovi ohlásil dveřník dva důstojníky.

Jeho Excellence Petr Albert Van der Parra seděl ve svém hlubokém
křesle, jako by se od té doby, co ho András viděl poprvé, ani nehnul.
Kouřil ze stejné obrovské dýmky, na stole stál stejný broušený džbán
zpoila naplněný výborným červeným vínem jako tehdy, toho památné-
ho odpoledne...

Andrásův pohled nechtěně hledal rudé skvrny po vylitém víně. Ubrus byl týž jako tenkrát a vida, památné skvrny tam skutečně zůstaly, takže nářek paní guvernérové nebyl planý, když tvrdila, že tyto skvrny nevyčistí ani všechny citróny na světě.

Ani paní guvernérova se příliš nezměnila.

Její tělesný objem se vůbec nezmenšil, jen ke třem bradám už pomalu přibývala i čtvrtá.

Když Van der Parra uviděl Andráse, spráskl své masité ruce. Nejprve zrudl, pak smrtelně zbledl, sípavě nabíral dech a oči mu překvapením vystoupily z důlků.

„Jelky!... Andrés Jelky!“ zvolal zaraženě a určitě by taky vyskočil ze svého křesla, kdyby tento náhlý pohyb nevyžadoval vzhledem k jeho břichu zvláštní přípravy.

Nakonec přeci jen promluvil a podařilo se mu sestavit celou větu:

„Andrási Jelky! Jste to opravdu vy, anebo jen váš duch?“

„Vaše Excellence pane guvernére,“ uklonil se Andrés, „jsem to skutečně já a hlásím se u vás!“

V guvernérově nitru se odehrávaly velké věci.

Nejdříve se jeho tělo začalo vlnit, každá jeho končetina učinila jiný pohyb, rovnováha jeho ohromného těla se očividně stěhovala sem tam, aby nakonec, když se to vše již stalo, se on sám po velkém úsilí vztyčil na svých obrovských nohou a popošel k Andrésovi a s usazenými očima ho objal.

„Pane poručíku,“ ozval se opět. „Pane poručíku, velmi jsem vám ukřivdil... Vyrval jsem vás z kruhu rodinného štěstí a vy jste mi to oplatil vynikajícími službami. Choval jste se statečně, udělal jste čest své maďarské vlasti a i holandskému království... Jsme vám zavázáni největší vděčností!“

András se mu snažil odporovat, plnil přeci jen svou povinnost jako občan a voják, ale guvernér, který se vrátil do svého mohutného křesla, s velkým supěním pokračoval.

„Hořce jsme si to vyčítali, já i moje žena, když jsme se dověděli, jaký strašný osud stihl vás a vaše vojáky mezi Papuánci!“

Dlouho jsme tomu nechtěli věřit a strašně jsme si přáli, aby tomu tak nebylo... Oficiálně jsme se obrátili na všechny představitele holandských kolonií, aby se vás snažili vypátrat a vysvobodit, ale všech-

no bylo marné. Nakonec jsme byli nuceni uvěřit tomu, že jste skutečně zahynul. Od té doby jsem také učinil u vlády kroky, aby vaší ženě přičkla důchod, ale nyní, když jste se vrátil, jsem si jist, že budu mít příležitost, abych příjemnějším způsobem dokázal, že jsem vaším skutečným dobrodincem a přítelem... Podejte mi ruku, pane poručíku, a můžete-li, zapomeňte na minulost!“

András dojatě poslouchal smířlivá slova starého tlustého pána a také silně stíkl tři prsty guvernérovy – všech pět totiž by jeho dlaň neobsáhla.

V tomto okamžiku se rozléty dveře a do místnosti se vřítla paní guvernérová.

„Tak je to skutečně pravda!“ volala udýchaně. „Jste to skutečně vy, pane poručíku! Skutečně, András Jelky!“

V prvních chvílích upřímné radosti paní guvernérová Andráse málem objala, ale našťěstí si zavčas připomněla, že to by se nesrovnávalo s etiketou.

„Ó milý pane poručíku,“ pokračovala již klidněji. „Můžete mi odpustit? Velmi jsem vám ublížila, skutečně, skutečně moc! Zaslepila mě a svedla hloupá ješitnost a kvůli té nicotnosti jsem vás učinila nešťastným... Můžete mi odpustit?“

„Vážená paní,“ odpověděl András s upřímným protestem. „Já o ničem takovém nevím, co by vyžadovalo moje odpuštění. Pamatuji se jen na to, že jste vůči mně byla vždy hodná a milostivá, a proto jsem i nyní vaším vděčným služebníkem.“

Paní guvernérova dojatě svírala Andrásovu ruku.

„Vy jste statečný a dobrý člověk, pane poručíku,“ šeptala tiše. „Ale mládí je vždycky hodné a statečné!... Ó kdybyste věděl, jakou jsem měla radost, když jsem před chvílí vyhlédla z okna a viděla svoje kresby pošlapané! Okamžitě jsem věděla, že se vrátil András Jelky, protože víte, pane poručíku,“ a hlas paní guvernérové se změnil v mírně káravý, „v celé Batávii je jen jeden jediný člověk, kdo si to dovolil učinit, a tím je András Jelky!“

„Já?“ ptal se András udiveně a teprve teď si uvědomil své strašné hříchy minulosti.

„Ano, vy,“ ujistila ho paní guvernérova, „ale opravdu se už na vás nezlobím!... Ne, ani v nejmenším. A ani mi to nevádí. Dokonce bych chtěla, abyste pošlapané mé kresby na schodech každý den. Strašně jsem pykala za tuhle svou hloupost. Kolik se jen kvůli mně naplakala vaše milá a hodná žena... Už jste viděl svou ženu, pane poručíku?“

„Ještě ne, milostivá paní,“ dostal se konečně András ke slovu a to také bylo v guvernérově domě poslední, protože rozradostněná paní domu ho takřka vystrčila ze dveří.

„Jakže! Vy jste ještě neviděl svou ženu?... Proboha, utíkejte za ní, zaplašte její žal... Jděte, jděte, pane poručíku, nezůstávejte tu déle ani minutu, jděte okamžitě...“ naléhala na něho bouřlivě a nakonec v tom velkém víru událostí vrhla pohled i na svého vyčerpaného manžela.

„Slyšíš, Petře Alberte, ubohý Jelky ještě ani neviděl svou ženu!... Jen jděte, jen jděte s pánembohem!“

András nemohl ani muknout a už odcházel v doprovodu kapitána. Když se skutečně dostali k proslulým schodům a poprvé ve svém životě je András přeskočil, uslyšel za sebou povzbuzující volání paní guvernérové:

„Pane poručíku! Nešetřete mé obrázky! Rozhněvám se, když mi je nerozšlapete!“

Na ulici se kapitán De Vint nestačilo divit velkodušnosti paní guvernérové. Otočil Andráse k sobě, aby se na něho mohl lépe podívat.

„Nu, pane poručíku,“ ozval se s nepokrytou závistí, „vy jste ale opravdu synem štěstěny, že máte takovou přízeň paní guvernérové! Od doby, co ten dům stojí, se ještě nestalo, aby normální smrtelník dostal povolení, ale co to říkám, aby byl přímo vyzván, aby rozšlapal krásně nakreslené obrazce na schodech!... Vždyť to můžeme považovat přímo za zázrak!“

Rozloučili se poté, co András ještě požádal kapitána, aby jeho statečné druhy Sokumu a Gondora – na které, buďme upřímní, v tom zmatku trochu pozapomněl – dal někým doprovodit k jeho domu. Pak si podali ruce a András se s tlukoucím srdcem vydal na cestu domů.

Jsou případy, že pero v ruce spisovatele je nedostačující.

Jak bychom mohli vyprávět o Andrásových pocitech, když překročil práh domu starého Sequina? Jak bychom mohli vyprávět o jásotu jeho srdce, když vstoupil do pokoje a spatřil svou ženu ve smutečných šatech, jak sedí u okna a šije nějaké malé prádélko? Jak bychom mohli vypravovat o štěstí, kdy žena ve smutku objala svého muže, a pak o té chvíli, kdy ho dovedla do rohu pokoje k malé bílé postýlce, v níž sladce spal jeho syn András Jelky mladší, kterému už bylo půldruhého roku a kterého jeho otec spatřil nyní poprvé.

Dům, který byl dlouho nejsmutnější v celé Batávii, se stal teď nejšťastnějším. Veselí a smích proměnily věčné ticho pokojů a starý Sequin, Andrásův tchán, pyšně diskutoval o velké události se sousedy, kteří se narychlo seběhli. V kuchyni se chystali na slavnostní večeři. Nastal menší úlek, až když vstoupili ve svém skrovném, ale o to bojovnějším úboru Andrásovi spolucestovatelé Sokuma a Gondoro.

Při pohledu na dva bojovníky vyzbrojené luky a oštěpy se domácí notně podivili. Paní Jelkyová běžela k postýlce svého syna, aby ho chránila před „lidožrouty“. Ale když András pozdravil Sokumu a Gondora bratrským objetím, opět nastal klid a večeře se již účastnili i oba stateční synové ostrova Naděje.

Když po večeři András a jeho žena zůstali o samotě, šťastná mladá žena položila před Andráse mlčky dopis z Uher. Půldruhého roku se

dopis toulal po celém světě, aby jim nyní sdělil velkou radost Andrásových starých rodičů, že dostali zprávu od syna, kterého považovali již za ztraceného, a že se dověděli také o jeho šťastném sňatku. Oj, kdyby jen věděli, kde všude mezitím byl, co všechno musel jejich András prodělat, určitě by se byli zhrozili...!

Druhého dne ráno, krátce poté, co se András po dlouhém čase poprvé probudil v měkké posteli, zastavily se před domem za hlasitého práskání biče dva valníky.

Paní Jelkyová přispěchala k oknu a překvapeně volala na svého muže:

„Podívej se, Andrásí, co to je? Jdou k nám!“

„To se určitě kočí spletl,“ řekl András, vida vozy naložené bednami lahví.

Kočí se však nezmylil. Za chvíli někdo zaklepal na dveře a s vážností svého úřadu vstoupil muž, aby na příkaz guvernéra odevzdal Andrásovi dosti těžký vak, obsahující 1000, slovy tisíc zlatých dukátů.

„A proč mi Jeho Excelence posílá tu hromadu peněz?“ divil se András. „Přece mi není nic dlužen!“

Úředník odpověděl důstojnou formulí.

„Jeho Excelence posílá urozenému pánovi své srdečné pozdravy a mým prostřednictvím se táže, zda by přijal tuto skromnou částku jako zanedbatelný projev dobré vůle. Současně mám tu čest dát Vaší Urozenosti na vědomí, že náklad na vozech stojících před domem se skládá z pěti set lahví výborného vína a dalších pěti set lahví znamenitého holandského piva, které milostivá paní guvernérova posílá na vaše zdraví, aby tak přispěla k brzkému obnovení vašich sil.“

Po tomto pěkně zakulaceném projevu se úředník uklonil a odešel, aby vydal rozkaz ke složení beden.

Dovedeme si představit překvapení Jelkyových! Samozřejmě přijali vzácné dary s velkou radostí, ale jestliže si mysleli, že tím to všechno skončilo, pak se důkladně zmylili. To nejlepší je teprve čekalo.

Zpráva o Andrásově návratu ještě ten den oběhla celou Batávii.

Nejlepšími zvěstovateli jeho návratu se stali jeho druhové na cestách. Sokuma a Gondoro chodili celý den po městě a při jejich objevitelských toulkách jim příliš nevadilo, že se jim zpočátku každý bojácně vyhýbal, aby si pak za jejich zády na ně všichni ukazovali.

„Podívejte se, tam jdou lidožrouti Andráse Jelkyho.“

András se stal hrdinou města, ve všech domech, ve všech ulicích mluvili o něm, před jeho domem stáli ve skupinách lidé a on sám sotva stačil přijímat návštěvy zvědavců i gratulantů.

Pak následovala dlouhá řada slavnostních obědů a večeří.

Nejdříve uspořádal guvernér slavnostní oběd na počest cejlonského vojevůdce, pak důstojnický sbor batávské posádky slavnostní večeři, pak městská rada, poté zase slovutný cech krejčích, a kdo by stačil vyjmenovat všechny ty pocty, kterými byl András zahrnut.

Ale největší vyznamenání, uznání mnoha Andrásových útrap, teprve přišlo. Jednoho krásného rána byl András nečekaně vyzván, aby se téhož dne v poledne dostavil do úřadu guvernéra. Když tam přišel, dveřníci ho odvedli do vyzdobeného sálu, kde v kruhu vysokých úředníků přijal Petr Albert Van der Parra slavnostně maďarského poručíka. Na Andrásův pozdrav odpověděl tělnatý starý pán těmito slovy:

„Andrási Jelky. Tímto vás úředně zprošťuji vojenské služby a současně vás vítám jako opravdového tajného radu Holandského království!“

Srdečné volání slávy korunovalo tento vzácný okamžik, kdy András přijal listinu s velkými pečeti, potvrzující jeho jmenování.

Ještě nikdy předtím syn cizího národa takovou vysokou hodnotu v tomto městě nezískal, ale András nikdy nezklamal, ani při nejtěžších úkolech, které mu byly svěřeny.

Krátce nato nastoupil do svého úřadu jako inspektor pro ostrovy Cejlon, Banda, Amboina a Ternate, které sám procestoval, a nikdy nezmeškal, aby rychlým a vhodným opatřením přispěl k tomu, aby národy sídlící na ostrovech žily v klidu a míru. Sokumu a Gondora vzal do svého úřadu jako nejodpovědnější znalce žádostí a stížností, které přicházely z ostrovů, a možno říci, že jejich rady mu přišly velmi vhod.

Tak konečně je konec všem útrapám a dobrodružstvím, myslel si často při své práci a pouštal se, když mu přišla na mysl chmurná věštba svatého ze sloupu – nirvána!... Ne, není to pravda, že lidský život nemá smysl. Poctivě vykonaná práce a rodinné štěstí stojí za to,

aby člověk žil! Sice za cenu dlouhých cest, ale nakonec András našel pravý cíl života...

DOSLOV,

ve kterém se rozloučíme s naším hrdinou a uzavřeme vypravování o jeho dobrodružném životě.

Dostali jsme se na konec dobrodružství Andráse Jelkyho. Jsme na konci, protože od té doby se jeho život již neubíral po cestách nevyčísitelných dobrodružství, nýbrž cestami dobře vykonávané práce a odpovídajícího uznání.

Několik roků nato, kdy náš hrdina převzal v Batávii funkci vládního rady a v osobě malé Maryšky Jelkyové, sladce se usmívajícího stvořeníčka, se rodina rozrostla o dalšího člena, v té době sotva třicetiletého mladého radu jmenovala vláda Holandského království vyslancem. Tehdy teprve skutečně začalo nejskvělejší období života prostého krejčíka z Baji.

Jeho první vyslanecké místo ho zavedlo do té země, kde před lety tak odvážně vybojoval mír – do vnitrozemí ostrova Cejlon.

Na ostrově Cejlon, v zemi Sinhálců, už proslulý král Mahaby velmi zestárl a necítil v sobě dostatek síly, aby dále vládl. Proto se rozhodl, že dobrovolně přenechá svůj trůn synovi. K tomuto šlechtnému rozhodnutí chtěl však získat souhlas holandské vlády, aby změna na trůně nepřinesla nesváry mezi národnostmi na ostrově.

Holandská vláda ráda souhlasila s přáním krále Mahabyho a jejím vyslancem, který se účastnil se slavnostním doprovodem starobylého rituálu korunovace v městě Kandy, nebyl nikdo jiný než András Jelky. Zpočátku starý král Mahaby mrzutě a nevraživě vítal svého někdejšího nebezpečného protivníka, ale Andrásův slavnostní projev plný dobré vůle, přiměřený slavnostní události, s kterým pozdravil starého i nastupujícího krále, rozptýlil veškerou nedůvěru.

Tak se stalo, že po tolika dobrodružstvích se András ještě zúčastnil i korunovace krále.

Jeho druhé posláni ve funkci vyslance s sebou neslo mnohem větší a důležitější úkoly. Holandská vláda poslala svého vynalézavého zplnomocněnce na dvůr japonského císaře s přáním navázat diplomatické a obchodní spojení mezi Holandskem a Japonskem a zapojit tak do sítě světového obchodu tuto velkou východoasijskou ostrovní říši.

Toto pověření nebylo snadné. Japonská říše představovala tehdy ještě zemi pro Evropany neproniknutelně uzavřenou, její hranice nesměl cizinec překročit, a ani zprávy z tohoto tajemného světa nepronikly ven. Japonský císař, mikádo, a jeho vláda se stavěli nepřátelsky k jakémukoli sblížení s Evropou. Přesto se po dlouhé námaze podařilo holandské vládě dosáhnout aspoň tolik, že císařský dvůr projevil ochotu přijmout a vyslyšet jejich vyslance. Byl jím opět András Jelky.

Když pak po dlouhých měsících Andrásova loď opustila břehy císařství a on před sebou rozložil dokumenty uzavřené obchodní smlouvy, sám se nevěřicně zadíval na svůj podpis, kde jeho prosté maďarské jméno vedle klikyháků japonského císaře znamenalo zástupce druhé smluvní strany, kterou bylo tehdy mocné Holandské království.

Tento dokument přinesl Holandsku i jeho vyslanci velkou slávu, vždyť András Jelkymu se podařilo uskutečnit to, na čem ztroskotalo tolik vynikajících lidí, proto také jeho jméno bylo zaslouženě připomínáno v diplomatických a obchodních kruzích všude na celém světě.

Léta plynula, až se zdálo, že konečně ten člověk, který byl osudem tolikrát a tak těžce zmítán, najde útěchu ve stínu štěstěny. Jeho práce nikdy nebyla postižena nezdary, jeho rodinný život a štěstí nebyly postiženy krutými ranami, žil ve zdraví a spokojenosti a jeho dcera a chlapec už dorostli dávno do školáckých let.

A přesto nastaly pro našeho hrdinu opět chmurné dny.

Ano, chmurné dny, a snášel je už hůř než dříve v době svého mládí. András Jelky již dovršil čtyřicítku, jeho čelo bylo zbrázděno vráskami a kštici měl sněhobílou.

Jeho staří rodiče odešli před lety na věčný odpočinek v dalekých Uhrách. András s nimi mohl vyměnit ročně po dopisu, pokud se psaní při těch nesmírných vzdálenostech neztratilo. Ale přesto, starý krejčovský mistr v Baji a jeho věrná žena odešli do nenávratna s přesvědčením, že jejich mladší chlapec čestně zastal svoje místo ve světě... Pak si dopisoval András s bratrem, aby uklidnil svoje srdce rozbolestněné touhou po domově.

Velká osudová rána ho stihla v roce 1774, přesně dvacet let poté, co opustil svoje rodné město. Jeho milou, vroucně milovanou ženu vytrhla s krutostí z kruhu milované rodiny náhlá smrt.

Velká bolest zlomila Andrása tělesně i duševně, a ani láska jeho dětí, soucitné přátelství guvernéra a hluboká soustrast celého města ho nedokázaly utěšit. Vražedné podnebí beztak podrylo jeho zdraví a tato rána mu ještě dodala – během několika dnů zestárl o celá léta.

Po pohřbu si vzal delší dovolenou a po týdny a měsíce jen málokdy opustil svůj dům. Radost z práce, která byla jeho silnou stránkou, jako by teď docela vymizela. Seděl ve svém pokoji, upřeně zíraje před sebe, takže si lidé ve městě již šeptali: „Chudák Jelky, co nevidět půjde za ženou...“

Ale nestalo se tak.

Ta tělesná a duševní strnulost, která ho docela ovládla, se po několika měsících docela ztratila.

Je to člověk ze železa, říkali si všude po městě a měli z toho radost, že se tak vzchopil.

Sílu k tomuto znovuzrození mu dodala láska k vlasti.

Během dlouhých měsíců života v ústraní si stále častěji oživoval vzpomínky na svůj drahý domov. Jeho srdce bylo plné touhy vrátit se po dvaceti letech domů do své vlasti, kterou opustil a o které si tolikrát myslel, že ji už nikdy v životě neuvidí.

Touha se změnila v pevné rozhodnutí, po němž následovaly činy. Svůj majetek zpeněžil, věci svoje a svých dětí zabalil, úřední záležitosti dokončil, pak se rozloučil s těmi, s nimiž trávil tolik úspěšných let, a s dětmi a věrným Sokumou a Gondorem odjel v říjnu 1776 z Batávie do své milované staré Evropy.

Cesta byla nesmírně dlouhá.

Trvalo dva měsíce, než plachetnice dorazila k mysu Dobré naděje. Přesně na Nový rok zakotvili v Kapském Městě. Ale nový rok začal velmi špatně, ve městě řádila zlá horečka, polovina obyvatelstva byla upoutána na lůžko a mezi prvními oběťmi byli i stateční Andrásovi druhové.

Ubohý Sokuma! Ubohý Gondoro! Odpočíváte nyní u mysu Dobré naděje, po tolika dobrodružstvích, po tolika odvážných bojích! V knize vašeho osudu bylo psáno, abyste nikdy neuviděli slavnou Evropu, ve které mocní právě tak požívají slabší jako Papuánci oběti na ostrově Ternate; jen snad mnohem strašnějším způsobem.

András Jelky pečlivě ošetřoval své věrné druhy. U jejich lůžka zachvátila zákeřná nemoc i jeho.

Stěží se zotavil, přesto jeho houževnatý organismus zdolal zhoubné záchvaty horečky, a jakmile to bylo jen trochu možné, ihned se vydal na další cestu. Loď jménem *Settes* připlula právě z Číny a chystala se do Rotterdamu. Kapitánem lodi byl Van Forst, vzdálený příbuzný Andrásovy ženy, kterého András sám nikdy neviděl.

Kapitán Van Forst měl z tohoto setkání nesmírnou radost a zajistil Andrásovi a jeho dětem co nejpohodlnější cestování. V květnu 1777 opustila *Settes* Kapské Město a za tři měsíce přistála v Rotterdamu, který byl pro Andráse tak osudný...

Zkraťme již, co se poté všechno odehrálo, vždyť život našeho hrdiny zpestřený tolika dobrodružstvími už bychom beztak stěží mohli obohatit něčím novým.

Že holandská vláda a vznešené obchodní kruhy přijaly Andráse s velkou slávou, to ani nemusíme říkat. Těch pozvánek, předávání významání a jiné slavnosti, uspořádané na jeho počest, mu už beztak rostly přes hlavu, vždyť nic jiného nechtěl než uvidět svou domovinu. Přesto uplynulo několik měsíců, než se dostaví, ve kterém byl on a jeho děti, s nimi rozjel do Vídně.

Do Vídně dorazil v říjnu 1777. Když uviděl věž svatoštěpánské katedrály, dojatě si vzpomněl na začátek svého vandrování. Zdálo se mu, jako kdyby tomu bylo několik set let...

Jeho milý bratr Jóska bydlel stále naproti katedrále, jen zlatá písma na firemní tabuli byla věkem trochu sešlejší od té doby, co ji viděl naposled.

„Andrási! Jsi to ty?“ volal József Jelky, když stěží poznal svého bratra, který se mu, jak se zdálo, věkem vyrovnal.

„Ano, jsem to já,“ usmíval se András. „A vidíš, objel jsem celý svět, jen do té Paříže jsem se nedostal. Právě tam, kam jsi mě před třiatváceti lety vypravil.“

József Jelky a jeho manželka nevěděli, jak by svého proslulého hosta hýčkali. Andrásovy děti se nemohly vynadívat na ta nádherná evropská města, která byla o tolik krásnější a větší než Batávie – i když ani ta nebyla k zahození!

První dny nebralo vyptávání a vyprávění konce. Nejdříve vyprávěl András svoje neuvěřitelné životní příběhy a pak mu bratr Jóska referoval o tamějších událostech, o úmrtí jejich starých rodičů, kteří i svými posledními slovy žehnali svému nejmladšímu, který žil tak daleko ve světě...

Ve Vídni ho zastihla ještě jedna významnější událost.

Pozdější císař Josef II., když se dověděl, že proslulý světoběžník je ve městě, pozval Andráse na audienci a přijal ho velmi srdečně. Nejdříve si nechal od Andráse vyprávět jeho životní osudy a s velkou rozkoší naslouchal nevídaným dobrodružstvím, brzy ale vyšlo najevo, že Jeho Milost se nechtěla pouze bavit...

„My totiž již dlouho známe vaše jméno, milý Jelky,“ usmál se na Andráse, „a neušlo naší pozornosti, jak vynikající diplomatické služby jste prokázal Holandskému království.“

András překvapeně naslouchal těmto slovům. Jeho údiv byl však ještě větší, když ho císař vyzval, aby přijal vysoký úřad u jeho dvora.

Jen okamžik přemýšlel, nikoliv nad nabídnutým úřadem, ale nad zdvořilým odmítnutím, a pak, hluboce se ukloniv, odpověděl:

„Milosti, s hlubokou úctou děkuji Vaší Jasnosti za přízeň, ale já nemám jinou touhu než se vrátit do své vlasti a stát se jejím užitečným občanem.“

Císař se zamračil, ale protože se cítil povinován ctít člověka, který byl Holandským královstvím tak vysoce ceněn, vyznamenal ho zlatým řádem a obdaroval zlatými hodinkami.

András poděkoval hlubokou úklonou za císařskou milost, ale když odešel, neudržel se smíchy, vida horlivé poklonkování dvořanů a lokajů. Co by asi říkali, myslel si, tito uklánějící se páni před čtyřiceti lety, kdyby tehdejší mladý krejčovský tovaryš chtěl vstoupit do těchto nádherných komnat?

András Jelky stanul na půdě své vlasti na jaře 1778. Na hranicích dal zastavit dostavník, chytil svoje děti za ruce, vystoupil a se srdcem rozbušeným radostí hleděl na krásnou kvetoucí krajinu domova. Celá jeho bytost jásala štěstím, že se mohl dožít tohoto okamžiku, že nezahynul v tolika nebezpečích a že země, na které stojí, vzduch, který dýchá, je zemí a vzduchem jeho vlasti!

Ubytoval se na Budíně. Chtěl tam zůstat jen několik dnů, aby se pak rychle odebral do svého rodného města; budoucnost se ale utvářela jinak – to ostatně nebylo v jeho životě nic nového!

Hned první den poté, co se ubytoval v jednom budínském hostinci, se rozlétna zpráva o jeho přítomnosti a lidé houfně spěchali, aby mu mohli provolat slávu. Kvečeru obléhal hostinec celý dav. Volali slávu a prosili, aby se objevil v okně. Druhého dne ho vyhledalo poselstvo složené z řemeslníků, městských obchodníků a při tomto oslavování a připíjení se rázem dostali k problémům vznikajícího průmyslu v Uhrách.

András se při těchto poradách úplně rozohnil, jeho bohaté zkušenosti a zahraniční styky byly pro každého přínosem. Z jeho budínské

cesty, plánované původně na tři dny, bylo pomalu deset dní, pak se to protáhlo na měsíc, až András nakonec pochopil, že jeho místo je zde, v Budíně. Se svými vědomostmi poslouží maďarské vlasti nejlépe tady.

Koupil si v Budíně dům, a pak teprve navštívil své rodné město a hrob rodičů. Dlouho stál u zapadlých rovů, vybavovaly se mu v mysli krásné časy jeho mládí a nezapomenutelné tváře jeho otce a matky. Pak vyhledal i hrob hodného pana Sovánky.

Co asi zůstalo z té mapy, kterou věnoval pan Sovánka svému mladému žákovi, když se loučili?!

András si s úsměvem vybavil mapu, s kterou se vydal s takovou důvěrou do světa, a vděčně vzpomínal na svého milého učitele...

Ve svém budínském domě se stal neúnavným rádcem a vůdcem těch občanů, kteří se snažili zvelebit uherský obchod a průmysl, a stal se velkorysým mecenášem tovaryšů, kteří se vydali na zkušenou do ciziny. Jeho syn a dcera vyrostli, on však stále častěji polehával, životní útrapy se nyní na jeho organismu projevíly a po uplynutí několika let ho zcela upoutaly na lůžko.

Jeho poslední dny ho ochraňovala láska jeho dětí, nechyběla ani slova útěchy, ani potřebné léky, András Jelky však dobře věděl, na čem je. Ten, kdo tolikrát pohlédl smrti do tváře, ten se jí nezalekne ani tehdy, když se k němu blíží ve své mírnější podobě.

„Cítím, že brzy zemřu,“ řekl svým dětem, „ale svého života nelituji. Prošel jsem těžkými útrapami, snažil jsem se však vždycky jednat tak, abych poctivě zastal svoje místo a byl ke prospěchu lidem... Jsem přesvědčen, že jsem svůj život neprožil marně! Jak jsem jen mohl, sloužil jsem své vlasti a lidstvu...“

Pět let po návratu domů zavřel András Jelky oči navždy. Jeho poslední hodiny těšilo vědomí, že nepodleh v boji o život a že vidí u sebe své dobré děti. Na jeho poslední cestě ho doprovázelo mnoho set lidí, aby s tichou úctou vzpomněli na jeho zásluhy a příkladné lidství.

Takový byl život a smrt krejčovského tovaryše z Baji, Andráse Jelkyho.

VYSVĚTLIVKY

Princ Evžen Savojský – měl velký podíl na tom, že se podařilo nadobro vyhnat Turky z Maďarska.

župa – právní okrsek náležející k hradu

András: čti *András*

Jóska: čti *Jóška*

Sováňka: čti *Sováňka* (v překladu: *Hubeňour*)

István: čti *Ištván*

Lompos: čti *Lompoš*

József: čti *Jóžef*

Dupont: čti *Dypon*

Ruyter: čti *Rajter*

Calais: čti *Kalé*

Lisabon – hlavní město Portugalska, se stal 1. listopadu 1755 obětí velkého zemětřesení.

Alicante – španělská krajina, pověstná svým vínem

Madeira – ostrov v Atlantském oceánu, na západ od Severní Afriky; světově známý svým vínem

Don Luiz de Camoes: čti *don Lujs de Kamojns* – jeden z největších portugalských básníků (1524-1560)

goelette (čti *goelet*) – malý dvojtěžník

schooner (čti *skuner*) – rychlá dvoustěžňová loď s mnohými plachtami
nargilé – vodní dýmka

durra – druh ciroku, v Africe ho pěstují jako chlebovinu.

Batávie, hlavní město bývalé Holandské Západní Indie, pojmenovaná podle praobyvatel Holandska. Dnešní název je Djakarta (čti: *Džakarta*).

Gulden (zlatý) – holandská měna

Aeneis – slavný epos římského básníka Vergilia Publia Mara

Přední Indie – indický poloostrov

Zadní Indie – Thajsko a Malajský poloostrov

opium – opojný výtažek z nezralých makovic

stoik – stoupenec stoicismu; filozofie duševního klidu

korán – název arabsky psané náboženské knihy, z níž islám odvodil svou nauku

Alláh – arabsky *Al iláh*, jméno boha v islámu. Islám je náboženství mohamedánů.

libra – bývalá jednotka váhy v Rakousko-Uhersku – 500 g.

sv. *Augustin* – Aurelius Augustinus, nar. 354 v Tagastě v Numidii, zemřel r. 430 v Hippu; náleží mezi sv. otce a nejslavnější učitele katolické církve

Theba – Théby, starořecké město v Bolotii s hradem Kadmeon. Pindarovo rodiště.

Homér – Homéros, otec řecké epické poezie

Odysseus (latin. Ulixes) – jeden z nejslavnějších starořeckých reků, král na Ithace

Calaiský kanál (čti: *kaléský*) – je míněn kanál La Manche (čti: *lamans*), na jehož nejužším místě leží město Calais.

Amsterdam – hlavní město Holandska, světový přístav

Haag – sídelní město holandských králů

Hortobágy (čti: *Hortóbád'*) – velká travnatá rovina (pusta o rozloze 27 000 ha) západně od Debrecínu

argonauté – bájní bohatýři, kteří se účastnili slavné výpravy na lodi Argo.

míle (z latinského mille) – míra délková; zeměpisná míle (německá) = 7420,43 m, anglická míle = 1609,31 m; námořní míle = 1855,11 m

Maurové – jméno mohamedánských obyvatel Maroka, Alžírsko, Tunisko. Maurské umění zanechalo stopy ve Španělsku, v jehož části ve středověku Maurové vládli.

mynheer (hol.) – můj pane, milostpane

patriotismus – vlastenectví

kosárek – kohoutí péro na klobouku

Holandská (Nizozemská) republika: Za Filipa II. v r. 1578 se země bouřila proti němu a zřídila se republika Spojených států nizozemských. Dnes konstituční království.

meditace – přemýšlení, rozjímání

fetiš (portug.) – kouzlo, neživý předmět, jemuž se připisuje nadpřirozená moc.

obsidián – přírodní sopečné sklo

nirvána – věčnost, podle učení Buddha vyšší moudrost, úplné osvícení

András Jelky – maďarský cestovatel (1730-1783). Jeho cestopis o dobrodružné cestě kolem světa vyšel poprvé v němčině v roce 1771 a v roce 1791 v maďarštině. Velmi populárním se stalo románové zpracování od Lajose Hevesiho (1880).

OBSAH

KAPITOLA PRVNÍ, <i>ve které se András Jelky rozloučí se svým rodištěm, aby zahájil svou pouť po světě.....</i>	5
KAPITOLA DRUHÁ, <i>ve které András Jelky dorazí do místa Vídně. Učí se, pracuje, sní a nakonec se opět chystá na dalekou cestu.....</i>	11
KAPITOLA TŘETÍ, <i>ve které našemu hrdinovi hrozí velké nebezpečí a nakonec se naučí, jak se cestuje v putně na zádech.....</i>	17
KAPITOLA ČTVRTÁ, <i>ve které se András Jelky dovídá, že nemá ani o krejcar větší cenu než, čtyřicet tolarů.....</i>	27
KAPITOLA PÁTÁ, <i>ve které se András Jelky a Petr Portius vykoupou ve studené vodě, což stojí Jeho hessenskou Výsost rovných osmdesát tolarů.....</i>	32
KAPITOLA ŠESTÁ, <i>ve které se András Jelky velmi smutným způsobem seznámí s bezednými prostorami zámořských lodí.....</i>	37
KAPITOLA SEDMÁ, <i>ve které se András Jelky důkladně seznámí s mořem.....</i>	44
KAPITOLA OSMÁ, <i>ve které se András Jelky ponoří do vody, aby neuhorel, a jezdí na trámu, aby se nadobro nepotopil.....</i>	49

KAPITOLA DEVÁTÁ, <i>ve které by se András Jelky rád vrátil ke svému řemeslu, ale spíše se k němu vrací ono.</i>	54
KAPITOLA DESÁTÁ, <i>ve které András Jelky dostává takový hlad, že je nucen večeřet jasmínovou vůni, pach česneku a vznešené tituly.</i>	61
KAPITOLA JEDENÁCTÁ, <i>ve které se András seznámí s dělovou koulí musulmanského vyznání.</i>	70
KAPITOLA DVANÁCTÁ, <i>kteou András zahájí jako bojovný námořník a skončí jako prodaný otrok.</i>	75
KAPITOLA TRINÁCTÁ, <i>ve které András Jelky zčerná, chvíli chodí po pansku, aby později na to doplatil.</i>	81
KAPITOLA ČTRNÁCTÁ, <i>ve které András neumře ani hlady, ani žizní, nýbrž, se promění z černého v bílého.</i>	91
KAPITOLA PATNÁCTÁ, <i>ve které mandarín s pavím perem věnuje velkou pozornost břichu Andráse Jelkyho.</i>	96
KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ, <i>ve které si András zachrání břicho, na dlouhou dobu však ztratí chuť k jídlu.</i>	101
KAPITOLA SEDMNÁCTÁ, <i>ve které András Jelky náhle získá mocného přítele a ještě většího nepřítel.</i>	108
KAPITOLA OSMNÁCTÁ, <i>ve které se András Jelky seznámí s budoucí paní Jelkyovou a milostpaní guvernérova s višňovými šaty paní Jelkyové.</i>	116
KAPITOLA DEVATENÁCTÁ, <i>ve které malý kohout vede souboj s velkým kohoutem a poraženým bude András.</i>	123
KAPITOLA DVACÁTÁ,	

<i>ve které András Jelky uslyší o svatém zubu Buddha.....</i>	<i>131</i>
KAPITOLA DVACÁTÁ PRVNÍ,	
<i>ve které András Jelky oživí dvě stě nebo alespoň dvacet let starou sochu.</i>	<i>138</i>
KAPITOLA DVACÁTÁ DRUHÁ,	
<i>ve které sloupový svatý náhle zmizí a svatý zub se promění v černý kouř.....</i>	<i>147</i>
KAPITOLA DVACÁTÁ TŘETÍ,	
<i>ve které se dvě armády rozcházejí v míru, pouze jeden král na bojišti nařká.....</i>	<i>155</i>
KAPITOLA DVACÁTÁ ČTVRTÁ,	
<i>ve které se Andrásu Jelkymu zdají divné věci, a nakonec se probudí v ještě divnějších.....</i>	<i>162</i>
KAPITOLA DVACÁTÁ PÁTÁ,	
<i>kteřá se málem stala poslední kapitolou Andrásova dobrodružného života.</i>	<i>170</i>
KAPITOLA DVACÁTÁ ŠESTÁ,	
<i>ve které se András Jelky seznámí se vševědoucím, všemohoucím zázračným božstvem, k němuž zachová náležitou úctu.....</i>	<i>178</i>
KAPITOLA DVACÁTÁ SEDMÁ,	
<i>ve které kvůli Andrásu Jelkymu učiní všemohoucí fetiš zázrak.</i>	<i>186</i>
KAPITOLA DVACÁTÁ OSMÁ,	
<i>ve které se objeví na moři osm černých bodů.....</i>	<i>194</i>
KAPITOLA DVACÁTÁ DEVÁTÁ,	
<i>v níž se na ostrově Naděje vybuduje opevnění a Gondoro se stane malířem.....</i>	<i>201</i>
KAPITOLA TŘICÁTÁ,	
<i>ve které sviští mračna šípů, je slyšet řev lidožroutů a Sokuma je jmenován admirálem.....</i>	<i>206</i>
KAPITOLA TŘICÁTÁ PRVNÍ,	
<i>ve které zahřívá András na svých prsou hada, i když dobře ví, že ho může uštknout.....</i>	<i>213</i>
KAPITOLA TŘICÁTÁ DRUHÁ,	

<i>ve které had Andráse Jelkyho skutečně uštkne a ostrov Naděje se promění již podruhé v ostrov zkázy.....</i>	<i>219</i>
KAPITOLA TRICÁTÁ TŘETÍ,	
<i>ve které András Jelky obejmě svou šťastnou ženu a seznámí se s Andrásem Jelkym mladším – Sokuma a Gondoro se procházejí po hlavní ulici Batávie k nemalé hrůze obyvatel města.....</i>	<i>226</i>
DOSLOV,	
<i>ve kterém se rozloučíme s naším hrdinou a uzavřeme vypravování o jeho dobrodružném životě.....</i>	<i>234</i>
VYSVĚTLIVKY	242

KNIHY ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

Řídí Jarmila Rosíková

Svazek 167

Lajos Hevesi

DOBRODRUŽSTVÍ ANDRÁSE JELKYHO

Ilustroval Eduard Hájek. Z maďarského originálu Jelky Andráse kalandjai, převyprávěného Jánosem Cziborem, vydaného nakladatelstvem Móra Ferenc v Budapešti roku 1971, přeložil Jan Lichtenstein. Vydal jako svou 6975. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1985. Odpovědné redaktorky Milena Karlová a Hana Krubnerová. Výtvarný redaktor Zdeněk Kudělka. Technická redaktorka Zoe Blahová.

Ze sazby písma Baskerville vytiskla Stráž, tiskařské závody, n. p., Plzeň, závod ve Vimperku. 16,33 AA (text 14,18, ilustr. 2,15), 16,49 VA. Náklad 40 000 výtisků. 1. vydání. 13-889-85 14/64

Vázaný výtisk 24,- Kčs